«تەۋرات 3-قىسىم»

كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى»

(«لاۋىيلار»)

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

تەۋرات 3-قىسىم

«كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» («لاۋىيلار»)

كىرىش سۆز

خۇدانىڭ يەھۇدىي خەلقىنى مىسىردىن چىقىرىپ، سىناي تېغىدا ئۇلارغا ئۆز ھەققانىيلىقى ئايان قىلىنغان قانۇن-بەلگىلىمىلەرنى تاپشۇرغاندىن كېيىنكى مۇسا پەيغەمبەرگە تاپىلىغان تۈنجى ئەمرى شۇكى، «ئىسرائىلارغا بۇيرۇغىنكى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرۇشۇم ئۈچۈن ماڭا بىر تۇرالغۇ ياسىسۇن» («مىس.» 25:1-8). ئۇنىڭ ئارزۇ-تەشناسى ئۆز خەلقىگە يېقىنلىشىشتىن ئىبارەت ئىدى. ھالبۇكى، پاك-مۇقەددەس بىر خۇدا قانداقمۇ گۇناھكار خەلق ئارىسىدا تۇرسۇن؟ «كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» دېگەن مەزكۇر كىتاب بۇ سوئالغا قىسمەن جاۋابلارنى تەمىنلەيدۇ ــ گۇناھسىز بىر ھايات قۇربانلىق قىلىنىپ، ئاندىن ئىنسانلار خۇداغا يېقىنلاشسا بولىدۇ. دېمەك، گۇناھسىز بىر ھايۋاننىڭ قېنى تۆكۈلۈپ، قۇربانلىق قىلىنىشى بىلەن خۇدانىڭ مۇقەددەس چېدىرىدا ئۇنىڭغا يېقىن بېرىشنى ئارزۇ قىلغۇچىلارنىڭ گۇناھلىرى يېپىلغان («كافارەت قىلىنغان») ھېسابلىناتتى. بۇ گۇناھسىز ھايات بۇقا، قوي، ئۆچكە ياكى ھەتتا كەپتەرنىڭ ھاياتى بولاتتى. ئىنجىلدا بۇ سوئالغا تولۇق جاۋاب بېرىلىدۇ: ــ خۇدا ئىنسانىيەتنىڭ بارلىق گۇناھلىرى ئۈچۈن «ئاخىرقى قۇربانلىق»نى تەمىنلىگەنىدى؛ مەسىھ ئەيسانىڭ، يەنى بىردىنبىر مۇكەممەل گۇناھسىز ئادەمنىڭ ئۆلۈمى ئارقىلىق ھەرقانداق ئىشەنگۈچى خۇدانىڭ ھۇزۇرىغا بىۋاسىتە كىرىپ، ئۇنىڭغا يېقىنلىشالايدۇ.

دېمەك، «كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» دېگەن كىتاب قۇربانلىق قىلىشنىڭ تەپسىلىي قوللانمىسىدۇر؛ ئۇنىڭدا يەنە خۇدانىڭ ئۆز خەلقىدىن تەلەپ قىلىدىغان «رەسمىي پاكلىق» (مۇراسىملارغا قاتنىشىشتىكى شەرتلەر) ۋە ھەقىقىي، روھ-

كۆڭۈلدىكى پاك-مۇقەددەسلىك توغرۇلۇق تەپسىلاتلار بايان قىلىنىدۇ. بۇ كۆرسەتمىلەر ئاۋۋال كاھىن-لاۋىيلارغا تاپشۇرۇلغان (شۇڭا مەزكۇر كىتابنى «كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» دەپ ئاتىدۇق). كاھىن-لاۋىيلار بۇ كۆرسەتمىلەرنى پۇقرالارغا ئۆگىتىشكە مەسئۇل ئىدى.

گەرچە پۈتۈن دۇنيادىكى مۇسۇلمان خەلقلەر ھەر يىلى «قۇربان ھېيت»تا «قۇربانلىق» قىلسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇلار «بۇ قۇربانلىق قىلىشنىڭ گۇناھلارنى يېپىش ئۈچۈنلىكى»دىن ئىبارەت ئەسلىدىكى ئۇقۇمدىن ناھايىتى يىراقلاپ كەتتى. ئادەتتە ھېيتتىكى بۇ «قۇربانلىق» پۈتۈنلەي ئۆيىدىكىلەر ۋە دوستلار تەرىپىدىن يەۋېتىلىدۇ؛ بەزىدە ئۇنىڭدىن بىر قىسمى كەمبەغەللەرگە بېرىلىدۇ. ئەمما تەۋراتتا ئۆگىتىلىشچە «قۇربانلىق» ھەممىدىن ئاۋۋال خۇدانىڭ ئۆزى ئۈچۈندۇر. تەۋراتتا، ئەگەر قۇربانلىق قىلغۇچى كىشىنىڭ قۇربانلىقى «ئىناقلىق قۇربانلىقى» ياكى «تەشەككۇر قۇربانلىقى» بولسا، ئۇنداقتا ئۇنىڭ قۇربانلىقتىن بىر قىسمىنى يېيىش ئىمتىيازى بولىدۇ؛ بىراق ئۇ خىلدىكى قۇربانلىق بولمىسا، ئۇ ئۇنىڭدىن ئازراقمۇ يېيىشكە بولمايدۇ. بەزىدە قۇربانلىقنى ئۆتكۈزۈۋالغۇچى كاھىن، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر ئۇنىڭدىن يېيىشكە بولاتتى، ئەمما ھەرخىل قۇربانلىقنىڭ كۆپ قىسمى، بەزىدە ئۇنىڭ ھەممىسى خۇداغا ئاتاپ كۆيدۈرۈلەتتى.

مەزكۇر كىتابتا جەمئىي بەش خىل ھەدىيە-قۇربانلىق تەسۋىرلىنىدۇ؛ شۇنداقلا كاھىنلارنىڭ كاھىنلىق خىزمەت-ۋەزىپىلىرىگە كىرىشىشتىكى «سەككىز كۈنلۈك تەييارلىق»نىڭ تەپسىلاتلىرى كۆرسىتىلىدۇ ۋە يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، خۇدانىڭ «رەسمىي پاكلىق» ھەم «روھ-كۆڭۈلدىكى پاكلىق» توغرۇلۇق تەپسىلىي تەلەپلىرى كۆرسىتىلىدۇ. ئۇنىڭدا يەنە ئىسرائىل ئۈچۈن بېكىتكەن يەتتە چوڭ ھېيت-بايرامنىڭ تەپسىلاتلىرى، خەلققە ئىتائەتمەنلىكنىڭ بەخت ئاتا قىلىدىغانلىقى ھەمدە ئىتائەتسىزلىكنىڭ بەختسىزلىك ئېلىپ كېلىدىغانلىقى توغرۇلۇق بايان قىلىنغان بېشارەتلەرمۇ كۆرسىتىلىدۇ.

«مۇقەددەس» ۋە «پاك»لىق توغرۇلۇق

ئوقۇرمەنلەر ئۈچۈن ئىزاھات: ــ تەۋرات-ئىنجىلدا، «مۇقەددەس» دېگەن سۆز «مۇتلەق پاك»، «خۇداغا ئاتالغان» «خۇداغا ئالاھىدە خاس»، «خۇدا ئالاھىدە ئىشلىتىدىغان» (مەيلى ئادەملەر ياكى نەرسىلەر بولسۇن) دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ (ئۇيغۇر خەلقى ئارىسىدىكى «ئۇلۇغ» دېگەن مەنىدە ئەمەس).

خۇدانىڭ ئىبادەت چېدىرىدىكى خىزمىتىنى يۈرگۈزۈش ئۈچۈن كاھىنلار رەسمىي «مۇقەددەس» بولۇشى كېرەك؛ لاۋىيلار بولسا ئۇلارغا ھەمدەمدە بولۇش ئۈچۈن رەسمىي «پاك» بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەمما خۇدانىڭ خەلقىنىڭ ھەممىسى روھ-كۆڭۈل جەھەتتە ھەردائىم مۇقەددەس تۇرۇشى كېرەك: «مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار مۇقەددەس بولغاچقا، سىلەرمۇ مۇقەددەس بولۇشۇڭلار كېرەك» (2:19).

«تەبىرلەر»دىكى «ئۆزۈڭلارنى پاك قىلىڭلار» ۋە «ئۆزۈڭلارنى پاك-مۇقەددەس قىلىڭلار» دېگەنىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

مۇشۇ يەردە ئېيتىپ ئۆتۈشىمىز كېرەككى، تەۋرات دەۋرىدە «تەندىكى ناپاكلىق» كىشىلەرنىڭ خۇداغا دۇئا قىلىشىغا ھېچقانداق تولسالغۇ ئەمەس ئىدى.

مەزمۇن: ــ

(ئا) بەش خىل ھەدىيە-قۇربانلىق (1-7-بابلار)
(ئە) كاھىنلارنىڭ ۋەزىپىسىگە كىرىششى (8-10-بابلار)
(ب) «پاك» ۋە «ناپاك» ھايۋانلار (11-باب)
(پ) «رەسمىي پاكلىق» توغرۇلۇق بەلگىلىمىلەر (12-15-بابلار)
(ت) «كافارەت كۈنى» (16-باب)
(ج) قۇربانلىق قىلىش توغرۇلۇق باشقا بەلگىلىمىلەر (17-باب)
(چ) خۇراپىيلىقلار ۋە ھەرخىل يىرگىنچلىك ئىشلار (18-20-بابلار)
(خ) كاھىنلارنى باشقۇرىدىغان بەلگىلىمىلەر (21-22-بابلار)

(د) پەرۋەردىگار بېكىتكەن يەتتە ھېيت-بايرام (23-باب)
(ر) چىراغدان ئۈچۈن زەيتۇن مېيىنى تەييارلاش ۋە باشقا ئىشلار (24-باب)
(ز) «شابات يىلى» ۋە «ئازاد يىلى» (25-باب)
(ژ) بەرىكەت ۋە لەنەتلەر (26-باب)
(س) قەسەملەر (27-باب)

«كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى»

كۆيدۈرمە قۇربانلىق توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلەر

1

1 ۋە[1] پەرۋەردىگار مۇسانى چاقىرىپ جامائەت چېدىرىدىن[2] ئۇنىڭغا
سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 سەن ئىسرائىللارغا سۆز قىلىپ ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: ــ ئەگەر سىلەردىن
بىرىڭلار پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا بىر قۇربانلىقنى سۇنماقچى بولساڭلار، قۇربانلىقىڭلارنى
چارپايلاردىن، يەنى كالا ياكى ئۇششاق ماللاردىن سۇنۇشۇڭلار كېرەك.
3 ئەگەر ئۇنىڭ سۇنىدىغىنى كالىلاردىن كۆيدۈرمە قۇربانلىق بولسا، ئۇنداقتا
ئۇ بېجىرىم ئەركەك ھايۋاننى كەلتۈرسۇن؛ ئۇنىڭ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا قوبۇل
بولۇشى ئۈچۈن ئۇنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىدا سۇنسۇن.
4 ئۇ قولىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىقنىڭ بېشىغا قويسۇن؛ شۇنىڭ بىلەن قۇربانلىق ئۇنىڭ
ئورنىغا كافارەت[3] بولۇشقا قوبۇل قىلىنىدۇ. 5 ئاندىن ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدا
بۇقىنى بوغۇزلىسۇن؛ كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى كەلتۈرۈپ،
جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدىكى قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ
ئەتراپىغا سەپسۇن. 6 ئاندىن قۇربانلىق قىلغۇچى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىنغان

---

1 «ۋە» دېگەن بۇ سۆز «كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» دېگەن كىتابنى «مىسىردىن چىقىش» دېگەن كىتابنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئايىتى (40-باب، 38-ئايەت) بىلەن زىچ باغلايدۇ. مەزكۇر كىتاب ئۇنىڭ داۋامىدۇر. «كىرىش سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

2 ياكى «كۆرۈشۈش چېدىرى». «جامائەت چېدىرى» دېگەن سۆزدىكى «جامائەت» ئىبرانىي تىلىدا «خۇدا بىلەن ئۇچرىشىش» ياكى «خۇدا بىلەن دىدارلىشىش» دېگەن ئۇقۇمنى بىلدۈرىدۇ.

3 «كافارەت» ــ (ئىبرانىي تىلىدا «كافار» ياكى «كىپپۇر») تۈپ مەنىسى «يېپىش». گۇناھلارغا «كافارەت كەلتۈرۈش» دېگەنلىك «گۇناھلارنى يېپىش» دېگەنلىكتۇر. تەۋرات دەۋرىدە خۇدا گۇناھلارنى ۋاقىتلىق ياپاتتى ۋە شۇنىڭدەك شۇ گۇناھلاردىن توۋا قىلىپ قۇربانلىق كەلتۈرگەن بەندىلىرىنى كەچۈرۈم قىلاتتى. ئىنجىل دەۋرى كەلگەندە ئۇ مەسىھنىڭ قۇربانلىقى ۋاستىسى بىلەن ئىنسانلارنىڭ گۇناھلىرىنى «ئېلىپ تاشلايدۇ» («يۇھ.» 1:29، 36نى كۆرۈڭ).

ھايۋاننىڭ تېرىسىنى سويۇپ، تېنىنى پارچىلىسۇن [7] ۋە ھارۇن كاھىننىڭ ئوغۇللىرى قۇربانگاھتا ئوت قالاپ ئوتنىڭ ئۈستىگە ئوتۇنلارنى تىزسۇن. [8]ئاندىن كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى[(4)] گۆش پارچىلىرىنى، بېشى ۋە مېيى بىلەن قوشۇپ، قۇربانگاھدىكى ئوتنىڭ ئۈستىدىكى ئوتۇننىڭ ئۈستىگە تەرتىپ بىلەن تىزىپ قويسۇن. [9] لېكىن ئۇنىڭ ئىچ-قارنى بىلەن پاچاقلىرىنى قۇربانلىق سۇنغۇچى سۇدا يۇسۇن؛ ئاندىن كاھىن ھەممىسىنى ئېلىپ كېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق ھېسابىدا، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان كۆيدۈرمە قۇربانلىق بولىدۇ.

قوي پادىسىدىن قىلىنغان قۇربانلىق

[10] ئەگەر ئۇ كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن ئۇششاقماللاردىن قوي يا ئۆچكە قۇربانلىق قىلاي دېسە، ئۇنداقتا ئۇ بىجىرىم بولغان بىر ئەركىكىنى كەلتۈرسۇن. [11] ئۇ ئۇنى قۇربانگاھنىڭ شىمال تەرىپىدە پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدا بوغۇزلىسۇن. ئاندىن كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى ئېلىپ، قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپسۇن. [12] قۇربانلىق قىلغۇچى بولسا گۆشنى پارچىلاپ، بېشى بىلەن مېيىنى كېسىپ ئايرىسۇن. ئاندىن كاھىن بۇلارنى ئېلىپ قۇربانگاھتىكى ئوتنىڭ ئۈستىدىكى ئوتۇننىڭ ئۈستىدە تەرتىپ بويىچە تىزىپ قويسۇن. [13] لېكىن ئۇنىڭ ئىچ-قارنى بىلەن پاچاقلىرىنى قۇربانلىق سۇنغۇچى سۇدا يۇسۇن؛ ئاندىن كاھىن ھەممىسىنى ئېلىپ كېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق ھېسابىدا، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان كۆيدۈرمە قۇربانلىق بولىدۇ.

ئۇچار-قاناتلاردىن قىلىنغان كۆيدۈرمە قۇربانلىق

[14] ئەگەر قۇربانلىق قىلغۇچى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئۇچار-قاناتلاردىن كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلاي دېسە، ئۇنداقتا ئۇ پاختەكلەردىن ياكى كەپتەر باچكىلىرىدىن

---

[4] ھارۇن باش كاھىن، ئوغۇللىرى كاھىنلار قىلىپ بېكىتىلگەنىدى («مىس.» 1:28).

قۇربانلىق كەلتۈرسۇن. [15] كاھىن ئۇنى قۇربانگاھنىڭ يېنىغا ئېلىپ كېلىپ، بېشىنى تولغاپ ئۈزۈپ ئۇنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن؛ ئۇنىڭ قېنى سىقىلىپ قۇربانگاھنىڭ تېمىغا سۈرتۈلسۇن. [16] لېكىن تاشلىقىنى پەيلىرى بىلەن قوشۇپ[(5)] قۇربانگاھنىڭ شەرق تەرىپىدىكى كۈللۈككە تاشلىۋەتسۇن؛ [17] ئۇ قۇربانلىقنى ئىككى قانىتىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن يارسۇن، بىراق ئۇنى ئىككى پارچە قىلىۋەتمىسۇن. ئاندىن كاھىن بۇنى ئېلىپ قۇربانگاھدىكى ئوتنىڭ ئۈستىدىكى ئوتۇننىڭ ئۈستىگە قويۇپ كۆيدۈرسۇن؛ بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق ھېسابىدا، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان كۆيدۈرمە قۇربانلىق بولىدۇ.

ئاشلىق ھەدىيەلەر

2 [1] ئەگەر بىركىم پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىغا ئاشلىق ھەدىيە سۇنماقچى بولسا ھەدىيەسى ئېسىل ئۇندىن[(6)] بولۇشى كېرەك؛ ئۇ ئۇنىڭغا زەيتۇن مېيى قۇيۇپ ئاندىن ئۈستىگە مەستىكى سالسۇن. [2] ئۇ ئۇنى ئېلىپ كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرسۇن؛ ئاندىن كاھىن ھەدىيە سۇنغۇچىنىڭ يادلىنىشى ئۈچۈن زەيتۇن مېيى ئىلەشتۈرۈلگەن ئۇندىن بىر چاڭگال ئېلىپ، ھەممە مەستىكى بىلەن قوشۇپ، بۇ ھەدىيەنى قۇربانگاھتا كۆيدۈرسۇن؛ بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان ھەدىيە بولىدۇ. [3] ئەمما ئاشلىق ھەدىيەدىن قالغىنى بولسا، ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا تەۋە بولسۇن. بۇ پەرۋەردىگارغا ئوت ئارقىلىق سۇنۇلغانلارنىڭ ئىچىدە «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى»[(7)] ھېسابلىنىدۇ.

---

[5] ياكى «قۇيرۇق پەيلىرى بىلەن ئۇچەيلىرىنى قوشۇپ...».

[6] «ئېسىل ئۇن» ــ ئىبرانيي تىلدا تەكىتلەنگىنى ياخشى تارتىلغان، بىرخىل يۇمشاقلىقتا، ھېچقانداق كېپەك ئارىلاشمىغان ئۇن.

[7] ھەدىيە-قۇربانلىقلار «ئەڭ مۇقەددەس» ۋە «مۇقەددەس» دەپ بۆلىنىدۇ. ««ئەڭ مۇقەددەس» بولغان ھەدىيە-قۇربانلىقلارنى پەقەت كاھىنلار ئۆزىلا يېيىشكە، شۇنداقلا مۇقەددەس جايدىلا يېيىشكە بولاتتى. «مۇقەددەس» ھېسابلانغان تائاملاردىن ئائىلىدىكىلىرى يېيىشكە بولاتتى.

پىشۇرۇلغان ئاشلىق ھەدىيەلەر

4 ئەگەر سەن تونۇردا پىشۇرۇلغان نەرسىلەردىن ئاشلىق ھەدىيە سۇناي دېسەڭ، ئۇلار زەيتۇن مېيى ئىلەشتۇرۇلگەن ئېسىل ئۇندىن پىشۇرۇلغان توقاچلار[(8)] ياكى زەيتۇن مېيى سۈرۈلۈپ مەسىھلەنگەن پېتىر ھەمەك نانلاردىن بولسۇن.
5 ئەگەر سېنىڭ كەلتۈرىدىغان ھەدىيەڭ تاۋىدا پىشۇرۇلغان ئاشلىق ھەدىيە بولسا ئۇ زەيتۇن مېيى ئىشلەشتۇرۇلۇپ ئېسىل ئۇندىن پېتىر ھالدا ئېتىلسۇن.
6 سەن ئۇنى ئوشتۇپ ئۈستىگە زەيتۇن مېيى قۇيغىن؛ ئۇ ئاشلىق ھەدىيە بولىدۇ.
7 سېنىڭ كەلتۈرىدىغان ھەدىيەڭ قازاندا پىشۇرۇلغان ئاشلىق ھەدىيە بولسا ئۇنداقتا ئۇ ئېسىل ئۇن بىلەن زەيتۇن مېيىدا ئېتىلسۇن. 8 شۇ يوللاردا تەييارلانغان ئاشلىق ھەدىيەلەرنى پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىغا كەلتۈرگىن؛ ئۇنى كاھىنغا بەرگىن، ئۇ ئۇنى قۇربانگاھقا ئېلىپ بارىدۇ. 9 كاھىن بولسا ئاشلىق ھەدىيەدىن «يادلىنىش ئۈلۈشى»نى ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان ھەدىيە بولىدۇ.
10 ئەمما ئاشلىق ھەدىيەدىن قالغىنى بولسا، ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا تەۋە بولسۇن. بۇ پەرۋەردىگارغا ئوت ئارقىلىق سۇنۇلغانلارنىڭ ئىچىدە «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ.

11 سىلەر پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىغا سۇنىدىغان ھەرقانداق ئاشلىق ھەدىيەلەر ئېچىتقۇ بىلەن تەييارلانمىسۇن. چۈنكى سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارغا ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيەڭلارنىڭ ھېچقايسىسىدا ئېچىتقۇ ياكى ھەسەلنى كۆيدۈرۈشكە بولمايدۇ. 12 بۇلارنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا «دەسلەپكى ھوسۇل» سۈپىتىدە سۇنساڭلار بولىدۇ، لېكىن ئۇلار خۇشبۇي سۈپىتىدە قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرۈلۈپ سۇنۇلمىسۇن.

8 «توقاچلار» ــ ئىبرانىي تىلىدا بۇ سۆز ياكى ھالقىسىمان ياكى چەككۈچ بىلەن تېشىلگەن بىرخىل نانلارنى كۆرسىتىدۇ.

[13] سىنىڭ ھەربىر ئاشلىق ھەدىيەڭ تۇز بىلەن تۇزلىنىشى كېرەك؛ ئاشلىق ھەدىيەڭنى خۇدايىڭنىڭ ئەھدە تۇزىدىن مەھرۇم قىلماي، ھەممە ئاشلىق ھەدىيەلىرىڭنى تۇز بىلەن تۇزلىغىن.
[14] ئەگەر سەن پەرۋەردىگارغا «دەسلەپكى ھوسۇل»دىن ئاشلىق ھەدىيە سۇناي دېسەڭ، ئۇنداقتا زىرائەتنىڭ يېڭى پىشقان كۆك بېشىنى ئېلىپ، دانلارنى ئوتتا قورۇپ، ئېزىپ تالقان سۈپىتىدە سۇنغىن؛ بۇ «دەسلەپكى ھوسۇل» ھەدىيەسى بولىدۇ؛ [15] سەن ئۇنىڭغا زەيتۇن مېيى قۇيۇپ ئۈستىگە مەستىكى سالغىن؛ بۇ ئاشلىق ھەدىيە بولىدۇ. [16] كاھىن بولسا ئۇنىڭدىن، يەنى قورۇپ ئېزىلگەن دانلار بىلەن زەيتۇن مېيىدىن بىر قىسمىنى ئېلىپ ھەممە مەستىكى بىلەن قوشۇپ، بولارنى «يادلىنىش ئۈلۈشى» سۈپىتىدە كۆيدۈرسۇن. بۇ ئوت ئارقىلىق پەرۋەردىگارغا سۇنۇلغان ھەدىيە بولىدۇ.

ئىناقلىق قۇربانلىقلىرى

3 [1] بىرسىنىڭ سۇنىدىغىنى ئىناقلىق قۇربانلىقى بولسا، شۇنداقلا كالىلاردىن سۇنسا، ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىغا بىجىرىم بىر ئەركەكنى ياكى چىشىسىنى كەلتۈرسۇن. [2] ئۇ سۇنىدىغان بۇ ھايۋاننىڭ بېشىغا قولىنى قويۇپ، ئاندىن ئۇنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئېغىزى ئالدىدا بوغۇزلىسۇن. ئاندىن كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپسۇن. [3] سۇنغۇچى كىشى بۇ ئىناقلىق قۇربانلىقىدىن پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە سۈپىتىدە بىر قىسمىنى ئېلىپ بېغىشلىسۇن، يەنى ئىچ قارنىنى يۆگەپ تۇرغان مايىنى، شۇنداقلا بارلىق ئىچ مېيىنى ئېلىپ [4] ئىككى بۆرەكنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەمدە ئىككى يانپىشىدىكى مايىنى ئاجرىتىپ، جىگەرنىڭ بۆرەككىچە بولغان چاۋا مېيىنى كېسىپ، ئېلىپ كەلسۇن. [5] ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى بولسا بۇلارنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىگە كەلتۈرۈپ ئوت ئۈستىگە قويۇلغان ئوتۇننىڭ ئۈستىدىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىققا قوشۇپ كۆيدۈرسۇن. بۇ ئوت ئارقىلىق سۇنۇلىدىغان، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي چىقىرىلىدىغان قۇربانلىق بولىدۇ.

قوي پادىسىدىن بولغان ئىناقلىق قۇربانلىقى

6 بىرسىنىڭ پەرۋەردىگارغا قىلىدىغان ئىناقلىق قۇربانلىقى ئۈچۈن سۇنىدىغىنى ئۇششاق مالدىن بولسا، ئۇنداقتا ئۇ بېجىرىم بىر ئەركىكنى ياكى چىشىسىنى كەلتۈرسۇن. 7 ئەگەر ئۇنىڭ قۇربانلىقى قوي بولسا ئۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ، 8 قۇربانلىق قىلىدىغان بۇ ھايۋاننىڭ بېشىغا قولىنى قويۇپ، ئاندىن ئۇنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىدا بوغۇزلىسۇن. ئاندىن ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپسۇن. 9 سۇنغۇچى كىشى بۇ ئىناقلىق قۇربانلىقىدىن پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە سۈپىتىدە بىر قىسمىنى، يەنى ئۇنىڭ مېيىنى ئېلىپ بېغىشلىسۇن، — پۈتۈن مايلىق قۇيرۇقىنى ئۇنىڭ ئومۇرتقىسىغا يېقىن يەردىن ئاجرىتىپ ئېلىپ، ئىچ قارنىنى يۆگەپ تۇرغان مايىنى، شۇنداقلا بارلىق ئىچ مېيىنى ئېلىپ، 10 ئىككى بۆرەكنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەمدە ئىككى يانپىشىدىكى مايىنى ئاجرىتىپ، جىگەرنىڭ بۆرەككىچە بولغان چاۋا مېيىنى كېسىپ، ئېلىپ كەلسۇن. 11 كاھىن بۇلارنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن؛ بۇ ئوتتا سۇنۇلىدىغان، پەرۋەردىگارغا ئاتالغان تائام ھەدىيەسى بولىدۇ.

12 ئۇنىڭ سۇنىدىغىنى ئۆچكە بولسا، بۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىغا كەلتۈرسۇن. 13 ئۇ قولىنى ئۇنىڭ بېشىغا قويۇپ، ئاندىن ئۇنى جامائەت چېدىرىنىڭ ئالدىدا بوغۇزلىسۇن. ئاندىن ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپسۇن. 14 ئاندىن سۇنغۇچى كىشى بۇ قۇربانلىقتىن پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە سۈپىتىدە بىر قىسمىنى ئېلىپ بېغىشلىسۇن، يەنى ئىچ قارنىنى يۆگەپ تۇرغان مايىنى، شۇنداقلا بارلىق ئىچ مېيىنى ئېلىپ، 15 ئىككى بۆرەكنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەمدە ئىككى يانپىشىدىكى مايىنى ئاجرىتىپ، جىگەرنىڭ بۆرەككىچە بولغان چاۋا مېيىنى كېسىپ، ئېلىپ كەلسۇن. 16 كاھىن بۇلارنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن؛ بۇ ئوتتا سۇنۇلىدىغان، خۇشبۇي چىقىرىدىغان تائام ھەدىيەسى بولىدۇ. مايىنىڭ ھەممىسى پەرۋەردىگارغا تەۋەدۇر.

17 بۇ ھەرقانداق تۇرار جايىڭلاردا سىلەرگە ئەبەدىي بەلگىلىمە[9] بولىدۇ؛ سىلەر ھېچقانداق ماي ياكى قان يېمەسلىكىڭلار كېرەك.

گۇناھ قۇربانلىقى (گۇناھنى تىلەش قۇربانلىقى)

4

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 ئىسرائىللارغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېگىن: ــ «بىرسى بىلمەي ئېزىپ، پەرۋەردىگار «قىلما» دەپ بۇيرۇغان ھەرقانداق ئەمرلەردىن بىرىگە خىلاپلىق قىلىپ سېلىپ، گۇناھ قىلسا، تۆۋەندىكىدەك قىلسۇن: ــ
3 ــ ئەگەر مەسىھلەنگەن كاھىن[10] خەلقنى گۇناھقا پۇتلاشتۇرىدىغان بىر گۇناھنى قىلسا، ئۇنداقتا ئۇ بۇ قىلغان گۇناھى ئۈچۈن بىر بېجىرىم ياش تورپاقنى ئېلىپ كېلىپ، پەرۋەردىگارغا گۇناھ قۇربانلىقى سۈپىتىدە سۇنسۇن. 4 ئۇ تورپاقنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ يېنىغا، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ، قولىنى ئۇنىڭ بېشىغا قويۇپ، ئاندىن تورپاقنى پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدا بوغۇزلىسۇن. 5 ئاندىن مەسىھلەنگەن كاھىن تورپاقنىڭ قېنىدىن ئازغىنا ئېلىپ، جامائەت چېدىرى ئىچىگە كۆتۈرۈپ ئاپارسۇن؛ 6 كاھىن شۇ يەردە بارمىقىنى قانغا چىلاپ، قاننى مۇقەددەس جاينىڭ پەردىسىنىڭ ئالدىدا، پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدا يەتتە مەرتىۋە سەپسۇن. 7 شۇنداقلا كاھىن قاندىن ئېلىپ، جامائەت چېدىرى ئىچىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا تۇرغان خۇشبۇيگاھنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە سۈرسۇن. تورپاقنىڭ قالغان ھەممە قېنىنى بولسا، جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىدىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ تۈۋىگە تۆكۈپ قويسۇن؛ 8 ئاندىن ئۇ گۇناھ قۇربانلىقى بولغان تورپاقنىڭ ئىچىدىن ھەممە مېيىنى ئاجرىتىپ چىقارسۇن ــ يەنى

---

9 تەۋراتتىكى «ئەبەدىي» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا ئىككى مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ: (1) مەڭگۈ؛ (2) شۇ ۋاقىتتىكى چېكى بېكىتىلمىگەن، قەرەلسىز، مۆھلەتسىز ئۇزۇن بىر مەزگىلنى كۆرسىتىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

10 «مەسىھلەنگەن كاھىن» بەلكىم «باش كاھىن»نى كۆرسىتىشى مۇمكىن. «مەسىھ قىلىش» ياكى «مەسىھلەش» توغرىسىدا «مىس.» 41:28نى ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.

ئىچ قارنىنى يۇگەپ تۇرغان ماي بىلەن قالغان ئىچ مېيى، 9 ئىككى بۆرەكنى
ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەمدە ئىككى يانپىشىدىكى مايىنى ئاجرىتىپ،
جىگەرنىڭ بۆرەككىچە بولغان چاۋا مېيىنى ئاجراتسۇن 10 (خۇددى ئىناقلىق
قۇربانلىقى بولغان كالىنىڭ ئىچىدىكى ماي ئاجرىتىلغاندەك)؛ ئاندىن كاھىن
بۇلارنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. 11 لېكىن
تورپاقنىڭ تېرىسى بىلەن ھەممە گۆشى، باش بىلەن پاچاقلىرى، ئىچ قارنى
بىلەن ژىنىنى، 12 يەنى پۈتكۈل تورپاقنىڭ قالغان قىسىملىرىنى چېدىرگاھنىڭ
سىرتىغا ئېلىپ چىقىپ، پاك بىر يەرگە، يەنى كۈللەر[11] تۆكۈلىدىغان جايغا
ئېلىپ چىقىپ، ئوتۇننىڭ ئۈستىدە ئوتتا كۆيدۈرسۇن. بۇلار كۈللەر تۆكۈلىدىغان
جايدا كۆيدۈرۈۋېتىلسۇن.

13 ئەگەر پۈتكۈل ئىسرائىل جامائىتى ئۆزى بىلمىگەن[12] ھالدا ئېزىپ گۇناھ
قىلغان بولسا، پەرۋەردىگارنىڭ «قىلما» دەپ بۇيرۇغان ھەرقانداق ئەمرلىرىگە
خىلاپلىق ئىشلارنىڭ بىرىنى قىلىپ سېلىپ، گۇناھقا چۈشۈپ قالسا،
14 شۇنداقلا ئۇلارنىڭ سادىر قىلغان گۇناھى ئايدىڭلاشقان بولسا، ئۇنداقتا
جامائەت گۇناھ قۇربانلىقى سۈپىتىدە بىر ياش تورپاقنى سۇنۇپ جامائەت
چېدىرىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرسۇن. 15 جامائەتنىڭ ئاقساقاللىرى پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا قوللىرىنى تورپاقنىڭ بېشىغا قويۇپ، ئاندىن تورپاقنى پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا بوغۇزلىسۇن. 16 مەسىھلەنگەن كاھىن[13] تورپاقنىڭ قېنىدىن ئازغىنا
ئېلىپ جامائەت چېدىرى ئىچىگە ئېلىپ كىرسۇن؛ 17 شۇ يەردە بارمىقىنى
قانغا چىلاپ، قاننى مۇقەددەس جاينىڭ پەردىسىنىڭ ئالدىدا، پەرۋەردىگارنىڭ
ھۇزۇرىدا يەتتە مەرتىۋە سەپسۇن. 18 شۇنداقلا كاھىن قاندىن ئېلىپ جامائەت
چېدىرى ئىچىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا تۇرغان خۇشبۇيگاھنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە

11 «كۈللەر» مۇشۇ يەردە قۇربانلىقلارنىڭ كۈللىرىنى كۆرسىتىدۇ.
12 «جامائەت ئۆزى بىلمىگەن» ــ بۇ ئىبرانىي تىلدا «بۇ ئىش جامائەتنىڭ كۆزىگە يەتمىگەن» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
13 «مەسىھلەنگەن كاھىن» ياكى مەسىھ قىلىنغان كاھىن» بەلكىم «باش كاھىن»نى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

سۈرسۇن. تورپاقنىڭ قالغان ھەممە قېنىنى بولسا، جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىدىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ تۈۋىگە تۆكۈپ قويسۇن؛ [19] كاھىن تورپاقنىڭ ئىچىدىن بارلىق مېيىنى ئاجرىتىپ ئېلىپ، قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. [20] ئۇ گۇناھ قۇربانلىقى بولغان ئىلگىرىكى تورپاقنى قىلغىنىغا ئوخشاش بۇ تورپاقنىمۇ شۇنداق قىلسۇن؛ ۋە دەل شۇنداق قىلىشى كېرەك؛ شۇ يول بىلەن كاھىن ئۇلار ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇ گۇناھ ئۇلاردىن كەچۈرۈلىدۇ. [21] ئاندىن ئۇ تورپاقنى چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ، ئىلگىرىكى تورپاقنى كۆيدۈرگەندەك بۇ تورپاقنىمۇ كۆيدۈرسۇن. بۇ جامائەت ئۈچۈن گۇناھ قۇربانلىقى بولىدۇ.

[22] ئەگەر بىر ئەمىر بىلمەي ئۆزىنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارنىڭ «قىلما» دېگەن ھەرقانداق ئەمرلىرىنىڭ بىرىگە خىلاپلىق قىلىپ سېلىپ، گۇناھقا چۈشۈپ قالسا، [23] ۋە[(14)] قىلغان گۇناھى ئۆزىگە مەلۇم قىلىنغان بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ئۆزى قۇربانلىق ئۈچۈن بېجىرىم بىر تېكىنى سۆرىسۇن؛ [24] ئۇ قولىنى تېكىنىڭ بېشىغا قويۇپ، ئاندىن ئۇنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىنىدىغان ھايۋانلارنى بوغۇزلايدىغان جايغا ئېلىپ بېرىپ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا بوغۇزلىسۇن. بۇ بىر گۇناھ قۇربانلىقى بولىدۇ. [25] كاھىن گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ قېنىدىن بارمىقىغا ئازغىنا ئېلىپ، ئۇنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە سۈرۈپ قويسۇن؛ ئاندىن قالغان قېنىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ تۈۋىگە تۆكۈپ قويسۇن. [26] ئۇ ئىناقلىق قۇربانلىقى قىلىنغان ھايۋاننىڭ مېيىنى كۆيدۈرگەندەك، ئۇنىڭ بارلىق مېيىنى قۇربانگاھتا كۆيدۈرسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنى گۇناھىدىن پاكلاندۇرۇش ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ ۋە شۇ گۇناھى ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

[27] ئەگەر پۇقرالاردىن بىرى بىلمەي ئۆزىنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارنىڭ «قىلما» دېگەن ھەرقانداق ئەمرلىرىنىڭ بىرىگە خىلاپلىق قىلىپ سېلىپ، گۇناھقا

---

[14] «ۋە» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ۋا» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ؛ ھەمدە «ۋە» ھەم «ياكى» دېگەن ئىككى خىل مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

چۈشۈپ قالسا، [28] ۋە[15] قىلغان گۇناھى ئۆزىگە مەلۇم قىلىنغان بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ئۆزىنىڭ، يەنى ئۇ سادىر قىلغان گۇناھى ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىشقا بىجىرىم بىر چىشى ئۆچكىنى سۇنسۇن؛ [29] ئۇ قولىنى گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ بېشىغا قويۇپ، ئاندىن ئۇنى كۆيدۈرمە قۇربانلىقلارنى بوغۇزلايدىغان جايغا ئېلىپ بېرىپ بوغۇزلىسۇن. [30] ئاندىن كاھىن ئۇنىڭ قېنىدىن بارمىقىغا ئازغىنا ئېلىپ ئۇنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە سۈرۈپ قويسۇن؛ قالغان بارلىق قېنىنى قۇربانگاھنىڭ تۈۋىگە تۆكۈپ قويسۇن. [31] ئىناقلىق قۇربانلىقى قىلىنغان ھايۋاننىڭ مېيى ئېچىدىن ئاجرىتىلغاندەك ئۇنىڭمۇ ھەممە مېيىنى ئاجرىتىپ چىقارسۇن؛ كاھىن ئۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا خۇشبۇي كەلتۈرسۇن دەپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. شۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇ گۇناھ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

[32] ئەگەر ئۇ كىشى گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن قوزا كەلتۈرۈشنى خالىسا، بىجىرىم بىر چىشى قوزىنى سۇنسۇن. [33] ئۇ قولىنى گۇناھ قۇربانلىقى قوزىسىنىڭ بېشىغا قويۇپ، كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار بوغۇزلىنىدىغان جايغا ئېلىپ بېرىپ، ئۇنى گۇناھ قۇربانلىقى سۈپىتىدە بوغۇزلىسۇن. [34] ئاندىن كاھىن گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ قېنىدىن بارمىقىغا ئازغىنا ئېلىپ ئۇنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قۇربانگاھىنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە سۈرۈپ قويسۇن؛ ئۇنىڭ قالغان بارلىق قېنىنى ئۇ قۇربانگاھنىڭ تۈۋىگە تۆكۈپ قويسۇن. [35] ئىناقلىق قۇربانلىقى قىلىنغان قوزىنىڭ مېيى ئېچىدىن ئاجرىتىلغاندەك، ئۇنىڭمۇ ھەممە مېيىنى ئاجرىتىپ چىقارسۇن؛ كاھىن بۇلارنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان بارلىق قۇربانلىقلارغا قوشۇپ، قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. شۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ سادىر قىلغان گۇناھى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇ گۇناھ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

[15] «ۋە» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ۋا» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ؛ ھەمدە «ۋە» ھەم «ياكى» دېگەن ئىككى خىل مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى (ئىتائەتسىزلىكنى تىلەش قۇربانلىقى)

5

1 ئەگەر بىرسى مەلۇم ئىشقا گۇۋاھچى بولۇپ، شۇنداقلا ئۇنىڭغا قەسەم
بۇيرۇلغىنىدا كۆرگىنى ياكى بىلگىنىدىن مەلۇمات بەرمىسە، ئۇنداقتا
ئۇ قەبىھلىكىنىڭ جازاسىغا تارتىلىدۇ. 2 ئەگەر بىرسى ئۆزى بىلمەي ناپاك بىر
نەرسىگە تېگىپ كەتسە ــ مەيلى ئۇ ناپاك بىر ھايۋاننىڭ جەسىتى بولسۇن،
مەيلى ناپاك بىر چارپايىنىڭ جەسىتى بولسۇن، ياكى ناپاك بىر ئۆمىلىگۈچى
ھايۋاننىڭ جەسىتى بولسۇن، مۇشۇنداق نەرسىگە تېگىپ كەتسە ئۇمۇ ناپاك
سانىلىپ گۇناھكار ھېسابلىنىدۇ؛ 3 ئەگەر شۇنىڭدەك بىرسى ئۆزى تۇيماي
مەلۇم كىشىنىڭ ئادەمنى ناپاك قىلىدىغان ھەرقانداق نىجاسىتىگە تېگىپ
كەتسە، شۇنداقلا ئۇ بۇنى بىلىپ يەتسە، ئۇنداقتا ئۇ گۇناھكار ھېسابلىنىدۇ.
4 ئەگەر بىرسى ئاڭسىز رەۋىشتە يامان ياكى ياخشى بىر ئىشنى قىلاي دەپ
قەسەم قىلىپ سالسا (كىشىلەر ھەرتۈرلۈك ئىش توغرىسىدا ئاڭسىز رەۋىشتە
قەسەم قىلىشى مۇمكىن)، شۇنداقلا ئۇ بۇنى تونۇپ يەتسە، ئۇ بۇ ئىشلار
تۈپەيلىدىن گۇناھكار ھېسابلىنىدۇ.
5 بىرسى يۇقىرىقى ھەرقايسى ئىشلاردا مەن گۇناھكار بولدۇم دەپ بىلسە،
ئۇ ئۆز گۇناھىنى «مەن مۇنداق گۇناھ قىلدىم» دەپ ئىقرار قىلسۇن؛ 6 ئاندىن
ئۆزى سادىر قىلغان گۇناھىنىڭ كافارىتى ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا
«ئىتائەتسىزلىكنى تىلىگۈچى قۇربانلىق» سۈپىتىدە ئۇششاق مالدىن ساغلىق
ۋە يا بىر چىشى ئۆچكىنى گۇناھ قۇربانلىقى قىلىپ كەلتۈرسۇن؛ ئاندىن كاھىن
ئۇنى گۇناھىدىن پاكلاندۇرۇشقا ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرسۇن.

7 ئەگەر ئۇ قويلاردىن قۇربانلىق قىلىشقا قۇربى يەتمىسە، ئۇ قىلغان
ئىتائەتسىزلىكى ئۈچۈن ئىككى پاختەك ياكى ئىككى باچكىنى ئېلىپ
كېلىپ، بىرىنى گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن، يەنە بىرىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق
ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا سۇنسۇن. 8 ئۇ بۇلارنى كاھىننىڭ قېشىغا
كەلتۈرگەندە، كاھىن[16] ئاۋۋال گۇناھ قۇربانلىقىغا تەييارلانغاننى قۇربانلىق

16 ئىبرانىي تىلدا «ئۇ».

قىلىپ بويىننى ئۈزمەي، بېشىغا يېقىن جايىدىن تولغىسۇن، لېكىن بېشىنى بويىنىدىن ئۈزۈۋەتمىسۇن؛ [9] ئاندىن گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ قېنىدىن ئازغىنا ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ تېمىغا چاچسۇن؛ قالغان قېنى بولسا قۇربانگاھنىڭ تۈۋىگە سىقىپ چىقىرىلسۇن. بۇنىڭ ئۆزى گۇناھ قۇربانلىقى بولىدۇ.

[10] ئەمما ئىككىنچىسىنى بولسا بېكىتىلگەن بەلگىلىمە بويىچە كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىپ سۇنسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ قىلغان گۇناھى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ ۋە شۇ گۇناھ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

[11] ئەگەر ئىككى پاختەك ياكى ئىككى باچكىنى كەلتۈرۈشكە قۇربى يەتمىسە، ئۇنداقتا گۇناھ قىلغان كىشى گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن ئېسىل ئۇندىن بىر ئەفاھنىڭ[17] ئوندىن بىرىنى كەلتۈرسۇن؛ بۇ گۇناھ قۇربانلىقى بولغاچقا ئۇ ئۇنىڭ ئۈستىگە زەيتۇن مېيى قۇيمىسۇن ياكى ئۈستىگە ھېچقانداق مەستىكى سالمىسۇن؛ چۈنكى ئۇ گۇناھ قۇربانلىقى بولىدۇ. [12] ئۇ ئۇنى كاھىننىڭ قېشىغا كەلتۈرسۇن ۋە كاھىن بۇنىڭدىن سۇنغۇچىنىڭ «يادلىنىش ئۈلۈشى» سۈپىتىدە بىر چاڭگال ئېلىپ، شۇنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلغان قۇربانلىقلارغا قوشۇپ، قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن. بۇنىڭ ئۆزى گۇناھ قۇربانلىقى بولىدۇ. [13] بۇ يول بىلەن ئۇ شۇ گۇناھلاردىن قايسىسىنى قىلغان بولسا، كاھىن ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ. ئاشلىق ھەدىيەلەردىكىگە ئوخشاش قالغان قىسمى كاھىنغا تەۋە بولىدۇ.

[14] ئاندىن پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —

[15] بىرسى بىلمەي پەرۋەردىگارغا ئاتالغان مۇقەددەس نەرسىلەرگە نىسبەتەن ئىتائەتسىزلىك قىلىپ گۇناھ ئۆتكۈزسە، ئۇنداقتا ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا ئۇششاق مالدىن بېجىرىم بىر قوچقارنى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىپ كەلتۈرسۇن؛ شۇ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولغان قوچقارنىڭ باھاسىنى

---

[17] بىر ئەفاھ تەخمىنەن 2 كۈرە ياكى 22 لىتر.

سەن[18] مۇقەددەس جايدىكى شەكەلنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى بويىچە[19] كۈمۈش شەكەلگە توختاتقىن[20]. 16 ئاندىن شۇ كىشى مۇقەددەس نەرسىلەرگە نىسبەتەن ئۆتكۈزگەن خاتالىقىدىن بولغان زىياننى تولدۇرسۇن، شۇنداقلا زىياننىڭ بەشتىن بىرى بويىچە قوشۇپ كاھىنغا تۆلەم تۆلىسۇن[21]. بۇ يول بىلەن كاھىن ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولغان قوچقارنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇ گۇناھ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

17 ئەگەر بىرسى بىلمەي پەرۋەردىگارنىڭ «قىلما» دېگەن ھەرقانداق ئەمرلىرىنىڭ بىرەرسىگە خىلاپلىق قىلىپ، گۇناھكار بولغان بولسا ئۇ قەبىھلىكىنىڭ جازاسىغا تارتىلىدۇ؛ 18 شۇنداق بولسا، ئۇ ئۆششاق مالدىن سەن توختاتقان قىممەتتە بىجىرىم بىر قوچقارنى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىپ سۇنسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ بىلمەي ئۆتكۈزگەن ئىتائەتسىزلىكى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ ۋە شۇ ئىتائەتسىزلىك گۇناھى ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.

19 بۇ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولىدۇ؛ چۈنكى ئۇ دەرھەقىقەت پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئىتائەتسىزلىك قىلغان.

18 «سەن» ــ بۇ يەردە مۇسا پەيغەمبەرنى كۆرسىتىدۇ؛ شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭدىن كېيىن قايسى كاھىن مەسئۇل بولسا شۇنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

19 «شەكەل» ــ كۈمۈشنىڭ ئۆلچىمى بولۇپ، ئادەتتە 11.4 گرامغا باراۋەر بولۇشى مۇمكىن. «مۇقەددەس جايدىكى شەكەلنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى» شۈبھىسىزكى، پۈتكۈل ئەل ئۈچۈن ئۆزگەرمەس ئۆلچەم بولسۇن دەپ مۇقەددەس جايدا ساقلانغان، مۇقىم بېكىتىلگەن بىرنەچچە خىل ئۆلچەم بىرلىكى بولسا كېرەك.

20 يەنە بىرخىل تەرجىمىسى: ــ «...ئۆششاق مالدىن بىجىرىم بىر قوچقارنى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىپ سۇنسۇن ياكى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنىڭ ئورنىغا سەن كاھىن مۇقەددەس جايدىكى كۈمۈش شەكەلنىڭ بىرلىكى بويىچە توختاتقان باھا بويىچە كۈمۈش شەكەل كەلتۈرسۇن».

21 مۇشۇ ئايەتلەردىكى «زىيان» ئەسلىدە كەلتۈرۈش كېرەك بولغان بىر قۇربانلىق ياكى ھەدىيەنىڭ قىممىتىنى ياكى ناپاك ھالەتتە بۇلغاپ قويغان مۇقەددەس نەرسىلەرنىڭ قىممىتىنى كۆرسەتسە كېرەك. ئۇنداق گۇناھ قىلغان كىشى: (1) بىجىرىم بىر قوچقار ئېلىپ كېلىدۇ؛ (2) كاھىن شۇ قوچقارغا باھا قويىدۇ؛ (3) قوچقارنىڭ باھاسى زىياندىن كەم بولسا شۇ كىشى تولدۇرىدۇ؛ (4) ئۇنىڭدىن باشقا زىيانغا بەشتىن بىرىنى قوشۇپ تۆلەيدۇ.

6

1 ئاندىن پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 ئەگەر بىرسى گۇناھ قىلىپ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ۋاپاسىزلىق
قىلىپ، قوشنىسى ئۆزىگە ئامانەت ياكى كاپالەتكە بەرگەن بىر نەرسە ياكى
قوشنىسىدىن زوراۋانلىق بىلەن بۇلىۋالغان مەلۇم بىر نەرسە توغرىسىدا يالغان
گەپ قىلغان بولسا ياكى قوشنىسىدىن ناھەقلىق بىلەن مەلۇم نەرسىنى
تارتىۋالغان بولسا، 3 ياكى يىتىپ كەتكەن بىر نەرسىنى تېپىۋېلىپ ئۇنىڭدىن
تانسا ياكى كىشىلەرنىڭ گۇناھ سادىر قىلغان ھەرقانداق بىر ئىشى توغرىسىدا
يالغان قەسەم ئىچسە، 4 ئۇ گۇناھ قىلغان ئىشتا ئۆزىنى گۇناھكار دەپ تونۇپ
يەتسە[22]، ئۇنداقتا ئۇ بۇلىۋالغان ياكى ناھەق تارتىۋالغان نەرسە ياكى ئۇنىڭغا
ئامانەتكە بېرىلگەن نەرسە بولسۇن، ياكى يىتىپ كېتىپ تېپىۋالغان نەرسە
بولسۇن، 5 ياكى ئۇ ھەرقانداق نەرسە توغرىسىدا يالغان قەسەم ئىچكەن
بولسۇن، ئۇنىڭ ھەممىسىنى تولۇق باھاسى بويىچە تۆلىسۇن، شۇنداقلا شۇ
باھانىڭ بەشتىن بىر قىسمى بويىچە قوشۇپ تۆلىسۇن؛ ئۇ ئىتائەتسىزلىك
قۇربانلىقىنى قىلغان كۈندە تۆلەمنى ئىگىسىگە تاپشۇرۇپ بەرسۇن. 6 ئاندىن ئۇ
پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى سۈپىتىدە ئۇششاق مالدىن
سەن[23] توختاتقان قىممەت بويىچە بېجىرىم بىر قوچقارنى ئىتائەتسىزلىك
قۇربانلىقى قىلىپ كاھىنىنىڭ قېشىغا ئېلىپ كەلسۇن. 7 كاھىن بۇ يول بىلەن
ئۇنىڭ ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا كافارەت كەلتۈرىدۇ ۋە ئۇ ھەرقايسى ئىشتا
ئىتائەتسىزلىك قىلغان بولسىمۇ ئۇ ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.
8 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
9 سەن ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرىغا كۆيدۈرمە قۇربانلىق توغرىسىدا ئەمر
قىلىپ مۇنداق دېگىن: ــ كۆيدۈرمە قۇربانلىق توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام
مۇنداق بولىدۇ: ــ كۆيدۈرمە قۇربانلىق پۈتۈن كېچە تاڭ ئاتقۇچە قۇربانگاھتىكى
ئوچاقنىڭ ئۈستىدە كۆيۈپ تۇرسۇن؛ ۋە قۇربانگاھنىڭ ئوتىنى ئۆچۈرمەي
يېنىق تۇرغۇزۇڭلار. 10 كاھىن كاناپ تونىنى كىيىپ، يالىڭاچلىقىنى يېپىپ،

---

22 يەنە بىرخىل تەرجىمىسى: ــ «ئىتائەتسىزلىك قىلسا،...».
23 «سەن» ــ بۇ يەردە ھارۇننى كۆرسىتىدۇ؛ شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭدىن كېيىن قايسى كاھىن
مەسئۇل بولسا شۇنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

ساغرىسىغىچە كاناپ ئىچ تامبال كىيىپ تۇرسۇن؛ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدىكى ئوت بىلەن كۆيدۈرۈلگەن كۆيدۈرمە قۇربانلىقنىڭ كۈلىنى ئېلىپ، قۇربانگاھنىڭ بىر تەرىپىدە قويسۇن؛ [11] ئاندىن كىيىملىرىنى سېلىۋېتىپ باشقا كىيىملەرنى كىيىپ، كۈلنى چېدىرگاھنىڭ سىرتىغا ئېلىپ چىقىپ پاكىز بىر جايدا قويسۇن. [12] قۇربانگاھنىڭ ئوتى بولسا ھەمىشە يېنىپ تۇرسۇن؛ ئۇنى ھېچ ۋاقىت ئۆچۈرۈۋەشكە بولمايدۇ، كاھىن ئۆزى ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئۇنىڭغا ئوتۇن سېلىپ، ئۈستىگە كۆيدۈرمە قۇربانلىقنى تىزسۇن ۋە ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىناقلىق قۇربانلىقنىڭ مېيىنى قويۇپ كۆيدۈرسۇن. [13] ئۈزۈلمەس بىر ئوت قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە ھەمىشە كۆيۈپ تۇرسۇن؛ ئۇ ھەرگىز ئۆچۈرۈلمىسۇن.

ئاددىي پۇقرالارنىڭ ئاشلىق ھەدىيەلىرى

[14] ئاشلىق ھەدىيە توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام مۇنداق: ــ ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىدىن بىرى ئۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا، قۇربانگاھنىڭ ئالدىغا كەلتۈرسۇن. [15] ئۇ ئاشلىق ھەدىيە بولغان ئېسىل ئۇنغا قولىنى سېلىپ ئۇنىڭدىن شۇنداقلا ئۇنىڭدىكى زەيتۇن مېيىدىن بىر چاڭگال ئېلىپ ۋە ھەدىيەنىڭ ئۈستىدىكى بارلىق مەستىكىنى قوشۇپ، بۇلارنى قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈرسۇن؛ بۇ ھەدىيەنىڭ «يادلىنىش ئۈلۈشى» بولۇپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا خۇشبۇي كەلتۈرۈش ئۈچۈن قىلىنغان بولىدۇ. [16] ئېشىپ قالغانلىرىنى بولسا ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرى يېسۇن؛ ئۇ ئېچىتقۇ سېلىنماي پىشۇرۇلۇپ مۇقەددەس بىر جايدا يېيىلسۇن؛ ئۇلار ئۇنى جامائەت چېدىرىنىڭ ھويلىسىدا يېسۇن. [17] ئۇ مۇتلەق ئېچىتقۇسىز پىشۇرۇلسۇن. مەن ئوتتا ماڭا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق-ھەدىيەلەر ئىچىدىن شۇنى ئۇلارنىڭ ئۆز ئۈلۈشى بولسۇن دەپ ئۇلارغا ھەق قىلىپ بەردىم؛ ئۇ گۇناھ ۋە ئىتائەتسىزلىكنى تىلىگۈچى قۇربانلىقلارغا ئوخشاش «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ. [18] ھارۇننىڭ ئەۋلادىدىن بولغان ئەركەكلەرنىڭ ھەممىسى بۇنىڭدىن يېسۇن؛ بۇ دەۋردىن-دەۋرگە ئاراڭلاردا ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ؛ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلغانلىرىدىن بۇلار ئۇلارنىڭ ئۈلۈشى بولسۇن. ئۇنىڭغا قول تەگكۈزگۈچى

جەزمەن مۇقەددەس بولۇشى كېرەك[24].

19 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ

20 ھارۇن مەسىھلىنىدىغان كۈنىدە ئۇ ۋە ئوغۇللىرىنىڭ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا سۇنىدىغىنى مۇنداق بولۇشى كېرەك: ــ ئۇلار ئۈزۈلمەس ئاشلىق ھەدىيە سۈپىتىدە ئېفىسل ئوندىن بىر ئەفاھنىڭ[25] ئوندىن بىرىنى سۇنۇشى كېرەك؛ ئەتىگىنى يېرىمىنى، ئاخشىمى يەنە يېرىمىنى سۇنسۇن. 21 ئۇ تاۋىدا زەيتۇن مېيى بىلەن ئېتىلسۇن؛ ئۇ زەيتۇن مېيىغا چىلاپ پىشۇرۇلغاندىن كېيىن سەن[26] ئۇنى ئېلىپ كىر؛ ئاشلىق ھەدىيەنىڭ پىشۇرۇلغان پارچىلىرىنى خۇشبۇي سۈپىتىدە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ سۇنغىن. 22 ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىنىڭ قايسىسى ئۇنىڭ ئورنىدا تۇرۇشقا مەسىھلەنگەن بولسا ئۇمۇ ھەدىيەنى شۇنداق تەييارلاپ سۇنسۇن؛ بۇ ئەبەدىي مۇتلەق بىر بەلگىلىمە بولىدۇ. بۇ ھەدىيە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ تولۇق كۆيدۈرۈلسۇن. 23 كاھىننىڭ ھەربىر ئاشلىق ھەدىيەسى بولسا پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈلسۇن؛ ئۇ ھەرگىز يېيىلمىسۇن.

گۇناھ قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام

24 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ

25 ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرىغا مۇنداق دېگىن: ــ گۇناھ قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام مۇنداق: ــ گۇناھ قۇربانلىقمۇ كۆيدۈرمە قۇربانلىق بوغۇزلىنىدىغان جايىدا، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا بوغۇزلانسۇن؛ بۇ خىل قۇربانلىق «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ. 26 گۇناھ قۇربانلىقىنى ئۆتكۈزگۈچى كاھىن ئۆزى ئۇنى يېسۇن؛ قۇربانلىق مۇقەددەس بىر يەردە، جامائەت چېدىرىنىڭ ھويلىسىدا يېيىلسۇن. 27 ئۇنىڭ گۆشىگە قول تەگكۈزگۈچى

24 ياكى «ئۇنىڭغا تەگكۈچى ھەرقانداق نەرسە مۇقەددەس نەرسە بولۇشى كېرەك».
25 بىر ئەفاھ تەخمىنەن 2 كۈرە ياكى 22 لىتر.
26 «سەن» ــ بۇ يەردە ھارۇننى كۆرسىتىدۇ؛ شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭدىن كېيىن قايسى كاھىن مەسئۇل بولسا شۇنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

ھەركىم مۇقەددەس بولمىسا بولمايدۇ، شۇنىڭدەك ئەگەر ئۇنىڭ قېنى بىرسىنىڭ كىيىمىگە چاچراپ كەتسە، ئۇنداقتا قان چېچىلغان جاي مۇقەددەس بىر يەردە يۇيۇلسۇن. 28 قايسى ساپال قازاندا قۇربانلىق قاينىتىلىپ پىشۇرۇلغان بولسا، ئۇ سۇندۇرۇلسۇن. ئەگەر ئۇ مىس قازاندا قاينىتىپ پىشۇرۇلغان بولسا، ئۇ قىرىپ سۈرۈلسۇن ھەم سۇ بىلەن يۇيۇلسۇن. 29 كاھىنلاردىن بولغان بارلىق ئەر كىشىلەر ئۇنىڭدىن يېسە بولىدۇ. بۇ «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ.

30 ھالبۇكى، مۇقەددەس جايدا كافارەت كەلتۈرۈش ئۈچۈن قېنى جامائەت چېدىرىغا كىرگۈزۈلگەن ھەرقانداق گۇناھ قۇربانلىقى بولسا، ھەرگىز يېيىلمىسۇن، بەلكى پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈلسۇن.

ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى (ئىتائەتسىزلىكنى تىلەش قۇربانلىقى) توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام

7

1 ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام مانا مۇنداق: — بۇ قۇربانلىق «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ. 2 كۆيدۈرمە قۇربانلىق بوغۇزلىنىدىغان جايدا ئىتائەتسىزلىكنى تىلەش قۇربانلىقىمۇ بوغۇزلىنىدۇ؛ كاھىن قېنىنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپسۇن. 3 قۇربانلىق قىلغۇچى كىشى[27] بارلىق مېيىنى سۇنسۇن؛ يەنى مايلىق قۇيرۇقى بىلەن ئىچ قارنىنى يۆگەپ تۇرغان مايىنى، 4 ئىككى بۆرەكنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھەمدە ئىككى يانپىشىدىكى مايىنى ئاجرىتىپ، جىگەرنىڭ بۆرەككىچە بولغان چاۋا مېيىنى ئاجرىتىپ سۇنسۇن. 5 كاھىن بۇلارنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق سۈپىتىدە قۇربانگاھتا كۆيدۈرسۇن. بۇ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولىدۇ. 6 كاھىنلاردىن بولغان ئەر كىشىلەرنىڭ ھەممىسى بۇنى يېسۇن؛ ئۇ مۇقەددەس يەردە[28] يېيىلسۇن؛ ئۇ

27 ئىبرانىي تىلدا «ئۇ».

28 «مۇقەددەس يەردە» — بۇ سۆزلەر مۇقەددەس جاينىڭ ئەتراپىدىكى ھويلىنى كۆرسىتىدۇ، «مۇقەددەس چېدىر» («ئەڭ مۇقەددەس جاي» ۋە «مۇقەددەس جاي»)نى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ.

«ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ.
[7] گۇناھ قۇربانلىقى قانداق بولسا ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقمۇ شۇنداق بولىدۇ؛ ئۇلار ئىككىسى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام ئوخشاش؛ بۇ قۇربانلىق كافارەت كەلتۈرۈشكە قۇربانلىق ئۆتكۈزگۈچى كاھىننىڭ ئۆزىگە تەۋە بولسۇن.

كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار ۋە ئاشلىق ھەدىيەلەردىن كاھىنلارغا تېگىدىغان ئۈلۈشى توغرۇلۇق بەلگىلىمە

[8] كاھىن بىرسىنىڭ سۇنغان كۆيدۈرمە قۇربانلىقىنى ئۆتكۈزگەن بولسا، كۆيدۈرمە قۇربانلىقنىڭ تېرىسى شۇ كاھىننىڭ بولىدۇ. [9] تونۇردا پىشۇرۇلغان ھەربىر ئاشلىق ھەدىيە، شۇنداقلا قازاندا ياكى تاۋىدا ئېتىلگەن ھەربىر ئاشلىق ھەدىيە بولسا ئۇنى ئۆتكۈزگەن كاھىننىڭ بولىدۇ، يەنى كاھىننىڭ ئۆزىگە تەۋە بولىدۇ. [10] ھەربىر ئاشلىق ھەدىيە، مەيلى زەيتۇن مېيى ئارىلاشتۇرۇلغان بولسۇن، ياكى قۇرۇق كەلتۈرۈلگەن بولسۇن، بۇلار ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ھەربىرىگە باراۋەر بۆلۈپ بېرىلىدۇ

ئىناقلىق قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام

[11] پەرۋەردىگارغا ئاتاپ كەلتۈرۈلگەن ئىناقلىق قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام مۇنداق: —
[12] سۇنماقچى بولغان كىشى ئۇنى تەشەككۇر ئېيتىش ئۈچۈن سۇنسا، ئۇنداقتا ئۇ «تەشەككۇر قۇربانلىقى» بىلەن بىللە زەيتۇن مېيى ئىلەشتۇرۇلگەن پېتىر توقاچلار[29]، زەيتۇن مېيى سۈرۈلۈپ مەسىھلەنگەن پېتىر ھەمەك نانلار ۋە ئېسىل ئۇندىن زەيتۇن مېيىغا چىلاپ پىشۇرۇلغان توقاچلارنىمۇ كەلتۈرسۇن. [13] شۇ توقاچلاردىن باشقا، يەنە تەشەككۇر ئېيتىدىغان ئىناقلىق قۇربانلىقى بىلەن بىللە ئېچىتقۇ سېلىنغان نانلارنىمۇ سۇنسۇن؛ [14] ئۇ شۇ سۇنغانلىرىنىڭ ھەربىر تۈرىدىن بىرنى ئېلىپ پەرۋەردىگار ئۈچۈن قوش قوللاپ سۇنىدىغان

[29] «توقاچلار» — ئىبرانىي تىلدا بۇ سۆز ياكى ھالقىسىمان ياكى چەككۈچ بىلەن تېشىلگەن بىرخىل نانلارنى كۆرسىتىدۇ.

«كۆتۈرمە ھەدىيە»[30] قىلىپ كەلتۈرسۇن؛ بۇ ئىناقلىق قۇربانلىقىنىڭ قېنىنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىگە سەپكەن كاھىنىنىڭ ئۆزىگە تەگسۇن. 15 تەشەككۇر بىلدۈرىدىغان ئىناقلىق قۇربانلىقىنىڭ گۆشى بولسا قۇربانلىق قىلىنغان شۇ كۈنى يېيىلىشى كېرەك؛ قۇربانلىقنى سۇنغۇچى كىشى[31] تاڭ ئاتقۇچە ئۇنىڭ ھېچ نېمىسىنى قالدۇرمىسۇن.

16 ئەگەر ئۇنىڭ سۇنغان قۇربانلىقى قەسەمگە خاس قۇربانلىق ياكى ئىختىيارىي كەلتۈرگەن قۇربانلىق بولسا، ئۇنداقتا ھايۋاننىڭ گۆشى قۇربانلىق قىلىنغان كۈندە يېيىلسۇن؛ ئۇنىڭدىن ئېشىپ قالغىنىنى بولسا، ئەتىسىمۇ يېيىشكە بولىدۇ؛ 17 لېكىن قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن ئۈچىنچى كۈنىگىچە ئېشىپ قالسا، ئۇ ئوتتا كۆيدۈرۈلۈشى كېرەك. 18 ئىناقلىق قۇربانلىقىنىڭ گۆشىدىن ئۈچىنچى كۈندە يېيىلسە، ئۇنداقتا قۇربانلىق قوبۇل بولمايدۇ، قۇربانلىق سۇنغۇچىنىڭ ھېسابىغىمۇ ھېسابلانمايدۇ، بەلكى مەكروھ بولىدۇ؛ كىمدەكىم ئۇنىڭدىن يېسە ئۆز قەبىھلىكىنىڭ جازاسىغا تارتىلىدۇ.

19 شۇنداقلا ناپاك نەرسىگە تېگىپ قالغان گۆشمۇ يېيىلمەسلىكى كېرەك، بەلكى ئوتتا كۆيدۈرۈلۈشى كېرەك. ھەرقانداق پاك ئادەم ناپاك نەرسىگە تەگمىگەن قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى يېسە بولىدۇ. 20 لېكىن كىمكى ناپاك ھالەتتە تۇرۇپ پەرۋەردىگارغا ئاتالغان ئىناقلىق قۇربانلىقىدىن يېسە، ئۇنداقتا ئۇ ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ[32]. 21 كىمكى ناپاك بىر نەرسىگە تېگىپ كەتسە (مەيلى ناپاك ھالەتتىكى ئادەم بولسۇن، ناپاك بىر ھايۋان بولسۇن ياكى ھەرقانداق ناپاك

---

30 «كۆتۈرمە ھەدىيە» ــ كاھىن ياكى ھەدىيەنى سۇنغان كىشى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئىككى قوللاپ ئالاھىدە ئېگىز كۆتۈرۈپ ئاتىغان ھەدىيە. «كۆتۈرمە ھەدىيە» ئادەتتە قۇربانلىقتا مەسئۇل كاھىنغا تەۋە بولىدۇ.

31 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».

32 «ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ» دېگەننىڭ مۇنداق بىرنەچچە چۈشەنچىسى بولۇشى مۇمكىن: (1) پەرۋەردىگار ئۆزى ئۇنى ئۆلتۈرىدۇ؛ (2) جامائەت ئۇنى ئۆلتۈرۈشى كېرەك؛ (3) جامائەت ئۇنى ئىبادەت سورۇنلىرىدىن ھەيدىۋېتىشى ياكى پۈتكۈل جەمئىيەت ئۇنى پالىۋېتىشى كېرەك؛ (4) ئۇنىڭدىن ھېچ نەسىل قالدۇرۇلمايدۇ. بىزنىڭچە باشقا ئايەتتە ئېنىق بۇيرۇق كۆرسىتىلمىگەچكە، مۇشۇ يەردە بىرىنچى چۈشەنچە (خۇدا ئۆزى شۇ ئادەمنى دۇنيادىن كەتكۈزىدۇ) توغرا بولۇشى مۇمكىن، دەپ قارايمىز.

يىرگىنچلىك نەرسە بولسۇن) ۋە شۇنداقلا پەرۋەردىگارغا خاس ئاتالغان ئىناقلىق قۇربانلىقنىڭ گۆشىدىن يېسە، ئۇنداقتا ئۇ ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ[33].

ئاددىي يۇقرالارغا قارىتىلغان بەلگىلىمىلەر

22 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —

23 ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — سىلەر كالا، قوي ۋە ئۆچكىلەرنىڭ مېيىنى ھەرگىز يېمەڭلار. 24 ئۆزلۈكىدىن ئۆلگەن ياكى يىرتقۇچلار بوغۇپ قويغان ھايۋاننىڭ جەسىتىنىڭ مېيىنى ھەرقانداق ئىشقا ئىشلەتكىلى بولىدۇ، لېكىن ھەرگىز ئۇنىڭدىن يېمەڭلار. 25 چۈنكى كىمكى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەرقانداق ھايۋاننىڭ مېيىنى يېسە، شۇنى يېگەن كىشى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ[34].

26 سىلەر ھەرقانداق تۇرار جايىڭلاردا ھېچقانداق قاننى، يەنى ئۇچار-قاناتلارنىڭ بولسۇن ياكى چارپايلارنىڭ بولسۇن قېنىنى ھەرگىز ئىستېمال قىلماڭلار. 27 كىمدەكىم ھەرقانداق قاننى ئىستېمال قىلسا، شۇ كىشى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ[35].

ئىناقلىق قۇربانلىقلىرىنىڭ كاھىنلارغا تەقدىم قىلىنىدىغان قىسىملىرى

28 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —

29 ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — كىمكى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ بىر ئىناقلىق قۇربانلىقى سۇنسا، ئۇنداقتا ئۇ پەرۋەردىگارغا خاس بولغان ھەدىيەنى شۇ ئىناقلىق قۇربانلىقتىن ئايرىپ كەلتۈرسۇن. 30 ئۆز قولى بىلەن پەرۋەردىگارغا ئاتىغان، ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيەلەرنى، يەنى ماي بىلەن تۆشنى قوشۇپ

33 20-ئايەت ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

34 20-ئايەت ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

35 20-ئايەت ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

ئېلىپ كېلىپ، تۆشنى «پۇلاڭلاتما ھەدىيە»[36] سۈپىتىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتسۇن.
31 كاھىن مېيىنى قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈرۈۋەتسۇن. تۆش بولسا ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا خاس بولسۇن.
32 ئىناقلىق قۇربانلىقلىرىڭلارنىڭ ئوڭ ئارقا پۇتىنى سىلەر «كۆتۈرمە ھەدىيە» سۈپىتىدە كاھىنغا بېرىڭلار.
33 ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىدىن قايسىسى ئىناقلىق قۇربانلىقنىڭ قېنى بىلەن مېيىنى سۇنغان بولسا ئۆز ئۈلۈشى ئۈچۈن ئوڭ ئارقا پۇتىنى ئۆزى ئالسۇن.
34 چۈنكى مەن ئىسرائىللارنىڭ ئىناقلىق قۇربانلىقلىرىدىن «پۇلاڭلاتما ھەدىيە» بولغان تۆش بىلەن «كۆتۈرمە ھەدىيە» بولغان ئارقا پۇتىنى ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە[37] بىلەن ئىسرائىللاردىن ئېلىپ، كاھىن ھارۇن ۋە ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ھەققى بولسۇن دەپ ئۇلارغا تەقدىم قىلدىم.

35 مۇسا[38] ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرىنى پەرۋەردىگارنىڭ قۇللۇقىدا كاھىن بولۇشقا ئۇنىڭ ئالدىغا كەلتۈرگەن كۈنىدە، ئۇلارغا پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىقلاردىن تەقدىم قىلىنىدىغان كاھىنلىق ئۈلۈشى مانا شۇدۇر.
36 مۇسا[39] ئۇلارنى مەسىھلىگەن كۈنىدە، پەرۋەردىگار بۇ ئۈلۈشنى ئىسرائىللاردىن ئېلىپ ئۇلارغا بېرىلسۇن دەپ ئەمر قىلغان. بۇ ئىسرائىللارغا دەۋردىن دەۋرگىچە ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ.

36 «پۇلاڭلاتما ھەدىيە» — پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئېگىز كۆتۈرۈپ ئالاھىدە پۇلاڭلىتىدىغان ھەدىيەدۇر. «پۇلاڭلاتما ھەدىيە» ئادەتتە بارلىق كاھىنلارغا تەۋە بولىدۇ.

37 تەۋراتتىكى «ئەبەدىي» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا ئىككى مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ: (1) مەڭگۈ؛ (2) شۇ ۋاقىتتىكى چېكى بېكىتىلمىگەن، قەرەلسىز، مۆھلەتسىز ئۇزۇن بىر مەزگىلنى كۆرسىتىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»نىمۇ كۆرۈڭ.

38 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».

39 ئىبرانىي تىلىدا « ئۇ».

خۇلاسە

[37] كۆيدۈرمە قۇربانلىق بىلەن ئاشلىق ھەدىيەسى، گۇناھ قۇربانلىقى بىلەن
ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى، كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى[(40)] بىلەن ئىناقلىق
قۇربانلىقى توغرىسىدىكى قائىدە-نىزام مانا شۇدۇر. [38] پەرۋەردىگار ئىسرائىللارغا:
«سىلەر بۇ سىناي باياۋىنىدا پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا قۇربانلىقلىرىڭلارنى
سۇنۇڭلار» دەپ بۇيرۇغان كۈنىدە، ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى سىناي تېغىدا
مۇساغا تاپشۇرغانىدى.

كاھىنلارنىڭ خاس خىزمەتلەرگە ئايرىلىشى
(«مىس.» 40:17-38نىمۇ كۆرۈڭ)

8

[1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ: ــ [2] ھارۇننى ئوغۇللىرى بىلەن
بىللە، ۋە ئۇلارنىڭ مەخسۇس كىيىملىرىنى، «مەسىھلەش
مېيى»نى[(41)]، گۇناھ قۇربانلىقى بولىدىغان تورپاق بىلەن ئىككى قوچقارنى، پېتىر
نان سېلىنغان سېۋەتنى ئېلىپ كېلىپ، [3] ئىسرائىلنىڭ پۈتۈن جامائىتىنى
جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىغا جەم قىلغىن، ــ دېدى.
[4] مۇسا پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا بۇيرۇغىنىدەك قىلدى، جامائەت جامائەت
چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىغا يىغىلدى. [5] ئاندىن مۇسا جامائەتكە: ــ
پەرۋەردىگار بۇيرۇغان ئىش مانا مۇنداق، ــ دېدى.
[6] شۇنىڭ بىلەن مۇسا ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنى ئالدىغا كەلتۈرۈپ
ئۇلارنى سۇ بىلەن يۇيۇپ، [7] ھارۇنغا كۆڭلەك كىيدۈرۈپ، بەلۋاغ باغلاپ،
تونىنى كىيدۈردى ۋە ئۈستىگە ئەفودنى ياپتى؛ ئۇ ئەفودنىڭ بەلۋېغىنى باغلاپ،

[40] «كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى» ــ بۇ خىل قۇربانلىق ئىناقلىق قۇربانلىقىغا ئوخشاپ كېتىدۇ، بۇ 8-باب، 22-32-ئايەتلەردە تەپسىلىي تەسۋىرلىنىدۇ. ئىبرانىي تىلىدا «كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى» «(قوللارنى) تولدۇرۇش قۇربانلىقى» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ ــ چۈنكى خۇدا بۇ مۇراسىم ئارقىلىق ھارۇننىڭ ئەۋلادلىرى بولغان كاھىنلارنىڭ قوللىرىنى (1) قۇربانلىقلار بىلەن ۋە (2) كاھىنلىق مەسئۇلىيىتىنى تاپشۇرۇش بىلەن «تولدۇردى».

[41] «مەسىھلەش مېيى» توغرۇلۇق «مىس.» 23:30-33نى كۆرۈڭ.

ئەفودنى ئۇنىڭغا تاقاپ قويدى. 8 ئاندىن مۇسا ئۇنىڭغا «قوشىن»نى تاقاپ، قوشىنىنىڭ ئىچىگە «ئۇرىم بىلەن تۇممىم»نى سېلىپ[42]، 9 بېشىغا سەللە يۆگەپ پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا بۇيرۇغىنىدەك سەللىنىڭ ئالدى تەرىپىگە «ئالتۇن تاختىلىق مۇقەددەس ئوتۇغات»نى بېكىتىپ قويدى.

10 ئاندىن مۇسا مەسىھلەش مېيىنى ئېلىپ ئىبادەت چېدىرى بىلەن ئىچىدىكى بارلىق نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى مەسىھلەپ مۇقەددەس قىلدى. 11 ئۇ مايدىن ئېلىپ قۇربانگاھقا يەتتە مەرتىۋە چېچىپ، قۇربانگاھ بىلەن ئۇنىڭ بارچە قاچا-قۇچىلىرىنى، يۇيۇنۇش دېسى ۋە تەگلىكىنى خۇداغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلىشقا مەسىھلىدى. 12 ئۇ يەنە مەسىھلەش مېيىدىن ئازراق ئېلىپ ھارۇننىڭ بېشىغا قۇيۇپ ئۇنى خۇداغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلىشقا مەسىھلىدى.
13 ئاندىن مۇسا ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىنى ئالدىغا كەلتۈرۈپ، پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا بۇيرۇغىنىدەك ئۇلارغا كۆڭلەك كىيدۈرۈپ، بەللىرىگە بەلۋاغ باغلاپ، ئۇلارغا ئېگىز بۆكلەرنىمۇ[43] تاقاپ قويدى.

كاھىنلارنى «خۇداغا ئاتاپ تىكلەش» قۇربانلىقلىرى

14 ئاندىن ئۇ گۇناھ قۇربانلىقى قىلىنىدىغان تورپاقنى يېتىلەپ كەلدى؛ ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى گۇناھ قۇربانلىقى قىلىنىدىغان تورپاقنىڭ بېشىغا قوللىرىنى قويدى. 15 ئۇ ئۇنى بوغۇزلىدى، ئاندىن مۇسا قېنىدىن ئېلىپ، ئۆز بارمىقى بىلەن قۇربانگاھنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە، چۆرىسىگە سۈرۈپ قۇربانگاھنى گۇناھتىن پاكلىدى؛ قالغان قاننى بولسا ئۇ قۇربانگاھنىڭ تۈۋىگە

42 كاھىنلىق كىيىملەر، «ئەفود»، «قوشىن» («مەيدىلىك») ۋە «ئۇرىم ۋە تۇممىم» توغرۇلۇق «مىسىردىن چىقىش» 28-بابنى كۆرۈڭ.

43 «ئېگىز بۆكلەر» ــ بۇ سۆز ھارۇننىڭ باش كىيىمىدىن باشقا بىرخىل باش كىيىمنى، بەلكىم ئېگىزرەك بىرخىل باش كىيىمنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

تۆكۈپ، مۇقەددەس بولۇشقا كافارەت كەلتۈردى. 16 ئاندىن ئۇ[44] ئىچ قارىننى يۆگەپ تۇرغان مايىنىڭ ھەممىسىنى، جىگەرنىڭ ئۈستىدىكى چاۋا مايىنى، ئىككى بۆرەك ۋە ئۈستىدىكى مايلىرىنى قوشۇپ ئالدى؛ ئاندىن مۇسا بۇلارنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈردى. 17 بىراق مۇسا[45] تورپاقنىڭ تېرىسى بىلەن گۆشى ۋە تېزىكىنى بولسا پەرۋەردىگار ئۆزىگە بۇيرۇغىنىدەك چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىدا ئوتتا كۆيدۈرۈۋەتتى.

18 ئاندىن ئۇ[46] كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىنىدىغان قوچقارنى كەلتۈردى؛ ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى قوللىرىنى قوچقارنىڭ بېشىغا قويدى. 19 ھارۇن[47] قوچقارنى بوغۇزلىدى؛ ئاندىن مۇسا قېنىنى ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپتى؛ 20 ھارۇن[48] قوچقارنى پارچە-پارچە قىلىپ پارچىلىدى؛ ئاندىن مۇسا بېشىنى، پارچىلانغان گۆشلىرىنى بارلىق مېيى بىلەن قوشۇپ كۆيدۈردى. 21 ئۈچەي-قېرىنلىرى بىلەن پاچاقلىرىنى سۇدا يۇدى. ئاندىن مۇسا قوچقارنى پۈتۈن پېتى قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈردى. بۇ پەرۋەردىگار مۇساغا بۇيرۇغان، «پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان خۇشبۇي چىقىدىغان قۇربانلىق» ئىدى.

22 ئاندىن ئۇ كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى قىلىنىدىغان قوچقارنى، ئىككىنچى قوچقارنى كەلتۈردى؛ ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى قوللىرىنى قوچقارنىڭ بېشىغا قويدى. 23 ئۇ[49] ئۇنى بوغۇزلىدى؛ ۋە مۇسا ئۇنىڭ قېنىدىن ئېلىپ ھارۇننىڭ ئوڭ قۇلىقىنىڭ يۇمشىقى بىلەن ئوڭ قولىنىڭ باش بارمىقىغا سۈرۈپ ۋە ئوڭ پۇتىنىڭ چوڭ بارمىقىغىمۇ سۈۋاپ قويدى. 24 ئاندىن مۇسا ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىنى ئالدىغا كەلتۈرۈپ، قاندىن ئېلىپ ئۇلارنىڭ ئوڭ قۇلاقلىرىنىڭ يۇمشىقى بىلەن ئوڭ قوللىرىنىڭ باش بارماقلىرىغا سۈردى، ئۇلارنىڭ ئوڭ پۇتلىرىنىڭ چوڭ بارماقلىرىغىمۇ سۈۋاپ قويدى، قالغان قاننى

44 «ئۇ» ــ ھارۇننى كۆرسىتىشى مۇمكىن.
45 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ» ــ مۇسانى كۆرسىتىشى مۇمكىن.
46 «ئۇ» ــ مۇسانى كۆرسىتىشى مۇمكىن.
47 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».
48 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».
49 «ئۇ» ــ ھارۇننى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

مۇسا قۇربانگاھنىڭ چۆرىسىگە سەپتى. 25 شۇنداق قىلىپ، ئۇ مېيى بىلەن مايلىق قۇيرۇقنى، ئىچ قارىنىنى يۆگەپ تۇرغان بارلىق ماي بىلەن جىگەرنىڭ ئۈستىدىكى چاۋا مېيىنى، ئىككى بۆرەك ۋە ئۈستىدىكى مايلىرىنى قوشۇپ ئېلىپ ئوڭ ئارقا پۇتىنىمۇ كېسىپ ئېلىپ، 26 پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىكى پېتىر نان سېلىنغان سېۋەتتىن بىر پېتىر توقاچ بىلەن بىر زەيتۇن ماي توقاچ ۋە بىر دانە ھەمەك ناننى ئېلىپ بۇلارنى ماي بىلەن ئوڭ ئارقا پۇتىنىڭ ئۈستىدە قويدى؛ 27 ئاندىن بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ قوللىرىغا تۇتقۇزۇپ، پۇلاڭلاتما ھەدىيە بولسۇن دەپ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتتى. 28 ئاندىن مۇسا بۇلارنى ئۇلارنىڭ قوللىرىدىن ئېلىپ قۇربانگاھتىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىقنىڭ ئۈستىدە قويۇپ كۆيدۈردى. بۇ «كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى» بولۇپ، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان، خۇشبۇي چىقىدىغان قۇربانلىق ئىدى. 29 ئاندىن مۇسا تۆشنى ئېلىپ پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتتى؛ پەرۋەردىگارنىڭ ئۇنىڭغا بۇيرۇغىنى بويىچە، «كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى» بولغان قوچقارنىڭ بۇ قىسمى مۇسانىڭ ئۈلۈشى ئىدى.

ھارۇن ۋە ئوغۇللىرىنى مەسىھ قىلىش

30 ئاندىن مۇسا مەسىھلەش مېيىدىن ۋە قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدىكى قاندىن بىرئاز ئېلىپ، ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ كىيىملىرىگە ۋە ئوغۇللىرى بىلەن ئۇلارنىڭ كىيىملىرىگە سەپتى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ ھارۇن ۋە كىيىملىرىنى، ئوغۇللىرى بىلەن ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنى مۇقەددەس قىلدى.

31 مۇسا ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا مۇنداق بۇيرۇدى: ــ «بۇ گۆشنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا قاينىتىپ پىشۇرۇپ شۇ يەردە ئولتۇرۇپ «كاھىنلىققا تىكلەش قۇربانلىقى»غا تەۋە بولغان سېۋەتتىكى نان بىلەن قوشۇپ يەڭلار؛ بۇلارنى ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرى يېسۇن، دەپ بۇيرۇغىنىمدەك ئۇنى يەڭلار؛ 32 لېكىن گۆش بىلەن ناندىن ئېشىپ قالغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئوتتا كۆيدۈرۈۋېتىڭلار.

33 سىلەر يەتتە كۈنگىچە جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدىن چىقماي،
خۇداغا ئاتاپ كاھىنلىققا تىكلەش كۈنلىرىڭلار توشقۇچە شۇ يەردە تۇرۇڭلار؛
چۈنكى سىلەرنى خۇداغا ئاتاپ كاھىنلىققا تىكلەش ئۈچۈن يەتتە كۈن كېتىدۇ[50].
34 بۈگۈن قىلىنغان ئىشلار پەرۋەردىگارنىڭ بۇيرۇغىنى بويىچە سىلەر ئۈچۈن
كافارەت كەلتۈرۈلسۇن دەپ قىلىندى[51]. 35 سىلەر ئۆلمەسلىكىڭلار ئۈچۈن
پەرۋەردىگارنىڭ ئەمرىنى تۇتۇپ جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىدا
كېچە-كۈندۈز يەتتە كۈن تۇرۇشۇڭلار كېرەك؛ چۈنكى ماڭا شۇنداق بۇيرۇلدى».
36 ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرى پەرۋەردىگارنىڭ مۇسانىڭ ۋاستىسى بىلەن
بۇيرۇغىنىنىڭ ھەممىسىنى بەجا كەلتۈردى.

كاھىنلارنىڭ خىزمىتىنىڭ مۇقەددەس ئىبادەت چېدىرىدا باشلىنىشى

9
1 سەككىزىنچى كۈنى مۇسا ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى ۋە
ئىسرائىلنىڭ ئاقساقاللىرىنى چاقىرىپ، 2 ھارۇنغا مۇنداق دېدى: ــ
«سەن گۇناھ قۇربانلىقىغا بىجىرىم بىر موزايىنى، كۆيدۈرمە قۇربانلىققا بىجىرىم بىر
قوچقارنى ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئېلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا كەلتۈرگىن، 3 ئاندىن
ئىسرائىللارغا سۆز قىلىپ: ــ سىلەر گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن بىر تېكە ئېلىپ
كېلىڭلار، كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن بىر موزاي ۋە بىر قوزا ئېلىپ كېلىڭلار،
ھەر ئىككىسى بىجىرىم، بىر ياشقا كىرگەن بولسۇن؛ 4 پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا
سۇنۇشقا ئىناقلىق قۇربانلىقى سۈپىتىدە بىر تورپاق بىلەن بىر قوچقارنى ئېلىپ،
زەيتۇن مېيى ئىلەشتۈرۈلگەن ئاشلىق ھەدىيە بىلەن بىللە كەلتۈرۈڭلار؛ چۈنكى
بۈگۈن پەرۋەردىگار ئۆزىنى سىلەرگە ئايان قىلىدۇ، دېگىن».

---

50 بۇ ئايەتتىكى «خۇداغا ئاتاپ كاھىنلىققا تىكلەش» ئىبرانىي تىلىدا «قولنى تولدۇرۇش» دېگەن ئىبارە بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. 37:7 ۋە «مىس.» 41:28 ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ. كاھىنلىق ۋەزىپىسى ئاساسەن خۇدانىڭ قۇربانلىقلىرىنى ئۆز قولىغا ئېلىش بىلەن باشلىناتتى.

51 ياكى «سىلەر ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈلسۇن دەپ، بۈگۈن قىلىنغاندەك مۇندىن كېيىنمۇ ھەم قىلىنسۇن، دەپ پەرۋەردىگار بۇيرۇدى».

5 ئۇلار مۇسا بۇيرۇغان نەرسىلەرنى جامائەت چېدىرىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى؛ پۈتكۈل جامائەت يېقىن كېلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ھازىر بولۇپ تۇردى. 6 مۇسا: — مانا، بۇ پەرۋەردىگار بۇيرۇغان ئىشتۇر؛ بۇنى قىلساڭلار پەرۋەردىگارنىڭ شان-شەرىپى سىلەرگە ئايان بولىدۇ، دېدى.

7 شۇنىڭ بىلەن مۇسا ھارۇنغا: — سەن قۇربانگاھقا يېقىن بېرىپ گۇناھ قۇربانلىقىڭ بىلەن كۆيدۈرمە قۇربانلىقىڭنى سۇنۇپ ئۆزۈڭ ۋە خەلق ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرگىن؛ ئاندىن خەلقنىڭ قۇربانلىقىنىمۇ سۇنۇپ، پەرۋەردىگار ئەمر قىلغاندەك ئۇلار ھەققىدە كافارەت كەلتۈرگىن» — دېدى.

8 شۇنى دېۋىدى، ھارۇن قۇربانگاھقا يېقىن بېرىپ ئۆزى ئۈچۈن گۇناھ قۇربانلىقى بولىدىغان موزاينى بوغۇزلىدى. 9 ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قاننى ئۇنىڭغا سۇنۇپ بەردى؛ ئۇ بارمىقىنى قانغا تەگكۈزۈپ، قۇربانگاھنىڭ مۈڭگۈزلىرىگە سۈردى، قالغان قاننى قۇربانگاھنىڭ تۈۋىگە قۇيدى. 10 گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ مېيى بىلەن ئىككى بۆرەك ۋە جىگەرنىڭ ئۈستىدىكى چاۋا مايىنى ئېلىپ، پەرۋەردىگار مۇساغا بۇيرۇغىنىدەك ئۇلارنى قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈردى. 11 گۆش بىلەن تېرىسىنى بولسا چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ ئوتتا كۆيدۈردى.

12 ئاندىن ئۇ كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىدىغان قوچقارنى بوغوزلىدى؛ ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى ئۇنىڭغا قاننى سۇنۇپ بەردى؛ ئۇ بۇنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپتى. 13 ئاندىن ئۇلار پارچە-پارچە قىلىنغان كۆيدۈرمە قۇربانلىقنى بېشى بىلەن بىللە ئۇنىڭغا سۇنۇپ بەردى؛ ئۇ بۇلارنى قۇربانگاھتا كۆيدۈردى. 14 ئۇ ئىچ قارنى بىلەن پاچاقلىرىنى يۇيۇپ، بۇلارنىمۇ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىدە، كۆيدۈرمە قۇربانلىقنىڭ ئۈستىگە قويۇپ كۆيدۈردى.

15 ئاندىن ئۇ خەلقنىڭ قۇربانلىقىنى كەلتۈردى؛ خەلقنىڭ گۇناھ قۇربانلىقى بولغان تېكىنى بوغۇزلاپ، ئىلگىرى ھايۋاننى سۇنغاندەك ئۇنىمۇ گۇناھ قۇربانلىقى قىلىپ سۇندى. 16 ئۇ كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىدىغان مالنى كەلتۈرۈپ ئۇنىمۇ بەلگىلىمە بويىچە سۇندى. 17 ئاندىن ئۇ ئاشلىق ھەدىيەنى كەلتۈرۈپ ئۇنىڭدىن بىر چاڭگال ئېلىپ ئەتىگەنلىك كۆيدۈرمە قۇربانلىققا[52] قوشۇپ قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈردى.

52 «ئەتىگەنلىك كۆيدۈرمە قۇربانلىق» — ھەر ئەتىگەندە سۇنۇلۇشى كېرەك بولغان قوزا قۇربانلىقى

18 ئاندىن خەلققە بولىدىغان ئىناقلىق قۇربانلىقى بولىدىغان تورپاق بىلەن
قوچقارنى بوغۇزلىدى. ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى قېنىنى ئۇنىڭغا سۇنۇپ بەردى؛
ئۇ بۇنى قۇربانگاھنىڭ ئۈستى قىسمىنىڭ ئەتراپىغا سەپتى. 19 ئۇلار تورپاق
بىلەن قوچقارنىڭ ماي قىسمىنى، يەنى مايلىق قۇيرۇقى، ئىچ قارنىنى يۆگەپ
تۇرغان مايلىرىنى، ئىككى بۆرەك ۋە جىگەرنىڭ چاۋا مېيىنى ئېلىپ، 20 بۇ ماي
پارچىلىرىنى ئىككى تۆشنىڭ ئۈستىدە قويدى، ھارۇن[53] بۇلارنى قۇربانگاھنىڭ
ئۈستىدە كۆيدۈردى. 21 ئاخىردا ھارۇن ئىككى تۆش بىلەن ئوڭ ئارقا
پۇتىنى پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە مۇسانىڭ بۇيرۇغىنىدەك پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا پۇلاڭلاتتى. 22 ئاندىن ھارۇن قوللىرىنى خەلققە قارىتىپ كۆتۈرۈپ،
ئۇلارغا بەخت تىلىدى؛ ئۇ گۇناھ قۇربانلىقى، كۆيدۈرمە قۇربانلىق ۋە ئىناقلىق
قۇربانلىقىنى سۇنۇپ، قۇربانگاھتىن چۈشتى.

23 مۇسا بىلەن ھارۇن جامائەت چېدىرىغا كىرىپ، يەنە يېنىپ چىقىپ
خەلققە بەخت تىلىدى؛ شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ شان-شەرىپى پۈتكۈل
خەلققە ئايان بولدى؛ 24 پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىن ئوت چىقىپ، قۇربانگاھ
ئۈستىدىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىق بىلەن مايلارنى يۇتۇپ كەتتى. پۈتكۈل خەلق
بۇنى كۆرۈپ، تولۇلىشىپ، دۈم يىقىلىشتى.

ناداب بىلەن ئابىھۇ ۋە «غەيرىي ئوت»

10 1 ھارۇننىڭ ئوغۇللىرى ناداب بىلەن ئابىھۇ ئىككىسى ئۆز
خۇشبۇيدىنىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا ئوت يېقىپ ئۈستىگە
خۇشبۇيىنى سېلىپ، پەرۋەردىگار ئۇلارغا بۇيرۇپ باقمىغان غەيرىي بىر
ئوتنى پەرۋەردىگارغا سۇندى[54]؛ 2 شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىن

(«مىس.» 38:29-40نى كۆرۈڭ).
[53] ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ».
[54] «غەيرىي ئوت» ـــ ناداب ۋە ئابىھۇ بەلكىم (1) خۇشبۇي پۈرىتىشتا چوغنى بەلكىم قۇربانگاھتىن باشقا بىر يەردىن ئالغان؛ (2) ئۇلار سۇنىدىغان خۇشبۇيىنى توغرا ئارىلاشتۇرمىغان («مىس.» 9:30نى

ئوت چىقىپ ئۇلارنى يەۋەتتى؛ شۇئان ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئۆلدى.
[3] مۇسا ھارۇنغا: ــ مانا، بۇ پەرۋەردىگارنىڭ: «مەن ماڭا يېقىن كەلگەن ئادەملەردە ئۆزۈمنىڭ مۇقەددەس ئىكەنلىكىمنى كۆرسىتىمەن ۋە بارلىق خەلقنىڭ ئالدىدا ئۇلۇغلىنىمەن» دېگەن سۆزىنىڭ ئۆزىدۇر، دېدى. شۇنى دېۋىدى، ھارۇن جىم تۇرۇپ قالدى.
[4] مۇسا ھارۇننىڭ تاغىسى ئۇززىئەلنىڭ ئوغۇللىرى بولغان مىشائەل بىلەن ئەلزافاننى چاقىرىپ ئۇلارغا: ــ سىلەر يېقىن كېلىپ ئۆز قېرىنداشلىرىڭلارنى مۇقەددەس جاينىڭ ئالدىدىن كۆتۈرۈپ، چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىڭلار» ــ دېدى.
[5] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يېقىن كېلىپ، ئۇلارنى كىيىكلىك كۆڭلەكلىرى بىلەن كۆتۈرۈپ مۇسانىڭ بۇيرۇغىنىدەك چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقتى.
[6] مۇسا ھارۇن ۋە ئوغۇللىرى ئەلئازار بىلەن ئىتامارغا: ــ سىلەر باشلىرىڭلارنى ئوچۇق قويماڭلار، كىيىملىرىڭلارنى يىرتماڭلار؛ بولمىسا ئۆزۈڭلار ئۆلۈپ، پۈتكۈل جامائەتكە غەزەپ كەلتۈرىسىلەر؛ لېكىن قېرىنداشلىرىڭلار بولغان پۈتكۈل ئىسرائىل جەمەتى پەرۋەردىگار ياققان ئوت تۈپەيلىدىن ماتەم تۇتۇپ يىغلىسۇن. [7] ئەمما سىلەر بولساڭلار پەرۋەردىگارنىڭ مەسىھلەش مېيى ئۈستۈڭلارغا سۈرۈلگەن بولغاچقا، جامائەت چېدىرىنىڭ تاشقىرىغا چىقماڭلار؛ بولمىسا ئۆلىسىلەر، دېدى.
شۇنى دېۋىدى، ئۇلار مۇسانىڭ بۇيرۇغىنىدەك قىلدى.

ھارۇن ۋە ئەۋلادلىرىغا تاپىلانغان بەلگىلىمىلەر

[8] پەرۋەردىگار ھارۇنغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ [9] «سەن ئۆزۈڭ ۋە ئوغۇللىرىڭ شاراب ۋە يا باشقا كۈچلۈك ھاراقلارنى ئىچىپ، جامائەت چېدىرىغا ھەرگىز كىرمەڭلار؛ بولمىسا، ئۆلۈپ كېتىسىلەر. بۇ سىلەر ئۈچۈن دەۋردىن-دەۋرگە ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ. [10] شۇنداق قىلساڭلار، مۇقەددەس بىلەن ئادەتتىكىنى، پاك بىلەن ناپاكنى پەرق ئېتىپ ئاجرىتالايدىغان بولىسىلەر؛

كۆرۈك)؛ (3) ئۇلار خۇشبۇي سۇنغاندا پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەتخانىسىغا مۇناسىۋەتلىك ئەمرلەرنىڭ بىرەرسىگە خىلاپلىق قىلغان بولسا كېرەك.

[11]شۇنداقلا پەرۋەردىگار مۇسانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىسرائىللارغا تاپشۇرغان ھەممە بەلگىلىمىلەرنى ئۇلارغا ئۆگىتەلەيسىلەر».

[12] مۇسا ھارۇن ۋە ئۇنىڭ تىرىك قالغان ئوغۇللىرى ئەلئازار بىلەن ئىتامارغا مۇنداق دېدى: ــ «سىلەر پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق-ھەدىيەلەردىن ئېشىپ قالغان ئاشلىق ھەدىيەنى[55] ئېلىپ ئۇنى قۇربانگاھنىڭ يېنىدا ئېچىتقۇ ئارىلاشتۇرمىغان ھالدا يەڭلار؛ چۈنكى ئۇ «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىدۇ. [13] بۇ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان نەرسىلەردىن سېنىڭ نېسىۋەڭ ۋە ئوغۇللىرىڭنىڭ نېسىۋىسى بولغاچقا، ئۇنى مۇقەددەس جايدا يېيىشىڭلار كېرەك؛ چۈنكى ماڭا شۇنداق بۇيرۇلغاندۇر. [14] ئۇنىڭدىن باشقا پۇلاڭلاتما ھەدىيە قىلىنغان تۆش بىلەن كۆتۈرمە ھەدىيە قىلىنغان ئارقا پۇتنى سەن ۋە ئوغۇل-قىزلىرىڭ بىللە پاك بىر جايدا يەڭلار؛ چۈنكى بۇلار سېنىڭ نېسىۋەڭ بىلەن ئوغۇللىرىڭنىڭ نېسىۋىسى بولسۇن دەپ، ئىسرائىللارنىڭ ئىناقلىق قۇربانلىقلىرىدىن سىلەرگە بېرىلگەن. [15] ئۇلار كۆتۈرمە ھەدىيە قىلىنغان ئارقا پۇت بىلەن پۇلاڭلاتما ھەدىيە قىلىنغان تۆشنى ئوتتا سۇنۇلىدىغان مايلىرى بىلەن قوشۇپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە پۇلاڭلىتىش ئۈچۈن كەلتۈرسۇن؛ پەرۋەردىگارنىڭ بۇيرۇغىنى بويىچە بۇلار سېنىڭ ۋە ئوغۇللىرىڭنىڭ نېسىۋىسى بولىدۇ؛ بۇ ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ».

گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ بۇزۇلۇشى

[16] ئاندىن مۇسا گۇناھ قۇربانلىقى قىلىدىغان تېكىنى ئىزدىۋىدى، مانا ئۇ ئاللىقاچان كۆيدۈرۈلۈپ بولغانىدى. بۇ سەۋەبتىن ئۇ ھارۇننىڭ تىرىك قالغان ئىككى ئوغلى ئەلئازار بىلەن ئىتامارغا ئاچچىقلىنىپ: [17] ــ نېمىشقا سىلەر گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ گۆشىنى مۇقەددەس جايدا يېمىدىڭلار؟ چۈنكى ئۇ «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىناتتى، پەرۋەردىگار سىلەرنى جامائەتنىڭ گۇناھىنى كۆتۈرۈپ ئۇلار ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىدا كافارەت كەلتۈرسۇن دەپ،

[55] «ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق-ھەدىيەلەر»دىن بەزىدە بىر قىسمى قالدۇرۇلۇپ، كاھىنغا ۋە بەزىدە سۇنغۇچى كىشىنىڭ ئۆزىگىمۇ يېيىشكە بېرىلىدۇ. قالغان قىسمى كۆيدۈرۈلىدۇ، ئەلۋەتتە.

شۇنى سىلەرگە تەقسىم قىلغانىدى. 18 مانا، ئۇنىڭ قېنى مۇقەددەس
جاينىڭ ئىچىگە كەلتۈرۈلمىدى[56]؛ سىلەر ئەسلىدە مەن بۇيرۇغاندەك ئۇنى
مۇقەددەس جايدا يېيىشىڭلار كېرەك ئىدى، ــ دېدى.
19 لېكىن ھارۇن مۇساغا: ــ مانا، بۈگۈن بۇلار توغرا ئىش قىلىپ
ئۆزلىرىنىڭ گۇناھ قۇربانلىقى بىلەن كۆيدۈرمە قۇربانلىقىنى پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا سۇندى؛ مېنىڭ بېشىمغا شۇ ئىشلار كەلدى؛ ئەگەر مەن بۈگۈن
گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ گۆشىنى يېگەن بولسام، پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدە ئوبدان
بولاتتىمۇ؟ ــ دېدى.
20 مۇسا بۇنى ئاڭلاپ جاۋابىدىن رازى بولدى.

ھالال ۋە ھارام جانىۋارلار

11
1 پەرۋەردىگار مۇسا بىلەن ھارۇنغا مۇنداق دېدى: ــ
2 ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: ــ يەر يۈزىدىكى بارلىق ھايۋانلارنىڭ
ئىچىدىن سىلەرگە يېيىشكە بولىدىغان جانىۋارلار شۇكى: ــ
3 ھايۋانلار ئىچىدە ھەم تۇياقلىرى پۈتۈن ئاچىماق (تۇياقلىرى پۈتۈنلەي
يېرىق) ھەم كۆشىگۈچى[57] ھايۋانلارنىڭ ھەربىرىنى يېسەڭلار بولىدۇ.
4 لېكىن كۆشىگۈچى ياكى ئاچىماق تۇياقلىق ھايۋانلاردىن تۆۋەندىكىلەرنى
يېمەسلىكىڭلار كېرەك: ــ
ــ تۆگە: چۈنكى ئۇ كۆشىگىنى بىلەن تۇيىقى ئاچىماق ئەمەس. شۇڭا ئۇ
سىلەرگە ھارام بولىدۇ.
5 سۇغۇر[58] بولسا كۆشىگىنى بىلەن تۇيىقى ئاچىماق ئەمەس ــ ئۇ
سىلەرگە ھارام بولىدۇ.

---

56 كاھىنلار ۋە پۈتۈن خەلق جامائىتىنىڭ گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ قېنى مۇقەددەس جاينىڭ ئىچىگە ئېلىپ كىرىلىدۇ؛ كاھىنلار مۇشۇ خىل قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى يېيىشكە بولمايتتى (4:1-21نى كۆرۈڭ).

57 «كۆشىگۈچى» مۇشۇ يەردە ئىككى-ئۈچ ئاشقازىنى بار ھايۋانلارنىلا ئەمەس، بەلكى يەنە ئوزۇقنى يۇمشاق چاينايدىغان بارلىق ھايۋانلارنى كۆرسىتىدۇ.

58 ياكى «سىچقان» ــ تاغلاردا ياشايدىغان كىچىك بىر ھايۋان.

[6] تۇشقان بولسا بۇمۇ كۆشىگىنى بىلەن تۈيىقى ئاچىماق ئەمەس ــ ئۇ سىلەرگە هارام بولىدۇ.
[7] چوشقا بولسا تۇياقلىرى ئاچىماق (تۇياقلىرى پۈتۈنلەي يېرىق) بولغىنى بىلەن كۆشىمىگىنى ئۈچۈن سىلەرگە هارام بولىدۇ.
[8] سىلەر شۇ هايۋانلارنىڭ گۆشىدىن يېمەسلىكىڭلار كېرەك ۋە ئۇلارنىڭ ئۆلۈكىگىمۇ تەگمەڭلار. ئۇلار بولسا سىلەرگە هارام بولىدۇ.

[9] سۇدا ياشايدىغان جانىۋارلاردىن تۆۋەندىكىلەرنى يېيىشكە بولىدۇ: ــ سۇدىكى، يەنى دەريا-دېڭىزلاردىكى جانىۋارلاردىن قانىتى ۋە قاسىراقلىرى بولغانلارنى يېيىشكە بولىدۇ؛ [10] لېكىن دەريا-دېڭىزلاردا ياشايدىغان، يەنى سۇلاردا توپ-توپ ئۈزىدىغان بارلىق جانىۋارلاردىن، قاسىراقلىرى ياكى قانىتى بولمىغانلىرىنى يېمەسلىكىڭلار كېرەك؛ ئۇلار سىلەرگە يىرگىنچلىك سانالسۇن.
[11] مەزكۇر جانىۋارلار دەرۋەقە سىلەرگە يىرگىنچلىك سانالسۇن؛ سىلەر ئۇلارنىڭ گۆشىدىن يېمەسلىكىڭلار كېرەك؛ ئۇلارنىڭ ئۆلۈكىنى يىرگىنچلىك دەپ قاراڭلار. [12] سۇدىكى جانىۋارلارنىڭ ئىچىدىن قانىتى بىلەن قاسىرىقى بولمىغان جانىۋارلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە يىرگىنچلىك سانالسۇن.

هالال ۋە هارام قۇشلار

[13] ئۇچار-قاناتلاردىن تۆۋەندىكىلەر سىلەرگە يىرگىنچلىكتۇر؛ ئۇلار يېيىلمەسلىكى كېرەك ۋە سىلەرگە يىرگىنچلىك بولسۇن: ــ يەنى بۈركۈت، قورۇلتاز-تاپقۇشلار[59]، دېڭىز بۈركۈتى، [14] قارلىغاچ قۇيرۇقلۇق سار، لاچىن ۋە ئۇلارنىڭ خىللىرى، [15] ھەممە قاغا-قوزغۇنلار ۋە ئۇلارنىڭ خىللىرى، [16]مۈشۈكياپىلاق، تۆگىقۇش، چايكا، سار ۋە ئۇلارنىڭ خىللىرى، [17] ھۇۋقۇش[60]،

---

59 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇستىخان چاققۇچى قۇش». يەنى بىر تەرجىمىسى «بېلىقئالغۇچ».
60 ياكى «كىچىك ھۇۋقۇش».

قارنا[61]، ئىبىس، 18 ئاققۇ[62]، ساقىيقۇش، بىلىقئالغۇچ[63]، 19 لەيلەك، تۇرنا[64] ۋە ئۇنىڭ خىللىرى، ھۆپۈپ ۋە شەپەرەڭ قاتارلىقلار[65] سىلەرگە ھارام سانالسۇن.

ھالال ۋە ھارام ھاشارەتلەر

20 بۇنىڭدىن باشقا تۆت پۇتلاپ ماڭىدىغان، ئۇچىدىغان ئۇششاق جانىۋارلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە يىرگىنچلىك بولىدۇ. 21 ھالبۇكى، تۆت پۇتلاپ ماڭىدىغان، ئۇچىدىغان ئۇششاق جانىۋارلاردىن تۆۋەندىكىلەرنى يېسەڭلار بولىدۇ[66]: ــ پۇتى بىلەن ئۆگىلىك پاچىقى بولۇپ، يەر يۈزىدە سەكرىيەلەيدىغانلارنى يېسەڭلار بولىدۇ؛ 22 بۇلارنىڭ ئىچىدىن سىلەرگە يېيىشكە بولىدىغانلىرى: ــ چېكەتكە ۋە ئۇنىڭ خىللىرى، قارا چېكەتكە ۋە ئۇنىڭ خىللىرى، تومۇزغا ۋە ئۇنىڭ خىللىرى، چاقچىقىز ۋە ئۇنىڭ خىللىرى. 23 لېكىن تۆت پۇتلۇق بولغان ئۆمىلىگۈچى ھەم ئۇچىدىغان ھەممە باشقا جانىۋارلار سىلەرگە يىرگىنچلىك سانالسۇن[67].

ئۆلۈكلەر توغرۇلۇق

24 بۇ جانىۋارلاردىنمۇ مۇنداق يول بىلەن ناپاك بولىسىلەر؛ بىركىم ئۇلارنىڭ ئۆلۈك تېنىگە تەگسە كەچ كىرگۈچە ناپاك ھېسابلىنىدۇ. 25 كىمدەكىم بۇلارنىڭ

61 ياكى «سۇغا سۇڭگۈگۈچى». بۇنىڭ قانداق قۇش ئىكەنلىكىنى بىلىش تەس.

62 بۇنىڭ قانداق قۇش ئىكەنلىكىنى بىلىش تەس.

63 ياكى «دوغداق».

64 ياكى «قوتان».

65 بۇ تىزىملىكتىكى قۇشلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ ئىبرانىي تىلىدىكى نامى تەۋراتتا پەقەت بىر-ئىككى قېتىم كۆرۈنگەن بولغاچقا، ئۇلارنىڭ قايسى قۇشلار ئىكەنلىكىنى توپتوغرا بېكىتىش بەزىدە مۇمكىن بولمايدۇ. ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ ئومۇمىي تىپلىرى، شۈبھىسىزكى، تەرجىمىمىزدەك بولىدۇ.

66 «تۆت پۇتلاپ ماڭىدىغان» ــ ئىبرانىيلارنىڭ كۆزقارىشىچە ھاشارەتلەر تۆت پۇتى بىلەن ماڭىدۇ، ئۇلارنىڭ ئالدىنقى ئىككىسى «قول» ھېسابلىنىدۇ.

67 «چېكەتكە»دىن باشقا، ئىبرانىي تىلىدىن بۇ ھاراشەتلەرنىڭ ناملىرىنى جەزملەشتۈرۈش تەس. بىز «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ھالال-ھارام ھايۋانلار ئۈستىدە توختىلىمىز.

ئۆلۈكىنىڭ بىر قىسمىنى كۆتۈرسە ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇشى كېرەك، ئۇ كىشى
كەچ كىرگۈچە ناپاك ھېسابلىنىدۇ.
26 تۇياقلىرى ئاچىماق، بىراق پۇتۇنلەي بۆلۈنمىگەن ياكى كۆشىمەيدىغان
ھايۋانلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە ھارامدۇر؛ ھەركىم ئۇلارنىڭ ئۆلۈكىگە[68] تەگسە
ناپاك سانالسۇن. 27 تۆت پۇتى بىلەن ماڭىدىغان ھايۋانلارنىڭ ئىچىدىن تاپىنى
بىلەن ماڭىدىغانلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە ناپاك بولۇپ، ھەركىم ئۇلارنىڭ
ئۆلۈك تەنلىرىگە تەگسە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانىلىدۇ. 28 كىمكى ئۇلارنىڭ
ئۆلۈكىنى كۆتۈرسە ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇشى كېرەك، ئۇ كىشى كەچ كىرگۈچە
ناپاك تۇرىدۇ. بۇ ھايۋانلار بولسا سىلەرگە ھارام بولىدۇ.

29 يەر يۈزىدە ئۆمىلىگۈچى ئۇششاق جانىۋارلارنىڭ ئىچىدىن سىلەرگە ھارام
بولغانلار مۇنۇلار: ــ قارىغۇ زوكور، چاشقان[69]، كەسلەنچۈك ۋە ئۇلارنىڭ تۈرلىرى،
30 سالما، قىزىل كەسلەنچۈك، تام كەسلەنچۈكى، تۇگۈرۈك كەسلەنچۈك ۋە
خامېلېئون قاتارلىقلار ھارام بولىدۇ[70]. 31 بۇلارنىڭ ھەممىسى يەر يۈزىدە
ئۆمۈلىگۈچى ھەممە ئۇششاق جانىۋارلارنىڭ ئىچىدە سىلەرگە ھارام بولىدۇ؛
ئۇلارنىڭ ئۆلۈكىگە تەگسە، كەچ كىرگۈچە ناپاك سانىلىدۇ.
32 بۇ جانىۋارلارنىڭ ئۆلۈكى ھەرقانداق نېمىگە چۈشۈپ قالسا شۇ نېمە ناپاك
ھېسابلىنىدۇ ــ ھەرقانداق ياغاچ قاچا-قۇچا بولسۇن، كىيىم بولسۇن، تېرە
بولسۇن، تاغار بولسۇن، ھەرقانداق ئىشقا ئىشلىتىلىدىغان ئەسۋاب بولسۇن، سۇغا
چىلىنىشى كېرەك؛ ئۇلار كەچ كىرگۈچە ناپاك سانىلىپ، كېيىن پاك بولىدۇ.
33 بۇلارنىڭ بىرى ساپالدىن ياسالغان ھەرقانداق قاچا ئىچىگە چۈشۈپ
قالسا، شۇ قاچا ئىچىدىكى ھەممە نەرسە ناپاك سانالسۇن ۋە قاچا ئۆزى
سۇندۇرۇلسۇن. 34 ئەگەر قاچىدىكى سۇدىن ئاش-تائام ئۈستىگە چاچراپ
كەتسە، ئاش-تائام ناپاك سانالسۇن ۋە شۇنداقلا قاچىدىكى ھەرقانداق

68 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلارغا» ــ شۇبھىسىزكى، بۇ ئۇلارنىڭ ئۆلۈكلىرىنى كۆرسىتىدۇ (24-ئايەتنى كۆرۈڭ). چۈنكى ئالايلى، ئېشەكنى مىنىش ئادەمنى ناپاك قىلمايدۇ.
69 ياكى «سېسىق كۈزەن».
70 «خامېلېئون»دىن باشقا جانىۋارلارنىڭناملىرىنى ئىبرانىي تىلىدىن جەزملەشتۈرۈش تەس.

ئىچىملىكمۇ ناپاك سانالسۇن. 35 ھەرنېمىگە ئۇنداق ئۆلۈكنىڭ بىرەر قىسمى چۈشۈپ قالسىمۇ، ناپاك سانالسۇن. ئەگەر تونۇر ۋە ئوچاق بولسا، ناپاك بولدى دەپ چېقىۋېتىلسۇن؛ ئۇلار سىلەرگە ھارام بولسۇن. 36 لېكىن شۇنداق ئەھۋالدا بۇلاق ياكى سۇ يىغىلىدىغان كۆلچەك يەنىلا پاك سانىلىدۇ؛ ئەمما بىركىم ئۇلارنىڭ ئۆلۈك تېنىگە تەگسە ناپاك بولىدۇ. 37 ئەگەر ئۇنداق ئۆلۈكنىڭ بىرەر قىسمى تېرىشقا تەييارلانغان دانلارغا چۈشۈپ قالسا، بۇمۇ يەنىلا پاك سانىلىدۇ. 38 لېكىن ئەگەر داننىڭ ئۈستىگە سۇ قۇيۇلغاندىن كېيىن شۇنداق بىر ئۆلۈكنىڭ بىرەر قىسمى چۈشۈپ قالسا، ئۇنداقتا بۇ دانلار سىلەرگە ناپاك سانالسۇن.

39 ئەگەر سىلەرگە يېيىشكە بولىدىغان ھايۋانلاردىن بىرى ئۆلۈپ قالسا، ئۇنىڭ ئۆلۈكىگە تەگكەن كىشى كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. 40 كىمكى ئۇنداق ئۆلۈكنىڭ گۆشىدىن يېسە، ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇشى كېرەك ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن؛ شۇنداقلا ئۇنداق بىر ئۆلۈكنى كۆتۈرگەن كىشىمۇ كىيىملىرىنى يۇيۇشى كېرەك ۋە ئۇ كىشى كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.

41 يەر يۈزىدە ئۆمىلىگۈچى ھەممە ئۇششاق جانىۋارلار يىرگىنچلىك سانىلىپ، ھەرگىز يېيىلمىسۇن. 42 قورسىقى بىلەن بېغىرلاپ ماڭىدىغان جانىۋار بولسۇن، يەر يۈزىدە يۈرۈپ تۆت پۇتى بىلەن ياكى كۆپ پۇتلىرى بىلەن ماڭىدىغان ئۆمىلىگۈچى جانىۋارلارنىڭ ھەرتۈرلۈكىنى بولسا، ئۇلارنى ھەرگىز يېمەڭلار؛ چۈنكى ئۇلار يىرگىنچلىكدۇر.

43 سىلەر بولساڭلار مۇنداق ئۆمىلىگۈچى جانىۋارنىڭ سەۋەبىدىن ئۆزۈڭلارنى يىرگىنچلىك قىلماسلىقىڭلار كېرەك. ئۆزۈڭلارنى ئۇلار تۈپەيلىدىن ناپاك قىلماڭلار، بولمىسا ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن بۇلغىنىپ قالىسىلەر؛ 44 چۈنكى مەن خۇدايىڭلاردۇرمەن. سىلەر ئۆزۈڭلارنى ئۆزۈمگە ئاتاپ مۇقەددەس قىلىشىڭلار كېرەك؛ مەن ئۆزۈم مۇقەددەس بولغاچ سىلەرمۇ ئۆزۈڭلارنى مۇقەددەس تۇتۇشۇڭلار كېرەك. سىلەر ئۆزۈڭلارنى يەر يۈزىدە ئۆمىلىگۈچى ئۇششاق ھەرقانداق جانىۋارلارنىڭ سەۋەبىدىن ناپاك قىلماڭلار. 45 چۈنكى مەن ئۆز خۇدايىڭلار بولۇشقا سىلەرنى مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ كەلگەن پەرۋەردىگاردۇرمەن؛ سىلەر مۇقەددەس بولۇڭلار، چۈنكى مەن مۇقەددەستۇرمەن.

46 شۇلار بولسا چارپاي بىلەن ئۇچار-قاناتلار، سۇدا يۈرىدىغان ھەربىر جانىۋار
بىلەن يەر يۈزىدە ئۆمىلىگۈچى ھەربىر ئۇششاق جانىۋارلار توغرىسىدىكى قانۇن-
بەلگىلىمىدۇر. 47 بۇلار بىلەن ھارام-ھالالنى ئۇقۇپ، يېيىشكە بولىدىغان ھايۋان
بىلەن يېيىشكە بولمايدىغان ھايۋانلارنى پەرق ئېتەلەيسىلەر.

ئايال كىشىنىڭ تۇغۇتتىن كېيىنكى «پاكلىنىشى»

12

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 ئىسرائىللارغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېگىن: ــ «ئايال كىشى
ھامىلىدار بولۇپ ئوغۇل تۇغسا، ئادەت كۆرۈپ ئاغرىق بولغان كۈنلىرىدىكىدەك[71]
يەتتە كۈنگىچە ناپاك سانالسۇن. 3 سەككىزىنچى كۈنى ئوغلى بولسا خەتنە
قىلىنسۇن[72]. 4 ئايال بولسا شۇنىڭدىن كېيىن ئوتتۇز ئۈچ كۈنگىچە «قان
پاكلىنىش»تا[73] تۇرسۇن؛ پاكلىنىش كۈنلىرى تامام بولمىغۇچە ھېچبىر
مۇقەددەس نەرسىگە تەگمىسۇن، مۇقەددەس جايغىمۇ كىرمىسۇن. 5 ئەگەر ئۇ
قىز تۇغسا ئۇنداقتا ئادەت كۈنلىرىدىكىدەك ئىككى ھەپتىگىچە ناپاك تۇرۇپ،
ئاندىن ئاتمىش ئالتە كۈنگىچە «قان پاكلىنىش»تا تۇرسۇن.
6 مەيلى ئوغۇل ياكى قىز تۇغسۇن، قان پاكلىنىش كۈنلىرى تامام بولغاندىن
كېيىن ئۇ ئايال كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن بىر ياشقا كىرگەن قوزىنى، گۇناھ
قۇربانلىقى ئۈچۈن بىر باچكا ياكى پاختەكنى ئېلىپ جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش
ئاغزىغا، كاھىننىڭ قېشىغا كەلتۈرسۇن. 7 كاھىن ئۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا

71 «ئادەت كۆرۈپ ئاغرىق بولغان كۈنلىرى» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئايرىم تۇرۇش كۈنلىرى». قىز-ئاياللار ئادەت كۆرگەن ۋاقتىدا «ناپاك» ھېسابلىنىپ، ئېرى بىللە بولسا ئېرىمۇ كەچ كىرگۈچە «ناپاك» ھېسابلىنىدۇ، شۇنداقلا مۇقەددەس ئىبادەتخانىغا كىرسە ياكى قۇربانلىقلارنىڭ گۆشلىرىدىن يېسە بولمايدۇ. لېكىن تەۋرات-ئىنجىل بويىچە ھەرقانداق ۋاقىتلاردا خۇدانىڭ خەلقى دۇئا-ئىبادەت قىلسا بولىۋېرىدۇ!

72 «خەتنە قىلىنسۇن» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئۇنىڭ خەتنىلىكى كېسىلسۇن» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

73 «قان پاكلىنىش»تا ــ ئايال ئۆز ئېرىگە يېقىنلىشىش تەرەپتە «پاك» ھېسابلىناتتى، لېكىن مۇقەددەس چېدىرغا كىرىپ قۇربانلىق قىلىشقا بولمايتتى.

سۇنۇپ، شۇ ئايال ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ خۇنىدىن پاك
بولىدۇ. ئوغۇل ياكى قىز تۇغقان ئايال توغرىسىدىكى قانۇن-بەلگىلىمە مانا شۇدۇر.
8 ئەگەر ئۇنىڭ قوزىغا قۇربى يەتمىسە[74]، ئۇ ئىككى پاختەك ياكى ئىككى
باچكا كەلتۈرسۇن؛ ئۇلارنىڭ بىرى كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن، يەنە بىرى
گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن بولىدۇ؛ شۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت
كەلتۈرىدۇ؛ ئۇ ئايال پاك بولىدۇ[75].

ھەرخىل تېرە كېسەللىرى توغرۇلۇق بەلگىلىمىلەر

13 1 پەرۋەردىگار مۇسا بىلەن ھارۇنغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —
2 بىرسىنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىدە[76] بىر چىقان، ياكى تەمرەتكە
ياكى پارقىراق تاشما چىقىپ، ئۇنىڭدىن بەدىنىنىڭ تېرىسىدە پېسە-ماخاۋ
كېسىلىنىڭ جاراھىتى[77] پەيدا بولغان بولسا، ئۇ كىشى ھارۇن كاھىننىڭ
ياكى ئۇنىڭ كاھىن ئوغۇللىرىدىن بىرىنىڭ قېشىغا كەلتۈرۈلسۇن. 3 كاھىن
ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ جاراھىتىگە قارايدۇ؛ جاراھەت بولغان جاينىڭ تۈكى ئاقىرىپ
كەتكەن ھەمدە جاراھەتمۇ ئەتراپىدىكى تېرىدىن چوڭقۇراق كۆرۈنسە، بۇ پېسە-
ماخاۋ كېسەللىكىدۇر. شۇڭا كاھىن ئۇنى كۆرگەندىن كېيىن شۇ كىشىنى
«ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن.
4 لېكىن ئەگەر ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىدىكى پەيدا بولغان ئاشۇ يالتىراق
چىقان ئاق بولۇپ، ئەتراپىدىكى تېرىدىن چوڭقۇراق كۆرۈنمىسە ۋە تۈكىمۇ
ئاقىرىپ كەتمىگەن بولسا، كاھىن بۇ جاراھەت بار كىشىنى يەتتە كۈنگىچە
ئايرىم سولاپ قويسۇن. 5 يەتتىنچى كۈنى كاھىن ئۇنىڭغا قارىسۇن ۋە ئەگەر
جاراھەت ئوخشاش تۇرۇپ، تېرىسىدە كېڭىيىپ كەتمىگەن بولسا، كاھىن

74 ئىبرانىي تىلىدا: — «ئەگەر ئۇنىڭ قوزا ئېلىشقا قولى قىسقىلىق قىلسا».
75 بۇ بابتىكى «ئاياللارنىڭ پاكلىقى» دېگەن تېما توغرۇلۇق كۆپ ئۇقۇشماسلىقلار بولغاچقا، بىز ئۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
76 «بەدىنىنىڭ تېرىسىدە» — دېمەك، ساقال ياكى چاچلىرى ئىچىدە ئەمەس (29-37-نىمۇ كۆرۈڭ).
77 بۇ بابلاردىكى «پېسە-ماخاۋ» كېسىلى پەقەت ماخاۋ كېسىلى بولۇپلا قالماي، بەلكى نەچچە خىل تېرە كېسەللىكلىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

ئۇنى يەنە يەتتە كۈنگىچە ئايرىم سولاپ قويسۇن. [6] يەتتىنچى كۈنى كاھىن ئۇنىڭغا يەنە قارىسۇن ۋە جاراھەتنىڭ رەڭگى سۇسلاشقان ۋە كېڭىيىپ كەتمىگەن بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ جاراھەتنىڭ پەقەت بىر چاقا ئىكەنلىكى بېكىتىلىپ، كېسەل كىشى ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ پاك سانالسۇن.

[7] لېكىن ئەگەر ئۇ كاھىنغا كۆرۈنۈپ «پاك» دەپ جاكارلانغاندىن كېيىن شۇ چاقا تېرىسىدە كېڭىيىپ كەتسە، ئۇنداقتا ئۇ يەنە بىر قېتىم كاھىنغا كۆرۈنسۇن. [8] كاھىن ئۇنىڭغا يەنە قارىسۇن ۋە ئەگەر چاقا ئۇنىڭ تېرىسىدە كېڭىيىپ كەتكەن بولسا، كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ ئۇ جاراھەت پېسە-ماخاۋدۇر.

[9] ئەگەر بىركىمدە پېسە-ماخاۋ جاراھىتى پەيدا بولۇپ قالسا كاھىننىڭ قېشىغا كەلتۈرۈلسۇن. [10] كاھىن ئۇنىڭ جاراھىتىگە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ۋە ئەگەر تېرىسىدە ئاق بىر چىقان پەيدا بولغان، تۈكى ئاقىرىپ كەتكەن بولسا ۋە چىقان چىققان جايىدا ئەت-گۆشى كۆرۈنۈپ قالغان بولسا، [11] بۇ ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىگە چۆشكەن كونا پېسە-ماخاۋ جاراھىتىنىڭ قايتىدىن قوزغىلىشى بولۇپ، كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن. ئۇ ناپاك بولغىنى ئۈچۈن ئۇنى سولاشنىڭ ھاجىتى يوق.

[12] لېكىن ئەگەر پېسە-ماخاۋ قوزغىلىپ، جاراھىتى بار كىشىنىڭ تېرىسىگە يېيىلىپ كەتكەن بولسا، كاھىن نەگىلا قارىسا شۇ يەردە شۇ «پېسە-ماخاۋ» بولسا، تېرىسىنى بېشىدىن پۇتىغىچە قاپلاپ كەتكەن بولسا، [13] ئۇنداقتا كاھىن ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ مانا، شۇ پېسە-ماخاۋ جاراھىتى پۈتۈن بەدىنىنى قاپلاپ كەتكەن بولسا، ئۇ جاراھىتى بار كىشىنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى ئاقىرىپ كەتكەن بولۇپ، ئۇ «پاك» دەپ سانالسۇن.

[14] لېكىن قاچانكى ئۇنىڭدا ئەت-گۆشى كۆرۈنۈپ قالسا، ئۇ كىشى ناپاك سانالسۇن. [15] كاھىن مۇنداق كۆرۈنگەن ئەت-گۆشكە قاراپ، ئۇ كىشىنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى شۇ ئەت-گۆش ناپاك بولۇپ، ئۇ پېسە-ماخاۋ كېسەلدۇر.

[16] ھالبۇكى، ئەگەر ئەت-گۆشى قايتىدىن ئۆزگىرىپ، ئاقارسا ئۇ كىشى يەنە
كاھىننىڭ قېشىغا كەلسۇن. [17] كاھىن ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ جاراھەت
ئاقارغان بولسا، كاھىن جاراھەتنى بار كىشىنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ ئۇ
پاك سانىلىدۇ.
[18] ئەگەر بىركىمنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىگە ھۆررەك چىقىپ ساقىيىپ،
[19] ھۆررەكنىڭ ئورنىدا ئاق چىقان ياكى قىزغۇچ داغ پەيدا بولغان بولسا،
كاھىنغا كۆرسىتىلسۇن. [20] كاھىن ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر داغ
ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىقراق كۆرۈنسە، شۇنداقلا ئۇنىڭدىكى تۈكلەر ئاقىرىپ
قالغان بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى بۇ
ھۆررەكتىن قوزغىلىپ پەيدا بولغان پېسە-ماخاۋ كېسىلى جاراھىتىدۇر.
[21] لېكىن كاھىن ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىغاندا، داغ چىققان جايدا ئاقىرىپ
قالغان تۈكلەر بولمىسا، ۋە داغمۇ ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىقراق بولمىسا،
رەڭگى سەل سۇسراق بولغان بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنى يەتتە كۈنگىچە ئايرىم
سولاپ قويسۇن. [22] ئەگەر داغ دەرۋەقە تېرىسىگە يېيىلىپ كەتكەن بولسا،
كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى بۇ پېسە-ماخاۋ جاراھىتىدۇر.
[23] ئەمما ئەگەر داغ ئۆز جايىدا توختاپ يېيىلمىغان بولسا، بۇ پەقەت
ھۆررەكنىڭ زەخمى، خالاس؛ كاھىن ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن.

كۆيۈك يارىسى توغرۇلۇق

[24] ئەگەر بىرسىنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىنىڭ مەلۇم جايى كۆيۈپ قېلىپ،
كۆيگەن جاي ئاق-قىزغۇچ ياكى پۈتۈنلەي ئاق داغ بولۇپ قالسا، [25] كاھىن
ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر شۇ داغدىكى تۈكلەر ئاقىرىپ كەتكەن،
داغمۇ ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىقراق بولۇپ قالغان بولسا، ئۇنداقتا بۇ كۆيۈك
يارىسىدىن پەيدا بولغان پېسە-ماخاۋ كېسىلىدۇر؛ كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ
جاكارلىسۇن؛ چۈنكى ئۇ پېسە-ماخاۋ جاراھىتىدۇر.
[26] لېكىن ئەگەر كاھىن سەپسېلىپ قارىغاندا، داغنىڭ ئورنىدا ھېچقانداق
ئاقىرىپ كەتكەن تۈك بولمىسا، شۇنداقلا داغمۇ ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىق

بولمىسا، بەلكى رەڭگى سۇس بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنى يەتتە كۈنگىچە ئايرىم سولاپ قويسۇن. [27] يەتتىنچى كۈنى كاھىن ئۇنىڭغا يەنە قارىسۇن؛ داغ تېرىسىدە كېڭىيىپ كەتكەن بولسا، كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى ئۇ پېسە-ماخاۋ جاراھەتتۇر.
[28] ئەمما ئەگەر داغ جايىدا توختاپ، يېيىلمىغان بولسا، شۇنداقلا رەڭگى سۇس بولسا، بۇ پەقەت كۆيۈكتىن بولغان چاۋارتقۇ، خالاس؛ كاھىن ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى ئۇ كۆيۈكنىڭ تاتۇقى، خالاس.

چاچ ياكى ساقال ئىچىدە پەيدا بولغان جاراھەتلەر

[29] ئەگەر بىر ئەر ياكى ئايال كىشىنىڭ بېشىدا ياكى ساقىلىدا جاراھەت پەيدا بولسا، [30] كاھىن جاراھەتكە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر جاراھەت ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىقراق كۆرۈنسە، ئۈستىدە شالاڭ سېرىق تۈك بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنى «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى بۇ جاراھەت قاقاچ بولۇپ، باش ياكى ساقالدىكى پېسە-ماخاۋنىڭ ئالامىتىدۇر.
[31] ئەگەر كاھىن قاقاچ جايغا سەپسېلىپ قارىغاندا، ئۇ ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىق كۆرۈنمىسە، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئىچىدە ھېچقانداق قارا تۈكمۇ بولمىسا، ئۇنداقتا كاھىن قاقىچى بار كىشىنى يەتتە كۈنگىچە ئايرىم سولاپ قويسۇن. [32] كاھىن يەتتىنچى كۈنى قاقاچقا يەنە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ قاقاچ كېڭىيىپ كەتمەي، ئۈستىدىمۇ ھېچقانداق سېرىق تۈك بولمىسا، شۇنداقلا قاقاچ ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىق كۆرۈنمىسە، [33] جاراھىتى بار كىشى بارلىق چاچ-ساقىلىنى چۈشۈرۈۋەتسۇن؛ قاقاچنىڭ ئۆزىنى غىردىمىسۇن. كاھىن قاقىچى بار كىشىنى يەنە يەتتە كۈنگىچە ئايرىم سولاپ قويسۇن. [34] يەتتىنچى كۈنى كاھىن قاقاچقا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر قاقاچ تېرىدە كېڭىيىپ كەتمىگەن بولسا، شۇنداقلا ئەتراپىدىكى تېرىدىن قېنىق كۆرۈنمىسە، كاھىن ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن. ئاندىن ئۇ كىيىملىرىنى يۇسۇن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ پاك سانىلىدۇ.
[35] لېكىن ئەگەر ئۇ «پاك» دەپ جاكارلانغاندىن كېيىن قاقاچ تېرىدە كېڭىيىپ كەتسە، [36] كاھىن ئۇنىڭغا يەنە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر قاقاچ

تېرىدە كېڭىيىپ كەتكەن بولسا، سىرىق تۈكنىڭ بار-يوقلۇقىنى تەكشۈرۈشىنىڭ ھاجىتى يوق؛ چۈنكى بۇ كىشى ناپاكتۇر. [37] ئەگەر قاقاچ جايىدا شۇ پېتى قېلىپ، ئۈستىدىن قارا تۈك ئۈنۈپ چىققان بولسا، قاقاچ ساقايغان بولىدۇ؛ شۇ كىشى پاك بولغاچقا، كاھىن ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلىشى كېرەك.

[38] ئەگەر ئەر ياكى ئايال كىشىنىڭ بەدىنىنىڭ تېرىسىدە داغ پەيدا بولۇپ، بۇ داغلار پارقىراق ھەم ئاق بولسا [39] كاھىن سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر بەدىنىنىڭ تېرىسىدىكى شۇ داغلار سۇسلىشىپ بوز رەڭگە يۈزلەنگەن بولسا، بۇ تېرىدىن چىققان بىر تاشما، خالاس؛ بۇ كىشى پاك سانالسۇن.

پاينەكباش توغرۇلۇق

[40] ئەگەر بىركىمنىڭ بېشىنىڭ تۈكلىرى چۈشۈپ كەتكەن بولسا، ئۇ پەقەت بىر تاقىر باش، خالاس؛ ئۇ پاك سانالسۇن. [41] ئەگەر ئۇنىڭ بېشىنىڭ تۈكى پېشانە تەرىپىدىن چۈشكەن بولسا، ئۇ پەقەت پاينەكباش، خالاس؛ ئۇ يەنىلا پاك سانالسۇن. [42] لېكىن ئەگەر ئۇنىڭ تاقىر بېشى ياكى پاينەك بېشىدا قىزغۇچ ئاق داغ كۆرۈنسە، ئۇنداقتا شۇ جاراھەت ئۇنىڭ تاقىر بېشى ياكى پاينەك بېشىدىكى پېسە-ماخاۋ كېسىلىنىڭ بىر ئالامىتىدۇر. [43] كاھىن جاراھەتكە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر ئۇنىڭ تاقىر بېشىدا ياكى پاينەك بېشىدا ئىششىق جاراھەت بولسا ھەمدە پېسە-ماخاۋ كېسىلىنىڭ ئالامىتىدەك قىزغۇچ ئاق كۆرۈنسە، [44] ئۇنداقتا ئۇ پېسە-ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئادەم بولۇپ، ناپاك ھېسابلىنىدۇ. ئۇنىڭ بېشىغا شۇنداق جاراھەت چۈشكەن بولغاچ، كاھىن ئۇنى مۇتلەق «ناپاك» دەپ جاكارلىسۇن.

[45] شۇنداق جاراھىتى بار پېسە-ماخاۋ كېسىلى بولغان كىشى كىيىملىرى يىرتىق، چاچلىرى چۇۋۇق[78]، بۇرۇت-ساقىلى يېپىقلىق ھالدا: «ناپاك، ناپاك!» دەپ تووۋلاپ يۈرۈشى كېرەك. [46] شۇ جاراھىتى بولغان بارلىق كۈنلەردە ئۇ «ناپاك» سانىلىدۇ؛ ئۇ ناپاك بولغاچقا، ئايرىم تۇرۇشى كېرەك؛ ئۇنىڭ تۇرالغۇسى چېدىرگاھنىڭ سىرتىدا بولسۇن.

[78] ياكى «بېشى ئوچۇق».

كىيىم-كېچەك، رەخت ياكى تېرە-خۇرۇملاردا پەيدا بولغان «پېسە-ماخاۋ» كېسىلى

47 ئەگەر بىر كىيىمدە، مەيلى يۇڭدىن ياكى كاناپتىن تىكىلگەن بولسۇن
ئۇنىڭدا پېسە-ماخاۋ ئىز-دېغى[79] پەيدا بولسا، 48 يەنى كاناپ ياكى يۇڭدىن
توقۇلغان رەختتە، ئۆرۈش يىپىدا[80] ياكى ئارقاق يىپلىرىدا بولسۇن، تېرە-خۇرۇمدا
ياكى تېرىدىن ئىشلىگەن ھەرقانداق نەرسىلەردە پېسە-ماخاۋ ئىز-دېغى بولسا،
49 شۇنداقلا كىيىم-كېچەك ياكى تېرە-خۇرۇمدا، ئۆرۈش يىپ ياكى ئارقاق
يىپلىرىدا، يا تېرە-خۇرۇمدىن ئىشلىگەن نەرسىلەردە پەيدا بولغان ئىز-داغ
يېشىلراق ياكى قىزغۇچ بولسا بۇ ئىز-داغ «پېسە-ماخاۋ ئىز-دېغى» دەپ
قارىلىپ كاھىنغا كۆرسىتىلسۇن[81]. 50 كاھىن داغقا سەپسېلىپ قارىسۇن،
ئاندىن ئىز-داغ پەيدا بولغان نەرسىنى يەتتە كۈنگىچە ئايرىم ساقلىسۇن.
51 ئۇ يەتتىنچى كۈنى ئىز-داغقا قاراپ باقسۇن؛ ئىز-داغ چۈشكەن كىيىم-
كېچەك، مەيلى ئارقاق يىپتا ياكى ئۆرۈش يىپتا بولسۇن، ياكى تېرە-خۇرۇمدا
ياكى تېرە-خۇرۇمدىن ئىشلىگەن نەرسىدە بولسۇن، ئۇ كېڭىيىپ كەتكەن
بولسا، بۇ ئىز-داغ چىرىتكۈچ پېسە-ماخاۋ كېسىلى دەپ ھېسابلىنىپ، ئۇلار
ناپاك سانالسۇن. 52 شۇنىڭدەك كاھىن ئۆرۈش يىپ ياكى ئارقاق يىپىدا ئىز-
داغ بولسا كىيىم-كېچەك ياكى تېرە-خۇرۇمدىن ئىشلىگەن نەرسىدە شۇنداق
ئىز-داغ بولسا ئۇلارنىمۇ كۆيدۈرۈۋەتسۇن؛ چۈنكى بۇ چىرىتكۈچ پېسە-ماخاۋ
كېسىلىدۇر. مۇنداق نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئوتتا كۆيدۈرۈش كېرەكتۇر.
53 لېكىن كاھىن ئۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىغاندا، ئىز-داغ كىيىم-
كېچەكتىكى ئۆرۈش يىپتا بولسۇن، ئارقاق يىپتا بولسۇن، ياكى تېرە-خۇرۇمدىن
ئىشلىگەن نەرسىدە بولسۇن، ئىز-داغ كېڭەيمىگەن بولسا، 54 ئۇنداقتا كاھىن

---

79 ئىبرانيي تىلىدا «يارىسى».

80 ياكى «تەگ يىپى» ــ توقۇلمىلارنىڭ بويىغا تارتىلغان يىپى.

81 بۇ ئايەتلەردە تىلغا ئېلىنغان «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»نىڭ رەخت-كىيىمگە ياكى تېرە-خۇرۇمغا يۇقۇشى بەلكىم ئادەمنى ھەيران قالدۇرارلىق ئىش بولۇشى مۇمكىن. بۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

دېغى بار نەرسىنى يۇيۇلسۇن دەپ بۇيرۇپ، ئىككىنچى قېتىم ئۇنى يەتتە كۈنگىچە ساقلىسۇن. 55 بۇ نەرسە يۇيۇلغاندىن كېيىن كاھىن يەنە داغقا سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر ئۇنىڭ رەڭگى ئۆزگەرمىگەن بولسا (گەرچە كېڭىيىپ كەتمىگەن بولسىمۇ)، ئۇ يەنىلا ناپاكتۇر؛ سەن ئۇنى ئوتتا كۆيدۈرگىن. چۈنكى مەيلى ئۇنىڭ ئىز-دېغى ئىچ يۈزىدە بولسۇن ياكى تاش يۈزىدە بولسۇن ئۇ چىرىتكۈچ ئىز-داغ ھېسابلىنىدۇ.

56 لېكىن ئەگەر كاھىن سەپسېلىپ قارىغاندا، مانا، داغنىڭ رەڭگى يۇيۇلغاندىن كېيىن سۇسلىشىپ كەتكەن بولسا، ئۇ شۇ قىسمىنى كىيىم-كېچەكتىن، ئۆرۈش يىپتىن ياكى ئارقاق يىپتىن بولسۇن، ياكى تېرە-خۇرۇمدىن بولسۇن ئۇنى يىرتىپ ئېلىپ، تاشلىۋەتسۇن. 57 ئەگەر بۇ ئىز-داغ كىيىم-كېچەكتە، مەيلى ئارقاق يىپتا ياكى ئۆرۈش يىپتا بولسۇن، يا تېرە-خۇرۇمدىن ئېتىلگەن نەرسىدە كۆرۈنسۇن، بۇ كېڭىيىدىغان بىرخىل پېسە-ماخاۋ ئىز-دېغى دەپ سانالسۇن؛ سەن ئۇ چاپلاشقان كىيىم-كېچەكنى كۆيدۈرۈۋەتكىن. 58 لېكىن ئەگەر ئىز-داغ كىيىم-كېچەكتە بولسۇن (ئۆرۈش يىپىدا ياكى ئارقاق يىپىدا بولسۇن) ياكى تېرە-خۇرۇمدىن ئېتىلگەن نەرسىدە بولسۇن، يۇيۇلۇش بىلەن چىقىپ كەتسە، ئۇنداقتا بۇ ئېگىن ئىككىنچى قېتىم يۇيۇلسۇن، ئاندىن پاك سانالسۇن.

59 پېسە-ماخاۋ كېسىلىنىڭكىدەك ئىز-داغ پەيدا بولغان يۇڭ ياكى كاناپ رەختتىن توقۇلغان كىيىم-كېچەك (ئىز-داغ ئۆرۈش يىپتا ياكى ئارقاق يىپتا بولسۇن) ياكى تېرە-خۇرۇمدىن ئېتىلگەن نەرسىلەر توغرىسىدىكى قانۇن-بەلگىلىمە مانا شۇدۇر؛ بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى پاك ياكى ناپاك جاكارلاشقا بولىدۇ.

پېسە-ماخاۋ كېسەللىرىدىن پاكلىنىش بەلگىلىمىلىرى

14

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —

2 پېسە-ماخاۋ بولغان كىشى پاك قىلىنىدىغان كۈنىدە بەجا قىلىش كېرەك بولغان قانۇن-بەلگىلىمە مانا تۆۋەندىكىدەكتۇر: — ئۇ كاھىنىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈلسۇن. 3 كاھىن چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا چىقىپ، پېسە-

ماخاۋ بولغان كىشىگە سەپسېلىپ قارىسۇن؛ ئەگەر پېسە-ماخاۋ بولغان كىشى كېسەلدىن ساقايغان بولسا، [4] ئۇنداقتا كاھىن پاك قىلىنىدىغان كىشىگە پاك، تىرىك قۇشتىن ئىككىنى ئۇنىڭغا قوشۇپ كېدىر ياغىچى، قىزىل رەخت[82] ۋە زوفا[83] كەلتۈرۈشكە بۇيرۇسۇن. [5] ئاندىن كاھىن قۇشلارنىڭ بىرىنى ئېقىن سۇ قاچىلانغان ساپال كوزىنىڭ ئۈستىدە[84] بوغۇزلاتقۇزۇش دەپ بۇيرۇسۇن؛ [6] ئاندىن تىرىك قۇشنى بولسا، كاھىن ئۇنى كېدىر ياغىچى، قىزىل رەخت ۋە زوفا بىلەن ئېلىپ كېلىپ، بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى تىرىك قۇش بىلەن بىرگە ئېقىن سۇنىڭ ئۈستىدە بوغۇزلانغان قۇشنىڭ قېنىغا چىلىسۇن، [7] ئاندىن پېسە-ماخاۋدىن پاك قىلىنىدىغان كىشىگە يەتتە قېتىم سېپىشى بىلەن ئۇنى پاك دەپ جاكارلىسۇن؛ ۋە تىرىك قۇشنى دالاغا قويۇپ بەرسۇن.

«پاك قىلىنىش»تىكى يەتتە كۈن

[8] پېسە-ماخاۋدىن پاك قىلىنىدىغان كىشى كىيىملىرىنى يۇيۇپ، بەدىنىدىكى بارلىق تۈكلەرنى چۈشۈرۈپ، سۇدا يۇيۇنغاندىن كېيىن پاك ھېسابلىنىدۇ. ئاندىن ئۇنىڭغا چېدىرگاھقا كىرىشكە ئىجازەت بولىدۇ؛ پەقەت ئۇ يەتتە كۈنگىچە ئۆز چېدىرىنىڭ تېشىدا تۇرۇشى كېرەك. [9] يەتتىنچى كۈنى ئۇ بەدىنىدىكى ھەممە تۈكلەرنى چۈشۈرسۇن؛ باشىنىڭ چاچ-ساقاللىرى ۋە قېشىنى، يەنى بارلىق تۈكلىرىنى چۈشۈرسۇن؛ ئۇ كىيىملىرىنى يۇيۇپ ئۆز بەدىنىنى سۇدا يۇسۇن، ئاندىن پاك بولىدۇ.

سەككىزىنچى كۈنى

[10] سەككىزىنچى كۈنى ئۇ ئىككى بىجىرىم ئەركەك قوزا بىلەن بىر ياشقا كىرگەن بىجىرىم چىشى قوزىدىن بىرنى، شۇنىڭدەك بىر ئەفاھنىڭ ئوندىن ئۈچىگە باراۋەر زەيتۇن مېيى ئىلەشتۈرۈلگەن ئېسىل ئۇن «ئاشلىق ھەدىيە»نى،

82 ياكى «يىپ».

83 زوفا ــ بىرخىل ئۆسۈملۈك؛ باشقا بىر ئىسمى «لېپەكگۈل».

84 ياكى «ئېقىن سۇ ئۈستىدە تۇتۇپ تۇرۇلغان ساپال كوزىنىڭ ئۈستىدە».

بىر لوگ[85] زەيتۇن مېيىنى كەلتۈرسۇن. [11] ئۇنى «پاك» دەپ جاكارلايدىغان بۇ رەسىم-قائىدىنى ئۆتكۈزىدىغان كاھىن پاك قىلىنىدىغان كىشىنى ۋە ئۇ نەرسىلەرنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ھازىر قىلسۇن. [12] ئاندىن كاھىن ئەركەك قوزىلارنىڭ بىرىنى ئېلىپ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىپ سۇنۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە شۇ بىر لوگ زەيتۇن مېيىنىمۇ كەلتۈرۈپ، پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتسۇن. [13] قوزا بولسا مۇقەددەس بىر جايىنىڭ[86] ئىچىدە گۇناھ قۇربانلىقى بىلەن كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار بوغۇزلىنىدىغان جايدا بوغۇزلانسۇن؛ چۈنكى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولسا گۇناھ قۇربانلىقىغا ئوخشاش، كاھىنغا تەۋە بولۇپ «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» سانىلىدۇ.

[14] كاھىن ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنىڭ قېنىدىن ئېلىپ پاك قىلىنىدىغان كىشىنىڭ ئوڭ قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا ۋە ئوڭ قولىنىڭ چوڭ بارمىقى بىلەن ئوڭ پۇتىنىڭ چوڭ بارمىقىغىمۇ سۈرۈپ قويسۇن. [15] ئاندىن كاھىن شۇ بىر لوگ زەيتۇن مېيىدىن ئېلىپ، ئۆزىنىڭ سول قولىنىڭ ئالقىنىغا ئازغىنا قۇيسۇن. [16] كاھىن ئوڭ بارمىقىنى سول قولىدىكى زەيتۇن مېيىغا چىلاپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا يەتتە قېتىم بارمىقى بىلەن سەپسۇن.

[17] ئاندىن كاھىن قولىدىكى قالغان مايدىن ئېلىپ، پاك قىلىنىدىغان كىشىنىڭ ئوڭ قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا، ئوڭ قولىنىڭ باش بارمىقىغا ۋە ئوڭ پۇتىنىڭ باش بارمىقىغا سۈرۈلگەن ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنىڭ قېنىنىڭ ئۈستىگە سۈرۈپ قويسۇن. [18] سۈرۈپ بولۇپ، كاھىن قولىدىكى ئېشىپ قالغان مايىنى پاك قىلىنىدىغان كىشىنىڭ بېشىغا قۇيسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا كافارەت كەلتۈرىدۇ. [19] ئاندىن كاھىن گۇناھ قۇربانلىقىنى سۇنۇپ، پاك قىلىنىدىغان كىشىنى ناپاكلىقىدىن پاك قىلىشقا كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ ئاخىرىدا ئۇ كۆيدۈرمە قۇربانلىقنى بوغۇزلىسۇن. [20] كاھىن كۆيدۈرمە قۇربانلىق بىلەن ئاشلىق ھەدىيەنى قۇربانگاھتا سۇنسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈپ، ئۇ كىشى پاك بولىدۇ.

85 «بىر لوگ» بەلكىم تەخمىنەن بىر لىترنىڭ يېرىمى بولۇشى مۇمكىن.
86 «مۇقەددەس بىر جاي» مۇشۇ يەردە مۇقەددەس جاينىڭ ھويلىسىنى كۆرسىتىدۇ.

21 لېكىن ئۇ كەمبەغەللىكتىن شۇنداق قىلىشقا قۇربى يەتمىسە، ئۆزىگە
كافارەت كەلتۈرۈش ئۈچۈن «پۇلاڭلاتما ھەدىيە» سۈپىتىدە يالغۇز بىر ئەركەك
قوزىنى ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىپ كەلتۈرسۇن[87]، شۇنىڭدەك ئاشلىق
ھەدىيە ئۈچۈن بىر ئەفاھنىڭ ئوندىن بىرىگە باراۋەر زەيتۇن مېيى ئىلەشتۈرۈلگەن
ئېسىل ئۇن بىلەن بىر لوگ زەيتۇن مېيىنى كەلتۈرسۇن 22 ۋە ئۆز ئەھۋالىغا يارىشا
ئىككى پاختەك ياكى ئىككى باچكا ئېلىپ كەلسۇن؛ بىرى گۇناھ قۇربانلىقى
ئۈچۈن، يەنە بىرى كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن بولسۇن؛ 23 سەككىزىنچى كۈنى
بۇلارنى ئۆزىنىڭ پاك قىلىنىشى ئۈچۈن جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىغا
ئېلىپ كېلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا كاھىننىڭ قېشىغا كەلتۈرسۇن. 24
كاھىن ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بولىدىغان ئەركەك قوزا بىلەن شۇ بىر لوگ
مايىنى ئېلىپ، بۇلارنى پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا
پۇلاڭلاتسۇن. 25 ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى قىلىنغان ئەركەك قوزىنى بولسا
ئۆزى بوغۇزلىسۇن؛ ئاندىن كاھىن ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنىڭ قېنىدىن
ئازغىنا ئېلىپ، پاك قىلىنىدىغان كىشىنىڭ ئوڭ قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا، ئوڭ
قولىنىڭ باش بارمىقىغا ۋە ئوڭ پۇتىنىڭ باش بارمىقىغا سۈرسۇن. 26 ئاندىن
كاھىن مايدىن ئېلىپ، سول قولىنىڭ ئالقىنىغا ئازغىنا قۇيسۇن. 27 شۇنداق
قىلىپ، كاھىن ئوڭ بارمىقى بىلەن سول قولىدىكى مايدىن پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا يەتتە قېتىم سەپسۇن. 28 ئاندىن كاھىن ئۆزى قولىدىكى مايدىن
ئېلىپ، پاك قىلىنىدىغان كىشىنىڭ ئوڭ قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا ۋە ئوڭ قولىنىڭ
باش بارمىقى بىلەن ئوڭ پۇتىنىڭ باش بارمىقىغا ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنىڭ
قېنىنىڭ ئۈستىگە سۈرسۇن. 29 شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭغا
كافارەت كەلتۈرۈشكە كاھىن قولىدىكى مايىنىڭ قالغىنىنى پاك قىلىنىدىغان
كىشىنىڭ بېشىغا قۇيسۇن؛ 30 ئاندىن شۇ كىشى ئۆز قۇربىغا قاراپ پاختەكتىن

---

87 مۇشۇ يەردە «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى»نىڭ سەۋەب-مەقسىتى ئېنىق كۆرۈنىدۇ ــ كېسەل بولغان كىشى كېسىلى تۈپەيلىدىن خۇداغا ھېچقانداق قۇربانلىق ياكى ھەدىيە سۇنالمىسا، شۇ ۋاقىتتىكى سۇنمىغان قۇربانلىقلىرى ئۈچۈن خۇداغا قەرزدار دەپ ھېسابلىنىدۇ. «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى» بولسا بۇ قەرزنىڭ ئورنىدا بولاتتى. مەسىلەن مەزكۇر كىتاب، 5-باب، 14-19-ئايەتنى كۆرۈڭ.

بىرنى ياكى باچكىدىن بىرنى سۇنسۇن؛ 31 ئۇز قۇربىغا قاراپ، بىرنى گۇناھ قۇربانلىقى، يەنە بىرىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلىپ ئاشلىق ھەدىيە بىلەن بىللە سۇنسۇن. بۇ يولدا كاھىن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پاك قىلىنىدىغان كىشى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ.

32 ئۆزىدە پېسە-ماخاۋ بولغان، پاك قىلىنىشى ئۈچۈن ۋاجىپ بولىدىغان نەرسىلەرنى كەلتۈرۈشكە قۇربى يەتمەيدىغان كىشىلەر توغرىسىدىكى قانۇن-بەلگىلىمە مانا شۇلاردۇر.

پېسە-ماخاۋ كېسىلى باسقان ئۆيلەر توغرۇلۇق

33 پەرۋەردىگار مۇسا بىلەن ھارۇنغا مۇنداق دېدى: — 34 — سىلەر مەن ئۆزۈڭلارغا مىراس قىلىپ بېرىدىغان قاناتان زېمىنىغا كىرگەندىن كېيىن، مەن سىلەر ئىگە بولىدىغان شۇ زېمىندىكى بىر ئۆيگە بىرخىل پېسە-ماخاۋ يارىسىنى ئەۋەتسەم، 35 ئۆينىڭ ئىگىسى كاھىننىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭغا بۇنى مەلۇم قىلىپ: «مېنىڭ ئۆيۈمگە ۋابا يۇقۇقاندەك كۆرۈنىدۇ[88]»، دەپ مەلۇم قىلىشى كېرەك.

36 كاھىن بۇلسا: — ئۆيدىكى ھەممە نەرسىلەر ناپاك بولمىسۇن ئۈچۈن مەن بېرىپ بۇ ۋاباغا سەپسېلىپ قاراشتىن بۇرۇن ئۆينى بىكارلاڭلار، دەپ بۇيرۇسۇن. ئاندىن كاھىن كىرىپ ئۆيگە سەپسېلىپ قارىسۇن. 37 ئۇ شۇ ۋاباغا سەپسېلىپ قارىغىنىدا، مانا ئۆينىڭ تاملىرىغا ۋابا داغلىرى يۇققان جايلار كاۋاك بولسا[89]، ھەم يېشىلغا مايىل ياكى قىزغۇچ بولۇپ، تامنىڭ يۈزىدىن قېنىقراق بولسا، 38 كاھىن ئۆينىڭ ئىشىكىنىڭ ئالدىغا چىقىپ، ئىشىكنى يەتتە كۈنگىچە تاقاپ قويسۇن. 39 ئاندىن كاھىن يەتتىنچى كۈنى يېنىپ كېلىپ، سەپسېلىپ قارىغىنىدا، ئۆينىڭ تاملىرىدىكى ئىز-داغ كېڭىيىپ

---

88 بۇ ئايەتلەردە تىلغا ئېلىنغان «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»نىڭ ئۆيلەرگە يۇقۇشى بەلكىم ئادەمنى ھەيران قىلارلىق ئىش بولۇشى مۇمكىن. بۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

89 ياكى «...يۇققان جايلار تومپىيىپ چىققان بولسا». ئىبرانىي تىلىدىكى «تومپىيىپ چىققان بولسا» بۇ سۆز مۇقەددەس كىتابتا بىرلا قېتىم تېپىلىدۇ.

كەتكەن بولسا، [40] كاھىن: ــ ۋابا يۇققان تاشلارنى چىقىرىپ شەھەرنىڭ سىرتىدىكى ناپاك بىر جايغا تاشلىۋېتىڭلار، دەپ بۇيرۇسۇن. [41] شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇ ئۆينىڭ ئىچىنىڭ تۆت ئەتراپىنى قىردۇرسۇن ۋە ئۇلار قىرغان سۇۋاقنى بولسا شەھەرنىڭ تېشىدىكى ناپاك بىر جايغا تۆكۈۋەتسۇن. [42] ئاندىن ئۇلار باشقا تاشلارنى ئېلىپ، ئىلگىرىكى تاشلارنىڭ ئورنىدا قويسۇن ۋە باشقا ھاك لاي ئېتىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۆينى قايتىدىن سۇۋىسۇن.

[43] ئەگەر ئۇ تاشلارنى چىقىرىپ، ئۆينى قىردۇرۇپ قايتىدىن سۇۋاتقاندىن كېيىن، ئۆيدە ۋابا دېغى يەنە پەيدا بولسا، [44] ئۇنداقتا كاھىن يەنە كىرىپ بۇنىڭغا سەپسېلىپ قارىسۇن. سەپسېلىپ قارىغىنىدا، مانا ئىز-داغ ئۆيدە كېڭىيىپ كەتكەن بولسا، بۇ ئۆيگە يۇققىنى چىرىتكۈچ ۋابا بولىدۇ؛ ئۆي ناپاك سانىلىدۇ. [45] بۇ ۋەجىدىن ئۇلار ئۆينى، يەنى ياغاچ-تاش ۋە بارلىق سۇۋىقى بىلەن بىللە چۇۋۇشۇرۇپ، ھەممىسىنى كۆتۈرۈپ شەھەرنىڭ سىرتىدىكى ناپاك بىر جايغا تاشلىۋەتسۇن. [46] كىمدەكىم ئۆي تاقالغان مەزگىلدە ئۇنىڭغا كىرسە، ئۇ كەچ كىرگۈچە ناپاك سانىلىدۇ. [47] ئەگەر بىركىم ئۆي ئىچىدە ياتقان بولسا، كىيىملىرىنى يۇسۇن؛ ۋە ئەگەر بىرسى ئۆيدە غىزالانغان بولسا، ئۇمۇ ئۆز كىيىملىرىنى يۇسۇن. [48] لېكىن كاھىن كىرىپ، ئۆيگە سەپسېلىپ قارىغىنىدا ئۆي سۇۋالغاندىن كېيىن ۋابا ئۇنىڭدا كېڭىيىپ كەتمىگەن بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۆينى «پاك» دەپ جاكارلىسۇن؛ چۈنكى ئۇنىڭدىكى ۋابا ساقايغان بولىدۇ.

[49] ئاندىن ئۇ ئۆينىڭ پاك قىلىنىشى ئۈچۈن ئىككى قۇش، كېدىر ياغىچى، قىزىل رەخت بىلەن زوفا ئېلىپ كېلىپ، [50] قۇشلارنىڭ بىرىنى ئېقىن سۇ قاچىلانغان ساپال كوزىنىڭ ئۈستىدە[90] بوغۇزلىسۇن؛ [51] ئاندىن ئۇ كېدىر ياغىچى، زوفا، قىزىل رەخت ۋە تىرىك قۇشنى بىللە ئېلىپ كېلىپ، بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى بوغۇزلانغان قۇشنىڭ قېنىغا، شۇنداقلا ئېقىن سۇغا چىلاپ، ئۆيگە يەتتە مەرتىۋە سەپسۇن؛ [52] بۇ يول بىلەن ئۇ ئۆينى قۇشنىڭ قېنى، ئېقىن سۇ، تىرىك قۇش، كېدىر ياغىچى، زوفا ۋە قىزىل رەخت ئارقىلىق ناپاكلىقتىن پاكلايدۇ. [53] ئاندىن ئۇ تىرىك قۇشنى شەھەرنىڭ سىرتىدا، دالادا

[90] ياكى «ئېقىن سۇ ئۈستىدە تۇتۇپ تۇرۇلغان ساپال كوزىنىڭ ئۈستىدە».

قويۇپ بەرسۇن. ئۇ شۇنداق قىلسا، ئۇنى ئۇچۇن كاپارەت كەلتۈرىدۇ؛ ئۇ ئۆيى پاك سانىلىدۇ.

[54] بۇلار بولسا ھەرخىل پېسە-ماخاۋ جاراھىتى، قاقاچ، [55] كىيىم-كېچەك ۋە ئۆيگە يۇققان پېسە-ماخاۋ ۋاباسى، [56] تېرىدىكى چىقانلار، تەمرەتكە ۋە پارقىراق ئاق ئىز-داغلار توغرىسىدىكى قانۇن-بەلگىلىمىدۇر. [57] شۇ بەلگىلىمىلەر بىلەن بىر نەرسىنىڭ قايسى ئەھۋالدا ناپاك، قايسى ئەھۋالدا پاك بولىدىغانلىقىنى پەرق ئېتىشكە كۆرسەتمە بېرىشكە بولىدۇ؛ مانا بۇ پېسە-ماخاۋ توغرىسىدىكى قانۇن-بەلگىلىمىدۇر.

ئاقما توغرۇلۇق

15 [1] پەرۋەردىگار مۇسا بىلەن ھارۇنغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: — [2] ئىسرائىللارغا مۇنداق دەڭلار: — ھەرقانداق ئەركەكنىڭ ئۆز تېنىدىن ئاقما چىقسا شۇ كىشى شۇ ئاقما سەۋەبىدىن ناپاك سانالسۇن[91]. [3] ئاقما چىقىشتىن بولغان ناپاكلىق توغرىسىدىكى ھۆكۈم شۇكى، ئاقمىسى مەيلى تېنىدىن ئېقىپ تۇرسۇن ياكى ئېقىشتىن توختىتىلغان بولسۇن، شۇ كىشى يەنىلا ناپاك سانالسۇن؛ [4] مۇنداق ئاقما بولغان كىشى ياتقان ھەربىر ئورۇن-كۆرپە ناپاك سانىلىدۇ ۋە ئۇ قايسى نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرسا شۇ نەرسىمۇ ناپاك سانىلىدۇ. [5] كىمكى ئۇ ياتقان ئورۇن-كۆرپىگە تەگسە، ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن، ئاندىن كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. [6] شۇنىڭدەك كىمكى مۇنداق ئاقما بولغان كىشى ئولتۇرغان نەرسىدە ئولتۇرسا ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. [7] كىمكى ئاقما بولغان كىشىنىڭ تېنىگە تەگسە، ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن، ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. [8] ئەگەر ئاقما بولغان كىشى پاك بىرسىگە تۈكۈرسە، شۇ كىشى ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن، كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.

---

[91] بۇ ئايەتلەردىكى «تەن» دېگەن سۆز كۆپ يەرلەردە ئەۋرەت، ئۇيات يەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

[9] قايسىبىر ئىگەر-توقۇمنىڭ ئۈستىگە ئاقما بولغان كىشى مىنسە، شۇ نەرسە ناپاك سانالسۇن. [10] كىمكى ئۇنىڭ تېگىدە قويۇلغان نەرسىلەرگە تەگسە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانىلىدۇ؛ ۋە كىمكى شۇ نەرسىلەرنى كۆتۈرسە، ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن، ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.
[11] ئاقما بولغان كىشى قولىنى يۇماستىن بىركىمگە تەگكۈزسە، شۇ كىشى ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.
[12]ئاقما بولغان كىشى ساپال قاچىنى تۇتۇپ سالسا، شۇ قاچا چېقىۋېتىلسۇن؛ ياغاچ قاچا بولسا سۇدا يۇيۇلسۇن.

«ئاقمىدىن پاكلىنىش» توغرۇلۇق

[13] قاچانكى ئاقما بار كىشى ئاقما ھالىتىدىن قۇتۇلسا، ئۆزىنىڭ پاك قىلىنىشى ئۈچۈن يەتتە كۈننى ھېسابلاپ ئۆتكۈزۈپ، ئاندىن كىيىملىرىنى يۇيۇپ، ئېقىن سۇدا يۇيۇنسۇن؛ ئاندىن پاك سانىلىدۇ. [14] سەككىزىنچى كۈنى ئىككى پاختەك ياكى ئىككى باچكىنى ئېلىپ، جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىغا، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ، كاھىنغا تاپشۇرسۇن. [15] كاھىن ئۇلاردىن بىرىنى گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن، يەنە بىرىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن سۇنسۇن. بۇ يول بىلەن كاھىن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ ئاقما بولغانلىقىغا كاففارەت كەلتۈرىدۇ.
[16] ئەگەر بىر ئەركەكنىڭ مەنىيسى ئۆزلۈكىدىن چىقىپ كەتكەن بولسا، ئۇ پۈتۈن بەدىنىنى سۇدا يۇسۇن، ئۇ كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. [17] شۇنىڭدەك ئادەمنىڭ مەنىيسى قايسى كىيىمگە ياكى تېرىسگە يۇقۇپ قالسا، سۇدا يۇيۇلسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.
[18] ئەر ۋە ئايال كىشى بىر-بىرىگە يېقىنلىشىشى بىلەن مەنىي چىقسا، ئىككىسى يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.

ئايال كىشىلەردىكى ئاقما كېلىش توغرۇلۇق

19 ئەگەر ئايال كىشىلەر ئاقما كېلىش ھالىتىدە تۇرسا ۋە ئاقمىسى خۇن بولسا[92]، ئۇ يەتتە كۈنگىچە «ئايرىم»[93] تۇرسۇن؛ كىمكى ئۇنىڭغا تەگسە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. 20 «ئايرىم» تۇرۇش مەزگىلىدە، قايسى نەرسىنىڭ ئۈستىدە ياتسا، شۇ نەرسە ناپاك سانىلىدۇ، شۇنداقلا قايسى نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرغان بولسا، شۇ نەرسىمۇ ناپاك سانالسۇن. 21 ھەركىم ئۇنىڭ ئورۇن-كۆرپىسىگە تەگسە ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. 22 ھەركىم ئۇ ئولتۇرغان نەرسىگە تەگسە، ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن. 23 ۋە ئەگەر بىركىم ئۇ ياتقان ياكى ئولتۇرغان جايدا قويۇلغان بىرەر نەرسىگە تەگسە، كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.

24 ئەگەر بىر ئەر كىشى شۇ ھالەتتىكى ئايال بىلەن بىرگە ياتسا، شۇنداقلا ئۇنىڭ خۇن ناپاكلىقى شۇ ئەرگە يۇقۇپ قالسا، ئۇ يەتتە كۈنگىچە ناپاك سانالسۇن؛ ئۇ ياتقان ھەربىر ئورۇن-كۆرپىمۇ ناپاك سانالسۇن[94].

25 ئەگەر ئايال كىشىنىڭ ئادەت ۋاقتىنىڭ سىرتىدىمۇ بىرنەچچە كۈنگىچە خۇنى كېلىپ تۇرسا، ياكى خۇن ئاقمىسى ئادەت ۋاقتىدىن ئېشىپ كەتكەن بولسا، ئۇنداقتا بۇ ناپاك قان ئېقىپ تۇرغان كۈنلىرىنىڭ ھەممىسىدە، ئۇ ئادەت كۈنلىرىدە تۇرغاندەك سانالسۇن، يەنە ناپاك سانالسۇن. 26 قان كەلگەن ھەربىر

92 «ئاقما كېلىش ھالىتى» — بۇ ئايەتلەردە كۆرسىلىتىلگەن ئاغرىقلارنىڭ كۆپىنچىسى ئەۋرەت، ئۇيات يەرلىرىدىكى ھالەتلەتنى كۆرسەتسە كېرەك.

93 بۇ ئايەتتىكى «ئايرىم» — ئايرىم سولاپ قويۇلسۇن دېگەننى بىلدۈرمەيدۇ (مەسىلەن، 24-ئايەتنى كۆرۈڭ).

94 «خۇن ناپاكلىقى» — ئەر-ئايال بىللە ياتقاندا ئايالنىڭ ئادىتى تۇيۇقسىز كېلىپ قېلىپ، خۇن قېنى تاسادىپىيلىقتىن ئەر كىشىگە تېگىپ كېتىشىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ئەر كىشى ئايالنىڭ ئادەت كۆرگىنىنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا يېقىنلاشقان بولسا، ئۇنداقتا ھەر ئىككىسى (ئايال كىشى مەجبۇرلانمىغان بولسا، ئەلۋەتتە) خۇدانىڭ بىۋاستە كۆرسىتىدىغان جازاسىغا ئۇچرايدۇ (18:20نى كۆرۈڭ). شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ بۇ ئەمردىكى مەقسىتى، ئايال كىشىلەرگە ئاينىڭ ئەڭ قىيىن ۋاقتىدا ئارام بېرىشتىن ئىبارەت ئىدى.

كۈندە ئۇ قايسى ئورۇن-كۆرپە ئۈستىدە ياتسا، بۇلار ئۇ ئادەت كۈنلىرىدە ياتقان ئورۇن-كۆرپىلەردەك ھېسابلىنىدۇ؛ ئۇ قايسى نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرغان بولسا، شۇ نەرسە ئادەت كۈنلىرىنىڭ ناپاكلىقىدەك ناپاك سانالسۇن. [27] ھەركىم بۇ نەرسىلەرگە تەگسە ناپاك بولىدۇ؛ شۇ كىشى كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن.

ئايال كىشىلەرنىڭ ھەيزدىن باشقا خۇن كېلىشتىن پاكلىنىشى

[28] ئايال كىشى قاچان خۇن كېلىشتىن ساقايسا، ئۇ يەتتە كۈننى ھېسابلاپ، ئۆتكۈزۈپ بولغاندا پاك سانىلىدۇ. [29] سەككىزىنچى كۈنى ئۇ ئىككى پاختەك ياكى ئىككى باچكىنى ئېلىپ جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىغا، كاھىننىڭ قېشىغا كەلتۈرسۇن. [30] كاھىن بۇلارنىڭ بىرىنى گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن، يەنە بىرىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن ئۆتكۈزسۇن؛ بۇ يول بىلەن كاھىن ئۇنىڭ ناپاك ئاقما قېنىدىن پاك بولۇشىغا ئۇنىڭ ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا كافارەت كەلتۈرىدۇ.

خۇلاسە

[31] سىلەر مۇشۇ يول بىلەن ئىسرائىللارنى ناپاكلىقىدىن ئۈزۈڭلار؛ بولمىسا، ئۇلار ناپاكلىقىدا تۇرۇۋېرىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغان مېنىڭ تۇرالغۇ چېدىرىمنى بۇلغىشى تۈپەيلىدىن ناپاك ھالىتىدە ئۆلۈپ كېتىدۇ. [32] ئاقما كېلىش ھالىتىدە بولغان كىشى ۋە مەنىي كېتىش بىلەن ناپاك بولغان كىشى توغرىسىدا، [33] شۇنىڭدەك خۇن كېلىش كۈنلىرىدىكى ئاغرىق ئايال كىشى توغرۇلۇق، ئاقما ھالەتتە بولغان ئەر ۋە ئايال توغرۇلۇق، ناپاك ھالەتتىكى ئايال بىللە ياتقان ئەر توغرۇلۇق كەلگەن قانۇن-بەلگىلىمە مانا شۇلاردۇر.

«كافارەت كۈنى»

16

1 ھارۇننىڭ ئىككى ئوغلى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا يېقىنلىشىشى
بىلەن ئۆلۈپ كەتتى. ئۇلار ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، پەرۋەردىگار
مۇساغا سۆز قىلدى. 2 پەرۋەردىگار مۇساغا مۇنداق دېدى: ــ «سەن ئۆز
قېرىندىشىڭ ھارۇنغا: «سەن ئۆلۈپ كەتمەسلىكىڭ ئۈچۈن پەردىنىڭ ئىچىدىكى
مۇقەددەس جايغا قويۇلغان ئەھدە ساندۇقىنىڭ ئۈستىدىكى «كافارەت
تەختى»نىڭ ئالدىغا ھەر ۋاقىت كەلمە»، دېگىن. چۈنكى مەن «كافارەت
تەختى»نىڭ ئۈستىدىكى بۇلۇتتا ئايان بولىمەن. 3 ھارۇن ئەڭ مۇقەددەس جايغا
مۇنۇ يول بىلەن كىرسۇن: ــ گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن بىر ياش تورپاق، كۆيدۈرمە
قۇربانلىق ئۈچۈن بىر قوچقارنى كەلتۈرسۇن؛ 4 ئۆزى مۇقەددەس كاناپ خالتا
كۆڭلەكنى كىيىپ، ئەتلىرىنى[95] ياپىدىغان كاناپ ئىشتاننىمۇ كىيىپ، بېلىگە
بىر كاناپ بەلۋاغنى باغلاپ، بېشىغا كاناپ سەللىنى يۆگەپ كەلسۇن. بۇلار
مۇقەددەس كىيىملەر بولغاچقا، كىيىشتىن ئىلگىرى بەدىنىنى سۇدا يۇسۇن.
5 ئۇ ئىسرائىللارنىڭ جامائىتىدىن گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن ئىككى
تېكە، كۆيدۈرمە قۇربانلىق ئۈچۈن بىر قوچقارنى تاپشۇرۇۋالسۇن. 6 شۇنىڭ
بىلەن ھارۇن ئاۋۋال گۇناھ قۇربانلىقى بولىدىغان تورپاقنى سۇنۇپ، ئۆزى ۋە
ئۆز ئۆيىدىكىلەر ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈشى كېرەك. 7 ئاندىن ئۇ ئىككى
تېكىنى ئېلىپ، ئۇلارنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىغا
كەلتۈرۈپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا تۇرغۇزسۇن. 8 ئاندىن ھارۇن بۇ ئىككى
تېكە توغرىسىدا چەك تاشلىسۇن؛ چەكنىڭ بىرىنى «پەرۋەردىگار ئۈچۈن»،
يەنە بىرىنى «ئازازەل ئۈچۈن» تاشلىسۇن[96]. 9 ھارۇن پەرۋەردىگارغا چەك

---

95 بۇ ئايەتتىكى «ئەتلىرى» دېگەن سۆز ئەۋرەت، ئۇيات يەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

96 ئالىملار «ئازازەل» توغرۇلۇق تۆت پىكىردە بولۇپ كەلگەن: (1) بۇ ئىسىم «تېكە» بىلەن «ھەيدەلمەك» دېگەن سۆزلەرنىڭ بىرىكمىسى بولۇپ، «ھەيدىۋەتكەن تېكە» دېگەننى بىلدۈرىدۇ؛ (2) «ۋەيرانە قىلىش» ياكى «ئېلىپ تاشلىنىش» دېگەننى بىلدۈرىدۇ؛ (3) تىك بىر يار؛ (4) بىر خىل جىن-ئالۋاستىنىڭ ئىسمى. بىز بىرىنچى ياكى ئىككىنچى پىكىرگە مايىلمىز (ئىككىلىسى توغرا بولۇشى مۇمكىن). «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ توغرۇلۇق توختىلىمىز. ھېچ بولمىغاندا تۆتىنچى پىكىرنى ئەڭ نامۇۋاپىق دەپ قارايمىز؛ 23-باب ۋە «قوشۇمچە سۆز»نى كۆرۈڭ.

چۈشكەن تېكىنى كەلتۈرۈپ، گۇناھ قۇربانلىقى سۈپىتىدە سۇنسۇن. 10 لېكىن
«ئازازەل»گە چەك چۈشكەن تېكىنى بولسا، كافارەت كەلتۈرۈشى ئۈچۈن
چۆلگە ھەيدىلىشكە، شۇنداقلا «ئازازەل»گە ئەۋەتىلىشكە پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىدا تىرىك قالدۇرۇلسۇن. 11 ئاندىن ھارۇن گۇناھ قۇربانلىقىنى، يەنى ئۆزى
ئۈچۈن بولغان تورپاقنى كەلتۈرۈپ، ئۆزى ۋە ئۆز ئۆيىدىكىلەر ئۈچۈن كافارەت
كەلتۈرۈشكە ئۆزىگە گۇناھ قۇربانلىقى بولىدىغان بۇ تورپاقنى بوغۇزلىسۇن؛ 12
ئاندىن ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىكى قۇربانگاھتىن ئېلىنغان چوغ بىلەن
تولغان بىر خۇشبۇيدانني ئېلىپ، ئىككى قوللاپ يۇمشاق ئېزىلگەن ئېسىل
خۇشبۇي ئەتىر بىلەن تولدۇرۇپ، بۇنى پەردىنىڭ ئىچىگە ئېلىپ بارسۇن؛
13 ئاندىن خۇشبۇي ئىس-تۈتەكى ھۆكۈم-گۇۋاھ ساندۇقىنىڭ ئۈستىدىكى
كافارەت تەختىنى قاپلىسۇن دەپ، خۇشبۇينى پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدىكى
ئوتنىڭ ئۈستىگە قويسۇن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆلمەيدۇ. 14 ئۇ تورپاقنىڭ قېنىدىن
ئېلىپ ئۆز بارمىقى بىلەن كافارەت تەختىنىڭ شەرق تەرىپىگە[97] چېچىپ،
كافارەت تەختىنىڭ ئالدىغىمۇ[98] ئۆز بارمىقى بىلەن قاندىن ئېلىپ، يەتتە
قېتىم سەپسۇن.
15 ئاندىن ئۇ خەلق ئۈچۈن گۇناھ قۇربانلىقى قىلىنىدىغان تېكىنى بوغۇزلىسۇن؛
قېنىنى پەردىنىڭ ئىچىگە كەلتۈرۈپ، تورپاقنىڭ قېنىنى قىلغاندەك قىلسۇن،
يەنى ئۇنىڭ قېنىدىن ئېلىپ كافارەت تەختىگە ۋە كافارەت تەختىنىڭ ئالدىغا
چاچسۇن. 16 ئۇ بۇ يول بىلەن مۇقەددەس جاي ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈپ، ئۇنى
ئىسرائىللارنىڭ ناپاكلىقىدىن، ھەممە ئىتائەتسىزلىكلىرىنى ئېلىپ بارىدىغان
گۇناھلىرىدىن پاكلايدۇ ۋە شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ ناپاكلىقى ئارىسىدا تۇرۇۋاتقان
جامائەت چېدىرى ئۈچۈنمۇ شۇنداق كافارەت قىلسۇن. 17 ئۇ كافارەت كەلتۈرۈش
ئۈچۈن ئەڭ مۇقەددەس جايغا كىرگەندىن تارتىپ ئۇنىڭدىن چىققۇچە ھېچبىر
ئادەم جامائەت چېدىرى ئىچىدە بولمىسۇن؛ بۇ يول بىلەن ئۇ ئۆزى، ئۆيىدىكىلەر
ۋە ئىسرائىلنىڭ پۈتكۈل جامائىتى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ.

97 «شەرق(ىي) تەرىپى» ــ ساندۇقنىڭ ئالدى تەرىپى.
98 «كافارەت تەختىنىڭ ئالدىغىمۇ» ــ بەلكىم كافارەت تەختىنىڭ ئالدىدىكى يەر يۈزىگە.

18 ئاندىن ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىكى قۇربانگاھقا[99] چىقىپ، ئۇنىڭ
ئۈچۈنمۇ كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ شۇنىڭدەك تورپاقنىڭ قېنى بىلەن تېكىنىڭ
قېنىدىن ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ چۆرىسىدىكى مۈڭگۈزلەرگە سۈرسۇن؛ 19 ئۇ
بارمىقى بىلەن قاندىن ئېلىپ قۇربانگاھنىڭ ئۈستىگە يەتتە قېتىم سەپسۇن؛
شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇنى ئىسرائىللارنىڭ ناپاكلىقلىرىدىن پاكلاپ خۇداغا ئاتاپ
مۇقەددەس قىلىدۇ.

گۇناھ قۇربانلىقى بولىدىغان تىرىك تېكە توغرۇلۇق

20 ــ مۇقەددەس جاي، جامائەت چېدىرى ۋە قۇربانگاھ ئۈچۈن كافارەت
كەلتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇ تىرىك تېكىنى كەلتۈرسۇن؛ 21 ئاندىن ھارۇن
ئىككى قولىنى تىرىك تېكىنىڭ بېشىغا قويۇپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ،
ئىسرائىللارنىڭ بارلىق قەبىھلىكلىرى ۋە ئىتائەتسىزلىكلىرىنى ئېلىپ بارىدىغان
گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلىپ، ئۇلارنى تېكىنىڭ بېشىغا ئارتسۇن؛ ئاندىن ئۇنى
يېنىدا تەييار تۇرىدىغان بىر ئادەمنىڭ قولى بىلەن چۆلگە ئەۋەتىۋەتسۇن.[100]
22 بۇ يول بىلەن تېكە ئۇلارنىڭ ھەممە قەبىھلىكلىرىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىپ،
ئادەمزاتسىز چۆلگە كېتىدۇ. شۇڭا ئۇ تېكىنى چۆلگە قويۇۋەتسۇن[101].

ئاخىرقى رەسمىيەتلەر

23 ــ ئاندىن ھارۇن جامائەت چېدىرىغا كىرىپ مۇقەددەس جايغا كىرگەن
ۋاقىتتا كىيگەن كاناپ كىيىملىرىنى سېلىپ شۇ يەردە ئۇلارنى قويۇپ قويسۇن.

[99] «پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىكى قۇربانگاھ» ــ (1) مۇقەددەس جايدىكى «خۇشبۇيگاھ» ياكى (2) ھويلىدىكى قۇربانگاھنى كۆرسىتىدۇ. بىزنىڭچە، 20-ئايەتتىكى سۆزلەردىن (ئىبادەت چېدىرىنىڭ ئۈچ قىسمى ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈلگەنلىكىدىن) قارىغاندا، مۇقەددەس جايدىكى خۇشبۇيگاھنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

[100] «... ئىككى قولىنى تىرىك تېكىنىڭ بېشىغا قويۇپ تۇرۇپ» ــ ئىبرانىي تىلىدا: «ئىككى قولىنى تىرىك تېكىنىڭ بېشىغا قويۇپ ئېغىرىنى ئارتىپ،..»

[101] بۇ تەپسىلاتلار توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

24 ئۇ مۇقەددەس يەردە ئۆز بەدىنىنى سۇدا يۇيۇپ، ئۆز كىيىملىرىنى كىيىپ تاشقىرىغا چىقىپ، ئۆزىنىڭ كۆيدۈرمە قۇربانلىقى بىلەن خەلقنىڭ كۆيدۈرمە قۇربانلىقىنى سۇنۇپ، شۇ يول بىلەن ئۆزى ۋە خەلق ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ.
25 شۇنداقلا ئۇ گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ مېيىنى قۇربانگاھتا كۆيدۈرسۇن.
26 «ئازازەل»گە بېكىتىلگەن تېكىنى ئېلىپ بېرىپ قويۇۋەتكەن كىشى ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، بەدىنىنى سۇدا يۇيۇپ، ئاندىن چېدىرگاھقا كىرىشكە بولىدۇ.
27 كافارەت كەلتۈرۈش ئۈچۈن قېنى ئەڭ مۇقەددەس جايغا ئېلىپ كىرىلىپ، گۇناھ قۇربانلىقى قىلىنغان تورپاق بىلەن گۇناھ قۇربانلىقى قىلىنغان تېكىنى بىرسى چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ، ئۇلارنىڭ تېرىسى، گۆشى ۋە تېزەكلىرىنى ئوتتا كۆيدۈرسۇن. 28 ئۇلارنى كۆيدۈرگەن كىشى ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، بەدىنىنى سۇدا يۇيۇپ، ئاندىن چېدىرگاھقا كىرىشكە بولىدۇ.

ئومۇمىي بەلگىلىمىلەر

29 — مانا بۇ سىلەرگە بىر ئەبەدىي قانۇن-بەلگىلىمە بولسۇن: — ھەر يەتتىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنىدە سىلەر ئۆز نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتۇڭلار[102] ۋە ھېچقانداق ئىش قىلماڭلار؛ مەيلى يەرلىكلەر[103] بولسۇن ياكى ئاراڭلاردا تۇرۇۋاتقان ياقا يۇرتلۇقلار بولسۇن شۇنداق قىلىشىڭلار كېرەك.
30 چۈنكى شۇ كۈنىدە سىلەرنى پاكلاشقا سىلەر ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرۈلىدۇ؛ پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا سىلەر ھەممە گۇناھلىرىڭلاردىن پاك بولىسىلەر. 31 بۇ كۈن سىلەرگە پۈتۈنلەي ئارام ئالىدىغان شابات كۈنى بولۇپ[104]، نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتىسىلەر؛ بۇ ئەبەدىي بىر بەلگىلىمىدۇر.
32 كىمكى ئاتىسىنىڭ ئورنىدا كاھىنلىق يۈرگۈزۈش ئۈچۈن مەسىھ قىلىنىپ، خۇداغا ئاتاپ تەكلەنگەن كاھىن[105]بولسا شۇ يول بىلەن كافارەت كەلتۈرىدۇ.

---

102 «نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتۇڭلار» ئىبرانىي تىلىدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. يەھۇدىي ئەنئەنىلىرى بويىچە بۇ ئىشلار روزا تۇتۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى.

103 «يەرلىكلەر» قانائان زېمىندا تۇغۇلغان ئىسرائىللارنى كۆرسىتىدۇ.

104 «پۈتۈنلەي ئارام ئالىدىغان شابات» — ئىبرانىي تىلىدا «شاباتلارنىڭ شاباتى».

105 باش كاھىن، دېمەك.

ئۇ كاناپتىن ئېتىلگەن مۇقەددەس كىيىمنى كىيىپ تۇرۇپ، [33] ئەڭ مۇقەددەس جاي ئۈچۈن كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ جامائەت چېدىرى بىلەن قۇربانگاھ ئۈچۈنمۇ كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ قالغان كاھىنلار بىلەن بارلىق خەلقنىڭ جامائىتى ئۈچۈن ھەم كافارەت كەلتۈرىدۇ.

[34] بۇ بولسا سىلەر ئۈچۈن ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئىسرائىللارنى بارلىق گۇناھلىرىدىن پاكلاش ئۈچۈن يىلدا بىر قېتىم كافارەت كەلتۈرۈپ بېرىسىلەر».

شۇنىڭ بىلەن ھارۇن پەرۋەردىگار مۇساغا بۇيرۇغىنىدەك قىلدى.

بۇتپەرەسلىكنىڭ ئالدىنى ئېلىش ــ توغرا ئىبادەت توغرۇلۇق

17

[1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ

[2] ھارۇن بىلەن ئوغۇللىرى ۋە بارلىق ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن:

ــ پەرۋەردىگار سىلەرگە بۇيرۇغان ھۆكۈم شۇكى: ــ

[3-4] ئىسرائىلنىڭ جەمەتلىرىدىن بولغان ھەرقانداق كىشى قۇربانلىق قىلماقچى بولۇپ، كالا ياكى قوي ياكى ئۆچكىنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا، پەرۋەردىگارنىڭ تۇرالغۇ چېدىرىنىڭ ئالدىغا، پەرۋەردىگارغا ئاتالغان قۇربانلىق سۈپىتىدە يېتىلەپ ئەپكەلمەي، بەلكى چېدىرگاھنىڭ ئىچىدە ياكى تاشقىرىدا بوغۇزلىسا، ئۇنىڭدىن ئاققان قان شۇ كىشىنىڭ گەدىنىگە ئارتىلىدۇ؛ بۇ ئادەم «قان تۆككەن» دەپ، ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ(106). [5] بۇ

---

106 بۇ ئايەت يەنە «ئىسرائىلنىڭ جەمەتلىرىدىن بولغان ھەرقانداق كىشى كالا، قوي ياكى ئۆچكىنى چېدىرگاھنىڭ ئىچىدە ياكى تاشقىرىدا بوغۇزلاپ، جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا، يەنى پەرۋەردىگارنىڭ تۇرالغۇ چېدىرىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنمىغان بولسا، ئۇنداقتا، ئاققان قان شۇ كىشىنىڭ گەدىنىگە ئارتىلىدۇ» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ. بۇ تەرجىمىنى قوللايدىغان پىكىرلەرگە مايىل ئەمەسمىز. چۈنكى ئالتە يۈز مىڭ ئائىلىلىك ھەر كۈنى ئۆزلىرى ئۈچۈن (قۇربانلىق ئۈچۈن ئەمەس) سويىدىغان مالنى «چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا» سويۇشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.

«ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىش» ــ خۇدانىڭ ئۆزى شۇ ئادەمنىڭ بېشىغا بىۋاستە جازا چۈشۈرىدىغانلىقىنى كۆرسەتسە كېرەك. بىزنىڭچە بۇ سۆزلەر (باشقا سۆزلەر قوشۇلمىغان ئەھۋالدا)

ھۆكۈمىنىڭ مەقسىتى ئىسرائىللارنىڭ ھازىرقىدەك دالادا مال سويۇپ قۇربانلىق
قىلىشىنىڭ ئورنىغا، قۇربانلىقلىرىنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا
پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ، كاھىنغا تاپشۇرۇپ پەرۋەردىگارغا «ئىناقلىق
قۇربانلىقلىرى» سۈپىتىدە سۇنۇپ بوغۇزلىشى ئۈچۈندۇر. 6 كاھىن قاننى ئېلىپ
جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ يېنىدىكى پەرۋەردىگارنىڭ قۇربانگاھىنىڭ
ئۈستىگە سېپىپ، پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي كەلتۈرۈش ئۈچۈن ماينى كۆيدۈرسۇن.
7 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئەمدى بۇرۇنقىدەك بۇزۇقلۇق قىلىپ تېكە-جىنلارنىڭ
كەينىدە يۈرۈپ، ئۇلارغا ئۆز قۇربانلىقلىرىنى ئۆتكۈزۈپ يۈرمىسۇن. مانا بۇ ئۇلار
ئۈچۈن دەۋردىن-دەۋرگىچە ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولسۇن.
8 سەن ئۇلارغا: ــ ئىسرائىلنىڭ جەمەتىدىن ياكى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا
تۇرۇۋاتقان ياقا يۇرتلۇقلاردىن بىرى كۆيدۈرمە قۇربانلىق ياكى باشقا قۇربانلىق
ئۆتكۈزمەكچى بولسا، 9 ئۇنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ سۇنۇش ئۈچۈن جامائەت
چېدىرىغا كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرمىسە، ئۇ كىشى ئۆز خەلقىرىدىن
ئۈزۈپ تاشلانسۇن» ــ دېگىن.

قان يېمەسلىك توغرۇلۇق

10 ئەگەر ئىسرائىلنىڭ جەمەتىدىن بولغان ھەرقانداق ئادەم ياكى ئۇلارنىڭ
ئارىسىدا تۇرۇۋاتقان ياقا يۇرتلۇقلار قان يېسە، مەن يۈزۈمنى قاننى يېگەن شۇ
كىشىگە قارشى قىلىمەن، ئۇنى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن. 11 چۈنكى
ھەربىر جانىۋارنىڭ[107] جېنى بولسا ئۇنىڭ قېنىدىدۇر؛ مەن ئۇنى جېنىڭلار
ئۈچۈن قۇربانگاھ ئۈستىگە كاففارەت كەلتۈرۈشكە بەرگەنمەن. چۈنكى قان
ئۆزىدىكى جاننىڭ ۋاستىسى بىلەن كاففارەت كەلتۈرىدۇ. 12 شۇڭا بۇ سەۋەبتىن
مەن ئىسرائىللارغا: ــ «سىلەرنىڭ ھېچبىرىڭلار قان يېمەسلىكىڭلار كېرەك،
ئاراڭلاردا تۇرۇۋاتقان ياقا يۇرتلۇقلارمۇ قان يېمەسلىكى كېرەك» ــ دېگەنىدىم.
13 ئەگەر ئىسرائىللاردىن بىرى ياكى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرۇۋاتقان

ئىسرائىللارغا: ــ «سىلەر شۇ ئادەمنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىشىڭلار كېرەك» دېگەنلىك ئەمەس.

107 ئىبرانىي تىلىدا «ئەت ئىگىسىنىڭ».

ياقا يۇرتلۇقلارنىڭ بىرى يېيىشكە بولىدىغان بىر چارپاي ھايۋان ياكى قۇشنى ئوۋلاپ، قېنىنى تۆكسە، ئۇنى تويا بىلەن يېپىپ قويسۇن. [14] چۈنكى ھەربىر جانىۋارنىڭ جېنى بولسا، ئۇنىڭ قېنىدىن ئىبارەتتۇر. ئۇنىڭ جېنى قېنىدا بولغاچ مەن ئىسرائىللارغا: «سىلەر ھېچقانداق جانىۋارنىڭ قېنىنى يېمەڭلار، چۈنكى ھەربىر جانىۋارنىڭ جېنى ئۇنىڭ قېنىدىدۇر؛ كىمكى ئۇنى يېسە ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ» ــ دېدىم.

ھايۋانلارنىڭ ئۆلۈكلىرى توغرۇلۇق

[15] كىمدەكىم ئۆلۈپ قالغان ياكى يىرتقۇچلار بوغۇپ تىتما-تىتما قىلىۋەتكەن بىر ھايۋاننى يېسە، مەيلى ئۇ يەرلىك ياكى ياقا يۇرتلۇق بولسۇن ئۆز كىيىملىرىنى يۇيۇپ، سۇدا يۇيۇنسۇن ۋە كەچ كىرگۈچە ناپاك سانالسۇن؛ ئاندىن ئۇ پاك بولىدۇ. [16] لېكىن ئۇ ياكى كىيىملىرىنى يۇمىسا، ياكى سۇدا بەدىنىنى يۇمىسا، شۇ كىشى ئۆز قەبىھلىكىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.

ئىتائەتمەن خەلق بولۇش ــ مەنئى قىلىنغان جىنسىي مۇناسىۋەتلەر

18 [1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
[2] سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: ــ «مەن بولسام خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن. [3] سىلەر ئىلگىرى تۇرغان مىسىر زېمىنىدىكىدەك ئىشلارنى قىلماڭلار ۋە ياكى مەن سىلەرنى ئېلىپ بارىدىغان قاناان زېمىنىدىكىدەك ئىشلارنى قىلماڭلار؛ ئۇلارنىڭ رەسىم-ئادەتلىرىدە يۈرمەڭلار، [4] بەلكى مېنىڭ ھۆكۈملىرىمگە ئەمەل قىلىپ، قانۇن بەلگىلىمىلىرىمنى تۇتۇپ شۇ بويىچە مېڭىڭلار. مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن. [5] سىلەر چوقۇم مېنىڭ بەلگىلىمىلىرىم بىلەن ھۆكۈملىرىمنى تۇتۇشۇڭلار كېرەك؛ ئىنسان ئۇلارغا ئەمەل قىلىدىغان بولسا ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن ھاياتتا بولىدۇ[108]. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

[108] «ھاياتتا بولىدۇ» ــ ئەھمىيەتلىك، ھەقىقىي روھىي ھاياتتا.

6 ــ ھېچكىم ئۆزىگە يېقىن تۇغقان بولغان ئايالغا يېقىنلىق قىلىپ ئەۋرىتىنى ئاچمىسۇن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
7 ئاناڭنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە، بۇ ئاتاڭنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكىنىڭ بولىدۇ[109]؛ ئۇ سېنىڭ ئاناڭ بولغاچقا ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگسەڭ بولمايدۇ.
8 ئاتاڭنىڭ ئايالىنىڭ ئەۋرىتىگىمۇ تەگمە، چۈنكى شۇنداق قىلساڭ ئاتاڭنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەندەك بولىدۇ.
9 سەن ئاچا-سىڭلىڭنىڭ، بىر ئاتىدىن بولغان ياكى بىر ئانىدىن بولغان، ياكى شۇ ئۆيدە تۇغۇلغان ياكى باشقا يەردە تۇغۇلغان بولسۇن، ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە.
10 سەن ئۆز ئوغلۇڭنىڭ قىزى ۋە ياكى قىزىڭنىڭ قىزىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەۋرىتى سەن ئۆزۈڭنىڭ ئەۋرىتىدۇر.
11 سەن ئاتاڭنىڭ ئايالىنىڭ[110] قىزىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ ئۇ ئاتاڭدىن تۇغۇلغان، سېنىڭ ئاچا-سىڭلىڭ، شۇڭا ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە.
12 سەن ئاتاڭنىڭ ئاچا-سىڭلىسىنىڭ ئەۋرىتىگىمۇ تەگمە، چۈنكى ئۇ ئاتاڭنىڭ بىرتۇغقىنىدۇر.
13 سەن ئاناڭنىڭ ئاچا-سىڭىللىرىنىڭ ئەۋرىتىگىمۇ تەگمە، چۈنكى ئۇ ئاناڭنىڭ بىرتۇغقىنىدۇر.
14 ئاتاڭنىڭ ئاكا-ئىنىلىرىنىڭ ئايالىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ ئۇلارنىڭ ئاياللىرىغا يېقىنلىق قىلما؛ چۈنكى ئۇلار سېنىڭ ھاماڭدۇر.
15 سەن كېلىنىڭنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ ئۇ سېنىڭ ئوغلۇڭنىڭ ئايالى بولغاچقا، ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگسەڭ بولمايدۇ.
16 سەن ئاكا-ئىنىلىرىڭنىڭ ئايالىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ چۈنكى بۇ ئۆز ئاكا-ئىنىلىرىڭنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەندەك بولىدۇ.

---

109 «ئەۋرەتكە تېگىش» ــ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەك (ئىبرانىي تىلدا «ئەۋرەتنى ئېچىش» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ). ئىبرانىي تىلدا «ئاناڭنىڭ ئەۋرىتىنى ئاچما، بۇ ئاتاڭنىڭ ئەۋرىتىنى ئاچقىنىڭ». خۇدا ئالدىدا ئەر-خوتۇن بىر تەن بولغاچقا، ئانىسىنىڭ ئەۋرىتىنى ئېچىش ئاتىسىنىڭ ئەۋرىتىنى ئاچقانغا باراۋەردۇر. مۇنداق قىلمىش ئانىسىغىمۇ، ئاتىسىغىمۇ چوڭ ھۆرمەتسىزلىك، ئەلۋەتتە.

110 «ئاتاڭنىڭ ئايالى» مۇشۇ يەردە ئۆگەي ئانىسى ياكى ئاتىسىنىڭ توقلىنى كۆرسىتىدۇ.

17 سەن بىر ئايالغا ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇنىڭ قىزىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ شۇنداقلا ئۇنىڭ ئوغلىنىڭ قىزى ۋە قىزىنىڭ قىزىنىمۇ خوتۇنلۇققا ئېلىپ ئەۋرىتىگە تەگمە. ئۇلار بىر-بىرىگە يېقىن تۇغقان بولغاچقا، مۇنداق ئىش پەسەندىلىكتۇر.
18 سەن ئايالىڭ ھايات ۋاقتىدا، ئۇنىڭ ئاچا-سىڭلىسىنى خوتۇنلۇققا ئېلىپ ئەۋرىتىگە تەگمە. ئۇنداق قىلساڭ خوتۇنۇڭغا كۈندەشلىك ئازابىنى كەلتۈرىسەن.
19 سەن بىر ئايالنىڭ ئادەت كۆرۈپ[111] ناپاك تۇرغان ۋاقتىدا يېقىنلىق قىلىپ ئەۋرىتىگە تەگمە.
20 سەن ئۆز قوشناڭنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلىپ ئۆزۈڭنى ئۇنىڭ بىلەن ناپاك قىلما.
21 سەن ئۆز نەسلىڭدىن ھېچبىرىنى مولەك مەبۇدىغا ئاتاپ ئوتتىن ئۆتكۈزسەڭ قەتئىي بولمايدۇ[112]. ئەگەر شۇنداق قىلساڭ خۇدايىڭنىڭ نامىنى ناپاك قىلغان بولىسەن. مەن ئۆزۈم پەرۋەردىگاردۇرمەن.
22 سەن ئاياللار بىلەن بىرگە بولغاندەك ئەر كىشى بىلەن بىرگە بولما. بۇ ئىش يىرگىنچلىكتۇر.
23 سەن ھېچ ھايۋان بىلەن مۇناسىۋەت قىلىپ ئۆزۈڭنى ناپاك قىلما؛ شۇنىڭدەك ئايال كىشىمۇ مۇناسىۋەت قىلدۇرۇش ئۈچۈن بىر ھايۋاننىڭ ئالدىغا بارمىسۇن. بۇ ئىش نىجىسلىقتۇر.
24 سىلەر بۇ ئىشلارنى قىلىپ ئۆزۈڭلارنى ناپاك قىلماڭلار، چۈنكى مەن سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردىن چىقىرىۋاتقان تائىپىلەر بولسا شۇنداق ئىشلارنى قىلىپ ئۆزلىرىنى ناپاك قىلغان 25 ۋە زېمىنمۇ ناپاك بولغاندۇر. بۇنىڭ ئۈچۈن مەن ئۇ زېمىننىڭ قەبىھلىكىنى ئۆز بېشىغا چۈشۈرىمەن، شۇنىڭدەك ئۇ زېمىنمۇ ئۆزىدە تۇرۇۋاتقانلارنى قۇسۇپ چىقىرىۋېتىدۇ.

---

111 «ئادەت كۆرۈپ» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئايرىم ھالەتتە بولۇپ» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
112 «ئوتتىن ئۆتكۈزۈش» ئىنسانىي قۇربانلىقلارنى كۆرسەتسە كېرەك.

26 لېكىن سىلەر بولساڭلار مېنىڭ بەلگىلىمىلىرىم بىلەن ھۆكۈملىرىمنى
تۇتۇڭلار؛ سىلەردىن ھېچكىم، مەيلى يەرلىك ياكى ئاراڭلاردا تۇرۇۋاتقان ياقا
يۇرتلۇق بولسۇن بۇ يىرگىنچلىك ئىشلاردىن ھېچبىرىنى قىلمىسۇن 27 (چۈنكى
بۇ بارلىق يىرگىنچلىك ئىشلارنى سىلەردىن ئىلگىرى شۇ زېمىندا تۇرغان خەلق
قىلىپ كەلگەچكە، زېمىنىنىڭ ئۆزى ناپاك بولۇپ قالدى). 28 شۇنداق قىلىپ
زېمىننى ناپاك قىلساڭلار، زېمىن ئۆزى سىلەردىن ئىلگىرى ئۆزىدە تۇرغان
ئەللەرنى قۇسۇپ چىقارغاندەك، سىلەرنىمۇ قۇسۇپ چىقىرىۋېتىدۇ. 29 چۈنكى
بۇ يىرگىنچلىك ئىشلارنىڭ ھەرقاندىقىنى قىلغۇچى، ــ مۇنداق قىلمىشلارنى
قىلغان ھەرقانداق كىشى ئۆز خەلقى ئارىسىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ[113].
30 سىلەر مەن سىلەرگە تاپىلىغىنىمغا ئەمەل قىلىشىڭلار زۆرۈردۇر؛ ــ
دېمەك، سىلەر ئۆزۈڭلاردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەر تۇتقان شۇ يىرگىنچلىك
رەسىم-قائىدىلەرنى تۇتۇپ، ئۆزۈڭلارنى ناپاك قىلماسلىقىڭلار كېرەك. مەن
خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

ھەرخىل بەلگىلىمىلەر ۋە ھۆكۈملەر

19

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 سەن ئىسرائىللارنىڭ پۈتكۈل جامائىتىگە سۆز قىلىپ ئۇلارغا
مۇنداق دېگىن: ــ «مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار مۇقەددەس بولغاچقا، سىلەرمۇ
مۇقەددەس بولۇشۇڭلار كېرەك.
3 سىلەر ھەربىرىڭلار ئاناڭلار بىلەن ئاتاڭلارنى ئىززەتلەڭلار؛ مېنىڭ
شابات كۈنلىرىمنى بولسا، ئۇلارنى تۇتۇشۇڭلار كېرەك. مەن ئۆزۈم خۇدايىڭلار
پەرۋەردىگاردۇرمەن.
4 سىلەر ئەرزىمەس بۇتلارغا[114] تايانماڭلار، ئۆزۈڭلار ئۈچۈن قۇيما بۇتلارنى
ياسىماڭلار. مەن ئۆزۈم خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

---

113 «ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ» ــ 17-باب، 5-ئايەت ۋە ئۇنىڭ ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.

114 «ئەرزىمەس بۇتلار» ــ ئىبرانيي تىلىدا «ئەرزىمەس ئىلاھلار» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

[5] سىلەر پەرۋەردىگارغا ئىناقلىق قۇربانلىقىنى كەلتۈرۈشنى خالىساڭلار، قوبۇل قىلىنغۇدەك يول بىلەن ئۇنى سۇنۇڭلار. [6] سىلەر ئۇنى سۇنغان كۈنى ۋە ئەتىسى ئۇ يېيىلسۇن؛ ئۈچىنچى كۈنگە قالغىنى بولسا ئوتتا كۆيدۈرۈلسۇن. [7] ئەگەر ئۇنىڭدىن بىر قىسمى ئۈچىنچى كۈنى يېيىلسە قۇربانلىق ھارام ھېسابلىنىپ قوبۇل قىلىنمايدۇ. [8] كىمكى ئۇنىڭدىن يېسە ئۆز گۇناھىنى ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ، چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلىنغان نەرسىنى ناپاك قىلدى؛ ئۇنداق كىشى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ.

[9] سىلەر زېمىنىڭلاردىكى ھوسۇلنى يىغساڭلار، سەن ئېتىزىڭنىڭ بۇلۇڭ-پۇشقاقلىرىغىچە تامام يىغىۋالما ۋە ھوسۇلۇڭدىن قالغان ۋاساڭنى تېرىۋالمىغىن. [10] ئۈزۈم تاللىرىڭنى پاساڭدىۋاتما ۋە ئۈزۈم تاللىرىدىن چۈشكەن ئۈزۈملەرنىمۇ تېرىۋالما، بەلكى بۇلارنى كەمبەغەللەر بىلەن مۇساپىرلارغا قويغىن. مەن ئۆزۈم خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

[11] سىلەر ئوغرىلىق قىلماڭلار، ئالدامچىلىق قىلماڭلار، بىر-بىرىڭلارغا يالغان سۆزلىمەڭلار.
[12] مېنىڭ نامىم بىلەن يالغان قەسەم ئىچمەڭلار، ئۇنداق قىلساڭ خۇدايىڭنىڭ نامىنى بۇلغايسەن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
[13] ئۆز قوشناڭغا زۇلۇم قىلما، ئۇنىڭكىنى ئۆزۈڭنىڭ قىلىۋالما.
مەدىكارنىڭ ھەققىنى كېچىچە يېنىڭدا قوندۇرۇپ قالما.
[14] گاس كىشىنى تىللىما، كور كىشىنىڭ ئالدىدا پۇتلىشاڭغۇ نەرسىنى قويما؛ بەلكى ئۆز خۇدايىڭدىن قورققىن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
[15] ھۆكۈم قىلغىنىڭلاردا ھېچ ناھەقلىق قىلماڭلار؛ نامراتقىمۇ يان باسماي، بايغىمۇ يۈز-خاتىرە قىلماي، بەلكى ئادىللىق بىلەن ئۆز قوشناڭ ئۈستىدىن توغرا ھۆكۈم قىلغىن.
[16] ئۆز خەلقىڭنىڭ ئارىسىدا گەپ توشۇغۇچى بولۇپ يۈرمە؛ قوشناڭنىڭ جېنىغا ھېچقانداق زىيان-زەخمەت يەتكۈزمە. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

17 سەن كۆڭلۈڭدە ئۆز قېرىندىشىڭدىن نەپرەتلەنمىگىن؛ قوشناڭدا گۇناھ
بولسا سەن ئۇنىڭ سەۋەبىدىن بېشىڭغا گۇناھ كېلىپ قالماسلىقى ئۈچۈن
ئۇنىڭغا تەنبىھ-نەسىھەت بەرگىن.
18 سەن ئىنتىقام ئالمىغىن ۋە ئۆز خەلقىڭنىڭ نەسلىگە ھېچ ئاداۋەتمۇ
ساقلىمىغىن، بەلكى قوشناڭنى ئۆزۈڭنى سۆيگەندەك سۆيگىن. مەن
پەرۋەردىگاردۇرمەن.
19 سىلەر مېنىڭ قانۇن-بەلگىلىمىلىرىمنى تۇتۇڭلار. سەن ئۆز چارپايلىرىڭنى
باشقا نەسىللەر بىلەن چېپىشتۇرما، ئېتىزىڭغا ئىككى خىل ئۇرۇق سالمىغىن،
ئىككى خىل يىپتىن توقۇلغان كىيىمنى كىيمە.
20 ئەگەر بىر ئەر كىشى قىز-چوكان بىلەن يېتىپ مۇناسىۋەت ئۆتكۈزسە،
ۋە ئۇ باشقا بىرى بىلەن ۋەدىلەشكەن دىدەك بولسا، بۇ دىدەكنىڭ ھۆرلۈك
پۇلى تاپشۇرۇلمىغان بولسا، ياكى ئۇنىڭغا ھۆرلۈك بېرىلمىگەن بولسا، مۇۋاپىق
جازا بېرىلسۇن[115]. لېكىن قىز-چوكان ھۆر قىلىنمىغاچقا، ھەر ئىككىسى
ئۆلتۈرۈلمىسۇن. 21 ئەر كىشى بولسا ئۆزىنىڭ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقىنى
جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىنىڭ ئالدىغا، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىغا
كەلتۈرسۇن؛ ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بىر قوچقار بولسۇن. 22 كاھىن ئۇ
ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى ئۈچۈن كەلتۈرگەن قوچقارنى ئېلىپ ئۇنىڭ سادىر
قىلغان گۇناھى ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا كافارەت كەلتۈرىدۇ؛ ئۇنىڭ
قىلغان گۇناھى ئۇنىڭدىن كەچۈرۈلىدۇ.
23 سىلەر زېمىنغا كىرىپ ھەرخىل يەيدىغان مېۋىلىك دەرەخلەرنى
تىككەن بولساڭلار، مېۋىلىرىنى «خەتنىسىز» دەپ قاراڭلار؛ ئۈچ يىلغىچە
بۇنى «خەتنىسىز» دەپ قاراپ ئۇنىڭدىن يېمەڭلار. 24 تۆتىنچى يىلى
ئۇلارنىڭ ھەممە مېۋىلىرى پەرۋەردىگارغا مەدھىيە سۈپىتىدە مۇقەددەس
قىلىپ بېغىشلانسۇن. 25 ئاندىن بەشىنچى يىلدىن تارتىپ سىلەر ئۇلارنىڭ
مېۋىلىرىدىن يېيىشكە باشلاڭلار. شۇنداق قىلساڭلار زېمىن مەھسۇلاتلىرىنى
سىلەرگە زىيادە قىلىدۇ. مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

115 «مۇۋاپىق جازا بېرىلسۇن» بەلكىم ئەر كىشى دىدەكنىڭ ئىگىسىگە ياكى ئۇنىڭ بىلەن ۋەدىلەشكەن كىشىگە جەرىمانە تۆلىشى كېرەك.

26 سىلەر قان چىقمىغان نەرسىنى يېمەڭلار[116]. نە پالچىلىق نە جادۇگەرلىك قىلماڭلار.
27 سىلەر بېشىڭلارنىڭ چېكە-چۆرىسىدىكى چاچنى چۈشۈرۈپ دۈگىلەك قىلىۋالماڭلار، ساقالنىڭ ئۇچ-يانلىرىنى بۇزماڭلار.

28 سىلەر ئۆلگەنلەر ئۈچۈن بەدىنىڭلارنى زەخىم يەتكۈزۈپ تىلماڭلار، ئۆزۈڭلارغا ھېچقانداق گۈل-سۈرەت چەكمەڭلار. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
29 سەن قىزىڭنى بۇزۇقلۇق-پاھىشىلىككە سېلىپ ناپاك قىلمىغىن. بولمىسا، زېمىندىكىلەر بۇزۇقلۇق-پاھىشىلىككە بېرىلىپ، پۈتكۈل زېمىننى ئەيش-ئىشرەت قاپلاپ كېتىدۇ.
30 سىلەر مېنىڭ شابات كۈنلىرىمنى تۇتۇڭلار، مېنىڭ مۇقەددەس جايىمنى ھۆرمەتلەڭلار. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
31 جىنكەشلەر بىلەن سېھىرگەرلەرگە تايانماڭلار، ئۇلارنىڭ كەينىدىن يۈرۈپ ئۆزۈڭلارنى ناپاك قىلماڭلار. مەن ئۆزۈم خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.
32 ئاق باش كىشىنىڭ ئالدىدا ئورنۇڭدىن تۇر، قېرىلارنى ھۆرمەت قىلغىن؛ خۇدايىڭدىن قورققىن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
33 بىر مۇساپىر زېمىنىدا ئاراڭلاردا تۇرۇۋاتقان بولسا سىلەر ئۇنىڭغا زۇلۇم قىلماڭلار، 34 بەلكى ئاراڭلاردا تۇرۇۋاتقان مۇساپىر سىلەرگە يەرلىك كىشىدەك بولسۇن؛ ئۇنى ئۆزۈڭنى سۆيگەندەك سۆيگىن؛ چۈنكى سىلەرمۇ مىسىر زېمىنىدا مۇساپىر بولغانسىلەر. مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.
35 سىلەرنىڭ ھۆكۈم چىقىرىشىڭلاردا، ئۇزۇنلۇق، ئېغىرلىق ۋە ھەجىم ئۆلچەشتە ھېچقانداق ناھەقلىك بولمىسۇن؛ 36 سىلەردە ئادىل تارازا، ئادىل تارازا تاشلىرى، ئادىل ئەفاھ[117] كەمچىنى بىلەن ئادىل ھىن[118] كەمچىنى بولسۇن. مەن سىلەرنى مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ كەلگەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

116 قان يېيىش ئەپسۇنچىلىك-جادۇگەرلىكنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى بولاتتى.
117 بىر ئەفاھ تەخمىنەن 2 كورە ياكى 22 لىتر.
118 بىر ھىن تەخمىنەن 3.6 لىتر.

37 سىلەر مېنىڭ بارلىق قانۇن-بەلگىلىمىلىرىم ۋە بارلىق ھۆكۈملىرىمنى
تۇتۇپ، ئۇلارغا ئەمەل قىلىڭلار؛ مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

ئۆلۈمگە لايىق گۇناھلار

20

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 سەن ئىسرائىللارغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېگىن: ــ ئەگەر
ئىسرائىللارنىڭ بىرى ۋە ياكى ئىسرائىل زېمىنىدا تۇرۇۋاتقان مۇساپىرلارنىڭ بىرى
مولەك بۇتىغا نەسلىنىڭ بىرىنى بېغىشلىسا، ئۇنىڭغا ئۆلۈم جازاسى بېرىلىشى كېرەك؛
زېمىندىكىلەر ئۇنى چالما-كېسەك قىلسۇن. 3 ۋە مەن ئۆز يۈزۈمنى بۇ كىشىگە قارشى
قىلىمەن، چۈنكى ئۆزى ئۆز ئەۋلادلىرىنىڭ بىرىنى مولەك بۇتىغا بېغىشلاپ مۇقەددەس
جايىمنى پاسكىنا قىلىپ، مېنىڭ نامىمنى بۇلغىغىنى ئۈچۈن ئۇنى ئۆز خەلقىدىن
ئۈزۈپ تاشلايمەن. 4 ئەگەر زېمىندا تۇرۇۋاتقانلار ئۆز نەسلىدىن بىرىنى مولەككە
بېغىشلىغاندا شۇ كىشىگە كۆزلىرىنى يۇمۇپ، ئۇنىڭ بىلەن كارى بولمىسا، شۇنداقلا ئۇنى
ئۆلتۈرمىسە، 5 مەن ئۆزۈم يۈزۈمنى ئۇ كىشى بىلەن ئۇنىڭ ئائىلىسىگە قارشى قىلىمەن،
ئۇنى ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىپ بۇزۇقچىلىق قىلغۇچىلار، يەنى مولەكنىڭ كەينىدىن يۈرۈپ
بۇزۇقچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن[119].
6 جىنكەشلەر بىلەن سېھىرگەرلەرگە تايىنىپ، ئۇلارنىڭ كەينىگە كىرىپ
بۇزۇقچىلىق قىلىپ يۈرگۈچىلەر بولسا، مەن يۈزۈمنى شۇ كىشىلەرگە قارشى
قىلىپ، ئۇنى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن.
7 شۇڭا ئۆزۈڭلارنى پاك قىلىپ مۇقەددەس بولۇڭلار، چۈنكى مەن خۇدايىڭلار
پەرۋەردىگاردۇرمەن. 8 قانۇن-بەلگىلىمىلىرىمنى تۇتۇپ، ئۇلارغا ئەمەل قىلىڭلار؛
مەن بولسام سىلەرنى مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگاردۇرمەن.
9 ئەگەر بىركىم ئۆز ئاتىسى ياكى ئانىسىنى قارغىسا، ئۇلارغا ئۆلۈم جازاسى
بېرىلمىسە بولمايدۇ؛ چۈنكى ئۇ ئۆز ئاتا-ئانىسىنى قارغىغىنى ئۈچۈن ئۆز قېنى
ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.

---

119 «ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن» ــ بۇ ئىبارە ئادەتتە ئادەمنىڭ خۇدانىڭ بىۋاستە جازاسى بىلەن دۇنيادىن جۇدا قىلىنىشىنى كۆرسىتىدۇ.

10 ئەگەر بىركىم باشقىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلسا، يەنى ئۆز قوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلسا، زىنا قىلغان ئەر بىلەن ئايال ئىككىسى ئۆلۈم جازاسىنى تارتمىسا بولمايدۇ.
11 ئەگەر بىرسى ئاتىسىنىڭ ئايالى(120) بىلەن ياتسا، ئۆز ئاتىسىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەن بولىدۇ؛ ئۇلار ئىككىسى ئۆلۈم جازاسىنى تارتمىسا بولمايدۇ؛ ئۇلارنىڭ قېنى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.
12 بىرسى ئۆز كېلىنى بىلەن ياتسا، ئىككىسى نىجىسلىق قىلغىنى ئۈچۈن ئۆلۈم جازاسىنى تارتمىسا بولمايدۇ؛ ئۇلارنىڭ قېنى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.
13 بىرسى ئايال كىشى بىلەن ياتقاندەك ئەر كىشى بىلەن ياتسا ئىككىسى يىرگىنچلىك ئىش قىلغان بولىدۇ؛ ئۇلارغا ئۆلۈم جازاسى بېرىلمىسە بولمايدۇ. ئۆز قېنى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.
14 ئەگەر بىرسى قىزى بىلەن ئانىسىنى قوشۇپ خوتۇنلۇققا ئالسا(121) پەسەندىلىك قىلغان بولىدۇ. ئەر بىلەن ئىككى ئايال ئوتتا كۆيدۈرۈلسۇن(122). شۇنىڭ بىلەن ئاراڭلاردا ھېچ پەسەندىلىك ئىش بولمايدۇ.
15 بىرسى بىر ھايۋان بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزسە، ئۇ ئۆلۈم جازاسىنى تارتسۇن، ھايۋاننىمۇ ئۆلتۈرۈڭلار.
16 ئەگەر ئايال كىشى بىر ھايۋاننىڭ قېشىغا بېرىپ مۇناسىۋەت قىلدۇرسا، ئايال بىلەن ھايۋاننىڭ ئىككىسىنى ئۆلتۈرۈڭلار؛ ئۆز قېنى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.
17 بىرسى ئاچا-سىڭلىسىنى، يەنى ئاتىسىدىن ياكى ئانىسىدىن بولغان قىزنى ئېلىپ، ئەۋرىتىگە تەگسە ۋە بۇ قىزمۇ ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگسە ئۇياتلىق ئىش بولىدۇ؛ شۇنىڭ ئۈچۈن ئەر-ئايال ئىككىسى ئۆز خەلقىنىڭ كۆز ئالدىدىن ئۈزۈپ تاشلانسۇن؛ ئۇ ئۆز ئاچا ياكى سىڭلىسىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەچكە، ئۆز قەبىھلىكى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.

---

120 «ئاتىسىنىڭ ئايالى» مۇشۇ يەردە ئۆگەي ئانىسى ياكى ئاتىسىنىڭ توقلىنى كۆرسىتىدۇ.
121 ياكى «كىزى بىلەن ئانىسىنى قوشۇپ ئۇلار بىلەن زىنا قىلىپ ياتسا...».
122 «ئوتتا كۆيدۈرۈلۈش» ــ ئۇلار بوغۇزلانغاندىن كېيىن، ئەلۋەتتە. بۇ جازا بولسا ئۇلارنى دەپنە قىلىنىش ئىمتىيازىدىن مەھرۇم قىلىدۇ.

18 بىرسى ئادەت كۆرگەن ئاغرىق ۋاقتىدا بىر ئايال بىلەن بىرگە يېتىپ، ئۇنىڭ ئەۋرىتىگە تەگسە، ئۇنداقتا ئۇ ئۇنىڭ قان مەنبەسىگە تەگكەن، ئايالمۇ قان مەنبەسىنى ئېچىپ بەرگەن بولۇپ، ئىككىسى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ.
19 سەن ئۆز ئاناڭنىڭ ئاچا-سىڭلىسى ۋە ئاتاڭنىڭ ئاچا-سىڭلىسىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگمە؛ چۈنكى كىمكى شۇنداق قىلسا يېقىن تۇغقىنىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەن بولىدۇ؛ ئۇلار ئىككىلىسىنىڭ ئۆز قەبىھلىكى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.
20 بىرسى تاغىسىنىڭ ئايالى بىلەن ياتسا تاغىسىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەن بولىدۇ؛ ئىككىلىسى ئۆز گۇناھىنى ئۆز بېشىغا ئالىدۇ؛ ئۇلار پەرزەنتسىز ئۆلىدۇ.
21 بىرسى ئاكا-ئىنىسىنىڭ ئايالىنى ئالسا پاسكىنا بىر ئىش بولىدۇ. ئۇ ئۆز بىرتۇغقان ئاكا-ئىنىسىنىڭ ئەۋرىتىگە تەگكەن بولىدۇ؛ ئۇلار ئىككىلىسى پەرزەنتسىز قالىدۇ[123].

پاكلىق، مۇقەددەسلىك، ئىتائەتمەنلىك

22 سىلەر مېنىڭ بارلىق قانۇن بەلگىلىمىلىرىم بىلەن بارلىق ھۆكۈملىرىمنى تۇتۇپ، بۇنىڭغا مۇۋاپىق ئەمەل قىلىڭلار؛ بولمىسا، مەن سىلەرنى ئېلىپ بېرىپ تۇرغۇزىدىغان زېمىن سىلەرنى قۇسۇپ چىقىرىۋېتىدۇ. 23 سىلەر مەن ئالدىڭلاردىن ھەيدىۋېتىدىغان ئەللەرنىڭ رەسىم-قائىدىلىرى بويىچە

123 18-19-بابلاردا ئاگاھ قىلغان گۇناھلارنىڭ جازالىرى 20-بابتا كۆرسىتىلگەن بولۇپ، بۇ جازالارنىڭ تۈرلىرى سەككىز خىل: ــ (1) ئۆلۈم جازاسى (نامەلۇم يول بىلەن)؛ (2) چالما-كېسەك قىلىش (مەسىلەن، 1-ئايەت)؛ (3) «ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىش» ــ خۇدانىڭ بىر كىشىنى بىۋاستە جازالاپ ئۇنى بۇ دۇنيادىن جۇدا قىلىشى؛ (4) «ئۇنىڭ قېنى ئۇنىڭ بېشىغا چۈشىدۇ» ــ نامەلۇم يول بىلەن خۇدا تەرىپىدىن ئۆلۈم جازاسى بېرىلىدۇ؛ (5) دەپنە قىلىنماي ئوتتا كۆيدۈرۈلۈش (بوغۇزلانغاندىن كېيىن)؛ (6) «خەلقىنىڭ كۆز ئالدىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىش» ــ بۇ خەلقىنىڭ كۆز ئالدىدا خۇدا تەرىپىدىن نامەلۇم يول بىلەن ئۆلۈم جازاسىغا تارتىلىش؛ (7) «ئۆز گۇناھى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ» ــ بۇنىڭدا، بەلكىم، خۇدانىڭ شۇ كىشىگە بىۋاستە مۇۋاپىق ئەمما نامەلۇم بىر جازانى چۈشۈرۈشى؛ (8) ئەۋلادسىز قالدۇرۇش.

ماڭساڭلار بولمايدۇ؛ چۈنكى ئۇلار بۇ يىرگىنچلىك ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلىپ كەلدى، ۋە شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار ماڭا يىرگىنچلىك بولدى. [24] شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىلەرگە: «سىلەر ئۇلارنىڭ زېمىنىنى مىراس قىلىپ ئالىسىلەر؛ مەن شۇ سۈت بىلەن ھەسەل ئاقىدىغان زېمىننى سىلەرگە بېرىمەن»، دەپ ئېيتقانىدىم؛ سىلەرنى باشقا خەلقلەردىن ئايرىم قىلغان خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن. [25] شۇڭا سىلەر پاك ۋە ناپاك چارپايلارنى پەرق ئېتىپ، پاك ۋە ناپاك ئۇچار-قاناتلارنى تونۇپ، مەن سىلەر ئۈچۈن ئايرىپ، ناپاك قىلىپ بېكىتىپ بەرگەن جانىۋارلارنىڭ ئىچىدىن ھەرقاندىقى، چارپاي ياكى ئۇچار-قانات بولسۇن ياكى يەردە ئۆمىلىگۈچى جانىۋار بولسۇن، ئۇلارنىڭ ھېچبىرى بىلەن ئۆزۈڭلارنى ناپاك قىلماڭلار. [26] سىلەر ماڭا خاس پاك-مۇقەددەس بولۇشۇڭلار كېرەك؛ چۈنكى مەن پەرۋەردىگار پاك-مۇقەددەستۇرمەن، سىلەرنى ماڭا خاس بولسۇن دەپ بارلىق ئەللەردىن ئايرىم قىلغانمەن.

جىنكەش-جادۇگەرلەردىن ئاگاھ بولۇش توغرۇلۇق

[27] جىنكەش ياكى سېھىرگەر بولغان ھەرقانداق ئەر ياكى خوتۇن كىشىگە ئۆلۈم جازاسى بېرىلمىسە بولمايدۇ؛ خەلق ئۇلارنى چالما-كېسەك قىلسۇن؛ ئۇلارنىڭ قېنى ئۆز بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ.

كاھىنلارنى باشقۇرىدىغان بەلگىلىمىلەر

21

[1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
سەن كاھىنلار بولغان ھارۇننىڭ ئوغۇللىرىغا مۇنداق دېگىن:
ــ بىر كاھىن ئۆز خەلقىنىڭ ئارىسىدىكى ئۆلگەنلەر ۋەجىدىن ئۆزىنى ناپاك قىلمىسۇن. [2] پەقەت ئۆزىنىڭ يېقىن تۇغقانلىرى ئۈچۈن ــ ئانىسى بىلەن ئاتىسى، ئوغلى بىلەن قىزى ۋە ئاكا-ئىنىسىنىڭ ئۆلۈكى تۈپەيلىدىن ئۆزىنى ناپاك قىلسا بولىدۇ؛ [3] شۇنىڭدەك ئەگەر ئاچا-سىڭلىسى ئەرگە تەگمەي پاك قىز ھالەتتە ئۆزى بىلەن بىللە تۇرۇۋاتقان بولسا، ئۇنىڭ ئۆلۈكى تۈپەيلىدىن

ئۆزىنى ناپاك قىلسا بولىدۇ؛ 4 چۈنكى كاھىن ئۆز خەلقىنىڭ ئارىسىدا مۆتىۋەر بولغاچقا، ئۆزىنى ناپاك قىلىپ بۇلغىماسلىقى كېرەك[124].

5 كاھىنلار بېشىنى يېرىم-ياتا قىلىپ چۈشۈرمەسلىكى، ساقلىنىڭ ئۇچ-يانلىرىنى ھەم چۈشۈرمەسلىكى، بەدىنىگىمۇ زەخىم يەتكۈزۈپ تىلىماسلىقى كېرەك، 6 بەلكى ئۇلار ئۆز خۇداسىغا مۇقەددەس تۇرۇپ، خۇداسىنىڭ نامىنى بۇلغىماسلىقى كېرەك؛ چۈنكى ئۇلار پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىقلارنى، ئۆز خۇداسىنىڭ نېنىنى سۇنىدۇ؛ شۇڭا ئۇلار مۇقەددەس بولۇشى كېرەك.

7 ئۇلار بىر ئايالنى ئۆز ئەمرىگە ئالغاندا پاھىشە ئايالنىمۇ، بۇزۇق ئايالنىمۇ ئالماسلىقى كېرەك ۋە ئېرى قويۇۋەتكەن ئايالنىمۇ ئالمىسۇن. چۈنكى كاھىن بولسا ئۆز خۇداسىغا خاس مۇقەددەس قىلىنغان. 8 ئۇ خۇدايىڭنىڭ نېنىنى سۇنغىنى ئۈچۈن ئۇ ساڭا نىسبەتەن مۇقەددەس دەپ سانىلىشى كېرەك؛ چۈنكى سىلەرنى مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار ئۆزۈم مۇقەددەستۇرمەن.

9 ئەگەر بىر كاھىننىڭ قىزى پاھىشىلىك قىلىپ ئۆزىنى بۇلغىغان قىلسا، ئۆز ئاتىسىنى بۇلغىغان بولىدۇ؛ ئۇ ئوتتا كۆيدۈرۈلسۇن.

باش كاھىن توغرۇلۇق بەلگىلىمىلەر

10 بېشىغا مەسىھلەش زەيتۇن مېيى تۆكۈلگەن، كاھىنلىق كىيىملەرنى كىيىشكە تىكلەنگەن، ئۆز قېرىنداشلىرىنىڭ ئارىسىدا باش كاھىن قىلىنغان كىشى يالاڭباش بولمىسۇن، كىيىملىرىنىمۇ يىرتمىسۇن[125]؛ 11 ئۇ يەنە ھېچ ئۆلۈككە يېقىنلاشماسلىقى كېرەك، ھەتتا ئاتىسى ۋە ياكى ئانىسىنىڭ

---

124 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: — «ئۇ ئۆز خەلقى ئىچىدە ئايالنىڭ ئېرى سۈپىتىدە ئۆزىنى ناپاك قىلىپ بۇلغىماسلىقى كېرەك». بۇ تەرجىمىنىڭ مەنىسى: «ئۇ ئايال تەرەپىنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنىڭ ئۆلۈكلىرىگە يېقىن كەلمەسلىكى، ئۇنىڭغا تەگمەسلىكى كېرەك».

125 «يالاڭباش بولۇش» ۋە «كىيىملەرنى يىرتىش» بولسا ھەر ئىككىسى ماتەم تۇتۇشنىڭ بىرخىل ئىپادىسى ئىدى. باش كاھىننىڭ ئالاھىدە ھەم مۇقەددەس ۋەزىپىسى بولغاچقا، ھەتتا ماتەم ئىشلىرىدىمۇ خىزمەت ئورنى ۋە بۇرچىدىن ئايرىلماسلىقى كېرەك ئىدى (11-12-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ).

ئۆلۈكلىرىنىڭ ۋەجىدىن ئۆزىنى ناپاك قىلماسلىقى كېرەك[126]. [12] ئۇ ۋەزىپىسىدە تۇرۇۋاتقاندا مۇقەددەس جايدىن ھەرگىز ئايرىلمىسۇن ۋە شۇنىڭدەك خۇداسىنىڭ مۇقەددەس جايىنى بۇلغىماسلىقى كېرەك؛ چۈنكى ئۇنىڭ خۇداسىنىڭ ئۇنى ئۆزىگە خاس قىلغان «مەسىھلەش مېيى» ئۇنىڭ بېشىدا تۇرىدۇ. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

[13] ئۇ خوتۇن ئالسا پاك قىزنى ئېلىشى كېرەك؛ [14] تول ۋە ياكى ئەردىن قويۇۋېتىلگەن ئايال ۋە ياكى بۇزۇق ۋە ياكى پاھىشە ئايال بولسا بۇلارنى ئالماسلىقى، بەلكى ئۆز خەلقىدىن بولغان پاك قىزنى خوتۇنلۇققا ئېلىشى كېرەك. [15] بولمىسا ئۇ ئۆز خەلقىنىڭ ئارىسىدا ئۆز ئۇرۇقىنى ناپاك قىلىدۇ؛ چۈنكى ئۇنى مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار مەندۇرمەن.

كاھىنلار توغرىسىدىكى يەنە بىرنەچچە بەلگىلىمە

[16] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: — [17] سەن ھارۇنغا مۇنداق دېگىن: — «ئەۋلادتىن-ئەۋلادقىچە سېنىڭ نەسلىڭدىن بولغان بىرسى مېيىپ بولسا، خۇدانىڭ نېنىنى سۇنۇش ئۈچۈن يېقىن كەلمىسۇن؛ [18] مېيىپ بولغان ھەرقانداق كىشى ھەرگىز يېقىن كەلمىسۇن — ياكى كور بولسۇن، توكۇر بولسۇن، پاناق بولسۇن ياكى بىر ئەزاسى يەنە بىر جۈپىدىن ئۇزۇن بولغان ئادەم بولسۇن، [19] پۇتى ياكى قولى سۇنۇق بولسۇن، [20] دوك بولسۇن، پاكار بولسۇن،[127] كۆزىدە ئاق بولسۇن، قىچىشقاق بولغان بولسۇن، تەمرەتكە باسقان بولسۇن ياكى ئۇرۇقدېنى ئېزىلگەن ھەركىم بولسۇن، [21] ھارۇن كاھىنىڭ نەسلىدىن بولغان ئۇنداق مېيىپ كىشىلەرنىڭ ھېچبىرى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان نەرسىلەرنى كەلتۈرۈشكە يېقىن بارمىسۇن؛ ئۇنداق كىشى مېيىپتۇر؛ ئۇ ئۆز خۇداسىنىڭ نېنىنى سۇنۇشقا يېقىن كەلمىسۇن. [22] ھالبۇكى، ئۇ ئۆز خۇداسىنىڭ نېنىنى، يەنى «ئەڭ مۇقەددەس» ۋە «مۇقەددەس» ھېسابلانغان

---

126 بىرسى ئۆلۈككە تەگسە «ناپاك» دەپ ھېسابلانغاچقا، كاھىن بىر ئۆلۈككە تەگكەن بولسا ئۆز ۋەزىپىسىنى يۈرگۈزەلمەيدىغان بولۇپ قالىدۇ.

127 ياكى «يىگلەپ قالغان بولسۇن».

نەرسىلەرنىڭ ھەر ئىككىسىدىن يېسۇن. [23] پەقەت ئۇ پەردىدىن ئۆتۈپ ئىچكىرىسىگە كىرمەسلىكى ياكى قۇربانگاھقىمۇ يېقىن بارماسلىقى كېرەك؛ چۈنكى ئۇ مېيىپتۇر؛ بولمىسا، ئۇ مېنىڭ مۇقەددەس جايلىرىمنى بۇلغىغان بولىدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنى مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار ئۆزۈمدۇرمەن».
[24] بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى مۇسا ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى ۋە ئىسرائىللارنىڭ ھەممىسىگە ئېيتىپ بەردى.

مۇقەددەس نەرسىلەردىن كىم بەھرىمەن بولىدۇ؟

22

[1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
[2] سەن ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا مۇنداق دېگىن: ــ «سىلەر ئىسرائىللارنىڭ ماڭا ئاتىغان مۇقەددەس ھەدىيەلەرنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن بىر تەرەپ قىلىڭلار، بولمىسا ئۇلار نامىمنى بۇلغىشى مۇمكىن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن». [3] ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: ــ «سىلەر ھەربىر دەۋرلەردە، بارلىق نەسىللىڭلاردىن ھەرقايسىسى ئىسرائىللار پەرۋەردىگارغا ئاتىغان پاك نەرسىلەرگە ناپاك ھالەتتە يېقىنلاشسا، ئۇنداق كىشى مېنىڭ ئالدىمدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
[4] ھارۇننىڭ نەسلىدىن بىرى پېسە-ماخاۋ ياكى ئاقما كېسىلى بولغان بولسا، پاك بولمىغۇچە مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېمىسۇن. بىركىم ئۆلۈكنىڭ سەۋەبىدىن ناپاك بولغان بىركىمگە ۋە ياكى مەنىيسى ئېقىپ كەتكەن كىشىگە تېگىپ كەتسە، [5] ياكى ئادەمنى ناپاك قىلىدىغان ئۆمىلىگۈچى جانىۋارغا تەگسە ياكى ھەرقانداق يۇقۇپ قالىدىغان ناپاكلىقى بار بىر ئادەمگە تېگىپ كەتسە، (ناپاكلىقى نېمىدىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) [6] مۇنداق نەرسىلەرگە تەگكەن كىشى كەچ كىرگۈچە ناپاك بولۇپ، مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېمىسۇن. ئۇ بەدىنىنى سۇدا يۇسۇن [7] ئاندىن كۈن ئولتۇرغاندا پاك سانىلىپ، مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېيىشكە بولىدۇ؛ چۈنكى بۇلار ئۇنىڭ ئوزۇقىدۇر.
[8] ئۇ ئۆزلۈكىدىن ئۆلگەن ۋە ياكى يىرتقۇچلار بوغۇپ قويغان ھايۋاننى يېيىش بىلەن ئۆزىنى ناپاك قىلمىسۇن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

9 ئۇلار مېنىڭ بۇ تاپىلىغانلىرىمنى تۇتۇشى كېرەك؛ بولمىسا، بۇنىڭغا
ئىخلاسسىزلىق قىلسا، شۇ ئۆلۈك تۈپەيلىدىن گۇناھكار بولۇپ ئۆلىدۇ؛ ئۇلارنى
مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار ئۆزۈمدۇرمەن.
10 كاھىنلارغا يات بولغان ھېچقانداق كىشى مۇقەددەس نەرسىلەردىن
يېمىسۇن. كاھىننىڭ يېنىدىكى مۇساپىر-مېھمان ۋە ياكى مەدىكارى بولسۇن
ئۇلارمۇ مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېمىسۇن. 11 ھالبۇكى، كاھىن ئۆزى پۇل
چىقىرىپ سېتىۋالغان قۇل ئۇنىڭدىن يېيىشكە بولىدۇ؛ شۇنىڭدەك ئۇنىڭ
ئۆيىدە تۇغۇلغان كىشىمۇ ئۇنىڭدىن يېسە بولىدۇ.
12 كاھىننىڭ قىزى يات كىشىگە[128] تەگكەن بولسا ئۇمۇ «كۆتۈرمە
ھەدىيە» سۈپىتىدە ئاتالغان مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېمىسۇن. 13 لېكىن
ئەگەر كاھىننىڭ قىزى تۇل بولۇپ قېلىپ، ياكى قويۇپ بېرىلىپ پەرزەنتسىز
ھالەتتە ئاتىسىنىڭ ئۆيىگە يېنىپ كېلىپ، ياش ۋاقتىدىكىدەك ئولتۇرغان
بولسا، ئۇنداقتا ئاتىسىنىڭ تائامىدىن يېيەلەيدۇ؛ لېكىن ھېچبىر يات كىشى
ئۇنىڭدىن يېمەسلىكى كېرەك.
14 ئەگەر بىركىم بىلمەي، مۇقەددەس نەرسىلەردىن يەپ سالسا، ئۇنداقتا
ئۇ ئۇنىڭغا شۇنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ، مۇقەددەس نەرسىنىڭ ئۆزى بىلەن
كاھىنغا قايتۇرۇپ بەرسۇن.
15 كاھىنلار[129] ئىسرائىللارنىڭ پەرۋەردىگارغا ئاتىغان نەرسىلىرىنى
بۇلغىماسلىقى كېرەك؛ 16 بولمىسا، خەلق مۇقەددەس ھەدىيىلەردىن يېيىشى
بىلەن، كاھىنلار خەلقنىڭ گەدىنىگە ئىتائەتسىزلىك گۇناھىنى يۈكلەپ قويغان
بولىدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنى[130] مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار ئۆزۈمدۇرمەن».

128 «يات كىشى» مۇشۇ يەردە كاھىن بولمىغان كىشىنى كۆرسىتىدۇ.

129 ئىبرانيي تىلدا «ئۇلار». كاھىنلار خەلقنىڭ مۇقەددەس نەرسىلەردىن يېمەسلىكىگە مەسئۇل ئىدى (16-ئايەتنى كۆرۈڭ). بەزى ئالىملار «ئۇلار»نى «خەلق» دەپ تەرجىمە قىلىدۇ.

130 «ئۇلارنى» مۇشۇ يەردە بەلكىم كاھىنلارنىڭ ئۆزلىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

قەسەمگە خاس قۇربانلىق ۋە ئىختىيارىي قۇربانلىقلار

[17] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ [18] سەن ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرى ۋە ئىسرائىللارنىڭ ھەممىسىگە مۇنداق دېگىن: ــ ئەگەر ئىسرائىل جەمەتىدىن بىرى ۋە ياكى ئىسرائىل زېمىنىدا تۇرۇۋاتقان مۇساپىرلارنىڭ بىرى ئۆز قەسەملىرىگە باغلىق قۇربانلىق ياكى ئىختىيارىي قۇربانلىقنى سۇنۇپ، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ كۆيدۈرمە قۇربانلىق قىلماقچى بولسا، [19] ئۇنداقتا ئۇ قوبۇل قىلىنىشى ئۈچۈن بېجىرىم ئەركەك كالا، قوي ياكى ئۆچكىلەردىن كەلتۈرۈڭلار. [20] ئەيىبى بولمىغان بىر جانىۋارنى سۇنۇشۇڭلار كېرەك؛ چۈنكى شۇنداق بولغىنى سىلەر ئۈچۈن قوبۇل قىلىنىماس.

[21] بىرسى كالىلاردىن ياكى ئۇششاق مالدىن ئۆز قەسەملىرىگە باغلىق قۇربانلىق ياكى ئىختىيارىي قۇربانلىقنى سۇنۇپ، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئىناقلىق قۇربانلىقى قىلماقچى بولسا، سۇنۇلغان ھايۋان قوبۇل قىلىنىشى ئۈچۈن بېجىرىم بولۇشى كېرەك؛ ئۇنىڭ ھېچقانداق ئەيىبى بولمىسۇن. [22] كور ياكى ئاقساق-چولاق، چوناق ياكى يارىسى يىرىڭداپ كەتكەن، تەمرەتكە باسقان ياكى قوتۇر-چاقا بېسىپ قالغان ھايۋانلار بولسا ــ بۇلارنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ سۇنساڭلار ياكى بۇلارنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ قۇربانلىق سۇپىتىدە قۇربانگاھتا ئوتتا كۆيدۈرسەڭلار بولمايدۇ.

[23] تورپاق ياكى قوينىڭ مەلۇم جۈپ ئەزاسىدىن بىرى ئۇزۇنراق يا قىسقا بولسا، مۇنداقلارنى ئىختىيارىي قۇربانلىق سۈپىتىدە ئۆتكۈزسەڭ بولىدۇ، لېكىن قەسەمگە باغلىق بولسا قۇربانلىق ئۈچۈن قوبۇل قىلىنىماس.

[24] ئۇرۇقدىنى زەخىملەنگەن، ئېزىلىپ كەتكەن، يېرىلغان ياكى پىچىلغان ھايۋاننى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلماڭلار. مۇنداق ئىشنى ئۆز زېمىنىڭلاردىمۇ ھەرگىز قىلماڭلار.

[25] خۇدايىڭلارنىڭ نېنى[131] سۈپىتىدە ياقا يۇرتلۇق كىشىنىڭ قولىدىن

[131] «خۇدايىڭلارنىڭ نېنى» ــ ئۇنىڭغا ئاتالغان تۈرلۈك ھەدىيە-قۇربانلىقلار. مۇشۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ھايۋانلاردۇر.

شۇنداق ھايۋانلاردىن ھېچقايسىسىنى ئېلىپ سۇنماڭلار؛ چۈنكى ئۇلار مېيىپ بولغاچقا، سىلەر[132] ئۈچۈن قوبۇل قىلىنمايدۇ.

باشقا بىرنەچچە بەلگىلىمە

26 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ 27 بىر موزاي، قوزا ياكى ئوغلاق تۇغۇلسا يەتتە كۈنگىچە ئانىسىنى ئەمسۇن[133]؛ سەككىزىنچى كۈنىدىن باشلاپ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق سۈپىتىدە قوبۇل بولۇشقا يارايدۇ.
28 مەيلى كالا بولسۇن، قوي بولسۇن، سىلەر ئانىسى بىلەن بالىسىنى بىر كۈندە بوغۇزلىماڭلار.
29 سىلەر پەرۋەردىگارغا ئاتاپ بىر تەشەككۈر قۇربانلىقى سۇنماقچى بولساڭلار، قوبۇل قىلىنىشقا لايىق بولغان يول بىلەن سۇنۇڭلار. 30 ئۇ سۇنۇلغان كۈندە يېيىلىشى كېرەك؛ ئۇنىڭدىن ھېچنېمىنى ئەتىسىگە قالدۇرماسلىقىڭلار كېرەك. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.
31 سىلەر مېنىڭ ئەمرلىرىمنى چىڭ تۇتۇپ، ئۇلارغا ئەمەل قىلىڭلار. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن. 32 مېنىڭ مۇقەددەس نامىمنى بۇلغىماڭلار، مەن ئەمدى ئىسرائىللارنىڭ ئارىسىدا مۇقەددەس دەپ بىلىنىمەن. مەن سىلەرنى مۇقەددەس قىلغۇچى پەرۋەردىگار بولۇپ، 33 خۇدايىڭلار بولۇشقا سىلەرنى مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ كەلدىم. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «خۇدايىڭلارنىڭ نېنى سۈپىتىدە سىلەر ياقا يۇرتلۇق كىشىنىڭ قولىدىن ھېچ قۇربانلىقنى ئېلىپ سۇنماڭلار ۋە سىلەر شۇنداق ھايۋانلار (مېيىپ ھايۋانلار)دىن ھېچقايسىسىنى سۇنماڭلار؛ چۈنكى ئۇلار مېيىپ بولغاچقا، سىلەر ئۈچۈن قوبۇل قىلىنمايدۇ». لېكىن بىزنىڭچە بۇ تەرجىمە توغرا ئەمەس؛ چۈنكى مۇساغا چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە ياقا يۇرتلۇقلار خەتنە قوبۇل قىلسا، قۇربانلىقلارنى سۇنۇشقا بولاتتى.
132 «سىلەر» ــ مۇشۇ يەردە قۇربانلىق سۇنغان ياقا يۇرتلۇقنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
133 «ئانىسىنى ئەمسۇن» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئانا ئاستىدا تۇرسۇن».

خۇدا ئىسرائىلغا بېكىتكەن ھېيت-بايراملار

23

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: — 2 سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — پەرۋەردىگار بېكىتكەن ھېيتلار[134]، سىلەر مۇقەددەس سورۇنلار[135] بولسۇن دەپ چاقىرىپ جاكارلايدىغان ھېيتلىرىم مانا مۇنۇلاردۇر: —
3 (ئالتە كۈن ئىش-ئەمگەك قىلىنسۇن؛ لېكىن يەتتىنچى كۈنى «خاس شابات كۈنى»[136]، مۇقەددەس سورۇنلار[137] كۈنى بولىدۇ؛ ئۇ كۈنى ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار. قەيەردىلا تۇرساڭلار بۇ كۈن پەرۋەردىگارغا ئاتالغان شابات كۈنى بولىدۇ[138]).

«ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتى ۋە «پېتىر نان» ھېيتى (ھېيتلار توغرۇلۇق «چۆل.» 28-باب، «قان.» 16:1-17نىمۇ كۆرۈڭ).

4 سىلەر بېكىتىلگەن كۈنلىرى مۇقەددەس سورۇنلار بولسۇن دەپ چاقىرىپ جاكارلايدىغان، پەرۋەردىگارنىڭ ھېيتلىرى مانا مۇنۇلاردۇر: —

---

134 «پەرۋەردىگار بېكىتكەن ھېيتلار» دېگەن ئىبارىنى توغرىراق بايان قىلساق «پەرۋەردىگار بېكىتكەن ۋاقىت-پەسىللەر» دېگەن بولىدۇ. بۇ «پەسىل-ۋاقىتلار»نىڭ كۆپىنچىسى شادلىنىدىغان، خۇشال پەيتلەر بولىسمۇ، لېكىن «كافارەت كۈنى» ئۇنداق كۈن ئەمەس.

135 مۇشۇ يەردە «سورۇن» (ياكى «يىغىلىش») دېگەن سۆز «سورۇنغا چاقىرىلىش» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. نەگە چاقىرىلىدۇ؟ تەكىتلىنىدىغان ئىش خەلقنىڭ جەم بولۇشى ئەمەس، بەلكى «خۇدانىڭ يېنىغا يىغىلىشقا چاقىرىلىش»تىن ئىبارەتتۇر. ئەمەلىيەتتە، بەزى ھېيتلار ۋە شابات كۈنلىرىدە خەلقنىڭ ھەممىسى يىغىلىپ ئەمەس، بەلكى ھەربىر ئائىلە «قەيەردە تۇرسا»، شۇ ئۆي-چېدىرلاردا جەم بولۇپ خۇدا بەرگەن ئارامدىن بەھرىمەن بولىدۇ. شۇنداقلا ئۇلار شۇ كۈنى خۇدانى سېغىنىپ، ئۇنىڭغا تەشەككۇر-مەدھىيە قايتۇرۇشى مۇمكىن، لېكىن بۇ ئىشلار مۇقەددەس قانۇندا رەسمىي بېكىتىلگەن ئەمەس.

136 ئىبرانىي تىلىدا «شاباتلارنىڭ شاباتى» — مەخسۇس ئارام ئالىدىغان كۈن.

137 مۇشۇ «سورۇنلار» دېگەننىڭ مەنىسى توغرۇلۇق 2-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

138 «شابات كۈنى»نىڭ مۇشۇ يەردە تىلغا ئېلىنىشىنىڭ سەۋەبى بەلكىم شۇكى، مەلۇم بىر ھېيت شابات كۈنىگە توغرا كېلىپ قالغان بولسا، شۇ كۈنىدە ئوخشاشلا ئىش قىلماي ئارام ئېلىشى كېرەك ئىدى.

5 بىرىنچى ئاينىڭ ئون تۆتىنچى كۈنى گۇگۇمدا[139] پەرۋەردىگارغا ئاتالغان «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»[140] بولىدۇ.
6 شۇ ئاينىڭ ئون بەشىنچى كۈنى پەرۋەردىگارغا ئاتالغان «پېتىر نان» ھېيتى بولىدۇ؛ سىلەر يەتتە كۈنگىچە پېتىر نان يەيسىلەر. 7 بىرىنچى كۈنىدە سىلەر مۇقەددەس يىغىلىش قىلىپ، ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار.
8 سىلەر يەتتە كۈنگىچە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنىدىغان قۇربانلىقلارنى سۇنۇپ تۇرۇڭلار. يەتتىنچى كۈنىدە مۇقەددەس يىغىلىش بولىدۇ؛ ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار.

«دەسلەپكى ھوسۇل» ھېيتى

9 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —
10 سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — سىلەر مەن ئۆزۈڭلارغا تەقدىم قىلىدىغان زېمىنغا كىرىپ، ئۇنىڭدىن ھوسۇل يىغقىنىڭلاردا، ھوسۇلۇڭلارنىڭ دەسلەپكى پىشقىنىدىن بىر باغلامنى كاھىنىنىڭ قېشىغا ئېلىپ بېرىڭلار[141]. 11 كاھىن سىلەر ئۈچۈن قوبۇل بولۇشقا ئۇنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا پۇلاڭلاتسۇن؛ ئۇنى پۇلاڭلاتقان ۋاقىت بولسا شاباتنىڭ ئەتىسى بولىدۇ[142]. 12 سىلەر ئۇنى پۇلاڭلاتقان كۈندە سىلەر بىر ياشقا كىرگەن بىجىرىم بىر قوزىنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ كۆيدۈرمە قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنۇڭلار؛ 13 شۇنىڭغا قوشۇپ ئاشلىق ھەدىيە سۈپىتىدە زەيتۇن مېيى ئىلەشتۈرۈلگەن ئېسىل ئۇندىن بىر ئەفاھنىڭ ئوندىن بىرىنى پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي كەلتۈرسۇن دەپ ئوتتا سۇنۇڭلار؛ بۇنىڭغا

---

139 «گۇگۇمدا» ئىبرانىي تىلدا «ئىككى كەچ ئارىلىقىدا» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ — دېمەك، كۈن پېتىۋاتقان چاغدىن قاراڭغۇ چۈشكۈچە بولغان ئارىلىقتىكى ۋاقىت.
140 ««ئۆتۈپ كېتىش» («پاسخا») ھېيتى» توغرۇلۇق «مىسىردىن چىقىش» 12-باب، بولۇپمۇ 13-ئايەت ۋە ئىزاھاتىنى، شۇنداقلا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.
141 بۇ ئايەتتىكى ھوسۇل بولسا ئارپا ھوسۇلى ئىدى. بۇغداي ھوسۇلى كېيىن بولىدۇ (16-ئايەت).
142 «ئۆتۈپ كېتىش» (بىرىنچى ئاينىڭ ئون تۆتىنچى كۈنى) ھېيتىنىڭ ئەتىسىدىن باشلاپ يەتتە كۈنلۈك «پېتىر نان ھېيت»ى بولىدۇ. يەھۇدىي ئەنئەنىلىرى بويىچە بۇ يەتتە كۈن ئىچىدە كەلگەن شابات كۈنىنىڭ ئىككىنچى كۈنى «دەسلەپكى ھوسۇل ھېيتى» بولىدۇ.

قوشۇپ شاراب ھەدىيە سۈپىتىدە شارابتىن بىر ھىننىڭ تۆتتىن بىرىنى سۇنۇڭلار. [14] سىلەر خۇدايىڭلارغا خاس بولغان بۇ ھەدىيەنى سۇنىدىغان كۈندىن ئىلگىرى يېڭى ھوسۇلدىن ھېچنېمىنى، نە نان نە قوماچ نە كۆك باش بولسۇن يېمەڭلار. بۇ دەۋردىن-دەۋرگىچە سىلەر ئۈچۈن قەيەردە تۇرساڭلار ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولسۇن.

«ھەپتىلەر ھېيتى» (بەزىدە «ئورما ھېيتى»، «دەسلەپكى ئورما ھېيتى» دەپمۇ ئاتىلىدۇ)

[15] ئاندىن سىلەر شۇ شابات كۈنىنىڭ ئەتىسىدىن، يەنى شۇ بىر باغلامنى پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە سۇنغان كۈننىڭ ئەتىسىدىن تارتىپ، يەتتە ھەپتە ساناڭلار (ئۇلار تولۇق ھەپتە بولۇشى كېرەك)؛ [16] يەتتىنچى شاباتنىڭ ئەتىسىگىچە، يەنى ئەللىك كۈننى ساناڭلار؛ ئاندىن پەرۋەردىگارغا ئاتاپ يېڭى ھوسۇلدىن بىر ئاشلىق ھەدىيە سۇنۇڭلار. [17] ئۆزۈڭلار تۇرۇۋاتقان جايلاردىن پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە ئېپىسل ئۇندىن بىر ئەفاھنىڭ ئوندىن ئىككىسىدە ئېتىلگەن ئىككى ناننى ئېلىپ كەلتۈرۈڭلار؛ ئۇلار ئېچىتقۇ سېلىپ ئېتىلگەن بولسۇن؛ بۇلار پەرۋەردىگارغا ئاتالغان دەسلەپكى ھوسۇل ھەدىيەسى دەپ ھېسابلىنىدۇ[143]. [18] ناندىن باشقا يەنە بىر ياشلىق يەتتە بېجىرىم قوزا، ياش بىر تورپاق ۋە ئىككى قوچقارنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق سۈپىتىدە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ سۇنۇڭلار؛ ئۇلارغا خاس ئاشلىق ھەدىيەلىرى ۋە شاراب ھەدىيەلىرىنى قوشۇپ، ھەممىسى پەرۋەردىگارغا خۇشبۇي كەلتۈرۈشكە سۇنۇلسۇن.
[19] بۇنىڭدىن باشقا سىلەر گۇناھ قۇربانلىقى ئۈچۈن بىر تېكىنى، ئىناقلىق قۇربانلىقى ئۈچۈن بىر ياشلىق ئىككى قوزىنى كەلتۈرۈڭلار؛ [20] كاھىن بۇلارنى، يەنى شۇ ئىككى قوزىنى دەسلەپكى ھوسۇل نانلىرىغا قوشۇپ پۇلاڭلاتما ھەدىيە سۈپىتىدە پەرۋەردىگار ئالدىدا پۇلاڭلاتسۇن. بۇلار بولسا پەرۋەردىگارغا ئاتالغان مۇقەددەس سانىلىپ، كاھىنغا تەگسۇن. [21] شۇ كۈنى سىلەر «بۈگۈن بىزلەرگە

[143] بۇ ھوسۇل بولسا، بۇغداي ھوسۇلى ئىدى. «دەسلەپكى ھوسۇل ھېيتى»دىكى ھوسۇل بولسا ئارپا ھوسۇلى ئىدى.

مۇقەددەس يىغىلىش بولىدۇ» دەپ جاكارلىغىن؛ شۇ كۈنى ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار. بۇ سىلەر ئۈچۈن قەيەردىلا تۇرساڭلار ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ.

ھوسۇل ئورۇش توغرۇلۇق بەلگىلىمە

22 ئېتىزىڭنىڭ بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىغىچە تامام يىغىۋالماڭلار، ۋە ھوسۇلۇڭدىن قالغان ۋاساڭنى تېرىۋالمىغىن، بەلكى بۇلارنى كەمبەغەللەر بىلەن مۇساپىرلارغا قويغىن. مەن ئۆزۈم خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

«كاناي چېلىش ھېيتى»

23 پەرۋەردىگار مۇساغا مۇنداق دېدى: — 24 سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: —

سىلەر يەتتىنچى ئاينىڭ بىرىنچى كۈنى تولۇق ئارام ئېلىپ، كانايلار[144] چېلىنىش بىلەن ئەسلەتمە يوسۇندا ھېيت قىلىپ، مۇقەددەس سورۇنلارنى تۈزۈڭلار. 25 ئۇ كۈندە ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار؛ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان بىر قۇربانلىق سۇنۇڭلار.

«كافارەت كۈنى»

26 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —

27 يەتتىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنى بولسا كافارەت كۈنى[145] بولىدۇ؛ ئۇ كۈن سىلەر ئۈچۈن مۇقەددەس يىغىلىش كۈنى بولىدۇ؛ شۇ كۈنى نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتۇپ[146]، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان

144 ياكى «بۇرغىلار» (قوچقارنىڭ مۈڭگۈزلىرى).

145 ئىبرانىي تىلىدا «كافارەتلەر كۈنى».

146 «نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتۇپ» ئىبرانىي تىلىدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

قۇربانلىقنى سۇنۇڭلار; 28 ئۇ كۈندە ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار; چۈنكى ئۇ بىر كافارەت كۈنى بولۇپ، شۇ كۈن ئۆزۈڭلار ئۈچۈن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار ئالدىدا كافارەت قىلىنىشقا بېكىتىلگەندۇر. 29 ھەركىم شۇ كۈنى نەپسىنى تارتماي ئۆزىنى تۆۋەن تۇتمىسا ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ. 30 كىمدەكىم شۇ كۈندىمۇ ھەرقانداق بىر ئىش قىلسا، مەن شۇ ئادەمنى ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلايمەن. 31 شۇ كۈنى ھېچقانداق ئىش قىلماڭلار; بۇ دەۋردىن-دەۋرگىچە سىلەر ئۈچۈن قەيەردە تۇرساڭلار بىر ئەبەدىي بەلگىلىمە بولىدۇ. 32 ئۇ كۈن سىلەر ئۈچۈن تولۇق ئارام ئالىدىغان شابات كۈنى بولىدۇ; نەپسىڭلارنى تارتىپ ئۆزۈڭلارنى تۆۋەن تۇتۇڭلار. شۇ ئاينىڭ توققۇزىنچى كۈنى گۇگۇمدىن تارتىپ ئەتىسى گۇگۇمغىچە شابات كۈنىگە رىئايە قىلىپ ئارام ئېلىڭلار.

«كەپىلەر ھېيتى»

33 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: —
34 سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — يەتتىنچى ئاينىڭ[147] ئون بەشىنچى كۈندىن باشلاپ، يەتتە كۈنگىچە پەرۋەردىگارنىڭ «كەپىلەر ھېيتى» بولىدۇ. 35 بىرىنچى كۈندە مۇقەددەس يىغىلىش بولىدۇ; ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار. 36 يەتتە كۈنگىچە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق سۇنۇڭلار; سەككىزىنچى كۈندە سىلەرگە مۇقەددەس يىغىلىش بولىدۇ; پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان قۇربانلىق سۇنۇڭلار. بۇ ئۆزى تەنتەنىلىك يىغىلىش بولغاچ، ئۇ كۈنى ھېچقانداق ئىش-ئەمگەك قىلماڭلار.
37 سىلەر «مۇقەددەس سورۇنلار بولسۇن» دەپ جاكارلايدىغان، يەنى پەرۋەردىگار بېكىتكەن ھېيتلار مانا شۇلاردۇر. شۇ سورۇنلاردا سىلەر ھەرقايسى كۈنگە بېكىتىلگىنى بويىچە، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە-قۇربانلىق، يەنى كۆيدۈرمە قۇربانلىق، ئاشلىق ھەدىيە، باشقا ھەرخىل قۇربانلىقلار ۋە شاراب ھەدىيەلەرنى سۇنىسىلەر; 38 بۇلاردىن باشقا، پەرۋەردىگارنىڭ

يەھۇدىي ئەنئەنىلىرى بويىچە بۇ ئىشلار روزا تۇتۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. 16:29-31نىمۇ كۆرۈڭ.
147 ئىبرانىي تىلىدا «بۇ يەتتىنچى ئاي».

شابات كۈنلىرىنى تۇتىسىلەر ۋە پەرۋەردىگارغا ئاتاپ قالغان ھەدىيەلىرىڭلارنى
بېرىپ، قەسەم قۇربانلىقلىرىڭلارنىڭ ھەممىسىنى ئادا قىلىپ، ئىختىيارىي
قۇربانلىقلىرىڭلارنىڭ ھەممىسىنى سۇنىسىلەر.
39 سىلەر ئەمدى زېمىندىن ھوسۇل-مەھسۇلاتلىرىنى[148] يىغىپ بولۇپ،
يەتتىنچى ئاينىڭ ئون بەشىنچى كۈنىدىن باشلاپ يەتتە كۈن پەرۋەردىگارنىڭ
ھېيتىنى ئۆتكۈزۈڭلار. بىرىنچى كۈنى تولۇق ئارام ئېلىش بولىدۇ، سەككىزىنچى
كۈنىدىمۇ تولۇق ئارام ئېلىش بولىدۇ. 40 بىرىنچى كۈنى سىلەر ئېسىل
دەرەخلەردىن شاخ-پۇتاقلارنى[149] چاتاپ، يەنى خورما دەرەخلىرى بىلەن قويۇق
يوپۇرماقلىق دەرەخلەرنىڭ شاخلىرىنى كېسىپ، ئېرىق بويىدىكى سۆگەت
چىۋىقلىرىنى قىرقىپ خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار ئالدىدا يەتتە كۈننى شۇنداق
شاد-خۇرام ئۆتكۈزىسىلەر. 41 سىلەر ھەر يىلى بۇ يەتتە كۈننى پەرۋەردىگارغا
ئاتىغان بىر ھېيت سۈپىتىدە ئۆتكۈزۈڭلار؛ دەۋردىن-دەۋرگىچە بۇ سىلەر ئۈچۈن
ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ. سىلەر ھېيتنى يەتتىنچى ئايدا ئۆتكۈزۈڭلار.
42 يەتتە كۈنگىچە كەپىلەردە[150] تۇرۇڭلار. ئىسرائىلدا تۇغۇلغانلارنىڭ ھەممىسى
كەپىدە تۇرسۇن. 43 بۇنىڭ بىلەن مەن ئىسرائىللارنى مىسىر زېمىنىدىن
چىقارغىنىمدا، ئۇلارنى كەپىلەردە تۇرغۇزغىنىمنى ئەۋلادلىرىڭلار بىلىدۇ. ئۆزۈم
خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.
44 شۇنداق قىلىپ مۇسا پەرۋەردىگارنىڭ بېكىتكەن شۇ ھېيتلىرىنى
ئىسرائىللارغا بايان قىلدى.

148 مۇشۇ «ھوسۇل-مەھسۇلاتلىرى» ئاشلىقلار ھەم ھەرخىل مېۋە-چېۋە مەھسۇلاتلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

149 ئىبرانىي تىلدا «مېۋىنى».

150 بۇ كەپىلەر يۇقىرىدىكى شاخ-چىۋىقلاردىن ياسىلىشى كېرەك.

«چىراغدان» ۋە «تەقدىم نان شىرەسى توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلەر

24

1 پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
2 ئىسرائىللارغا چىراغ ھەمىشە يېنىق تۇرۇشى ئۈچۈن زەيتۇندىن
سوقۇپ چىقىرىلغان ساپ مايىنى ساڭا ئېلىپ كېلىشكە بۇيرۇغىن. 3 ھارۇن
جامائەت چېدىرىنىڭ ئىچىدە، ھۆكۈم-گۇۋاھلىق ساندۇقىنىڭ[151] ئۇدۇلىدىكى
پەردىنىڭ سىرتىدا ھەر كېچىسى ئەتىگەنگىچە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا
چىراغلارنى شۇنداق پەرلەپ تۇرسۇن. بۇ دەۋردىن-دەۋرگىچە سىلەر ئۈچۈن
ئەبەدىي بىر بەلگىلىمە بولىدۇ. 4 ھارۇن ھەمىشە پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا بۇ
چىراغلارنى پاك[152] چىراغداننىڭ ئۈستىگە تىزىپ قويسۇن.
5 سەن يەنە ئېسىل بۇغداي ئۇنىدىن ئون ئىككى توقاچنى ئەتكىن. ھەربىر
توقاچ بىر ئەفاھنىڭ ئوندىن ئىككىسىگە باراۋەر بولسۇن. 6 ئاندىن سەن
پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدىكى پاك[153] شىرەنىڭ ئۈستىگە ئالتىدىن ئىككى قاتار
قىلىپ تىزغىن. 7 ھەربىر قاتارنىڭ ئۈستىگە ساپ مەستىكى قويغىن؛ شۇنىڭ
بىلەن ئۇلار پەرۋەردىگارغا ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلىدىغان ھەدىيە، ئەسلەتمە نان بولىدۇ.
8 بۇلارنى ئۇ ئىسرائىللارغا ۋاكالىتەن ھەربىر شابات كۈنى پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا
تىزسۇن؛ بۇ ئەبەدىي بىر ئەھدىدۇر. 9 نانلار ھارۇن بىلەن ئۇنىڭ ئوغۇللىرىغا تەۋە
بولىدۇ؛ ئۇلار ئۇلارنى مۇقەددەس جايدا يېسۇن؛ چۈنكى بۇ نەرسىلەر پەرۋەردىگارغا
ئاتاپ ئوتتا سۇنۇلغان نەرسىلەر ئىچىدە «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» دەپ
سانىلىپ، ھارۇنغا تەۋە بولىدۇ؛ بۇ ئەبەدىي بىر بەلگىلىمىدۇر.

---

151 مۇشۇ يەردە «ھۆكۈم-گۇۋاھلىق» خۇدانىڭ ئىسرائىلغا بولغان تۈپ ئەمرلىرىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئىسرائىل بىلەن بولغان ئەھدىسىنى كۆرسىتىدۇ؛ خۇدانىڭ مۇقەددەس ماھىيىتى ۋە خاراكتېرى شۇ ئەمرلەردە ئايان قىلىنغاچقا، «ھۆكۈم-گۇۋاھ» دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، شۇ ئەمرلەر ئەھدە ساندۇقى ئىچىدە ساقلاقلىق تاش تاختايلار ئۈستىدە پۈتۈكلۈك ئىدى. شۇڭا بەزىدە ساندۇق «ھۆكۈم-گۇۋاھلىق ساندۇقى»، ئىبادەت چېدىرى بولسا، «ھۆكۈم-گۇۋاھلىق چېدىرى» دەپ ئاتىلىدۇ.

152 ياكى «ساپ ئالتۇن».

153 ياكى «ساپ ئالتۇن».

خۇدانىڭ نامىغا كۇپۇرلۇق قىلىش گۇناھىنىڭ جازاسى

10 ئانىسى ئىسرائىلىي، ئاتىسى مىسىرلىق بىر ئوغۇل بار ئىدى. ئۇ ئىسرائىللارنىڭ ئارىسىغا باردى؛ ئۇ چېدىرگاھتا بىر ئىسرائىلىي بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدى. 11 ئۇلار سوقۇشقاندا ئىسرائىلىي ئايالنىڭ ئوغلى كۇپۇرلۇق قىلىپ، مۇقەددەس نامنى[154] بۇلغاپ قارغىدى. خەلق ئۇنى مۇسانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. ئۇ كىشىنىڭ ئانىسىنىڭ ئىسمى شېلومىت بولۇپ، ئۇ دان قەبىلىسىدىن بولغان دىبرىنىڭ قىزى ئىدى. 12 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ ھۆكۈم بۇيرۇقى چىققۇچە[155] ئۇ كىشىنى سولاپ قويدى.

13 ئاندىن پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ

14 قارغىغۇچىنى چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىڭلار. ئۇنىڭ ئېيتقىنىنى ئاڭلىغانلارنىڭ ھەممىسى قوللىرىنى ئۇنىڭ بېشىغا قويسۇن، ئاندىن پۈتكۈل جامائەت بىر بولۇپ ئۇنى چالما-كېسەك قىلسۇن.

15 ھەمدە سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: ــ ئەگەر بىركىم ئۆز خۇداسىنى ھاقارەتلەپ قارغىسا ئۆز گۇناھىنى تارتىدۇ. 16 پەرۋەردىگارنىڭ نامىغا كۇپۇرلۇق قىلغان ھەرقانداق كىشى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنسۇن؛ پۈتكۈل جامائەت چوقۇم بىر بولۇپ ئۇنى چالما-كېسەك قىلسۇن؛ مەيلى ئۇ مۇساپىر بولسۇن ياكى يەرلىك بولسۇن، مۇقەددەس نامغا[156] كۇپۇرلۇق قىلسا ئۆلتۈرۈلسۇن.

17 ئەگەر بىرسى باشقا بىرسىنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرسە، ئۇ ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنسۇن.

18 بىرسى بىر چارپايىنى ئۆلتۈرسە، ئۇنىڭ ئۇچۇن ھايۋاننى تۆلەپ، جانغا-جان تۆلەپ بەرسۇن.

19 بىركىم ئۆز قوشنىسىنى مېيىپ قىلسا، ئۇ ئۆزگىگە قانداق قىلغان بولسا، ئۇنىڭ ئۆزىگىمۇ شۇنداق قىلىنسۇن. 20 بىرەر ئەزاسى سۇندۇرۇۋېتىلگەن بولسا،

---

154 مۇشۇ يەردە ئىبرانىي تىلدا «مۇقەددەس نام» ئەمەس، پەقەت «نام» دېيىلىدۇ ــ دېمەك، پەرۋەردىگارنىڭ نامى.

155 ئىبرانىي تىلدا «پەرۋەردىگارنىڭ ئاغزىغا قاراپ، ئۇ ھۆكۈم چىقارغۇچە،...».

156 مۇشۇ يەردە ئىبرانىي تىلدا پەقەت «نام» دېيىلىدۇ.

ئۇنىڭمۇ سۇندۇرۇلسۇن؛ كۆزىگە-كۆز، چىشىغا-چىش ناكار قىلىنسۇن؛ باشقا
كىشىنى قانداق زەخىملەندۈرگەن بولسا ئۇمۇ ھەم شۇنداق قىلىنسۇن.
21 كىمدەكىم بىر چارپاينى ئۆلتۈرسە، چارپاي تۆلەپ بەرسۇن؛ ئادەمنى
ئۆرۈپ ئۆلتۈرگەن كىشى بولسا، ئۆلۈم جازاسىغا مەھكۇم قىلىنسۇن.
22 سىلەردە بىرلا قانۇن بولسۇن. مۇساپىر ياكى يەرلىك بولسۇن، باراۋەر
مۇئامىلە قىلىنسۇن؛ چۈنكى مەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.
23 مۇسا ئىسرائىللارغا شۇلارنى دېدى؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار شۇ قارغىغۇچىنى
چېدىرگاھنىڭ تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ، چالما-كېسەك قىلدى. شۇنداق
قىلىپ، ئىسرائىللار پەرۋەردىگارنىڭ مۇساغا ئەمر قىلغىنىدەك قىلدى.

زېمىننىڭ «شابات يىلى»

25

1 پەرۋەردىگار سىناي تېغىدا مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى:
2 — سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: — مەن سىلەرگە
بېرىدىغان زېمىنغا كىرگىنىڭلاردا ئۇ زېمىننىڭ ئۆزىمۇ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ بىر
شابات ئارامىنى ئالسۇن. 3 سەن ئالتە يىل ئېتىزىڭنى تېرىپ، ئالتە يىل
تاللىق بېغىڭنى چاتاپ، ئۇلاردىن ھوسۇللارنى يىغقىن؛ 4 ئەمما يەتتىنچى
يىلى زېمىننىڭ ئۆزى ئۈچۈن بىر «شاباتلىق ئارام» بولسۇن؛ ئۇ پەرۋەردىگارغا
ئاتالغان بىر «شابات» ھېسابلىنىدۇ. شۇ يىلى سەن ئېتىزىڭنى تېرىمايسەن ۋە
تاللىقىڭنى چاتىمايسەن. 5 ئۆزلۈكىدىن ئۈنۈپ چىققان ھوسۇلنى ئورمايسەن؛
ۋە چاتالمىغان تاللىرىڭنىڭ ئۈزۈملىرىنى ئۈزمەيسەن؛ چۈنكى شۇ يىل زېمىن
ئارام ئالىدىغان يىلدۇر.
6 ھالبۇكى، زېمىن شابات يىلىدا چىقارغان ھوسۇل ھەممىڭلارغا ئوزۇق
بولىدۇ، يەنى ئۆزۈڭ ئۈچۈن، قۇل-دېدەكىڭ ئۈچۈن، مەدىكارىڭ ئۈچۈن ۋە
سېنىڭكىدە تۇرۇۋاتقان مۇساپىر ئۈچۈن، شۇنىڭدەك مال-ۋارانلىرىڭ ئۈچۈن
7 ۋە زېمىنىڭدىكى ياۋايى ھايۋانلار ئۈچۈنمۇ ئوزۇق بولىدۇ؛ زېمىننىڭ ھەممە
ھوسۇلى ئوزۇق بولىدۇ[157].

157 دېمەك، (1) ئېتىز-تاللىقنىڭ ئىگىسى ئۆز يېرىدىن ئۆزلۈكىدىن ئۈنۈپ چىققان «تەبىئىي

«كاناي-بۇرغا چالدىغان يىلى»
(«ئازادلىق يىلى»، «شادلىق يىلى»)

8 شۇنىڭدەك سەن يەتتە قېتىملىق شابات يىلىنى، يەنى يەتتە ھەسسە يەتتە يىلنى سانىغىن؛ يەتتە شابات يىل كۈنلىرى قىرىق توققۇز يىل بولىدۇ. 9 شۇنىڭچىلىك ۋاقىت ئۆتۈپ، يەتتىنچى ئايدا، ئاينىڭ ئونىنچى كۈنى، كافارەت كۈنىدە بۇرغا چېلىپ ساداسىنى يۇقىرى چىقىرىسىلەر؛ كافارەت كۈنىنىڭ ئۆزىدە سىلەر پۈتكۈل زېمىنىڭلاردا بۇرغىنىڭ ساداسىنى ئاڭلىتىسىلەر.
10 شۇ ئەللىكىنچى يىلىنى سىلەر مۇقەددەس دەپ بىلىپ، پۈتكۈل زېمىندا ئۇنىڭدا بارلىق تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسىگە ئازادلىقنى جاكارلىشىڭلار كېرەك. شۇ يىل سىلەرگە «ئازادلىق يىلى»[158] بولىدۇ، ھەربىرىڭلار ئۆز يەر-مۈلۈكلىرىڭلارغا قايتىسىلەر، ھەربىرىڭلار ئۆز ئائىلە-جەمەتىڭلارغا قايتىپ بارىسىلەر. 11 بۇ ئەللىكىنچى يىلى سىلەرگە بىر ئازادلىق يىلى بولسۇن؛ ئۇ يىلى ھېچ نېمە تېرىمايسىلەر، ئۆزلۈكىدىن ئۈنۈپ چىققان ھوسۇلنىمۇ ئورمايسىلەر ۋە چاتالمىغان تاللىرىڭلارنىڭ ئۈزۈملىرىنىمۇ يىغمايسىلەر. 12 چۈنكى بۇ ئازادلىق يىلى بولۇپ، سىلەرگە مۇقەددەس ھېسابلانسۇن؛ ئۇنىڭ ھوسۇلىنى بولسا، ئېتىز-داللاردىن تېپىپ ھەممىڭلار يەيسىلەر[159].

يەر-مۈلۈكلەرنىڭ ياندۇرۇلۇشى

13 ئازادلىق يىلى ئاراڭلاردىكى ھەربىر ئادەم ئۆز يەر-مۈلكىگە قايتسۇن.

ھوسۇل»نى ئورغاق ۋە پىچاق بىلەن ھەرگىز ئالماسلىقى كېرەك؛ (2) بارلىق خەلق شۇ «تەبىئىي ھوسۇل»دىن، شۇنداقلا ھەرخىل دەرەخلەرنىڭ مېۋىسىنى ۋە زېمىندىكى باشقا تەبىئىي ئوزۇقلۇقنى (كىمنىڭ يېرىدە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) خالىغانچە قول بىلەن ئۈزسە بولاتتى؛ (3) ھەتتا زېمىندىكى ياۋايى ھايۋانلارمۇ ئۇنىڭدىن بەھرىمەن بولۇشقا بولاتتى؛ شۇنىڭ ئۈچۈن ئېتىز ئەتراپىدىكى چىت-قاشالارنى ئېچىپ بېرىشى كېرەك ئىدى.

158 ئەسلىدە ئىبرانىي تىلىدا «بۇرغا (چېلىش) يىلى» دەپ ئاتىلاتتى. كېيىن، ئۇنىڭ چۈشەنچىسى تېزلا «ئازادلىق يىلى»، «شادلىق يىلى» دېگەنگە ئۆزگەردى.

159 «شابات يىلى» توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلەرنى، 5-7-ئايەتلەردىن ۋە ئىزاھاتلىرىدىن كۆرۈڭ.

14 سىلەر قوشناڭلارغا بىرنېمە سېتىپ بەرسەڭلار، ياكى قوشناڭلاردىن بىرنېمە[160] سېتىۋالساڭلار، بىر-بىرىڭلارنى بوزەك قىلماڭلار. 15 قوشناڭدىن يەرنى سېتىۋالساڭ، ئۇنداقتا «ئازادلىق يىلى»دىن كېيىن ئۆتكەن يىللارنىڭ سانىنى ھېسابلاپ ئۇنىڭدىن سېتىۋېلىشىڭ كېرەك؛ ئۇمۇ قالغان يىللارنىڭ سانىغا قاراپ، يەرنىڭ كېيىنكى ھوسۇللىرىغا ئاساسەن ساڭا سېتىپ بەرسۇن. 16 «ئازادلىق يىلى»غىچە بولغان يىللار كۆپرەك بولسا، باھاسىنى شۇنىڭغا مۇۋاپىق يۇقىرى كۆتۈرسەن؛ قالغان يىللار ئازراق بولسا، باھاسىنى شۇنىڭغا مۇۋاپىق كېمەيتسۇن. چۈنكى قالغان يىللارنىڭ ھوسۇللىرى قانچە بولسا، ئۇ شۇ بويىچە ساڭا سېتىپ بېرىدۇ. 17 سىلەر بىر-بىرىڭلارنى بوزەك قىلماڭلار، بەلكى خۇدايىڭلاردىن قورقۇڭلار؛ چۈنكى مەن بولسام خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن.

18 سىلەر مېنىڭ بەلگىلىمىلىرىمنى تۇتۇپ، ھۆكۈملىرىمدە تۇرۇپ، شۇلارغا ئەمەل قىلىڭلار؛ سىلەر شۇنداق قىلساڭلار، زېمىنىڭلاردا تىنچ-ئامان تۇرىسىلەر. 19 شۇنىڭ بىلەن زېمىن سىلەرگە ئۆز مېۋىسىنى بېرىدۇ، سىلەر تويغۇدەك يەپ، ئۇنىڭدا تىنچ-ئامان تۇرىسىلەر.

20 ئەگەر سىلەر: — مانا، بىزگە تېرىپ ھوسۇلنى يىغىشقا ئىجازەت بېرىلمىسە، يەتتىنچى يىلى نېمە يەيمىز، دەپ سورىساڭلار، 21 سىلەرگە مەلۇم بولسۇنكى، ئالتىنچى يىلدا ئۈچ يىلنىڭ ھوسۇلنى بەرسۇن دەپ، مەن ئۈستۈڭلارغا بەرىكىتىمنى «چۈش» دەپ بۇيرۇيمەن. 22 ۋە شۇنداق بولىدۇكى، سىلەر سەككىزىنچى يىلى تېرىيسىلەر، ئەمما توققۇزىنچى يىلىغىچە ئېشىپ قالغان كونا ھوسۇلدىن تېخىچە يەيسىلەر؛ شۇ توققۇزىنچى يىلىغىچە سىلەر كونا ئاشلىقتىن يەيسىلەر.

23 يەر-زېمىن سېتىلسا، مەڭگۈلۈك سېتىلمىسۇن، چۈنكى زېمىننىڭ ئۆزى مېنىڭكىدۇر، سىلەر بولساڭلار مېنىڭ يېنىمدىكى مۇساپىر ۋە مېھمان، خالاس. 24 سىلەر ئىگە بولىدىغان پۈتكۈل زېمىندا يەر-زېمىننىڭ ئىگىلىرىگە ئۇنى «قايتۇرۇۋېلىش ھوقۇقى»نى يارىتىپ بېرىشىڭلار كېرەك.

[160] بۇ ئايەتتىكى «بىرنېمە» شۈبھىسىزكى يەر-زېمىنلارنى ياكى ئىگىلىكنى كۆرسىتىدۇ (13-ئايەتنى كۆرۈڭ).

25 ئەگەر قېرىنداشلىرىڭلاردىن بىرى كەمبەغەللىشىپ، ئۆز مىراس يېرىنى سېتىۋەتكەن بولسا، ئۇنىڭ يېقىن تۇغقىنى، يەنى «ھەمجەمەت شاپائەتچى»سى[161] كېلىپ ئۆز قېرىندىشى ساتقان يەرنى قايتۇرۇۋېلىپ سېتىۋالسۇن. 26 ئەگەر ئۇنىڭ ھېچ شاپائەتچى تۇغقىنى بولمىسا، لېكىن ئۇ[162] ياندۇرۇۋېلىشقا كېرەكلىك پۇلنى تاپالىسا، 27 ئۇنداقتا ساتقىنىغا قانچە يىل بولغانلىقىنى ھېسابلاپ، ئازادلىق يىلىغىچە قالغان يىللار ئۈچۈن سېتىۋالغان كىشىگە مۇۋاپىق پۇل بېرىپ، ئۆز يېرىگە قايتسۇن. 28 لېكىن ئەگەر ئۇ ياندۇرۇۋېلىشقا كېرەكلىك پۇلنى تاپالمىسا، ئۆزى سېتىپ بەرگەن يەر ئازادلىق يىلىغىچە ئالغۇچىنىڭ قولىدا تۇرسۇن؛ ئازادلىق يىلى كەلگەندە يەر يەر سېتىۋالغۇچىنىڭ قولىدىن چىقسۇن، ئۆز ئىگىسى ئۆز يەر-مۈلكىگە قايتسۇن.

سېتىپ بەرگەن ئۆيلەر توغرۇلۇق

29 ئەگەر بىرسى سېپىللىق شەھەرنىڭ ئىچىدىكى بىر تۇرالغۇ ئۆيىنى ساتقان بولسا، سېتىپ بىر يىل ئىچىدە ئۇنى ياندۇرۇۋېلىش ھوقۇقى باردۇر. تولۇق بىر يىل تۇگەپ بولغۇچە، ياندۇرۇۋېلىش ھوقۇقى باردۇر. 30 لېكىن پۈتۈن يىل ئىچىدە ياندۇرۇۋېلىنمىسا، سېپىللىق شەھەرنىڭ ئىچىدىكى بۇ ئۆي نەسلىدىن-نەسلىگە ئالغان كىشىنىڭ قولىدا بولۇپ، ئازادلىق يىلى كەلسىمۇ ياندۇرۇلماس. 31 لېكىن سېپىلسىز كەنتلەرنىڭ ئۆيلىرى بولسا زېمىنىنىڭ ئېتىزلىرىدەك ھېسابلىنىدۇ؛ ئۇلارنى ياندۇرۇپ سېتىۋالغىلى بولىدۇ؛ ئازادلىق يىلى كەلگەندە ئەسلى ئىگىسىنىڭ قولىغا ياندۇرۇلىدۇ.

---

[161] «ھەمجەمەت شاپائەتچى» دېگەن سۆز ئىبرانيي تىلىدىكى «گوئېل»نىڭ تەرجىمىسىدۇر. تەۋراتتىكى نۇرغۇن يەرلەردە بۇ سۆز تېپىلىدۇ (مەسىلەن، «ئايۇپ» 19:25نى ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ). بەزىدە «ھەمجەمەت قۇتقۇزغۇچى» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ. بۇ سۆز ئومۇمەن بىرسىنىڭ مەلۇم ئاۋارىچىلىككە ئۇچرىغىنىدا، ئۇنىڭغا تۇغقانچىلىق (ھەمجەمەتلىك) قىلىپ ئۇنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن بەدەل تۆلەيدىغان قۇتقۇزغۇچى تۇغقىنىنى بىلدۈرىدۇ.

[162] «ئۇ» ــ ئىبرانيي تىلىدا «ئۇنىڭ قولى».

32 لېكىن لاۋىي شەھەرلىرىدە[163] بولسا، لاۋىيلار ئۆز مىراسى بولغان
شەھەرلەردىكى ئۆيلىرىنى خالىسا ھەرقاچان قايتۇرۇۋېلىش ھوقۇقى باردۇر.
33لاۋىيلاردىن بىرى ئۆيلىرىنى، يەنى ئۆز مىراسى بولغان شەھەردىكى بىر ئۆيىنى
قايتۇرۇۋېلىش ھوقۇقى بار بولسىمۇ، لېكىن قايتۇرۇپ ئالمىغان بولسا، ئۇنداق
ئەھۋالدا ئۇ ئازادلىق يىلى كەلگەندە ياندۇرۇلىدۇ[164]؛ چۈنكى لاۋىي شەھەرلىرىنىڭ
ئۆيلىرى بولسا لاۋىيلارنىڭ ئىسرائىللارنىڭ ئارىسىدىكى مىراسى بولىدۇ.
34شۇنداق ھەم بۇلارنىڭ شەھەرلىرىنىڭ چۆرىسىدىكى ئېتىز-يەرلىرى بولسا،
ئۇلارنىڭ ئەبەدىي مىراسى بولغاچقا، سېتىلسا بولمايدۇ[165].

قەرزلەر ۋە قۇللار توغرۇلۇق بەلگىلىمىلەر

35 ساڭا قوشنا بولغان، قېرىنداشلىرىڭلاردىن بىرى كەمبەغەللىشىپ، ئۆز
جېنىنى باقالماي قالسا، سەن ئۇنى مۇساپىر ياكى ياقا يۇرتلۇق مېھماندەك
يېنىڭدا تۇرغۇزۇپ، ئۇنىڭدىن خەۋەر ئالغىن. 36 سەن ئۇنىڭدىن ئۆسۈم ۋە ياكى
پايدا ئالمىغىن؛ سەن خۇدايىڭدىن قورقۇپ، قېرىندىشىڭنى قېشىڭدا تۇرۇشقا
قويغىن. 37 پۇلۇڭنى ئۇنىڭغا ئۆسۈمگە بەرمە، ئاشلىقىڭنىمۇ پايدا ئېلىش
مەقسىتىدە ئۇنىڭغا ئۆتنە بەرمىگىن.
38 خۇدايىڭلار بولۇشقا، قانائان زېمىنىنى سىلەرگە بېرىشكە سىلەرنى
مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ كەلگەن خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار ئۆزۈمدۇرمەن.
39 ئەگەر ساڭا قوشنا بولغان قېرىندىشىڭ كەمبەغەللىشىپ، ئۆزىنى ساڭا
ساتسا، ئۇنى قۇلدەك قۇللۇق خىزمىتىگە سالمىغىن؛ 40 بەلكى ئۇ قېشىڭدا
مەدىكار ياكى مۇساپىردەك تۇرسۇن؛ ئازادلىق يىلىغىچە سېنىڭ خىزمىتىڭدە
بولسۇن؛ 41 ئاندىن ئازاد بولۇپ ئۆزى بىلەن باللىرى قېشىڭدىن چىقىپ،

163 «لاۋىيلارنىڭ شەھەرلىرى» ــ ئىسرائىل ئىچىدە لاۋىيلارغا ئالاھىدە خاس بولغان 48 شەھەر بار ئىدى («چۆل.» 35-باب، «يە.» 21-بابنى كۆرۈڭ).

164 ياكى «ئەگەر لاۋىيلاردىن بىرى باشقا بىرسىدىن (يەنى باشقا بىر لاۋىي ئادەمدىن) ئۆز مىراسى بولغان شەھىرىدە بىر ئۆيىنى سېتىۋالسىمۇ، ئازادلىق يىلى كەلگەندە ياندۇرۇلىدۇ». بۇ ئايەتنىڭ يەنە بەزى باشقا تەرجىملىرى ياكى شەرھلىرى ئۇچرىشى مۇمكىن.

165 بۇ ئېتىزلار ئۇلارنىڭ خۇسۇسىي تەئەللۇقاتى ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ «كوللېكتىپ» تەئەللۇقى ئىدى.

ئۆز جەمەتىگە يېنىپ بېرىپ، ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ يەر-مۈلكىگە قايتسۇن[166]. 42
چۈنكى ئۇلار مەن ئۆزۈم مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ ئېلىپ كەلگەن قۇل-
بەندىلىرىم بولغاچقا، ئۇلارنى قۇلدەك سېتىشقا يول قويماڭلار. 43 سەن ئۇلارغا
قاتتىق قوللۇق بىلەن خوجىلىق قىلمايسەن، بەلكى خۇدايىڭدىن قورققىن.
44 لېكىن ئۆزۈڭگە قۇل ياكى دېدەك ئالماقچى بولساڭ، ئۇلارنى ئەتراپىڭدىكى
يات ئەللەردىن شۇنداق قۇل يا دېدەك سېتىۋالساڭ بولىدۇ. 45 بۇلاردىن
باشقا، ئاراڭلاردا ئولتۇراقلاشقان مۇساپىرلارنىڭ پەرزەنتلىرىنى ۋە شۇلارنىڭ
جەمەتىدىن، يەنى سىلەر بىلەن بىللە تۇرۇۋاتقان، زېمىنىڭلاردا تۇغۇلغانلاردىن
قۇللار سېتىۋالساڭلار بولىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سىلەرنىڭ مۈلكۈڭلار بولۇپ
قالىدۇ. 46 سىلەر مۇشۇلارنى ئۆزۈڭلاردىن كېيىنكى باللىرىڭلارغا مىراس
قىلىپ، ئۇلارغا مۈلۈك بولۇشقا قالدۇرساڭلار بولىدۇ؛ مۇشۇلارنى ئەبەدگىچە قۇل
قىلساڭلار بولىدۇ؛ لېكىن ئۆز قېرىنداشلىرىڭلار بولغان ئىسرائىللار ئارىسىدا
بولسا، بىر-بىرىڭلارغا قاتتىق قوللۇق بىلەن خوجىلىق قىلماسلىقىڭلار كېرەك.
47 ئەگەر ئاراڭلاردا ئولتۇرۇشلۇق بىر مۇساپىر ياكى ياقا يۇرتلۇق بېيىغان ۋە
ئۇنىڭغا قوشنا قېرىندىشىڭ كەمبەغەللىشىپ، ئۆزىنى شۇ قوشنا مۇساپىرغا
ۋە ياكى شۇ مۇساپىرنىڭ مەلۇم بىر ئەۋلادىغا ساتسا، 48 ئۇ سېتىلغاندىن
كېيىن ئۇنىڭدا پۇل تۆلەپ ھۆرلۈككە چىقىش ھوقۇقى قالىدۇ؛ ئۇنىڭ ئاكا-
ئۇكىلىرىنىڭ ھەرقايسىسى ئۇنى ھۆرلۈككە سېتىۋالسا بولىدۇ. 49 شۇنىڭدەك
ئۇنىڭ تاغىسى ياكى تاغىسىنىڭ ئوغلى ۋە ياكى جەمەتىدىن بولغان
ھەرقايسى يېقىن تۇغقىنى ئۇنى ھۆرلۈككە سېتىۋالسا بولىدۇ؛ ياكى ئۆزىنىڭ
قۇربى يەتسە، پۇل بېرىپ ئۆز-ئۆزىنى ھۆرلۈككە سېتىۋالسا بولىدۇ[167]. 50 ئۇنى
سېتىۋالىدىغان كىشى ئۇنىڭ خوجىسى بىلەن گەپلىشىپ سېتىلغان يىلدىن
تارتىپ ئازادلىق يىلىغىچە قانچىلىك بولغانلىقىنى ھېسابلاپ، سېتىۋېلىش

---

166 «مىس.» 21:2-6-ئايەتلەردە بېرىلگەن بەلگىلىمىلەر بويىچە ئىبرانىي قۇل ئالتە يىل ئىشلەپ بولغاندىن كېيىن ئازادلىققا قويۇپ بېرىلىشى كېرەك. لېكىن «ئازادلىق يىلى» ئۇنىڭ ئىشلەشكە كېرەك بولغان ئالتە يىل توشمايلا كەلسە، شۇ يىلى ئۇ ئائىلىسى بىلەن ئازادلىققا چىقىدۇ.

167 دېمەك، خوجايىنى يات ئەللىك بولسا، «مىس.» 21:2-6-ئايەتلەردىكى «قۇل ئالتە يىل ئىشلەپ ئاندىن ئازاد بولىدۇ» دېگەن بەلگىلىمە ئىناۋەتلىك بولمايدۇ.

باھاسىنى يىللارنىڭ سانىغا قاراپ ھېسابلىسۇن؛ ھۆرلۈك پۇلى ھېسابلاشتا
قۇلنىڭ خوجىسىغا ئىشلەشكە كېرەك بولغان قالغان كۈنلىرىنىڭ ھەققى
«مەدىكارنىڭ ئىشلىگەن كۈنلىرى»دەك ھېسابلانسۇن[168]. [51] ئازادلىق يىلىغا
يەنە خېلى يىللار بولسا، شۇنى ھېسابلاپ، سېتىلغان پۇلنىڭ نىسبىتى
بويىچە ھۆرلۈك پۇلىنى ھېسابلاپ بەرسۇن؛ [52] ئەگەر ئازادلىق يىلىغا ئاز يىللار
قالغان بولسا، ئۇنى ھېساب قىلىپ، قالغان قۇللۇق يىللىرىغا مۇۋاپىق پۇلنى
ياندۇرۇپ بەرسۇن.
[53] بولمىسا، قۇل شۇ خوجىسىنىڭ يېنىدا يىللىق مەدىكاردەك تۇرۇشى
كېرەك؛ ئۇنىڭ خوجىسى سېنىڭ كۆز ئالدىڭدا ئۇنىڭغا قاتتىق قوللۇق بىلەن
خوجىلىق قىلمىسۇن[169].
[54] ئەگەر قۇل يۇقىرىقى يوللار بىلەن ھۆرلۈككە چىقالمىسا، ئازادلىق يىلى
كەلگەندە قويۇپ بېرىلسۇن ـ ئۇ بالىلىرى بىلەن قوشۇلۇپ ئازاد بولىدۇ. [55]چۈنكى
ئىسرائىللارنىڭ ئۆزى ماڭا قۇل-بەندىلەردۇر؛ ئۇلار مەن ئۆزۈم مىسىر زېمىنىدىن
چىقىرىپ كەلگەن قۇل-بەندىلىرىمدۇر. خۇدايىڭلار پەرۋەردىگار ئۆزۈمدۇرمەن.

خۇداغا ئىتائەتمەن بولۇشنىڭ بەخت-بەرىكىتى، ئىتائەتسىزلىك كەلتۈرىدىغان بالايىئاپەتلەر

26

[1] سىلەر ئۆزۈڭلار ئۈچۈن ھېچقانداق بۇت ياسىماڭلار ياكى
ئۆزۈڭلارغا ھېچ ئويما مەبۇد ياكى ھەيكەل-تۈۋرۈكنى تۇرغۇزماڭلار
ياكى ئۇلارغا باش ئۇرۇشقا ئويۇلغان نەقىشلىك تاشلارنى زېمىنىڭلاردا
ھەرگىز تىكلىمەڭلار؛ چۈنكى ئۆزۈم خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن. [2] مېنىڭ
شابات كۈنلىرىمنى تۇتۇپ، مۇقەددەس جايىمغا ئىخلاسمەن بولۇڭلار. مەن
پەرۋەردىگاردۇرمەن.

---

[168] دېمەك، قالغان يىللارغا مەدىكارنىڭ ئىش ھەققى ئۆلچىمى بويىچە پۇل ھېسابلاپ تۆلىشى كېرەك.
[169] دېمەك، يەھۇدىيلاردىن بىرى ياقا يۇرتلۇق بىر خوجايىنىنىڭ قول ئاستىدا قۇل بولۇپ ئىشلىسە، قوشنا بولغان يەھۇدىي قېرىنداشلىرى ئۇنىڭ ھالىغا يېتىپ، ئۇنىڭدىن خەۋەر ئېلىشى كېرەك.

3 ئەگەر سىلەر مېنىڭ بەلگىلىمىلىرىمدە مېڭىپ، ئەمرلىرىمنى تۇتۇپ ئۇلارغا ئەمەل قىلساڭلار، 4 مەن يېرىڭلارنىڭ ئۆز ھوسۇلىنى بېرىپ تۇرۇشىغا، دالادىكى دەرەخلەرنىڭ مېۋىسىنى چىقىرىشىغا ۋاقتىدا يامغۇرلىرىڭلارنى ياغدۇرۇپ تۇرىمەن. 5 شۇنىڭ بىلەن خامان تېپىش ۋاقتى ئۈزۈم يىغىش پەسلىگىچە بولىدۇ، ئۈزۈم يىغىش ۋاقتى تېرىلغۇ ۋاقتىغىچە بولىدۇ؛ سىلەر نېنىڭلارنى تويۇنغۇچە يەپ، ئۆز زېمىنىڭلاردا تىنچ-ئامان تۇرىسىلەر. 6 مەن زېمىنغا ئارام-تىنچلىق ئاتا قىلىمەن، شۇنىڭ بىلەن ھېچكىم سىلەرنى قورقىتالمايدۇ، ئارامخۇدا يېتىپ ئۇخلايسىلەر؛ ۋەھشىي ھايۋانلارنى زېمىنىدىن يوقىتىمەن، قىلىچمۇ زېمىنىڭلاردىن ئۆتمەيدۇ؛ 7 سىلەر دۈشمەنلىرىڭلارنى قوغلايسىلەر، ئۇلار ئالدىڭلاردا قىلىچلىنىپ يىقىلىدۇ. 8 سىلەردىن بەش كىشى يۈز كىشىنى قوغلايدۇ، يۈز كىشى ئون مىڭنى قاچۇرىدۇ؛ دۈشمەنلىرىڭلار بولسا ئالدىڭلاردا قىلىچلىنىپ يىقىلىدۇ. 9 مەن سىلەرگە يۈزۈمنى قارىتىپ، سىلەرنى پەرزەنت كۆرگۈزۈپ كۆپەيتىمەن، سىلەر بىلەن باغلىغان ئەھدەمنى مەزمۇت تۇرغۇزىمەن. 10 سىلەر تېخىچە ئۇزۇن ساقلانغان كونا ئاشلىقنى يەۋاتقىنىڭلاردا، يېڭى ئاشلىق چىقىدۇ؛ يېڭىسى ۋەجىدىن كونىسىنى چىقىرىۋېتىسىلەر. 11 مەن ئۆز ماكانىمنى ئاراڭلاردا تۇرغۇزىمەن ۋە قەلبىم سىلەردىن نەپرەتلەنمەيدۇ. 12 مەن ئاراڭلاردا مېڭىپ سىلەرنىڭ خۇدايىڭلار بولىمەن ۋە سىلەر مېنىڭ خەلقىم بولىسىلەر.

13 مەن سىلەرنى مىسىردا ئۇلارنىڭ قۇللىرى بولۇشتىن ھۆر قىلىشقا شۇ زېمىنىدىن چىقارغان خۇدايىڭلار پەرۋەردىگاردۇرمەن؛ مەن بويۇنتۇرۇقۇڭلارنىڭ ئاسارەتلىرىنى سۇندۇرۇپ، قەددىڭلارنى تىك قىلىپ ماڭغۇزدۇم.

14 ھالبۇكى، ئەگەر سىلەر ماڭا قۇلاق سالماي، بۇ ئەمرلەرنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلماي، 15 بەلگىلىمىلىرىمنى تاشلاپ، قەلبىڭلاردىن ھۆكۈملىرىمنى يامان كۆرۈپ، بارلىق ئەمرلىرىمنى تۇتماي، ئەھدەمنى بۇزساڭلار، 16 مەنمۇ بېشىڭلارغا شۇ ئىشلارنى چۈشۈرىمەنكى، ــ مەن سىلەرگە ۋەھىمە سېلىپ، كۆزۈڭلارنى كور قىلىدىغان، جېنىڭلارنى زەئىپلەشتۈرىدىغان سىل-ۋابا كېسىلى، كېزىك كېسىلىنى بېشىڭلارغا چۈشۈرىمەن. سىلەر ئۇرۇقۇڭلارنى بىكار چېچىپ-تېرىيسىلەر، چۈنكى دۈشمەنلىرىڭلار ئۇنى يەپ كېتىدۇ.

17 مەن يۈزۈمنى سىلەرگە قارشى قىلىمەن، شۇنىڭ بىلەن سىلەر
دۈشمەنلىرىڭلاردىن ئۇرۇلۇپ قاچىدىغان بولىسىلەر؛ سىلەرنى ئۆچ كۆرگۈچىلەر
ئۈستۈڭلاردىن ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ؛ ھېچكىم سىلەرنى قوغلىمىسىمۇ،
قاچىسىلەر.
18 بۇلاردىن ھېچ ئىبرەت ئالماي، بەلكى ماڭا يەنە قۇلاق سالمىساڭلار،
مەن گۇناھلىرىڭلار تۈپەيلىدىن سىلەرگە بولغان جازانى يەتتە ھەسسە
ئېغىرلىتىمەن، 19 كۈچ-ھەيۋەڭلاردىن بولغان ھاكاۋۇرلۇقىڭلارنى سۇندۇرىمەن؛
ئاسمىنىڭلارنى تۆمۈردەك قىلىپ، يېرىڭلارنى مىستەك قىلىۋېتىمەن[170]؛
20 ئەجىر-جاپايىڭلار بىكارغا كېتىدۇ، يېرىڭلار ھوسۇل بەرمەيدۇ، دالادىكى
دەرەخلەرگە مېۋە چۈشمەيدۇ.
21 ئەگەر يەنىلا مەن بىلەن قارشى ماڭساڭلار، شۇنداقلا ماڭا قۇلاق
سالمىساڭلار، مەن گۇناھلىرىڭلارغا لايىق بېشىڭلارغا چۈشىدىغان ۋابا-
كۈلپەتلەرنى يەنە يەتتە ھەسسە ئېغىرلىتىمەن. 22 ئاراڭلارغا سىلەرنى
بالىلىرىڭلاردىن جۇدا قىلىدىغان، چارپايلىرىڭلارنى يوقىتىدىغان، سىلەرنى
ئازلىتىدىغان ياۋايى ھايۋانلارنى ئەۋەتىمەن؛ يول-كوچىلىرىڭلار ئادەمزاتسىز
چۆلدەك بولۇپ قالىدۇ.
23 سىلەر بۇ ئىشلار ئارقىلىق ئىبرەت-تەربىيە ئالماي، بەلكى يەنىلا ماڭا
قارشى ماڭساڭلار، 24 مەنمۇ سىلەرگە قارشى مېڭىپ، گۇناھىڭلار تۈپەيلىدىن
بولغان جازانى يەنە يەتتە ھەسسە ئېغىرلىتىپ، مەن ئۆزۈم سىلەرنى
ئۇرىمەن؛ 25 ئۈستۈڭلارغا ئەھدەمنى بۇزغانلىقنىڭ ئىنتىقامىنى ئالىدىغان
قىلىچ چۈشۈرىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن سىلەر شەھەرلەرگە يىغىلىۋالىسىلەر،
مەن ئاراڭلارغا ۋابا چۈشۈرىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن سىلەر دۈشمەنلەرنىڭ قولىغا
چۈشىسىلەر. 26 سىلەرگە يۆلەنچۈك بولغان ئاشلىقنى قۇرۇتۇۋېتىمەن[171]؛ ئون

170 دېمەك، ئاسماندىن ھۆل-يېغىن چۈشمەيدۇ ھەمدە بەلكىم ئۇلارنىڭ دۇئالىرى ئاسماندىن يۇقىرىغا ئۆتمەيدۇ، يەر سۇسىز بولۇپ ئىنتايىن قاتتىقلىشىپ بولىدۇ.

171 سۆزمۇسۆز تەرجىمە قىلغاندا «مەن سىلەرنىڭ «نان ھاسا»ڭلارنى سۇندۇرۇۋەتكىنىمدە».
«يۆلەنچۈك» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا ئادەتتە «تاياق» ياكى «ھاسا»نى بىلدۈرىدۇ. مۇمكىنچىلىكى
باركى، قەدىمكى زامانلاردا يەھۇدىي خەلقى ئۆز نانلىرىنى بىر تاياقتا (زىخقا ئۆتكۈزگەندەك) كۆتۈرۈپ
ماڭاتتى. ئومۇمەن، مەنىسى بىزنىڭ تەرجىمە قىلغىنىمىزدەك بولسا كېرەك.

ئايال بىر بولۇپ بىر تونۇردا نان يېقىپ، نانلارنى سىلەرگە تارازىدا تارتىپ بېرىدۇ، ئەمما بۇنى يېگىنىڭلار بىلەن تويمايسىلەر.
[27] ئەگەر بۇلاردىن ھېچ ئىبرەت ئالماي، ماڭا قۇلاق سالمىساڭلار، بەلكى ماڭا قارشى ماڭساڭلار، [28] مەنمۇ قەھر بىلەن سىلەرگە قارشى ماڭىمەن؛ مەن، يەنى مەن ئۆزۈم گۇناھلىرىڭلار تۈپەيلىدىن جازا-تەربىيىنى يەنە يەتتە ھەسسە ئېغىرلىتىپ چۈشۈرىمەن. [29] شۇنىڭ بىلەن سىلەر ئوغۇللىرىڭلارنىڭ گۆشى ۋە قىزلىرىڭلارنىڭ گۆشىنى يەيسىلەر؛ [30] شۇنداقلا مەن قۇربانلىق «يۇقىرى جاي»لىرىڭلارنى[172] ۋەيران قىلىپ، «كۈن تۈۋرۈك»لىرىڭلارنى[173] سۇندۇرۇپ، ئۆلۈكلىرىڭلارنى سۇنۇق بۇتلىرىڭلارنىڭ ئۈستىگە تاشلىۋېتىمەن؛ مېنىڭ قەلبىم سىلەردىن نەپرەتلىنىدۇ. [31] مەن شەھەرلىرىڭلارنى ۋەيران قىلىپ، مۇقەددەس جايلىرىڭلارنى خاراب قىلىپ، قۇربانلىقىڭلارنىڭ خۇشبۇيلىرىنى يەنە پۇرىمايمەن؛ [32] زېمىننى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىمەن؛ ئۇنىڭدا ئولتۇراقلاشقان دۈشمەنلىرىڭلار بۇ ئەھۋالغا ھەيرانۇھەس قالىدۇ. [33] سىلەرنى ئەللەرنىڭ ئارىسىغا تارقىتىپ، كەينىڭلاردىن قىلىچنى سۇغۇرۇپ قوغلايمەن؛ شۇنىڭ بىلەن زېمىنىڭلار ۋەيران بولۇپ شەھەرلىرىڭلار خاراب قىلىنىدۇ. [34] ئۇ ۋاقىتتا، سىلەر دۈشمەنلىرىڭلارنىڭ زېمىنىدا تۇرۇۋاتقىنىڭلاردا، زېمىن ۋەيرانە بولغان بارلىق كۈنلەردە، زېمىن ئۆز شابات كۈنلىرىدىن سۆيۈنىدۇ؛ ئۇ زاماندا زېمىن دەرۋەقە ئارام ئېلىپ ئۆز شاباتلىرىدىن سۆيۈنىدۇ. [35] ئۆزى ۋەيرانە بولۇپ تۇرغان بارلىق كۈنلىرىدە ئۇ ئارام ئالىدۇ، يەنى سىلەر ئۇنىڭدا تۇرۇۋاتقان ۋاقىتتىكى شابات كۈنلىرىڭلاردا ھېچ ئالمىغان ئارامنى ئەمدى ئالىدۇ.
[36] ئاراڭلاردىن قۇتۇلۇپ قالغانلار بولسا، ئۇلار دۈشمەنلەرنىڭ زېمىنلىرىدا تۇرغىنىدا كۆڭۈللىرىگە يۈرەكزادىلىك سالىمەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار چۈشكەن بىر يوپۇرماقنىڭ شەپىسىنى ئاڭلىسا قىلىچتىن قاچقاندەك قاچىدۇ؛ ھېچكىم

[172] «يۇقىرى جايلار» ــ ئىسرائىل ۋە يەھۇدا ئۆزۈندىن بېرى تاغ چوققىلىرى قاتارلىق جايلاردا ھەرخىل بۇتلارغا چوقۇنۇپ، ھەتتا ئاشۇ جايلاردا «ئىنسان قۇربانلىق»لارنى قىلىپ كەلگەن («ئەز.» 21:16، 28:20 قاتارلىقلارنى كۆرۈڭ).
[173] «كۈن تۈۋرۈك»لەر بەلكىم كۈنگە چوقۇنۇشقا مۇناسىۋەتلىك بۇت-ھەيكەللەر بولۇشى مۇمكىن. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: ــ «ئىسرىقدانلىرىڭلارنى».

قوغلىمىسىمۇ يىقىلىپ چۈشىدۇ. 37 گەرچە ھېچكىم ئۇلارنى قوغلىمىسىمۇ، دەرۋەقە قىلىچتىن يىقىتىلغاندەك ئۇلار بىر-بىرىنىڭ ئۈستىگە پۈتلىشىپ يىقىلىدۇ؛ سىلەردە دۈشمەنلىرىڭلارغا قارشى تۇرغۇدەك كۈچ قالمايدۇ. 38 ئەللەرنىڭ ئارىسىدا ھالاك بولىسىلەر، دۈشمەنلىرىڭلارنىڭ زېمىنى سىلەرنى يەپ كېتىدۇ. 39 ئاراڭلاردىن قۇتۇلۇپ قالغانلىرى بولسا ئۆز رەزىللىكى تۈپەيلىدىن دۈشمەنلىرىڭلارنىڭ زېمىنىدا زەئىپلىشىدۇ؛ ۋە ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ رەزىللىكىدىمۇ يۇرۇپ، شۇلار زەئىپلەشكەندەك ئۇلارمۇ زەئىپلىشىدۇ[174].

گۇناھلارنى ئىقرار قىلىپ نىجات تېپىش

40 ھالبۇكى، ئۇلار ئۆزى قىلغان رەزىللىكى بىلەن ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ سادىر قىلغان رەزىللىكىنى، ماڭا يۈز ئۆرۈپ ئاسىيلىق قىلغىنىنى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ماڭا قارشى تۇرۇپ ماڭغىنىنى بويىنىغا ئالىدۇ[175]، 41 شۇنىڭدەك مېنىڭ ئۇلارغا قارشى ماڭغىنىمغا، شۇنىڭدەك ئۇلارنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرغىنىمغا ئىقرار بولىدۇ. شۇڭا ئەگەر ئۇ ۋاقىتتا ئۇلارنىڭ خەتنىسىز كۆڭلى تۆۋەن قىلىنىپ، ئۆز قەبىھلىكىنىڭ جازاسىنى قوبۇل قىلسا، 42 ئۇنداقتا مەن ياقۇپ بىلەن باغلىغان ئەھدەمنى ياد قىلىپ، ئىسھاق بىلەن باغلىغان ئەھدەمنىمۇ ۋە ئىبراھىم بىلەن باغلىغان ئەھدەمنىمۇ ئېسىمگە كەلتۈرىمەن، زېمىنىنىمۇ ياد قىلىمەن. 43 چۈنكى زېمىن ئۇلاردىن تاشلىنىپ، ئۇلارسىز بولۇپ خارابە تۇرغان ۋاقىتتا، شابات كۈنلىرىدىن سۆيۈنىدۇ؛ ئۇلار بولسا ئۆز قەبىھلىكىنىڭ جازاسىنى قوبۇل قىلىدۇ؛ سەۋەبى دەل شۇكى، ئۇلار مېنىڭ ھۆكۈملىرىمنى تاشلىدى، بەلگىلىمىلىرىمنى قەلبىدىن يامان كۆرگەنىدى.

44 ھالبۇكى، شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلار ئۆز دۈشمەنلىرىنىڭ زېمىنىدا تۇرغىنىدا مەن ئۇلارنى تاشلىمايمەن ياكى ئۇلارغا ئۆچلۈك قىلمايمەن، شۇنىڭدەك ئۇلار بىلەن

---

[174] ياكى «ئۆزلىرىدىكى، شۇنداقلا ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ رەزىللىكىدە يۇرۇپ زەئىپلىشىدۇ».

[175] شۇ ئايەتنىڭ قىزىق بىر يېرى شۇكى، ئۇنىڭدا ئېنىق ھالدا خەلقنىڭ بىرلا چوڭ رەزىللىكى، بىرلا چوڭ ئاسىيلىقى كۆرسىتىلگەندەك تۇرىدۇ. قايسى «بىرلا گۇناھ» دېسەك، جاۋاب شۈبھىسىزكى ئىنجىلدا تېپىلىدۇ ــ ئۇ بولسىمۇ، ئۆز قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى رەت قىلىشتىن ئىبارەت.

باغلىغان ئەھدەمنى بۇزمايمەن، ئۇلارنى يوقاتمايمەن؛ چۈنكى مەن ئۆزۈم ئۇلارنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگاردۇرمەن. [45] مەن بەلكى ئۇلارنى دەپ، ئۇلارنىڭ خۇداسى بولۇشقا ئەللەرنىڭ كۆزى ئالدىدا مىسىر زېمىنىدىن چىقىرىپ كەلگەن ئاتا-بوۋىلىرى بىلەن باغلاشقان ئەھدەمنى ئېسىمدە تۇتىمەن. مەن پەرۋەردىگاردۇرمەن.

خۇلاسە

[46] پەرۋەردىگار مۇسانى ۋاستە قىلىپ، سىناي تېغىدا ئۆزى بىلەن ئىسرائىللارنىڭ ئوتتۇرىسىدا بېكىتكەن ھۆكۈملەر، بەلگىلىمىلەر ۋە قانۇنلار مانا شۇلار ئىدى.

قوشۇمچە قىسىم ــ قەسەم بىلەن خۇداغا ئاتالغان كىشىلەر توغرۇلۇق

27

[1] پەرۋەردىگار مۇساغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: ــ
[2] سەن ئىسرائىللارغا مۇنداق دېگىن: ــ ئەگەر بىرسى پەۋقۇلئاددە بىر قەسەم قىلىپ مەلۇم كىشىنىڭ جېنىنى پەرۋەردىگارغا ئاتىغان بولسا، ئۇنداقتا شۇ كىشىگە سەن(176) بېكىتكەن جېنىنىڭ قىممىتىنىڭ نەرخى تۆۋەندىكىدەك بولىدۇ؛ [3] يېشى يىگىرمە بىلەن ئاتمىشنىڭ ئارىلىقىدا بولغان ئەر كىشى بولسا، سەن توختىتىدىغان قىممىتى مۇقەددەس جايدىكى شەكەلنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى بويىچە(177) بولسۇن؛ ئۇنىڭ قىممىتى ئەللىك شەكەل كۈمۈشكە توختىتىلسۇن(178). [4] ئايال كىشى بولسا، ئاراڭلاردا توختىتىلغان قىممىتى

---

[176] «سەن» ــ شۇبھىسىزكى، باش كاھىن ياكى بۇ ئىشقا مەسئۇل بولغان كاھىننى كۆرسىتىدۇ.
[177] «مۇقەددەس جايدىكى شەكەلنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى» ــ شۇبھىسىزكى، پۈتكۈل ئەل ئۈچۈن ئۆزگەرمەس ئۆلچەم بولسۇن دەپ مۇقەددەس جايدا ساقلاقلىق، مۇقىم بېكىتىلگەن بىرنەچچە خىل ئۆلچەملەردىن بىرى بولۇشى كېرەك. «شەكەل» كۈمۈشنىڭ (ياكى ئالتۇننىڭ) ئۆلچىمى بولۇپ، ئادەتتە 11.4 گرام ئەتراپىدا بولۇشى مۇمكىن.
[178] «توختىتىلسۇن» ــ ئىبرانىي تىلىدا «سەن... توختىتىپ بەرگىن» دېيىلىدۇ. بىز ئۇنى «... توختىتىلسۇن» دەپ مەجھۇل شەكلىدە ئالدۇق. كېيىنكى ئايەتلەردىمۇ بىز شۇ ئىبارىنى «مەجھۇل

ئوتتۇز شەكەل بولسۇن. [5] ئەگەر يېشى بەش بىلەن يىگىرمىنىڭ ئارىلىقىدا بولسا، ئەركەك ئۈچۈن توختىتىلىدىغان قىممىتى يىگىرمە شەكەل بولۇپ، ئايال كىشى ئۈچۈن ئون شەكەل بولسۇن. [6] ئەگەر يېشى بىر ئاي بىلەن بەش ياشنىڭ ئارىلىقىدا بولسا، توختىتىلىدىغان قىممىتى ئوغۇل بالا ئۈچۈن بەش شەكەل، قىز بالا ئۈچۈن ئۈچ شەكەل كۈمۈش بولسۇن. [7] ئەگەر ئاتمىش يا ئۇنىڭدىن چوڭراق ياشتىكى كىشى بولسا، توختىتىلىدىغان قىممىتى ئەر كىشى ئۈچۈن ئون بەش شەكەل، خوتۇن كىشى ئۈچۈن ئون شەكەل بولسۇن.

[8] ئەگەر بىرسى توختىتىلغان قىممىتىنى تۆلەشكە قۇربى يەتمىسە، ئۇ ئۆزىنى كاھىنىنىڭ ئالدىدا تەق قىلسۇن؛ كاھىن ئۇنىڭ قىممىتىنى بېكىتسۇن. كاھىن قەسەم قىلغۇچىنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ ئۇنىڭ قىممىتىنى توختىتىپ بەرسۇن.

قەسەم ئۈچۈن خۇداغا ئاتالغان ھايۋانلار توغرۇلۇق

[9] ئەگەر بىرسى قەسەم قىلىپ پەرۋەردىگارغا قۇربانلىق بولۇشقا لايىق بولىدىغان بىر ھايۋاننى ئۇنىڭغا ئاتىغان بولسا، ئۇنداقتا شۇنداق ھايۋانلار پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇتلەق مۇقەددەس سانالسۇن[179]؛ [10] ھايۋان ناچار بولسا ئۇنىڭ ئورنىغا ياخشىنى ياكى ياخشىنىڭ ئورنىغا ناچىرىنى تېگىشىشكە ياكى ئورنىغا باشقىسىنى ئالماشتۇرۇشقا ھەرگىز بولمايدۇ. مۇبادا ئاتىغۇچى ئۇ ھايۋاننىڭ ئورنىغا يەنە بىر ھايۋاننى يەڭگۈشلىمەكچى بولسا، ئاۋۋالقىسى بىلەن ئورنىغا ئەكەلگىنىنىڭ ھەر ئىككىسى مۇقەددەس سانالسۇن. [11] ئەگەر ھايۋان پەرۋەردىگارغا ئاتالغان قۇربانلىققا لايىق بولمايدىغان بىر «ناپاك» ھايۋان بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ھايۋاننى كاھىنىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلسۇن؛ [12] ئاندىن كاھىن ئۆزى ئۇنىڭ ياخشى-يامانلىقىغا قاراپ قىممىتىنى توختاتسۇن؛ كاھىن قىممىتىنى قانچە توختاتقان بولسا شۇنداق بولسۇن.

شەكىل»دە ئىپادىلىندۇق.

[179] «پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇتلەق مۇقەددەس سانالسۇن» ــ دېمەك، قۇربانلىقلارغا لايىق بولغان ھايۋانلار قەسەم بىلەن خۇداغا ئاتالغان بولسا، كېيىن ئۇلارنى پۇل تۆلەپ قايتۇۋېلىشقا ھېچ بولمايدۇ. ئۇ ياكى قۇربانلىق بولىدۇ ياكى خۇداغا ۋاكالىتەن تۇرغان كاھىن-لاۋىيلارغا تېگىدۇ.

[13] ئەگەر ئىگىسى پۇل تۆلەپ ھايۋاننى قايتۇرۇۋالماقچى بولسا، توختىتىلغان قىممىتىگە يەنە ئۇنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ بەرسۇن.

قەسەم ئۈچۈن خۇداغا ئاتالغان ئۆيلەر توغرۇلۇق

[14] ئەگەر بىرسى پەرۋەردىگارغا مۇقەددەس بولسۇن دەپ ئۆيىنى ئۇنىڭغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلسا، كاھىن ئۇنىڭ ياخشى-يامانلىقىغا قاراپ قىممىتىنى توختاتسۇن؛ كاھىن ئۇنىڭ قىممىتىنى قانچە توختاتقان بولسا، شۇ قىممىتى ئىناۋەتلىك بولىدۇ. [15] كېيىن ئەگەر ئۆيىنى ئاتىغۇچى كىشى ئۇنى قايتۇرۇۋالماقچى بولسا، ئۇ توختىتىلغان قىممىتىگە ئۇنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ بەرسۇن؛ ئاندىن ئۆي يەنە ئۇنىڭ بولىدۇ.

قەسەم ئۈچۈن خۇداغا ئاتالغان يەر-ئېتىزلار توغرۇلۇق

[16] ئەگەر بىرسى ئۆز مال-مۈلكى بولغان ئېتىزلىقنىڭ بىر قىسمىنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلسا[(180)]، قىممىتى ئۇنىڭغا قانچىلىك ئۇرۇق تېرىلىدىغانلىقىغا قاراپ توختىتىلسۇن؛ بىر خومىر[(181)] ئارپا ئۇرۇقى كېتىدىغان يەر بولسا، قىممىتى ئەللىك شەكەل كۈمۈشكە توختىتىلسۇن. [17] ئەگەر بىرسى «ئازادلىق يىلى»دىن تارتىپ ئۆز ئېتىزلىقىنى مۇقەددەس قىلسا، سەن قانچە توختاتساڭ شۇ بولسۇن[(182)]. [18] لېكىن ئەگەر بىرسى «ئازادلىق يىلى»دىن

[180] «ئېتىزلىقنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلىش» دېگەنلىك بەلكىم ئېتىزلىقنى خۇدانىڭ ۋەكىللىرى، يەنى كاھىن-لاۋىيلارغا تاپشۇرۇش ئىدى؛ شۇنداق بولسا، ئۇلار شۇ ئېتىزلىقنىڭ پايدىسىنى يىلمۇ-يىل ئالالايتتى؛ ياكى بولمىسا ئاتىغۇچى كىشى ئۆزى كاھىن تەرىپىدىن توختىتىلغان پۇلنى بىۋاستە كاھىن-لاۋىيلارغا تاپشۇراتتى.

[181] «خومىر»نىڭ ئەسلىي مەنىسى «ئېشەك كۆتۈرەلىگۈدەك يۈك» بولۇپ، تەخمىنەن 220-300 لىتر.

[182] بۇ ئايەتتىكى «سەن» شۈبھىسىزكى، ئەينى ۋاقىتتىكى كاھىننى كۆرسىتىدۇ. «ئازادلىق يىلىدىن تارتىپ» ھېسابلىغان باھا بولسا چوقۇم يۇقىرىقى 16-ئايەت بويىچە قانچە خومىر ئۇرۇق چېچىلىدىغان بولسا، ئۇنىڭ ئەللىك ھەسسىسى (توغرىراق، 49 ھەسسىسى) بولغان شەكەل بولىدۇ، دېگەن كۆرسەتمە بىلەن ھېسابلىنىدۇ. 18-19-ئايەتتە باشقا ئەھۋاللار كۆرسىتىلىدۇ.

كېيىن ئۆز ئېتىزلىقىنى مۇقەددەس قىلغان بولسا، كاھىن كېلىدىغان ئازادلىق يىلىغىچە قانچىلىك يىللار قالغانلىقىنى ھېسابلاپ قىممىتىنى توختاتسۇن. ئۆتۈپ كەتكەن يىللارغا قاراپ تولۇق باھادىن مۇۋاپىق پۇل كېمەيتىلسۇن.
19 ئەگەر بىرسى ئۆز ئېتىزلىقىنى مۇقەددەس قىلغاندىن كېيىن پۇل تۆلەپ ئۇنى قايتۇرۇۋالماقچى بولسا، ئۇ سەن توختاتقان قىممىتىگە يەنە ئۇنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ بەرسۇن؛ شۇنىڭ بىلەن ئېتىزلىق ئۇنىڭ ئۆز قولىغا قايتىدۇ.
20 ئەگەر ئۇ پۇل بېرىپ ئېتىزلىقىنى قايتۇرۇۋالمىغان بولسا ياكى[183] باشقا بىرسىگە سېتىپ بەرگەن بولسا[184]، كېيىن شۇ ئېتىزلىقنى قايتۇرۇۋېلىشقا بولمايدۇ، 21 بەلكى ئازادلىق يىلى كەلگەندە ئېتىزلىق «ئىگىسىگە قايتۇرۇلىدىغاندا» ئۇ مۇتلەق بېغىشلانغان يەرگە ئوخشاش[185]، پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلىنىپ، مىراس ھوقۇقى كاھىنغا ئۆتىدۇ.
22 ئەگەر بىرسى سېتىۋالغان ئەمما ئۆز مىراسى بولمىغان بىر پارچە يەر-ئېتىزنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ مۇقەددەس قىلغان بولسا، 23 كاھىن ئازادلىق يىلىغىچە قالغان يىلنى ھېسابلاپ، قىممىتىنى توختاتسۇن. ئاندىن ئۇ كۈنى شۇ كىشى توختىتىلغان قىممىتىنى پەرۋەردىگارغا مۇقەددەس قىلغان نەرسە سۈپىتىدە كەلتۈرسۇن. 24 لېكىن ئازادلىق يىلى كەلگەندە، ئېتىزلىق كىمدىن ئېلىنغان بولسا، شۇ كىشىگە، يەنى ئەسلىدىكى ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بېرىلسۇن.
25 سەن توختىتىدىغان بارلىق قىممەتلەر بولسا ھەممىشە مۇقەددەس جايدىكى شەكەلنىڭ ئۆلچەم بىرلىكى بويىچە ھېسابلانسۇن؛ بىر شەكەل يىگىرمە گەراھقا باراۋەر بولىدۇ.

---

183 «ياكى» دېگەننىڭ باشقا بىر خىل تەرجىمىسى: «بىراق».

184 «باشقا بىرسىگە سېتىپ بېرىش» ــ بەلكىم ئىشلىتىش ھوقۇقىنى باشقا بىرسىگە سېتىش. بەزى شەرھچىلەر مۇشۇ يەرنى «باشقا بىرسىگە ساتقۇچى»نى ئېتىزلىقتا مەسئۇل كاھىننى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

185 «مۇتلەق بېغىشلانغان يەرگە ئوخشاش» ــ «مۇتلەق بېغىشلانغان» ئىبرانىي تىلدا «ھەرەم» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇ سۆز ئادەتتە خۇداغا مۇتلەق ئاتالغان نەرسىنىڭ ھېچقانداق ئادەمگە تەۋە بولمايدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. گاھى ئەھۋالدا «ھەرەم» دەپ بېكىتىلگەن (خۇداغا مۇتلەق ئاتالغان) نەرسىلەر پۈتۈنلەي ۋەيران قىلىنىشى كېرەك.

تۇنجى تۇغۇلغىنىنى خۇداغا بەدەل تۆلەپ قايتۇرۇۋېلىش

[26] لېكىن چارپايىنىڭ تۇنجى بالىسى تۇنجى بالا بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئەسلىدىنلا پەرۋەردىگارغا ئاتىلىدىغان بولغاچقا، كالا بولسۇن، قوي-ئۆچكە بولسۇن ھېچكىم ئۇنى «خۇداغا ئاتاپ» مۇقەددەس قىلمىسۇن؛ چۈنكى ئۇ ئەسلىدە پەرۋەردىگارنىڭ ئىدى. [27] ئەگەر ئۇ ناپاك بىر ھايۋاندىن تۇغۇلغان بولسا، ئىگىسى سەن[(186)] توختاتقان قىممەتكە يەنە ئۇنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ بېرىپ، ئاندىن ئۆزىگە قايتۇرۇۋالسۇن؛ لېكىن ئەگەر ئىگىسى ئۇنى ئۆزىگە قايتۇرۇۋالمايمەن دېسە، بۇ ھايۋان سەن توختاتقان قىممەتكە سېتىلسۇن[(187)].

پەرۋەردىگارغا مۇتلەق ئاتالغان نەرسىلەر توغرۇلۇق

[28] ئەگەر بىرسى پەرۋەردىگارغا ئۆز مېلىدىن، ئادەم بولسۇن، ھايۋان بولسۇن ياكى مىراس يېرى بولسۇن، پەرۋەردىگارغا مۇتلەق ئاتىغان بولسا، ئۇنداق نەرسە ھەرگىز سېتىلمىسۇن ياكى بەدەل تۆلەش بىلەنمۇ قايتۇرۇلمىسۇن. پەرۋەردىگارغا مۇتلەق ئاتالغان ھەرنەرسە بولسا «ئەڭ مۇقەددەسلەرنىڭ بىرى» ھېسابلىنىپ، ئۇنىڭغا خاس بولىدۇ. [29] ئەگەر بىر ئادەم خۇداغا مۇتلەق خاس ئاتالغان بولسا، ئۇنداقتا ئۇنىڭ ئۈچۈن بەدەل بېرىلىپ، قايتۇرۇۋېلىنىشقا ھەرگىز بولمايدۇ؛ ئۇ چوقۇم ئۆلتۈرۈلۈشى كېرەك[(188)].

---

[186] بۇ ئايەتتىكى «سەن» شۈبھىسىزكى، ئەينى ۋاقىتتىكى كاھىننى كۆرسىتىدۇ.

[187] «مىس.» 34:19-20-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ. بىرىنچى بەلگىلىمە چۆل-باياۋاندا بولغان ۋاقىتتا ئىناۋەتلىك ئىدى، بۇ ئىككىنچى بەلگىلىمە بولسا زېمىنغا كىرگەندىن كېيىن ئىناۋەتلىك بولاتتى.

[188] «ئۇ ئۆلتۈرۈلۈشى كېرەك» ــ خۇدا ئۆزى بىر نەرسىنى «بۇ ماڭا «ھەرەم» (مۇتلەق ئاتالغان بولسۇن» دېگەن بولسا، ئادەتتە شۇ نەرسە يىرگىنچلىك بولۇپ، ھالاكەتكە لايىق ئىدى. «ھەرەم» دېگەن سۆز «يوقىتىش كېرەك بولغان» دېگەن مەنىدە. بىرنەچچە مىساللار تۆۋەندىكى ئايەتلەردە تېپىلىدۇ: ــ «مىس.» 22:20، «چۆل.» 18:14، 21:2-3، «قان.» 13:15، «يە.» 6:17-18، 21. بەزىدە «ھەرەم» خۇداغا ئاتالغان ئىسىل، ياخشى نەرسىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

«ئوندىن بىر» ئۈشرە بولغان نەرسىلەرنى قايتۇرۇۋېلىش توغرۇلۇق

[30] يەر-زېمىندىن چىققان ھەممە ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرى بولغان ئۈشرە[(189)] بولسا، يەرنىڭ دانلىق زىرائەتلىرى[(190)] بولسۇن ياكى دەرەخلەرنىڭ مېۋىسى بولسۇن، پەرۋەردىگارنىڭكى بولىدۇ؛ ئۇ پەرۋەردىگارغا مۇقەددەس قىلىنغاندۇر. [31] بىرسى ئۆز ئۈشرىلىرىدىن مەلۇم بىرنەرسىنى بەدەل بېرىپ قايتۇرۇۋالماقچى بولسا، ئۇ شۇنىڭغا يەنە ئۇنىڭ قىممىتىنىڭ بەشتىن بىرىنى قوشۇپ بېرىپ، قايتۇرۇۋالسۇن.

[32] كالا ياكى قوي-ئۆچكە پادىسىدىن ئېلىنىدىغان ئۈشرە بولسا پادىچىنىڭ تايىقى ئاستىدىن ئۆتكۈزۈلگەن ھايۋانلاردىن ھەر ئونىنچىسى بولسۇن؛ پەرۋەردىگارغا ئاتىلىپ مۇقەددەس قىلىنغىنى شۇ بولسۇن. [33] ھېچكىم ئۇنىڭ ياخشى-يامانلىقىغا قارىمىسۇن ۋە ياكى ئۇنى ئالماشتۇرمىسۇن؛ ئەگەر ئۇنى ئالماشتۇرىمەن دېسە، ئاۋۋالقىسى بىلەن ئورنىغا ئالماشتۇرۇلغان ھەر ئىككىسى مۇقەددەس سانالسۇن؛ ئۇ ھەرگىز بەدەل تۆلەپ قايتۇرۇۋېلىنمىسۇن.

[34] پەرۋەردىگار سىناي تېغىدا مۇساغا تاپىلىغان، ئىسرائىللارغا تاپشۇرۇش كېرەك بولغان ئەمرلەر مانا شۇلار ئىدى.

---

[189] «ئۈشرە» دېگەن سۆز مۇشۇ يەردە خۇداغا ئاتالغان، مەھسۇلاتلاردىن ئوندىن بىرىنى كۆرسىتىدۇ.
[190] ئىبرانىي تىلىدا «دانلىرى».

قوشۇمچە سۆز

«ئەبەدىي» ۋە «مەڭگۈ» توغرۇلۇق

«ئەبەدىي» ۋە «مەڭگۈ» ئىبرانىي تىلدا «ئەل-ئولام» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. تەۋراتتا «ئەل-ئولام» دېگەن سۆز كۆپ قىسىم يەرلەردە «ئەبەدىي» ياكى «مەڭگۈ» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ. ھالبۇكى، بۇ سۆزنىڭ تولۇق مەنىسى: — «ئىنسانلارغا ھازىر نامەلۇم بولغان، بىلگىلى بولمايدىغان كەلگۈسىدىكى بىر مەنزىلگىچە» دېگەندەك بولىدۇ. ئۇنداق ۋاقىت ئىنتايىن ئۇزۇن بولۇشى كېرەك، ئەلۋەتتە. ھالبۇكى، ئەگەر بۇنداق «مەنزىل»نىڭ چېكىنى بېكىتىشكە قەتئىي مۇمكىن بولمىسا ياكى ئالدى-كەينىدىكى سۆزلەردىن ھېچقانداق باشقا مەنە چىقمىسا، ئۇنداقتا «مەڭگۈ» ياكى «ئەبەدىي» «چېكى يوق» دېگەن مەنىدە چۈشەنسەك توغرا بولىدۇ. بۇلارغا مىسال: —

(«يار.» 22:3) «پەرۋەردىگار خۇدا سۆز قىلىپ: مانا، ئادەم ياخشى بىلەن يامانني بىلىدىغان، بىزلەردىن بىرىدەك بولۇپ قالدى. ئەمدى قولىنى ئۇزىتىپ ھاياتلىق دەرىخىدىن ئېلىپ يەپ، ئەبەدگىچە ھايات قالمىسۇن ئۈچۈن ئۇنى توسۇشىمىز كېرەك، دېدى».

(«مىس.» 15:3) «خۇدا مۇساغا يەنە: — ئىسرائىللارغا: — «ئاتا-بوۋىلىرىڭلارنىڭ خۇداسى، ئىبراھىمنىڭ خۇداسى، ئىسھاقنىڭ خۇداسى ۋە ياقۇپنىڭ خۇداسى بولغان «ياھۋەھ» مېنى قېشىڭلارغا ئەۋەتتى؛ ئۇ: ياھۋەھ دېگەن بۇ نام ئەبەدگىچە مېنىڭ نامىم بولىدۇ، دەۋردىن-دەۋرگىچە مەن شۇ نام بىلەن ئەسكە ئېلىنىمەن، دەيدۇ» — دېگىن».

ھالبۇكى، مۇقەددەس كىتابتا، «ئەل-ئوۋلام» دېگەن سۆز ئىشلىتىلگەن ئايەتلەر توغرۇلۇق كېيىن خۇدا تەرىپىدىن بىر ۋەھىي چۈشۈپ، ئۇنىڭدا مەنزىل-چەك ئايان قىلىنغان بولسا، ئۇنداقتا «ئەل-ئوۋلام» دېگەن بۇ سۆزنى: «شۇ مەنزىلگىچىلا بولغان» دېگەن مەنىدە چۈشىنىش كېرەك. تۆۋەندە بۇنىڭغا مىسال: —

(«مىس.» 28:29) «شۇڭا، بۇنىڭدىن كېيىن... ئىسرائىللار ئىناقلىق قۇربانلىقىنى بەرگەندە، ئۇ ئىككى خىل گۆش ھارۇن ۋە ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ نېسىۋىسى بولىدۇ. بۇ مەڭگۈلۈك (»ئەل-ئىۋۋلام«) بىر بەلگىلىمە بولىدۇ»

(«چۆل.» 13:25) «ئۇ ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىغا تەۋە بولىدىغان مەڭگۈلۈك («ئەل-ئىۋۋلام») كاھىنلىق ئەھدىسى بولىدۇ، چۈنكى ئۇ ئۆز خۇداسىنى دەپ ۋاپاسىزلىققا ھەسەت قىلىپ، ئىسرائىللار ئۈچۈن كاففارەت كەلتۈردى» - دەپ جاكارلىغان»

(«قان.» 6:23) «سىلەر ھەممە كۈنلىرىڭلاردا ئۇلارنىڭ (قانائانلىقلارنىڭ) ئامان-ئېسەنلىكى بىلەن ئاۋاتلىقىنى ھەرگىز («ئەل-ئىۋۋلام») ئىستىمەڭلار».

(«توپ.» 4:1) «بىر دەۋر ئۆتىدۇ، يەنە بىر دەۋر كېلىدۇ؛
بىراق يەر-زېمىن مەڭگۈگە («ئەل-ئىۋۋلام») داۋام قىلىدۇ».

بۇ تۆت ئايەتتە بىرخىل «مەنزىل، نۇقتا» بار. ھارۇنغا تاپشۇرۇلغان كاھىنلىق توغرىسىدا ئىنجىلدىن بىزگە مەلۇمكى، شۇ كاھىنلىق ئەسلىدە مەسىھ دۇنياغا كېلىپ ئۆلۈپ تىرىلگۈچە بىكىتىلگەنىدى؛ مەسىھ ھەقىقەتەن «مەلكىزەدەكنىڭ كاھىنلىق تۈزۈمى تەرتىپىدە مەڭگۈ كاھىندۇر» («زەب.» 4:110، «ئىبر.» 7:11-28).

قانائانلىقلارغا بولسا، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە بېكىتىلگەن لەنەت («قان.» 6:23) ئېلىپ تاشلانغان، چۈنكى رەب ئەيسا مەسىھ بارلىق ئىنسانلار ئۈچۈن ئۇلارغا تېگىشلىك بولغان لەنەتنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان («گال.» 13:3، «مات.» 28:5).

يەر-زېمىن بولسا، ئۇ خۇدا بېكىتكەن ۋاقىتقىچە تۇرىدۇ («توپ.» 4:1). ئىنسانلار ئۇنى ۋەيران قىلالمايدۇ، لېكىن خۇدا مەلۇم بىر كۈنى شۇنداق قىلىدۇ؛ ئۇ ئۇنى يوقىتىپ ئورنىغا يېڭى ئاسمان يېڭى زېمىن يارىتىدۇ («2پېت.» 10:3-13).

بەش خىل ھەدىيە-قۇربانلىقلار ۋە ئۇلارنىڭ ئەھمىيىتى
(1-7-باب)

ھەممىدىن ئاۋۋال شۇنىڭغا دىققەت قىلايلى: ــ «قۇربان» ياكى «قۇربانلىق» ئەسلىدە ئىبرانىي تىلىدىكى «قوربان» دېگەن سۆزدىن كەلگەن. «قوربان»نىڭ يىلتىزى «قاراۋ» بولۇپ، شۇ سۆزنىڭ مەنىسى «يېقىن كېلىش»تۇر. دېمەك، «قۇربانلىق»نىڭ تۈپ مەنىسى ۋە تۈپ مەقسىتى «خۇداغا يېقىنلىشىش»، «خۇدا بىلەن ئالاقىدە بولۇش»تىن ئىبارەتتۇر.

ھەدىيە-قۇربانلىق بەش خىل بولىدۇ: ــ
(ئا) كۆيدۈرمە قۇربانلىق (1-باب)
(ئە) ئاشلىق ھەدىيە (2-باب)
(ب) ئىناقلىق قۇربانلىقى (3-باب)
(پ) گۇناھ قۇربانلىقى (1:4-13:5)
(ت) ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى (14:5-7:6)
1:1-7:6-ئايەتلەردە ھەدىيە-قۇربانلىق تۈزۈمى ھەدىيە-قۇربانلىق سۇنغۇچى كىشىلەرنىڭ نۇقتىسىدىن بايان قىلىنىدۇ.
8:6-38:7-ئايەتلەردە ھەدىيە-قۇربانلىق تۈزۈمى كاھىن نۇقتىسىدىن بايان قىلىنىدۇ.

روسۇل پاۋلۇسنىڭ «كولوسسىلىكلەرگە»دىكى 16:2-17 ۋە ئىنجىلدىكى باشقا يەرلەردە ئۇچرايدىغان تەلىمى بويىچە، مۇقەددەس قانۇننىڭ بارلىق رەسمىي تەرتىپلىرى بولسا، «مەسىھنىڭ جىسمىدىن چۈشكەن كۆلەڭگە»دۇر، ئۇلار كەلگۈسى زامان (قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ دۇنياغا كېلىدىغان زامان)دىكى رېئاللىقنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا بىز بۇ بەش خىل ھەدىيە-قۇربانلىقنى «مەسىھنىڭ كۆلەڭگىسى»نىڭ مۇھىم بىر قىسمى، يەنى «مەسىھنىڭ قۇربانلىقىنىڭ كۆلەڭگىسى» دەپ قارايمىز. بۇ قاراش «زەب.» 6:40-8دە تەستىقلىنىدۇ ھەم شۇنداقلا شۇنىڭغا ئىسپات بېرىش ئۈچۈن، «ئىبر.» 5:10دىن بۇ ئايەتلەرنى

نەقىل كەلتۈرىمىز: —

«نە قۇربانلىق (ئىناقلىق قۇربانلىقى)، نە ئاش ھەدىيەلەر سېنىڭ تەلەپ-ئارزۇيۇڭ ئەمەس،

بىراق سەن ماڭا ئوچۇق قۇلاقلارنى (ياكى «تەن») تەييارلاپ بەردىڭ؛

نە كۆيدۈرمە قۇربانلىق، نە گۇناھ قۇربانلىقىنى تەلەپ قىلمىدىڭ؛

شۇڭا جاۋاب بەردىمكى —

«مانا مەن كەلدىم!» — دېدىم.

يۆگىمە قانۇن دەستۇرىدا مەن توغرۇلۇق پۈتۈلگەن: —

«خۇدايىم، سېنىڭ كۆڭلۈڭدىكى بولسا، ئۆزۈمنىڭ خۇرسەنلىكىمدۇر؛

سېنىڭ تەۋرات-قانۇنۇڭ قەلبىمدە پۈتۈكلۈكتۇر»

بۇ بېشارەتتە مەسىھ ئۆزى داۋۇتنىڭ ئاغزى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ دۇنياغا كېلىشى توغرۇلۇق ئېيتىدۇ (داۋۇت مەسىھتىن 1000 يىل ئىلگىرى ياشىغان، ئەلۋەتتە). بېشارەتتە شۇ ئېنىقكى، بۇ تۆت خىل ھەدىيە-قۇربانلىق خۇدانىڭ تەلەپ-ئارزۇسىنى قانائەتلەندۈرەلمەيدۇ؛ بىراق خۇدا مەسىھكە بېرىدىغان تېنى، شۇنداقلا شۇ تەندە ئۆتەيدىغان خىزمىتى بولسا خۇدانىڭ تەلەپ-ئارزۇسىنى تولۇق قانائەتلەندۈرىدۇ.

سەھىپە چەكلىمىسى بولغاچقا، مۇشۇ يەردە شۇ ئۇلۇغ ئىشلار توغرۇلۇق تەپسىلىي توختىيالمايمىز. بىز پەقەت ھەرخىل قۇربانلىقلاردىن بايقىغىنىمىزنى ئېيتىپ بېرىمىز؛ بۇ ئويلىرىمىز ئوقۇرمەنلەر ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ داۋاملىق تەكشۈرۈپ-ئىزدىنىشلىرىگە ئازراق ياردەمدە بولار دەپ ئۈمىد قىلىمىز.

(ئا) كۆيدۈرمە قۇربانلىق

بىرسى خۇداغا پەقەتلا ئۇنىڭ ماھىيىتىنىڭ گۈزەللىكى ۋە جۇلا-شەرىپى ئۈچۈن ئىبادەت قىلماقچى بولسا، كۆيدۈرمە قۇربانلىق سۇناتتى. شۇ قۇربانلىق ھېچقانداق تەلەپ، مەلۇم بىر بەخت-بەرىكەت ئۈچۈن تەشەككۈر ئېيتىش ياكى مەلۇم گۇناھ تىلەشكە باغلانغان ئەمەس؛ كۆيدۈرمە قۇربانلىق بولسا پۈتۈنلەي پەقەت خۇداغىلا

سۇنۇلىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئۇچۇن بولىدۇ.

مەسىھنىڭ ئۆلۈمى كۆيدۈرمە قۇربانلىقتا مۇناسىۋەتلىك بېشارەتنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلغانلىقىدۇر («زەب.» 8:40، «ئىبر.» 14:9)؛ ئۇ ئۆزىنى تولىمۇ بېجىرىم قۇربانلىق سۈپىتىدە خۇداغا ئاتىغان بولغاچقا، خۇدانىڭ بارلىق ئارزۇ-تەشنالىرىنى تولۇق قانائەتلەندۈرگەن بولىدۇ.

(ئە) ئاشلىق ھەدىيە

كېيىنكى مۇقەددەس ئايەتلەردىن كۆرىمىزكى، «ئاشلىق ھەدىيە» ھېچقاچان ئايرىم سۇنۇلمايدۇ؛ ئۇ دائىم كۆيدۈرمە قۇربانلىقتا قوشۇپ سۇنۇلاتتى (مەسىلەن، «چۆل.» 28-29-بابلارنى كۆرۈڭ). شۇنداقلا، ھەربىر ئاشلىق ھەدىيە بولسا زەيتۇن مېيى بىلەن ئېتىلەتتى، ياكى زەيتۇن مېيىغا چىلىناتتى ياكى زەيتۇن مېيى سۈرۈلەتتى (ئىبرانىي تىلىدا «مەسىھ قىلىنغان»). ئۇنىڭ ئۈستىگە دائىم مەستىكى قويۇلاتتى.

ئىشىنىمىزكى، «ئاشلىق ھەدىيە» (بولۇپمۇ خۇدانىڭ نۇقتىسىدىن) مەسىھنىڭ ھاياتىنى كۆرسىتىدۇ؛ «كۆيدۈرمە قۇربانلىق» بولسا ئۇنىڭ ئۆلۈمىنى بىلدۈرىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئاشلىق ھەدىيە دائىم كۆيدۈرمە قۇربانلىق بىلەن بىللە سۇنۇلىدۇ. چۈنكى مەسىھنىڭ ئۆلۈمىنىڭ ئەھمىيىتى دەل شۇكى، ئاشۇ ئۆلۈمگىچە ئۇ پۈتۈنلەي داغسىز، گۇناھسىز بىر ھاياتنى ئۆتكۈزگەن؛ بۇ ئىش خۇدا تەرىپىدىن تەستىقلانغان ۋە مۇقەددەس يازمىلاردا تولىمۇ ئىسپاتلانغاندۇر.

مۇقەددەس يازمىلاردا ماي (زەيتۇن مېيى) دائىم خۇدانىڭ ئۆز روھىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭدىن كەلگەن شاد-خۇراملىق ھەم ساغلاملىقنى بىلدۈرىدۇ («زەب.» 7:45، 15:104). مەسىھ روھتىن تۇغۇلغان («زەيتۇن مېيى بىلەن ئېتىلگەن»دەك — «لۇقا» 35:1)، روھ بىلەن مەسىھ قىلىنغان («لۇقا» 22:3، 18:4، «روس.» 38:10)، روھ بىلەن تولدۇرۇلغان («لۇقا» 1:4). ئۇنىڭ يەر يۈزىدىكى بارلىق كۈنلىرىدە ھەم ئۇنىڭ ئۆلۈمىدىمۇ ھەقىقىي ئىنسان سۈپىتىدە خۇدانىڭ روھىغا پۈتۈنلەي تايانغان («ئىبر.» 14:9).

ئاشلىق ھەدىيە «ئىبىسل ئۇن»دىن بولۇشى كېرەك ئىدى. «ئېبىسل» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا «پۈتۈنلەي ئېزىلگەن» «يۇمشاق تارتىلغان» دېگەننى بىلدۈرىدۇ.

دېمەك، ئۇنىڭ ھەممىسى بىر خىل ئىدى؛ بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان يېرى يوق ئىدى. مانا بۇ مەسىھنىڭ ئىچكى خاراكتېرى ۋە مىجەزىدۇر. ئۇنىڭ ھېچقانداق بىر خىل بولمىغان يېرى يوقتۇر ــ ھەممىسى ئوخشاش. ھاياتىدىكى ھەممە ئىش خۇداغا ھەم ئىنسانغا باغلانغان مۇكەممەل مۇقەددەس مۇھەببەتكە ئۇيغۇن كېلىدۇ.

(ب) ئىناقلىق قۇربانلىقى

ئىناقلىق قۇربانلىقى ئىسمى-جىسمىغا لايىق خۇدا بىلەن باغلانغان ئالاقىنى تەبرىكلەش ئۈچۈن سۇنۇلاتتى. بەزىدە ئالاھىدە بىر بەخت-بەرىكەت ئۈچۈن سۇنۇلىدۇ، بەزىدە مەلۇم بىر دۇئا-تىلەككە باغلانغان قەسەم بىلەن سۇنۇلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى سۇنغۇچى كاھىن ھەم ئېلىپ كەلگۈچى كىشى ئىككىسى ئۇنىڭدىن يەپ بەھرىمەن بولۇشى مۇۋاپىق ئىدى.

ئىشىنىمىزكى، «ئىناقلىق قۇربانلىقى» مەسىھنىڭ ئىنسانلارنىڭ خۇدا بىلەن ئىناق ئالاقە ئورنىتىشىنى بىلدۈرىدۇ. ئېتىقاد قىلغۇچىلار خۇدا بىلەن ئورنىتىلغان شۇ يېڭى ئىناق ئالاقىدىن بەھرىمەن بولىدۇ، شۇنداقلا خۇدانىڭ بارلىق مۇقەددەس بەندىلىرى بىلەنمۇ يېڭى ئىناق ئالاقىدە ياشىيالايدۇ (مەسىلەن، «ئەف.» 2:14-15نى كۆرۈڭ).

(پ) گۇناھ قۇربانلىقى

گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ ئەھمىيىتى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ؛ ئۇ ئادەمنىڭ گۇناھلىرى ئۈچۈن «كافارەت» (ئىبرانىي تىلىدا «كوفار»، ئەرەب تىلىدا «كافارەت») كەلتۈرەتتى، يەنى ئۇلارنى خۇدا ئالدىدا يېپىپ قوياتتى. «كۆيدۈرمە قۇربانلىق» كەلتۈرمەكچى بولغان ھەربىر كىشى ئاۋۋال گۇناھ قۇربانلىقىنى كەلتۈرۈشى كېرەك ئىدى.

«كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» 4-5-بابلارنى ئەستايىدىللىق بىلەن ئوقۇساق، «گۇناھ قۇربانلىقى» پەقەت بىلمىگەن ھالدا ياكى مەقسەتسىز تۈردە سادىر قىلغان گۇناھلار ئۈچۈن قىلىناتتى. بۇ ئىشنىڭ ئۆزى بىز ئىنسانلارنىڭ خەتەرلىك ئەھۋالىنى ۋە گۇناھنىڭ قانچىلىك ئېغىر ھالغا كېلىپ قالغانلىقىنى ئايان قىلىدۇ ــ ھەممىگە قادىرغا گۇناھ قىلىشىمىز، شۇنداقلا قىلغان گۇناھىمىزنى بىلمەي قېلىشىمىز

مۇمكىندۇر! ھالبۇكى، گۇناھ قۇربانلىقى مۇقەددەس قانۇن ئاستىدا ئۆلۈم جازاسىنى ئېلىپ كېلىدىغان گۇناھلارنى ياپالمايتتى. بۇنداق گۇناھلارغا كەچۈرۈم تېپىش ئۈچۈن گۇناھ سادىر قىلغان كىشى پەقەت خۇدادىن بىۋاستە تىلىيەلەيتتى. لېكىن گەرچە خۇدانىڭ كەچۈرۈمگە ئېرىشسىمۇ، شۇ كەچۈرۈم ئۇنى قانۇننىڭ جازاسى، يەنى جىسمانىي ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرمايتتى.

بىز مەسىھنىڭ «گۇناھ قۇربانلىقى»نى ئەمەلگە ئاشۇرغانلىقى توغرۇلۇق تۆۋەندە، «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى» دېگەن تېمىدا توختىلىمىز.

(ت) ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى

ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى بىلەن گۇناھ قۇربانلىقىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرق شۇنىڭدا كۆرۈندۇكى، ئۆتكۈزگەن گۇناھى سەۋەبىدىن كېلىپ چىققان زىياننى ھېسابلاشقا بولىدىغان بولسا، ئۇنداقتا ئىتائەتسىزلىكنى تىلەش قۇربانلىقى كېرەك بولاتتى. بۇ زىياننى خۇدا تارتقان بولۇشى مۇمكىن (مەسىلەن، بىرسى ئىچكەن قەسەمنى ئادا قىلمىغان ياكى مەلۇم بىر قۇربانلىقنى ناتوغرا يوسۇندا ئۆتكۈزگەن بولسا) ياكى ئىنسان تارتقان بولۇشى مۇمكىن (مەسىلەن، بىرسى باشقا بىرسىنىڭ نەرسىسىنى ئوغرىلىغان ياكى ئۆزىگە ئامانەت قىلىنغان مەلۇم بىر نەرسىنى يىتتۈرۈپ قويغان بولسا). ھالبۇكى، ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى ئۇنى سۇنغۇچى كىشىنى شۇ زىياننى قايتۇرۇپ بېرىشنىڭ ياكى ئىشنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش پەرزىدىن خالاس قىلمايدۇ. ھەرخىل ئەھۋالنىڭ تەپسىلاتلىرى 5:14-6:17دە تەمىنلىنىدۇ.

ئەستايىدىل ئوقۇرمەنلەر بەلكىم ئوغرىلىق توغرىسىدا مەزكۇر كىتابتىكى بەلگىلىمىلەر بىلەن «مىس.» 22:1-6دىكى بەلگىلىمىلەردە تەسۋىرلەنگەن جازالاردا پەرقلەرنىڭ بارلىقىنى بايقىشى مۇمكىن. مەزكۇر كىتابتىكى بەلگىلىمىلەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى گۇناھ سادىر قىلغان كىشى ئۆزلۈكىدىن گۇناھىنى ئىقرار قىلغان ئەھۋالدۇر. «مىسىردىن چىقىش»تىكى بەلگىلىمىلەردە، كۆزدە تۇتۇلغىنى ئوغرى باشقىلار تەرىپىدىن تۇتۇلغانلىقى بولىدۇ. شۇڭا «مىسىردىن چىقىش»تا بېكىتىلگەن جازالار ئېغىرراق بولغانلىقى تولىمۇ مۇۋاپىق.

ئەمدى مەسىھنىڭ قۇربانلىق ئۆلۈمىنىڭ قايسى تەرەپلىرى بۇ ئىككى (گۇناھ ۋە

ئىتائەتسىزلىك تىلىگۈچى) قۇربانلىقتا ئەكس ئەتتۈرۈلىدۇ؟

گۇناھ قۇربانلىقىدا، «گۇناھ»نىڭ ئادەمنىڭ ۋۇجۇدىدا يوشۇرۇنغان خاراكتېرى ۋە ماھىيىتى، شۇنداقلا يوشۇرۇن قىلغۇچى بىر كۈچ-ئامىل بولغانلىقى ئايان قىلىنىدۇ. شۇڭا گۇناھ قۇربانلىقىدا، مەسىھنىڭ ئۆلۈمىنىڭ «گۇناھنىڭ كۈچى»نى بىر تەرەپ قىلغانلىقى كۆرسىتىلىدۇ، دەپ قارايمىز. مەسىھنىڭ ئۆلۈمى (ئىنجىلدىكى خۇش خەۋەرنى قوبۇل قىلساق) ئادەمنى گۇناھنىڭ ئىچكى كۈچ-قۇدرىتىدىن ئازاد قىلىدۇ («رىملىقلارغا» 6-باب ۋە شۇنىڭغا باغلىق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ). «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى» بولسا ئۇنىڭ ئۆلۈمى «گۇناھلار»نى، يەنى بىز سادىر قىلغان ئەمەلىي گۇناھلىرىمىزنى بىر-بىرلەپ بىر تەرەپ قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. «گۇناھ» (بىرخىل كۈچ-قۇدرەت) بىلەن «گۇناھلار» ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق پەرق روسۇل پاۋلۇسنىڭ «رىملىقلارغا»دىكى نىجات توغرىسىدىكى شەرھلىرىدە ئايان بولىدۇ ــ 1:1-11:5دە «گۇناھلاردىن خالاس بولۇش»، 12:5-8-بابتا «گۇناھتىن ئازاد بولۇش» دەپ بايان قىلىنىدۇ).

ئاخىرىدا ئېنىق قىلىپ ئېيتساق، «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى» بىزگە شۇنى ئېنىق كۆرسىتىدۇكى، خۇدا ئالدىدا «توۋا قىلىش» پەقەت خۇداغا گۇناھلىرىمىزنى ئىقرار قىلىش بىلەنلا قالماي، بەلكى باشقىلارغا يەتكۈزگەن زىياننىڭ ئورنىنى تولدۇرۇشىمىزنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ھەربىر ۋىجدان ئىگىسىگە ئېنىق بولۇشى كېرەك. ئوغرىلىغان نەرسىلەرنى مۇۋاپىق قوشۇمچە تۆلەملەر بىلەن ئىگىسىگە ياندۇرۇشىمىز كېرەك، يالغان گەپلەرنى (بولۇپمۇ تۆھمەت قىلغاندا) تۈزىتىشىمىز كېرەك، ھەربىر قەرزنى ئىگىلىرىگە قايتۇرۇش كېرەك؛ يەتكۈزگەن زىياننى ھېسابلاشقا مۇمكىن بولمىسا، زىيان تارتقانلاردىن ئەپۇ سوراش لازىم. دەرۋەقە، بۇنداق ئىشلارنى ئادا قىلىش قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ئەمما ھالقىلىق مەسىلە قەلبىمىزدە شۇنداق نىيەت-ئىرادە بارمۇ-يوق؟ دېمىسەكمۇ، بارلىق قەلبلەرنى تەكشۈرگۈچى خۇدا ئۇنداق قارارلارنىڭ قەلبىمىزدە بار-يوقلۇقىنى ئېنىق كۆرىدۇ؛ بار بولسا، ئۇنداقتا گۇناھلىرىمىزنى ئىقرار قىلغان شۇ دەقىقىدىن باشلاپ ئۇنىڭ تولۇق كەچۈرۈمى بېرىلىدۇ («يۇھاننا 1-مەكتۇپ» 8:1).

ھەدىيە-قۇربانلىقلارنىڭ ئىككىگە بۆلۈنۈشى

شۇنداق قارايمىزكى، ھەدىيە-قۇربانلىقلار ئىككى بۆلەككە بۆلۈندۇ. بىرىنچىسى ئاۋۋالقى ئۈچ ھەدىيە-قۇربانلىق، ئىككىنچىسى، ئاخىرقى ئىككى ھەدىيە-قۇربانلىق. ئۇلارنىڭ بەزى پەرقلىرى تۆۋەندىكىدەك: —

(ئا) بىرىنچى بۆلەكتىكى ئۈچ قۇربانلىق «خۇداغا خۇشبۇي كەلتۈرىدۇ»، ئىككىنچى بۆلەكتىكى ئىككى قۇربانلىقنىڭ ئۇنداق مەزمۇنى يوق.

(ئە) بىرىنچى بۆلەكتىكىسى ئىختىيارەن بولىدۇ، ئىككىنچى بۆلەكتىكىسى مەجبۇرىي بولۇپ، چوقۇم كەلتۈرۈلۈش كېرەك.

(ب) بىرىنچى بۆلەكتىكىسى مەزكۇر كىتابتا خۇدانىڭ بىرىنچى ئېيتقان سۆزى بىلەن تەسۋىرلىنىدۇ، ئىككىنچى بۆلەكتىكىسى ئۇنىڭ ئىككىنچى سۆزى بىلەن تەسۋىرلىنىدۇ.

(پ) بىرىنچى بۆلەكتىكىسى خۇدا بىلەن بولغان ئالاقە-ئىناقلىقنى تەكىتلەيدۇ، تەبرىكلەيدۇ ۋە داۋاملاشتۇرىدۇ؛ ئىككىنچى بۆلەكتىكىسى شۇ ئالاقە ئۈزۈلگەن ھالەتتە ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن، خۇدانىڭ كەچۈرۈمىگە ئېرىشىش ئۈچۈن سۇنۇلۇشى كېرەك بولىدۇ.

گۇناھ قۇربانلىقى ۋە ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقلىرىنىڭ بىرقانچە شەرت-چەكلىرى: —

(ئا) شۇ قۇربانلىقلار پەقەت ئىمان-ئىشەنچتە بولغانلار ئۈچۈن ئىناۋەتلىك ئىدى.

(ئە) شۇ ئىككى خىل قۇربانلىق پەقەت بىرقانچە خىل گۇناھلارنى بىر تەرەپ قىلالايتتى. قەستەن قىلغان گۇناھلارغا نىسبەتەن ۋە ئۆلۈم جازاسى كەلتۈرىدىغان گۇناھلارغا نىسبەتەن كارغا كەلمەيتتى.

(ب) قۇربانلىقلاردىن بولىدىغان نەتىجىلەر ۋە ئىمتىيازلار پەقەت خۇدا ئەھدىلەشكەن خەلق ئىسرائىللارغىلا تېگەتتى.

(پ) كافارەت كۈنىدىكى قۇربانلىقلاردىن باشقا، ئادەملەر ھەربىر گۇناھى ئۈچۈن ئايرىم بىر قۇربانلىق ئېلىپ كېلىشى كېرەك ئىدى.

(ت) مەزكۇر قۇربانلىقلارنىڭ نەتىجىلىرى (تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ

يازمىلىرى ۋە ئىنجىلغا ئاساسەن) ئەمەلىيەتتە قۇربانلىقلارنىڭ ئۆزلىرىدىن، قانلىرىدىن ياكى شۇ مۇراسىملارنىڭ ئۆزىدىن بولمايدۇ، بەلكى ئۇلار ئارقىلىق بېشارەت قىلىنغان مەسىھنىڭ ئۆلۈمىدىن بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن تەۋرات دەۋرىدىكىلەر (خۇدانىڭ سۆزىگە ھەقىقىي ئىمان-ئىشەنچتە بولسا) ئۆز گۇناھلىرىنى يېپىش ئۈچۈن («كافارەت» كەلتۈرۈش ئۈچۈن) ئېلىپ كەلگەن ھايۋان قۇربانلىقلىرىنى خۇدا قوبۇل قىلىپ ئۇلارنى كەچۈردى. چۈنكى خۇدا شۇ سۇنغان كىشىلەرنىڭ ئېتىقادى بىلەن ئېلىپ كەلگەن ھايۋان قۇربانلىقلىرىنى ئۆزى ئالدىن ئورۇنلاشتۇرغان مەسىھنىڭ ئۆلۈمىنىڭ قىممىتىگە ئوخشاش ھېسابلايتتى.

دېيىشنىڭ ھاجىتى يوقكى، مەزكۇر ئىككى خىل قۇربانلىقتا بېشارەت قىلىنغان مەسىھنىڭ قۇربانلىقى بولغان ئۆلۈمدە بىز يۇقىرىدا ئېيتقان چەكلەر يوق ـ ئۇ ھەر دەۋرنىڭ ھەربىر ۋاقتىدا ياشاۋاتقان ھەر يەردىكى ئادەملەرنىڭ ھەربىر گۇناھى ئۈچۈن پەقەت كافارەت (يېپىش)نىلا ئەمەس، بەلكى مەڭگۈلۈك كەچۈرۈم كەلتۈرىدۇ ھەمدە ئىشەنگۈچى ئادەمنى شۇ گۇناھنىڭ كۈچىدىن ئازاد قىلىدۇ. بۇ «كافارەت»تىن مىڭ ھەسسە چوڭ بىر ئىشتۇر.

نېمىشقا ھايۋانلارنى «پاك» ۋە «ناپاك» دەپ بېكىتكەن؟

ھەممىدىن ئاۋۋال بىزگە كۆپ ئۇچرايدىغان ئۇقۇشماسلىقنى ھەل قىلماقچىمىز. كۆپ ئادەملەر: «مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇندا پەقەت ئىككى خىل، يەنى «ھارام» ۋە «ھالال» ھايۋانلار بار»، دەپ ئويلايدۇ. ئەمما تەۋراتتا ھايۋانلار توغرىسىدا ئىككى خىل پەرق بار: ـ «پاك» ھەم «ناپاك» (ھايۋانلار) ۋە «يېگىلى بولىدىغان» (ھالال) ھەم «يېگىلى بولمايدىغان» (ھارام) ھايۋانلار.

«پاك» ھايۋانلارنى يېگىلى بولۇپلا قالماي، بەلكى ئۇلار قۇربانلىق قىلىنىپ، خۇدا تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنىشقا مۇۋاپىق بولىدۇ. مەسىلەن «يار.» 2:7نى كۆرۈڭ. نۇھ پەيغەمبەرگە چوڭ توپاندىن ئىلگىرى پەقەت مېۋە-كۆكتاتلارنىلا يېيىشكە رۇخسەت ئىدى؛ لېكىن شۇ چاغدىمۇ ئۇ قايسى ھايۋاننىڭ پاك، قايسىلىرىنىڭ ناپاكلىقىنى بىلەتتى («يار.» 2:7) – چۈنكى پاك ھايۋانلارنىلا قۇربانلىق قىلىشقا بولاتتى (20:8نى كۆرۈڭ. توپاندىن كېيىن ئۇنىڭغا بارلىق ھايۋانلارنى يېيىشكە رۇخسەت بېرىلگەن (3:9)).

ئىسرائىلغا مەسىلەن جەرەن يېيىشكە رۇخسەت ئىدى («قان.» 5:14). لېكىن ئۇنى قۇربانلىق ھايۋان سۈپىتىدە سۇنۇشقا بولمايتتى.

بۇ بەلگىلىمىلەرنىڭ بىرىنچى مەقستى بولسا، ئىسرائىلنى ئەتراپىدىكى بۇتپەرەس ئەللەردىن ئايرىيدىغان بىرخىل «ئارا تام» ياكى «قاشا» قىلىش ئىدى، دەپ ئىشىنىمىز («مىسىردىن چىقىش»تىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە «قانائانىيلارنى يوقىتىش» (مەسىلەن، «مىس.» 23:23-24) دېگەن تېما توغرىسىدىكى بايانىمىزنى كۆرۈڭ). ھەممىمىزگە تولىمۇ ئايانكى، بىرسى بىلەن ھەمداستىخان بولالمىسا، ئۇنداقتا ئۇنىڭ بىلەن دوست بولۇش مۇمكىن بولمايدۇ.

بۇ بەلگىلىمىلەردە سالامەتلىك تەرەپلىرىمۇ بولۇشى مۇمكىن ــ مەسىلەن، چوشقىلار ۋە سەدەپلەر مۇھىتنى بۇلغايدىغان نەرسىلەرنى يېيىش بىلەن ئۇنى ئۆز تېنىگە سىڭدۈرۈۋالىدۇ؛ ئوتتۇرا شەرقتە ئۇلارنىڭ گۆشلىرى تېز چىرىپ كېتىشى مۇمكىن. ھالبۇكى، مۇشۇ تەرەپلەر خۇدانىڭ بەلگىلىمىلەردىكى ئالاھىدە مەقستى بولمىسا كېرەك، دەپ ئويلايمىز.

شۇنداقتىمۇ، بىز خۇدانىڭ قەدىمكى خەلقى ئۈچۈن نېمىلەرنى يېيىشكە بولىدىغان، نېمىلەرنى يېيىشكە بولمايدىغانلىقى توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلىرىنىڭ ھېچ بولمىغاندا يەنە بىر مەقستى بار ئىدى، دەپ قارايمىز، يەنى بېشارەت بولۇش. يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، بۇ تەپسىلىي بەلگىلىمىلەرنى ««مەسىھنىڭ جىسمىدىن چۈشكەن كۆلەڭگە»، ئۇلار كەلگۈسى زامان (قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ دۇنياغا كېلىدىغان زامان)دىكى رېئاللىقنى كۆرسىتىدىغان بېشارەتلەر» دەپمۇ قارايمىز.

مۇشۇ خىل بېشارەتلەر بۇ «يېگىلى بولىدىغان» ۋە «يېگىلى بولمايدىغان» نەرسىلەرنىڭ بۇ تىزىملىكلىرىدە قانداقمۇ كۆرۈنىدۇ؟

مۇشۇ يەردە ھەربىر نەرسە توغرۇلۇق توختالمايمىز. بىرىنچىدىن، ئۇلاردىن بەزىلىرىنىڭ ئىبرانىيچە ئىسىملىرىنى قانداق تەرجىمە قىلساق توغرا بولىدىغانلىقى بۈگۈن بىزگە نامەلۇم. ھالبۇكى، ئۇلاردىن بەزىلىرىنى تاللاپ مىسال قىلىپ ئېلىپ، مەسىھدە بولغان ھاياتىمىز ئۈچۈن قانداق دانالىق ياكى كۆرسەتمىلەرنىڭ بارلىقى توغرۇلۇق پىكىر بېرەلەيمىز: —

(ئا) «پاك» ياكى يېگىلى بولىدىغان ھايۋانلار بولسا ئوزۇقنى كۆشىگۈچىلەر، يۇمشاق چايناپ يەيدىغانلار ۋە ئاچماق تۇياقلىق ھايۋانلاردۇر. بۇ ئالامەتلەر خۇداغا ھاياتى

پاك بىر ئادەمنى بىلدۈرەمدۇ؟ ئۇلار روھىي ئوزۇق بولغان خۇدانىڭ سۆزىنى ئوبدان «چاينايدىغان»لار، يەنى ئۇنىڭ سۆزىنى چوڭقۇر ئويلىنىپ ئۆزىگە سىڭدۈرىدىغانلار ۋە ئىش-ئەمەللىرىدە «ئايرىش» ياكى «بۆلۈنۈش»نىڭ ئىزلىرى بارلاردۇر ــ ئۇلار خۇدانى نارازى قىلىدىغان بارلىق ھەرقانداق ئىشلاردىن ئۆزلىرىنى ئايرىيدۇ.

(ئە) «ناپاك» ياكى يېگىلى بولمايدىغان ھايۋانلار بولسا بەزىدە باشقىلارنى ئوۋلايدىغان ياكى ئۆلجا قىلىدىغان ھايۋانلار. خۇدانىڭ خەلقىنىڭ ھاياتىدا ئۇنداق ئىشلار (باشقا ئادەملەرنى ئۆز ئولجىسى قىلىش) بولمايدۇ.

(ب) خامېلېئوننى يېيىشكە بولمايدۇ (30:11). بۇنداق ھايۋان ئۆز رەڭگىنى ئەتراپىدىكى مەنزىرىگە ئوخشاش قىلىپ ئۆزگەرتەلەيدۇ. شۈبھىسىزكى، ئۇ بىزگە ساختىپەزلىكنىڭ خاراكتېرىنى ئوبدان كۆرسىتىدۇ! ساختىپەزلەر ھەردائىم ئۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى ئادەملەرگە ئوخشاش ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىشكە ياكى شۇ كىشىلەرنىڭ «ياخشى كۆرىدىغان نەمۇنە»سىدەك كۆرۈنۈشكە تىرىشىدۇ.

(پ) سۇدا ياكى دېڭىزدا يۈرىدىغان «پاك» ياكى يېگىلى بولىدىغان ھايۋانلار «ئېقىمغا قارشى» يۈرۈشكە كۈچى بار ھايۋانلاردۇر ــ ناپاكلار بولسا (مەسىلەن، سەدەپلەر ياكى قالپاقلىق مېدۇزا) دائىم ئېقىن بىلەن تەڭ دېگۈدەك لەيلەپ ئېقىپ كېتىدۇ. خۇدانىڭ خەلقى «شامالغا ئەگەشكۈچى»لەر ئەمەس، بەلكى بىرىنچى تېپتىن بولۇپ «ئېقىمغا قارشى» يۈرەلەيدۇ.

قىز-ئاياللاردىكى «ناپاكلىق» ۋە بەزى چوڭ ئۇقۇشماسلىقلار (12-باب)

بۇ ئىش توغرۇلۇق كۆپ ئۇقۇشماسلىقلار بولغاچقا، ئۇ توغرۇلۇق بىرنەچچە ئېغىز سۆز قىلىشقا توغرا كېلىدۇ: ــ

(ئا) تۇغۇتنىڭ ئۆزى ئايالنى «ناپاك» قىلمايدۇ. بالا تۇغۇش ئەسلىدە ئاياللار ئۈچۈن بەختلىك بىر ئىش؛ مەسىلەن «يار.» 28:1، «زەب.» 3:127، 3:128دە بۇ نۇقتا ئېنىق كۆرسىتىلىدۇ.

(ئە) تۇغۇتتا بولغان «ناپاكلىق» تەندىكى ئاقما (مۇشۇ يەردە قان، 5:4، 4:7) تۈپەيلىدىن بولىدۇ. «كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» 15:19-33دە بۇ نۇقتا ئېنىق كۆرسىتىلىدۇ. ئەر كىشىلەر (تېنىدىكى) ئاقمىلار تۈپەيلىدىن «ناپاك» بولىدۇ («كاھىن-لاۋىيلارنىڭ دەستۇرى» 15:1-18). مۇشۇ يەردە ئەر-ئاياللار قارىقويۇق مۇئامىلىگە ئۇچرايدۇ ـ ھېچقانداق «جىنسىي كەمسىتىش» يوق. تۇغۇتتا كۆپ قان تۆكۈلۈش ۋە قاتتىق ئازابلار ئادەمئاتىمىزنىڭ گۇناھى پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئېلىپ كەلگەن بىر نەتىجە، دەپ قارايمىز («يار.» 3:16نى كۆرۈڭ).

(ب) يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان «ناپاكلىق» ھەرگىز بىرخىل ئەخلاقىي ياكى روھىي ناپاكلىق ئەمەس، بەلكى «رەسمىي» ناپاكلىق ئىدى. شۇ ناپاكلىقنىڭ مەنىسى ـ قۇربانلىقلاردىن يىپىشكە بولمايتتى ياكى مۇقەددەس چېدىرغا يېقىنلىشىشقا بولمايتتى.

(پ) تەندىكى ئاقمىلار (مەيلى قان بولسۇن باشقا نەرسە بولسۇن)غا باغلىق بارلىق بەلگىلىمىلەرگە ئوخشاش، بۇ قۇربانلىقمۇ ھەم ئەر كىشىگە ھەم ئايالغا (ئەر كىشى ئايالى ئۇچۇن قۇربانلىق سۇنۇشى كېرەك، ئەلۋەتتە) پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ گۇناھلىق ھالەتكە چۈشكەن ۋە پەقەت قۇربانلىق قېنى بىلەن ئۇنىڭدىن پاك قىلىنىشقا بولىدىغانلىقىغا ئېنىق بىر ئەسلەتمە ئىدى.

(ت) نېمىشقا قىز بالىنى تۇغقاندىن كېيىن «پاكلىنىش ۋاقتى» ئۇزۇنراق، يەنى 80 كۈن، ئوغۇل بالىنى تۇغقاندىن كېيىنكى پاكلىنىش ۋاقتى پەقەت 40 كۈن بولىدۇ؟ سەۋەبىنى بىلىپ يېتىش ئانچە ئاسان ئەمەس. بەلكىم بىر سەۋەبى ئوغۇل-قىز ئۇچۇن ئەسلى 80 كۈن ئۆتكۈزۈشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئوغۇل بالىنىڭ «سەككىزىنچى كۈندە» خەتنىسىنى قىلىش كېرەكلىكى («يار.» 17:12) تۈپەيلىدىن ئەسلىدىكى «ناپاكلىق»تىكى ئالدىنقى ئىككى ھەپتە بىر ھەپتىگە قىسقارتىلغاندى. بولمىسا، ئايال كىشىنىڭ «ناپاكلىقى» خەتنە ئۆتكۈزۈشكە بىرخىل دەخلى ياكى توسالغۇ بولاتتى. شۇ نىسبەت بويىچە، قالغان 66 كۈنلۈك ۋاقىت 33 كۈنگە قىسقارتىلغاندى.

(ج) ئاخىرقى قۇربانلىقلار (ھەم گۇناھ قۇربانلىقى ھەم كۆيدۈرمە قۇربانلىق)نىڭ ئوغۇل بالا ۋە قىز بالا ئۇچۇن ئوخشاش ئىكەنلىكى خۇدا ئالدىدا قىز بالا ھەم ئوغۇل بالىنىڭ قىممىتىنىڭ ئوخشاشلىقىنى ئىسپاتلايدۇ.

ئىنسانلاردا بولىدىغان «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» قانداق كېسەل؟ (13-14-بابلار)

بۇ «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» قانداق كېسەل؟ بۇ بابلارنى ئوقۇپ تەكشۈرگەن دوختۇرلار مۇشۇ يەرلەردە كۆزدە تۇتۇلغان كېسەلنىڭ ئالامەتلىرىگە قاراپ، «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» (ئىبرانىيچە تىلدا «تسارات») بىربەچچە كېسەلنى ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن، دەپ قارايدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ماخاۋ كېسىلى («خانسەننىڭ كېسىلى») چوقۇم بار. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇشۇ بابلاردا يەنە بىرقانچە باشقا تېرە كېسەللىكىنىڭ ئالامەتلىرىمۇ تەسۋىرلىنىدۇ، ھەتتا بەلكىم بۇگۈنكى كۈندىكى ناتونۇش ئىنتايىن يۇقۇملۇق بىرخىل تېرە كېسەللىكىنى كۆرسىتىدۇ. شۇ كۆزقارىشىمىز يەھۇدىيلارنىڭ كونا تارىخىي كىتابلىرىنى ئاساس قىلىدۇ. چۈنكى قەدىمكى يەھۇدىي ئۆلىمالارنىڭ ھەممىسى: «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» ھېچقاچان شىپا تاپقان ئەمەس، دەيدۇ. شۇڭا بۇ «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»گە گىرىپتار بولغان بىرەر بىمارنىڭ «پاكلىنىش»ىغا مۇناسىۋەتلىك 14-بابتا تەپسىلىي تەسۋىرلەنگەن مۇراسىم ئىسرائىلنىڭ 1500 يىللىق تارىخىدا بىر قېتىممۇ ئۆتكۈزۈلگەن ئەمەس! شۇ سەۋەبتىن «راببىلار» (يەھۇدىي ئۆلىمالار) قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ كەلگىنىدە، ئۇنىڭ ئالاھىدە خىزمىتى «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»نى ساقايتىشنى چوقۇم ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، دەپ قارايتتى. «مات.» 2:8-4نى كۆرۈڭ. ئەيسا مەسىھ مۇشۇ يەردە «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»گە گىرىپتار بولغان كىشىنى ساقايتقاندىن كېيىن ئۇنى كاھىنلارنىڭ ئالدىغا مۇشۇ بابتىكى مۇراسىمنى ئۆتكۈزۈشكە ئەۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن كاھىنلارغا ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكى توغرۇلۇق ئېنىق ئىسپات بولغان بولاتتى. ئەمما شۇ كىشى رەببىمىز ئۇنىڭغا تاپىلىغىنىنى ئادا قىلغان ئەمەس («مار.» 1:40-45).

خۇدانىڭ مۇشۇ بەلگىلىمىلەردە كۆزدە تۇتقان مەقسىتىنىڭ بىر قىسمى، شۈبھىسىزكى، ئۆز خەلقىنىڭ ئومۇمىي سالامەتلىكىنى كۆزدە تۇتقان: ــ مەزكۇر كېسەلنىڭ تاراپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتىن ئىبارەت ئىدى. بۇ تىبابەتچىلىكتىكى ھازىرقى زاماندىكى «ئايرىش» ياكى «كارانتىن» دېگەن ئىشقا ئوخشاش ئىدى.

«پېسە-ماخاۋ كېسىلى» بىزگە بېشارەتتەك گۇناھنىڭ ئۆزىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئوبدان سۈرەتلەيدۇ. ئۇ ئاۋۋال بەك كىچىككىنە بىر ئالامەت بىلەن پەيدا بولىدۇ، ئاستا-

ئاستا ئادەمنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى قاپلايدۇ. نەتىجىدە، ئىنسان بىلەن ئىنسان ھەم ئىنسان بىلەن خۇدا ئايرىلىدۇ («پېسە-ماخاۋ كېسىلى» بولغان كىشى مۇقەددەس چېدىرغا كىرىشكە بولمايتتى، ھەمدە باشقىلاردىن ئايرىم تۇرۇشى كېرەك ئىدى). ئاخىر بېرىپ ئۇ ھەممە يەرنى قاپلاپ ئۆلۈمگە ئېلىپ بارىدۇ. پەقەت قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ئۆزى ئۇنى بىر تەرەپ قىلالايدۇ ــ ھەم شۇنداق قىلىشقا رازىدۇر، خۇداغا تەشەككۇر! («مات.» 8:2-3نى كۆرۈڭ).

«پېسە-ماخاۋ كېسىلى» ـ قانداقمۇ رەخت-تېرىدە ۋە ئىمارەتلەردە پەيدا بولسۇن؟ (13-14-بابلار)

مۇشۇ بابلاردا كۆزدە تۇتۇلغان «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» ھەم ئىنسانلارغا، ھەم رەخت-تېرىلەرگە ھەم ئۆي-ئىمارەتلەرنىڭ سۇۋاق، خىشلار ۋە ياغاچلىرىغا يۇقۇش ئەھۋالى تەسۋىرلىنىدۇ. بۇ ئىش بەلكى ئوقۇرمەنلەرگە سەل غەلىتە تۇيۇلۇشى مۇمكىن. لېكىن بىز يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، تەۋراتتىكى بىرنەچچە قىسىملاردا تىلغا ئېلىنغان «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» (ئىبرانىي تىلىدا «تسارات» دېگەن سۆز) پەقۇلئاددە بىر كېسەل (ماخاۋ كېسىلى)دىن باشقا نەچچە خىل يۇقۇملۇق ۋابا-كېسەلنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندەك، مۇشۇ بابلاردا ئۇ ماددىي بۇيۇملارغا يۇقتۇقچى بىرنەچچە زىيانداش يۇقۇملۇق زەمبۇرۇغلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن مۇشۇ ئايەتلەردە تەسۋىرلەنگەن رەخت-كىيىمدە پەيدا بولغان ھالەتلەر دەرۋەقە ھۆل كىلىماتلاردىكى كىيىم-كېچەك، ئۆيلەرگە ئىنتايىن زىيانلىق بولغان تۈرلۈك «كۆكىرىك زەمبۇرۇغ»لارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنىڭدەك ئۆي-ئىمارەتلەرگە تېگىدىغان، شۇ بابلاردا كۆرسىتىلگەن شۇ «پېسە-ماخاۋ كېسىلى»دىكى ھالەتلەر «قۇرۇق چىرىش كېسىلى»نىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇڭا «پېسە-ماخاۋ كېسىلى» ئەمەلىيەتتە يەنە بىرخىل «زەمبۇرۇغ ۋابا» بولۇپ، ئۆي-ئىمارەتلەرگە چوڭ زىيان يەتكۈزىدۇ (شۇڭلاشقا، ئەگەر ئالدى ئېلىنمىسا بەك خەتەرلىك ئەھۋاللارنى پەيدا قىلىدۇ). يېقىنقى ئىلىم-پەن تەرەققىي قىلىپ، ئۇنى بىر تەرەپ قىلىدىغان بىرنەچچە خىل دورا بارلىققا كەلدى؛ لېكىن شۇ دورىلار مەيدانغا كەلگۈچە «قۇرۇق چىرىش كېسىلى»نى بىر تەرەپ قىلىدىغان بىردىنبىر تەدبىر بۇ بابلاردا ئېيتىلغاندەك، ئۆي-ئىمارەتلەردىن تەسىر يەتكۈزۈلگەن بارلىق

يەرلەر (تاشلار، خىشلار، ياغاچ، سۇۋاق قاتارلىق)نى چىقىرىپ تاشلاشتىن ئىبارەت ئىدى.

ئوتتۇرا ئاسىيادا كلىماتىمىز قۇرغاق بولغاچقا (خۇداغا تەشەككۈر!)، بىزدە شۇنداق ھالەتلەر ئاز ئۇچرىغان.

16-باب «كافارەت كۈنى» توغرۇلۇق

بۇ كۈن باش كاھىن «ئەڭ مۇقەددەس جاي»غا كىرىشكە بولىدىغان بىردىنبىر كۈن ئىدى. ئىنجىلدىكى «ئىبرانىيلار»نى يازغۇچى شۇ كىتابتىكى 9-بابتا بۇ ئىش توغرۇلۇق شەرھ بېرىدۇ، شۇ بابنى كۆرۈڭ. باش كاھىن ئاۋۋال ئۆز گۇناھلىرى ئۈچۈن ئاندىن خەلق ئۈچۈن كافارەت بېرىشى كېرەك ئىدى.

بۇ بابتا ئېيتىلغان ئىككى ئۆچكە نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ قىسقىسى، ئىككى ئۆچكە مەسىھنىڭ ئۆلۈمىنىڭ ئىككى تەرىپىنى بىلدۈرىدۇ، دەپ قارايمىز؛ قۇربانلىق قىلىنغان بىرىنچىسى ئۇنىڭ جىسمانىي تەرەپتىكى ئۆلۈمىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ؛ چۆلگە («ئازازەل ئۈچۈن») ھەيدىۋېتىلگەن ئىككىنچىسى مەسىھنىڭ بىزنىڭ گۇناھىمىزنى كۆتۈرۈپ بولغان ئۆلۈمىدە ھەم ئىنسانلار تەرىپىدىن ھەم ئۇنىڭدىن مۇھىمى، خۇدا تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلگەنلىكىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ.

ئەمدى «ئازازەل» (8:16، 10، 26) دېگەن كىم ياكى نېمە؟

يۇقىرىدا 8:16دىكى ئىزاھاتىمىز بويىچە، «ئازازەل» دېگەن سۆز ھەم «ئۆچكە» ھەم «ھەيدەلگەن» ياكى «تاشلانغان» ياكى «چەتكە قېقىلغان» دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. ئۆچكىنىڭ «ئازازەل»گە چۆل-باياۋانغا ھەيدەلگەنلىكى: (ئا) مەسىھنىڭ ئىسرائىل تەرىپىدىن ۋە ھەتتا ئۆزىنىڭ مۇخلىسلىرى تەرىپىدىنمۇ چەتكە قېقىلىش ئازاب-ئوقۇبەتلىرىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ (مۇخلىسلارنىڭ ھەممىسى ئۇنى تاشلاپ يېنىدىن قاچقانىدى – «مات.» 31:26، «يۇھ.» 32:16) ۋە: (ئە) ئۇنىڭ بىزنى دەپ خۇدا تەرىپىدىن چەتكە قېقىلىش ئازاب-ئوقۇبەتلىرىنى تارتىدىغانلىقىنىمۇ ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ. ئۇ بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى كۆتۈردى ۋە بىزنى دەپ ئۆزى گۇناھنىڭ ئۆزىنى بىر تەرەپ قىلدى ـ مانا ئۇنىڭ: «مېنىڭ خۇدايىم، مېنىڭ خۇدايىم، نېمىشقا سەن مېنى تاشلىۋەتكەنسەن؟!» دەپ ۋارقىرىشىنىڭ سەۋەبىدۇر

(«مات.» 46:26، «2كور.» 18:5). گۇناھ ئۆزى ئۇنىڭدا ۋەيران قىلىنىپ، ئۇنىڭ پاك-دىيانەتلىك ۋە مۇقەددەسلىكى ھېچقانداق داغ-نۇقسان يۇقۇلماي مۇتلەق پاك ھالەتتە قېلىپ، ئۇ خۇدائاتىسىنىڭ يېنىغا قايتىدىن قوبۇل قىلىندى.

4-3:17 تەرجىمىسى توغرۇلۇق

بىزنىڭ تەرجىمىمىز: — «ئىسرائىلنىڭ جەمەتلىرىدىن بولغان ھەرقانداق كىشى قۇربانلىق قىلماقچى بولۇپ، كالا ياكى قوي ياكى ئۆچكىنى جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا، پەرۋەردىگارنىڭ تۇرالغۇ چېدىرىنىڭ ئالدىغا، پەرۋەردىگارغا ئاتالغان قۇربانلىق سۈپىتىدە يېتىلەپ ئەپكەلمەي، بەلكى چېدىرگاھنىڭ ئىچىدە ياكى تاشقىرىدا بوغۇزلىسا، ئۇنىڭدىن ئاققان قان شۇ كىشىنىڭ گەدىنىگە ئارتىلىدۇ؛ بۇ ئادەم «قان تۆككەن» دەپ، ئۆز خەلقىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ»

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: — «ئىسرائىلنىڭ جەمەتلىرىدىن بولغان ھەرقانداق كىشى كالا، قوي ياكى ئۆچكىنى چېدىرگاھنىڭ ئىچىدە ياكى تاشقىرىدا بوغۇزلاپ، جامائەت چېدىرىنىڭ كىرىش ئاغزىدا، يەنى پەرۋەردىگارنىڭ تۇرالغۇ چېدىرىنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈپ پەرۋەردىگارغا ئاتاپ قۇربانلىق سۈپىتىدە سۇنمىغان بولسا، ئۇنداقتا، ئاققان قان شۇ كىشىنىڭ گەدىنىگە ئارتىلىدۇ».

كېيىنكى تەرجىمىنى توغرا دېگەن كۆزقاراشتا بولغانلار مۇنداق پىكىردە تۇرىدۇ: —

(1) ئىسرائىللار چۆل-باياۋاندا يۈرگىنىدە كۆپ گۆش يېمەيتتى («مىس.» 16-بابنى كۆرۈڭ). كالا-قويلارنىڭ كۆپىنچىسى سۈت ئۈچۈن بېقىلاتتى؛

(2) ئۇلار ھازىر مىسىردىن يېڭىلا چىققان بولغاچقا، مىسىردىكى بۇتپەرەسلىكنىڭ تەسىرىدىن تولۇق ئازاد بولۇشى كېرەك، ئادەتتىكى «مال سويۇش» بىلەن «قۇربانلىق قىلىش» ئاسانلا ئارىلىشىپ كېتىدىغان بولغاچقا، گۆش يېيىش ئۈچۈن مال سويماقچى بولغان ھەربىر كىشىمۇ چوقۇم ئۇنى مۇقەددەس چېدىر ئالدىدا قۇربانلىق سۈپىتىدە سويۇشى كېرەك (7:17-، 10-15-ئايەتتە، مىسىرلىقلارنىڭ بۇتپەرەس ئۆرپ-ئادەتلىرى كۆرسىتىلىشى مۇمكىن). مۇشۇ ئالىملارنىڭ پىكرىچە، ئۇشبۇ ھۆكۈم ئىسرائىللار پەقەت چۆل-باياۋاندا يۈرگەن ۋاقىتتىلا ئىناۋەتلىك بولۇپ،

كېيىن پەلەستىن زېمىنىغا كىرگەندىن كېيىن ئەمەلدىن قالغان («قان.» 15:12-28نى كۆرۈڭ).

ئۇلارنىڭ بۇ دېگىنى ئورۇنلۇقتەك كۆرۈنسىمۇ، بىزنىڭچە 7- ۋە 8-9-ئايەتكە قارىغاندا، كۆزدە تۇتۇلغان مۇھىم ئىش گۆش يېيىش ئۈچۈن مال سويۇش ئەمەس، بەلكى يەنىلا قۇربانلىق قىلىشنىڭ ئۆزىدىن ئىبارەت ئىدى. ئەمەلىيەتتە، بىزنىڭچە، ئىسرائىلنىڭ بارگاھدا تۇرغان ئىككى مىليون خەلقىنىڭ چارپاي مېلى ئاز بولسىمۇ، بىر كۈندە گۆش يەيمىز دېگەن ھەربىر ئائىلىنىڭ ھەممىسى سويماقچى بولغان مالنى بوغۇزلاش ئۈچۈن مۇقەددەس چېدىرنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن بولمايتتى.

ئىسرائىلغا بېكىتىلگەن ھېيت-بايراملار - ئۇلارنىڭ بېشارەتلىك ماھىيىتى (23-باب)

بۇ ئۇلۇغ تېما توغرۇلۇق شەرھ سۆزلەر كۆپ بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا سەھىپە چەكلىمىسى بىلەن قىسقىراق بىرنەچچە سۆز قىلىمىز؛ خۇدا بۇيرۇسا، شۇلار ئوقۇرمەنلەرگە ئاچقۇچتەك نەچچە يېڭى ئىستىقامەت يوللىرىنى ئاچسۇن دېگەن ئۈمىدتە بولىمىز.

بۇ بابتا يەتتە ھېيت-بايرام تەسۋىرلىنىدۇ. مۇقەددەس يازمىلاردا «يەتتە» سانى كۆرۈلسە، شۇ «يەتتە» كۆپ جايلاردا «تولۇق» ۋە «ئۈچ»كە بۆلۈنىدۇ (ئوقۇرمەن ئۆزى تەكشۈرسۇن). بۇ يەردىمۇ شۇنداقتۇر: —

بىرىنچى تۈركۈم: (مەسىھنىڭ دۇنياغا بىرىنچى قېتىملىق كېلىشىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ)

(ئا) «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»

(ئە) «پېتىر نان ھېيتى»

(ب) «دەسلەپكى ھوسۇل ھېيتى»

(پ) «ھەپتىلەر ھېيتى» (ھوسۇل ئېلىش ھېيتى)

ئىككىنچى تۈركۈم: (مەسىھنىڭ دۇنياغا ئىككىنچى قېتىملىق كېلىشىنى ئالدىنئالا كۆرسىتىدۇ)

(ت) «كاناي چېلىش ھېيتى»
(ج) «كاپارەت كۈنى»
(چ) «كەپىلەر ھېيتى»

مۇشۇنداق بۆلۈنۈشتە بىرىنچى تۆركۈم ھېيتلارنىڭ ھەممىسى قىسقا بىر ۋاقىتقا (يەنى يەتتە ھەپتە ئىچىدە) مەركەزلەشكەن، ھەممىسى تېرىم پەسلىنىڭ بېشىدا پەقەت يەتتە ھەپتە ئىچىدە ئۆتكۈزۈلىدۇ؛ ئىككىنچى تۆركۈم ھېيتلار يىغىم پەسلىنىڭ ئاخىرىدا، مېۋە ھوسۇلنى يىغىش ۋاقتىدا ئۈچ ھەپتە ئىچىدە ئۆتكۈزۈلىدۇ.
ئەمدى ھەربىر ھېيتنىڭ تەمسىلگەن بېشارەتلىرى نېمە؟

(ئا) «ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتى

بۇ ھېيت، شۈبھىسىزكى، مەسىھنىڭ ئۆلۈمىنى كۆرسىتىدۇ. بىرىنچى «ئۆتۈپ كېتىش»تىكى قوزىنىڭ ئۆلۈمى ۋە قېنىنىڭ تۆكۈلۈشى بىلەن ئىسرائىل مىسىرنىڭ قۇللۇقىدىن قۇتقۇزۇلۇپ يېڭى بىر ھاياتقا چىقىرىلىپ ئازاد قىلىنغان. چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا شۇ سەۋەبتىن رەببىمىز مەسىھنى كۆرسىتىپ ئۇنى «دۇنيانىڭ گۇناھىنى ئېلىپ كېتىدىغان خۇدانىڭ قوزىسى» دەپ ئاتىدى («يۇھ.» 29:1). «1كور.» 7:5، 1:10-2نى كۆرۈڭ

(ئە) «پېتىر نان» ھېيتى

مۇقەددەس يازمىلاردا «خېمىرتۇرۇچ» ياكى ئېچىتقۇنى دائىم گۇناھ، تەكەببۇرلۇق ياكى ساختىپەزلىكنىڭ سىمۋولى قىلىپ ئىشلىتىدۇ. «پېتىر نان» ھېيتى ۋاقتىدا، ھەربىر ئىسرائىلىي ئۆيدىن بارلىق ئېچىتقۇلىرىنى ئىزدەپ تېپىپ تاشلىۋېتىدۇ. بۇ ئىش ھازىرقى ھاياتىمىزدا بىزنىڭ «ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتىدىكى قوزىمىز بولغان مەسىھ ئەيسانى ئىستېمال قىلىپ، ئۆزىمىزدىن بارلىق «كونىلىق»نى تازىلاش، توۋا قىلىش جەريانىنى بىلدۈرىدۇ. «يەتتە» بولسا «كامىللىق»نى بىلدۈرىدىغان رەقەم بولۇپ، بىزگە خۇداغا ئىشەنسەك، توۋا قىلىش جەريانى ئارقىلىق ئۇ «بارلىق ئېچىتقۇ»نى

بىزدىن ئېلىپ تاشلايدۇ، دەپ رىغبەتلەندۈرىدۇ: ـ

««كىچىككىنە خېمىرتۇرۇچ پۈتكۈل خېمىرنى بولدۇرۇپ يوغىنىتىدۇ» دەپ بىلمەمسىلەر؟

كونا خېمىرتۇرۇچنى چىقىرىۋېتىڭلار؛ شۇنىڭ بىلەن سىلەر ئەسلى خېمىرتۇرۇچسىز خېمىردەك يېڭى بىر زۇۋۇلا بولىسىلەر؛ چۈنكى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»دىكى قوزىمىز بولغان مەسىھ قۇربانلىق قىلىندى؛ شۇڭا ھېيتنى يامان نىيەتلىك ۋە رەزىللىك بولغان خېمىرتۇرۇچ بىلەن ئەمەس، بەلكى سەممىيلىك ۋە ھەقىقەت بولغان پېتىر نان بىلەن تەنتەنە قىلىپ ئۆتكۈزەيلى» («1كور.» 5:6-8)

(ب) «دەسلەپكى ھوسۇل ھېيتى»

بۇ ھېيتنىڭ مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشىنى كۆرسىتىدىغان بىر بېشارەت ئىكەنلىكى بەك ئېنىق كۆرۈنىدۇ. مەسىھنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشى دەل شۇ كۈندە، يەنى بىرىنچى «ئۆتۈپ كېتىش» ھېيتىدىن كېيىنكى بىرىنچى شاباتنىڭ كېيىنكى كۈندە (ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈندە، يەنى يەكشەنبە) بولدى. رەببىمىز ئۆزى ئۆز تىرىلىشى توغرۇلۇق سۆزلىگەندە، «مېنىڭ ئۆلۈمۈم مول «ھوسۇل»نىڭ ئۇرۇقى بولىدۇ» دەپ تەسۋىرلەپ، ئۆزىنى شۇ «ھوسۇلنىڭ دەسلەپكىسى» دەپ كۆرسەتكەن ـ «يۇھ.» 24:12، «كورىنتلىقلار (1)» 20:15، 23نى كۆرۈڭ. شۇ ھېيتتا، ئارپا ھوسۇلىنىڭ بىرىنچى بىغى پەرۋەردىگار ئالدىدا ئۇنىڭغا ئاتاپ كۆتۈرۈلگەندەك، رەببىمىز تىرىلگەندىن كېيىن خۇدائاتىغا كۆتۈرۈلدى («يۇھ.» 17:20).

(پ) «ھەپتىلەر ھېيتى» («ھوسۇل ئېلىش ھېيتى»، «دەسلەپكى ئورما ھېيتى»)

مەزكۇر ھېيت ئەتىيازدىكى ئارپا ھەم بۇغداي ھوسۇللىرىنى يىغىشنى تەبرىكلەش ھېيتى ئىدى (شۇڭا بەزىدە «دەسلەپكى ھوسۇل ھېيتى» دەپمۇ ئاتىلىدۇ ـ چۈنكى

بۇغداي ھوسۇلى ھېيت ۋاقتىدا باشلىنىدۇ). شۇ بۇغداي دانلىرىدىن ئېتىلگەن نان پەرۋەردىگارغا ئاتاپ سۇنۇلىدۇ. غەلىتە ئىش شۇكى، شۇ ئىككى نان ئېچىتقۇ بىلەن يېقىلىشى كېرەك.

مۇقەددەس روھ جامائەتنىڭ ئۇستىگە چۈشۈشى دەل شۇ كۈندە بولغاچقا («روس.» 2-باب)، بىز ئىككىلەنمەي شۇ ئىككى نان جامائەتنىڭ سالاھىيىتىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايمىز. جامائەت ئىككى تەرەپتىن، يەنى يەھۇدىيلار ۋە يەھۇدىي ئەمەسلەر («يات ئەللەر»)دىن تەركىب تاپقان. سىرتقى كۆرۈنۈشتە شۇ ئادەملەر دەرۋەقە ئىككى تۈركۈم بولىدۇ، لېكىن خۇدا ئالدىدا ئۇلار ئەمەلىيەتتە بىردۇر («ئەف.» 2:15-16نى كۆرۈڭ). نانلاردا قالغان خېمىرتۇرۇچ بولسا شۇنى كۆرسىتىدۇكى، مەسىھنىڭ جامائىتى (شۇنداقلا ئۇنىڭ ھەربىر ئەزاسى) تۇغۇلۇشىدىلا يەنە ئۆزىدىن تازىلاپ چىقىرىش كېرەك بولغان، ئۆزىگە تېخى يوشۇرۇن بىرنەچچە ئىللەت مەۋجۇت ئىدى. ھەربىرىمىز خۇدا تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغىنىمىز بىلەن ئۆزىمىزدىكى «ئېچىتقۇ» قەيەردە تېپىلسا شۇ يەردىن چىقىرىش بۇرچى باردۇر («1كور.» 5:6-8). جامائەت نىجات تېپىپ، مۇقەددەس روھ تەرىپىدىن روھىي ھايات ئاتا قىلىنىش بىلەنلا، مۇقەددەس قىلىنىش جەريانى باشلىنىدۇ ھەمدە رەببىمىز قايتىپ كەلگۈچە داۋاملىشىدۇ.

قىزىق بىر ئىش شۇكى، ئىسرائىلنىڭ تەۋراتتىكى كالېندارىدا ھېيتسىز بىر ئارىلىق تېپىلىدۇ. مۇشۇ 23-بابتا تەسۋىرلەنگەن شۇ ئىككى تۈركۈم ھېيت ئوتتۇرىسىدا ھوسۇل ئېلىش توغرىسىدىكى بىرنەچچە بەلگىلىمىلەر تىلغا ئېلىنىدۇ. ئاۋۋالقى ھېيتلارنىڭ تۆتىنچىسى جامائەتنىڭ تۇغۇلۇشىنى بىلدۈرىدۇ. ئاخىرقى ئۈچ ھېيت دېگىنىمىزدەك ئاخىرقى زامان (مەسىھ قايتىپ كېلىدىغان زامان)نى كۆرسىتىدۇ. «جامائەتنىڭ تۇغۇلۇشىدىن تارتىپ (مىلادىيە 33-يىلىدىكى «ئورما ھېيتى» بولۇشى مۇمكىن) ھازىرغىچە ۋە مۇشۇ دەۋردىن ئاخىرقى زامانغىچە بولغان ئارىلىقتىكى ۋاقىت دەرۋەقە ھوسۇل ۋاقتى بولىدۇ. خۇش خەۋەر ئارقىلىق نۇرغۇن كىشىلەر رەببىمىزگە قوشۇلۇپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئۈچۈن مول ھوسۇل بولماقتا.

(ت) كاناي چېلىش ھېيتى

بۇ ھېيت يەتتىنچى ئاي (سېنتەبىر ياكى ئۆكتەبىر)نىڭ بىرىنچى كۈنى بولىدىغان ھېيت بولۇپ، «كاناي چېلىش»تىن باشقا ھېچقانداق ئالاھىدىلىكى يوقتەك كۆرۈنىدۇ. ئىسرائىلنىڭ چېدىرگاھىدا كانايلار خەلقنى ياكى يىغىلىشقا ياكى يولغا چىقىشقا چاقىرىش ئۈچۈن، ئاگاھ سىگنالى بېرىش ياكى قۇربانلىقلارنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن ئىشلىتىلەتتى («چۆل.» 1:10-10نى كۆرۈڭ).

ئىسرائىل شۇ ھېيت ئۈچۈن يېرۇسالېمغا يىغىلىشقا چاقىرىلغان ئەمەس؛ «مىس.» 15:23-17 بىزگە كۆرسىتىدۇكى، مۇنداق ئىش يىلدا پەقەت ئۈچ قېتىملا ــ يەنى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» (شۇنداقلا «پېتىر نان ھېيتى»)، «ھوسۇل ئورۇش ھېيتى» ۋە يەتتىنچى ئاينىڭ ئون بەشىنچى كۈنىدە بولىدىغان «كەپىلەر ھېيتى»دە بولاتتى («قان.» 16:16نىمۇ كۆرۈڭ). شۈبھىسىزكى، «كاناي چېلىش ھېيتى» كۈنىنىڭ مەقسىتى، خەلقنى ئىككى ئەڭ مۇھىم ھېيت، يەنى «كافارەت كۈنى» ۋە «كەپىلەر ھېيتى» يېقىنلاشتى، دەپ ئويغىتىشتىن ئىبارەت ئىدى.

ئەزاكىيال پەيغەمبەر بىر چاغدا قۇرۇق-قاقشال سۆڭەكلەرگە تولغان بىر جىلغىنى كۆرسەتكەن غايىبانە بىر كۆرۈنۈشنى كۆرگەن («ئەزاكىيال» 37-باب). خۇدا ئۇنىڭدىن: «ئىنسان ئوغلى، بۇ سۆڭەكلەر ياشىنامدۇ؟» دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئۇنىڭغا: ــ «ئى پەرۋەردىگار، سەن ئۆزۈڭ بىلىسەن!» دەپ ئاقىلانە جاۋاب بەردى. خۇدا ئۇنىڭغا: «مۇشۇ سۆڭەكلەرگە «يىغىلىڭلار» دەپ بېشارەت جاكارلىغىن!» دەپ بۇيرۇدى. ئۇ شۇنداق قىلىۋىدى، سۆڭەكلەر بىر-بىرىگە ئۇلىنىپ، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئەت-گۆشلەر پەيدا بولدى. ھالبۇكى، ئۇلار تېخى تىرىك ھالەتتە ئەمەس ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەزاكىيالغا: «شامالغا، بۇ سۆڭەكلەر ئۈستىگە پۈۋلىگىن، دەپ بېشارەت قىلغىن» دەپ ئېيتىلدى. شۇنداق قىلىپ سۆڭەكلەر تىرىلدى. ئاندىن ئەزاكىيالغا «ئىنسان ئوغلى، بۇ سۆڭەكلەر پۈتكۈل ئىسرائىل جەمەتىدۇر...» دېيىلدى. شۇنىڭدەك، ئىسرائىلنىڭ يەنە ئەل-دۆلەت بولۇشقا «تىرىلىشى» ئىككى باسقۇچتا بولىدۇ: ــ (ئا) ئىسرائىللارنى ئۆز زېمىنىغا قايتۇرۇش؛ (ئە) ئۇلار ئىچىگە روھىي ھاياتنى پۈۋلەش. بىرىنچى باسقۇچ، يەنى ئىسرائىللار ئۆز زېمىنىغا قايتۇرۇلۇشى ئالللىقاچان باشلانغان. ئىسرائىلنىڭ چېدىرگاھىدا ئۇلارنى ئويغىتىپ يىغىلىشقا

ئىشلەتكەن كانايلاردەك، «كاناي چېلىش ھېيتى» ئۇلارنى روھىدا ئويغىتىپ يىغىشنى بىلدۈرەمدۇ؟ قانداقلا بولمىسۇن، ئۆتكەن 20-30 يىل ئىچىدە، مەسىھ ئەيسانى ئۆز قۇتقۇزغۇچىم دەپ ئېتىراپ قىلغان يەھۇدىيلار بۇنىڭدىن ئىلگىرىكى 1500 يىل تارىخىدا ئويغىنىپ ئىشەنگەن يەھۇدىيلاردىن كۆپ بولدى.

(ج) «كافارەت كۈنى»

«ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» مەسىھنىڭ كرېستلىنىپ ئۆلگەنلىكىنى بىلدۈرسە، يەنە بىر ھېيت كۈنى شۇ ئىشنى بىلدۈرۈشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ ئوقۇرمەنلەر بەلكىم شۇنى بايقىغاندۇكى، بۇ ئىككى ھېيتنىڭ بىر پەرقى شۇكى، «كافارەت كۈنى»دە خۇدانىڭ خەلقى «ئۆز نەپسىنى تارتىپ، ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇش»ى كېرەك ئىدى. تارىختا ئادەمنى ئەك ھەيران قىلىدىغان پاكىتلاردىن بىرى شۇكى، ئىسرائىل مەسىھ توغرۇلۇق شۇنچە ئېنىق بېشارەتلەرگە ئىگە بولغىنى بىلەن، ئۇنى تونۇپ يەتمەي ئۇنى قوبۇل قىلىشنى رەت قىلىپلا قالماي، بەلكى ئۇنى چەتكە قېقىپ ئۆلۈم جازاسىغا تاپشۇرغاندى. تەۋراتتا ھەتتا بۇ ئىشنىڭ ئۆزىمۇ بېشارەت قىلىنىدۇ ۋە ئۇنى ئالدىنئالا سۈرەتلەيدىغان بىرنەچچە تارىخىي تەسۋىرلەر ئۇچرايدۇ: (ئا) ھەزرىتى يۈسۈپنىڭ تارىخى («يار.» 37-45-بابلار)، مۇسا پەيغەمبەرنىڭ تارىخى («مىس.» 2-4-بابلار)، داۋۇت پادىشاھنىڭ تارىخى («سامۇئىل (1)» 16-باب-«سامۇئىل (2)» 5:5). خۇدا تەرىپىدىن ئىسرائىلنى قۇتقۇزۇشنى بېكىتكەن بۇ ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ئىسرائىل تەرىپىدىن ئاۋۋال چەتكە قېقىلغانىدى؛ پەقەت كېيىنكى ۋاقىتلاردا قىيىنچىلىقتا ئۇچرىغاندىلا ئاندىن ئۇلار مۇشۇ ئادەملەرنىڭ ھەربىرىنى ئۆز تەرتىپىدە يېتەكچىمىز ۋە قۇتقۇزغۇچىمىز دەپ ئېتىراپ قىلغان. «قان.» 15:33-21، «زەبۇر» 22-كۈي، «يەش.» 53-بابنىمۇ كۆرۈڭ.

هالبۇكى، ئىسرائىلنىڭ ئۆز گۇناھكار ھالىتىنى تونۇپ يېتىپ، خۇدا بىزلەرنى قۇتقۇزۇشقا ئەۋەتكەن نىجاتكارنى رەت قىلدۇق دەپ ئىقرار قىلىدىغان ئۇلۇغ بىر كۈنى كېلىدۇ! ئاشۇ كۈنى رەببىمىزنىڭ ئۆلۈمىنىڭ ئەمەلىي نەتىجىلىرى ئۇلارنىڭكى بولىدۇ. ئۇلار خۇدا ئۆزلىرىنى قۇتقۇزۇشقا ئەۋەتكەن مەسىھنى چەتكە قاققانلىقىغا ئويغىنىلىپ قاتتىق يىغا-زارلار كۆتۈرىدۇ. «زەك.» 10:12-1:13، «ئاموس» 10:8نى

كۆرۈك. مۇقەددەس روھتىن كەلگەن بۇ ۋەھىيگە ئاساسەن زەكەرىيا پەيغەمبەر مۇنداق دەيدۇ: ــ

«شۇ كۈنى داۋۇت جەمەتى ھەم يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلار ئۈچۈن گۇناھنى ۋە پاسكىنىلىقنى يۇيىدىغان بىر بۇلاق ئېچىلىدۇ».

يەشايا پەيغەمبەر: ــ «كىمنىڭ مۇشۇنداق ئىش توغرۇلۇق خەۋىرى باردۇ؟

كىم مۇشۇنداق ئىشلارنى كۆرۈپ باققان؟

زېمىن بىر ئەلنى بىر كۈن ئىچىدىلا تۇغدىغان ئىش بارمۇ؟

دەقىقە ئىچىدىلا بىر ئەلنىڭ تۇغۇلۇشى مۇمكىنمۇ؟

چۈنكى زىئوننىڭ تولغىقىنى باشاي دېيىشىگىلا، ئۇ ئوغۇل باللىرىنى تۇغدى!» (8:66)

روسۇل پاۋلۇس: «ئاندىن پۈتۈن ئىسرائىل قۇتقۇزۇلىدۇ. بۇ توغرۇلۇق مۇقەددەس يازمىلاردا مۇنداق يېزىلغان: ــ

«قۇتقۇزغۇچى زىئوندىن كېلىپ،

ياقۇپنىڭ ئەۋلادىدىن ئىپلاسلىقنى يوق قىلىدۇ.

مەن ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى ئېلىپ تاشلىۋەتكىنىمدە،

مانا بۇ ئۇلار بىلەن تۈزىدىغان ئەھدەم بولىدۇ» دەپ بايان قىلىدۇ («رىم.» 26:11)

پۈتكۈل ئىسرائىل خەلقى روھىي ئەل بولۇشقا بىر كۈندىلا ئويغىنىپ، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشتۈرۈلۈپ تۇغۇلىدۇ.

(چ) «كەپىلەر ھېيتى»

«كەپىلەر ھېيتى» بارلىق ھېيتلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ داغدۇغىلىق بولىدىغان، يۇقىرى پەللىگە چىقىدىغان ھېيت بولۇپ، سەككىز كۈن ئۆتكۈزۈلىدۇ. يىغىم پەسلىنىڭ ئاخىرىدا كېلىپ، بارلىق ھوسۇلنى، دان ۋە مېۋە ھوسۇللىرىنى تەبرىكلەيدۇ؛ شۇڭلاشقا ئۇ يەنە مۇشۇ ئاخىرقى زاماندىكى روھىي ھوسۇلغا تەمسىل بولىدۇ. ئىسرائىل بۇ ھېيتتا ئۆز ھوسۇللىرىدىن شاد-خۇرام قىلىنىدىغان، خۇدا ۋە ئۆزىگە

تەۋە بولغان بارلىق ئىنسانلار مەسىھنىڭ («ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»دا بىلدۈرۈلگەن) ئۆلۈمىدىن بولغان روھىي ھوسۇلدىن شاد-خۇرام بولىدۇ. «كەپىلەر ھېيتى» يەنە ئىسرائىلنىڭ مىسىردىن بىرىنچى قېتىملىق ئازاد بولۇشىنى ئەسلەش ئۈچۈن ئىسرائىلغا دەرەخلەرنىڭ شاخ-چىۋىقلىرىدىن ئۆزلىرىگە ئاددىي چېدىر-كەپىلەرنى ياساش بۇيرۇلىدۇ. بۇ ئىش ئۇلارنىڭ مىسىردىن چىقىپ چۆل-باياۋاندىن ئۆتۈپ ماڭغىنىدا چېدىر-كەپىلەردە تۇرۇشى كېرەك بولغانلىقى توغرۇلۇق بىر ئەسلەتمە بولۇش ئۈچۈن ئىدى. غەلىتە بىر ئىش شۇكى، ئىسرائىل يەشۇئا پەيغەمبەرنىڭ ۋاقتىدىن تارتىپ نەھەمىيانىڭ دەۋرىگىچە ھېيتنىڭ شۇ تەرىپىنى ساقلاپ كەلمىگەنىدى («نەھ.» 17:8). سەۋەب شۈبھىسىزكى، سەككىز كۈن بىر چېدىردا تۇرۇش ئانچە «قولايلىق» ياكى «راھەتلىك» ئەمەس ئىدى.

بۇ ھېيت توغرۇلۇق خۇلاسىمىز شۇكى، ئۇ ھەممىدىن ئاۋۋال خۇدانىڭ («ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»دا تەبرىكلەنگەن) مەسىھنىڭ ئۆلۈمىدىكى «ئىنسانلار بىلەن ماكان تۇتۇش» دېگەن تۈپ مەقسىتىنى كۆرسىتىدۇ («2پېت.» 13:3، «ۋەھ.» 3:21؛ يەنە «يۇھ.» 14:1 ۋە ئىزاھاتلىرىنى كۆرۈڭ). «كەپىلەر ھېيتى» بولسا ھەم مەسىھنىڭ يەر يۈزىنى باشقۇرىدىغان مىڭ يىللىق پادىشاھلىقىنى ھەم شۇنىڭدىن يىراق كەلگۈسىدىكى يېڭى ئاسمان ۋە يېڭى زېمىندىكى ئاخىرقى ۋە تۈپكى «ئىنسانلار بىلەن بىللە ماكانلىشىمەن» دېگەن مەقسىتىنى سۈرەتلەپ بېرىدۇ، دەپ ئىشىنىمىز.

مەسىھنىڭ مىڭ يىللىق پادىشاھلىقىغا كەلسەك، شۇنىڭ بېشىدا ئىسرائىل ئاللىقاچان نىجات تاپىدۇ («زەف.» 3:14-20) ۋە مەسىھ ئەللەرنىڭ ئۈستىگە ئىسرائىل ئارقىلىق ھۆكۈمران بولىدۇ («يەش.» 2:1-4، «ۋەھ.» 11:19-6:20). شۇ ۋاقىتتا بارلىق يەر يۈزىدىكىلەر ھەر يىلى «كەپىلەر ھېيتى»نى تەبرىكلەشكە يېرۇسالېمغا چىقىشى كېرەك بولىدۇ. «زەك.» 16:14-21نى كۆرۈڭ.

بۇ ئىشلار توغرىسىدا يەنە توختىلىدىغان نۇرغۇن سۆزلىرىمىز بار ئىدى؛ پەيت-پۇرسەت يار بەرسە، شۇلارنى بەجا كەلتۈرىمىز!